ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

2026 - 2030.

ОШ „Данило Киш“

Садржај

1.УВОД.....3
2. О ШКОЛИ.....4
3.ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА.....5
4. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА.....6
5. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА.....8
6. ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ 9
6.1. Програм обавезних наставних предмета у првом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање.....9
6.1.1 Први разред.....9
6.1.2 Други разред.....99
6.1.3 Трећи разред.....162
6.1.4 Четврти разред.....204
6.2 Програм обавезних наставних предмета у другом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање.... 280
6.2.1 Пети разред.....280
6.2.2 Шести разред.....335
6.2.3 Седми разред.....402
6.2.4 Осми разред.....478
7. ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ИЗБОРНИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА..... 557
7.1 Програм обавезних изборних наставних предмета у првом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање 557
7.2 Програм обавезних изборних наставних предмета у другом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање 577
8.1 Слободне наставне активности у другом циклусу.....592
9.1 Програм допунске наставе у првом циклусу.....594
9.2 Програм додатне наставе у првом циклусу.....597
9.3 Програм допунске наставе у другом циклусу.....599
9.4 Програм додатне наставе у другом циклусу.....614
10. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ.....623
11. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ.....623
12. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА.....624
13. ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА 637

14. ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА УСТАНОВЕ У КРИЗНИМ ДОГАЂАЈИМА..... 641
15. ПРОГРАМ ВАНАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ
15.1 Програм активности секција У ПРВОМ ЦИКЛУСУ, са начинима и поступцима за њихово остваривање..... 647
16. Програм професионалне оријентације..... 658
17. Програм здравствене заштите..... 660
18. Програм социјалне заштите..... 660
19. Програм заштите животне средине..... 661
20. Програм сарадње са локалном самоуправом..... 662
21. Програм сарадње са породицом..... 663
22. Програм излета, екскурзија и наставе у природи..... 663
23. Програм рада школске библиотеке..... 665
24. ДОДАТНИ ПРОГРАМИ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА..... 671
24.1. Ученичка задруга..... 671
24.2 Програм рада Ученичког парламента..... 671
24.3 Програм рада Вршњачког тима..... 671
25. Начела израде школског програма..... 672
26. Праћење реализације и евалуација школског програма..... 672

1.УВОД

Школски програм за први и други циклус основног образовања и васпитања ОШ „ Данило Киш“ припремио је стручни актив за развој школског програма.

Школски програм је документ који обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно старатеља и локалне самоуправе, а у складу са оптималним могућностима школе. Сврха тих садржаја, процеса и активности је остваривање образовно-васпитних циљева и задатака тако да се промовишу, подстичу и развијају интелектуални, посебни и друштвени развој сваког ученика Школски програм доноси се на основу плана и програма наставе и учења, а узимајући у обзир развојни план школе, у складу са законима. Школа, у складу са Законом, доноси школски програм, Поједини делови школског програма иновирају се и надограђују у току његовог остваривања. Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика. Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира, програмира и реализује свој рад.

2. О ШКОЛИ

Зграда школе је конципирана по савременим стандардима градње установа специфичке намене.Садржи укупно 35 просторија(учионице и кабинети) и 2 припремне просторије.Поред просторија намењених припреми и извођењу наставе,школа садржи и све неопходне просторије неопходне у модерној установи-централни хол,засебне холове за сваки спрат,зборницу и канцеларије за руководство школе,фискултурну салу,трпезарију са пратећим садржајима,два комуникацијска двокрака степеништа на сваком спрату,лифт,приступне рампе на улазу ,санитарне чворове…
Распоредом и бројем учионица предвиђено је да школа неоматано изводи наставу у једној смени за укупно 720 ученика.Организован је двосменски рад.Извршена је равномерна подела одељења,парни и непарни индекси у оквиру разреда.
Кабинети,учионице,школска библиотека и свечана сала су опремљени неопходним савременим наставним средствима.
Школа се налази у стамбеном насељу у коме нема других објеката за остваривање садржаја наставног програма,па је упућена на одговарајуће објекте у граду.Културне потребе ученика реализује у сарадњи са организацијама чији програми допуњују и унапређују васпитно-образовни процес.
У школи тренутно ради 133 запослена.Наставно особље чини 107 запослених и 26 запослених чини ненаставно особље.

Бројно стање ученика од оснивања школе

Школска година	Бр. одељења	На почетку шк. године	На крају шк. године
2025/2026.	70	1909	
2024/2025.	71	1927	1925
2023/2024.	69	1914	1902

2022/2023.	**66**	**1821**	**1808**
2021/2022.	**60**	**1659**	**1644**
2020/2021	**54**	**1484**	**1482**
2019/2020.	**47**	**1264**	**1267**
2018/2019.	**41**	**1078**	**1074**
2017/2018.	**36**	**962**	**952**
2016/2017.	**29**	**778**	**780**
2015/2016.	**22**	**602**	**613**
2014/2015.	**16**	**354**	**378**

3.ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм омогућава креирање процеса учења и наставе усмерених на развој компетенција конкретних ученика, у конкретној школи. Школски програм омогућава реализацију циљева и исхода образовања, достизање стандарда постигнућа и развијања компетенција ученика према могућностима школе.

Школским програмом су исказани:

- начини којима се обезбеђује поштовање принципа и остваривање општих циљева и исхода образовања и васпитања,
- усмереност на ученика и учење, компетенције, исходе и стандарде постигнућа Школски програм за први циклус основног образовања и васпитања
- облици образовно-васпитног рада (редовна, допунска и додатна настава)
- начини прилагођавања, методе, активности и садржаји који ће се користити у процесу остваривања исхода и стандарда постигнућа, ваннаставне активности у школи
- начини вредновања рада ученика и целокупног процеса учења и наставе
- облици и начини сарадње са родитељима и локалном заједницом

Школски програм утемељен је на начелима:

- усмерености на процесе и исходе учења;
- заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;

- уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
- поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
- уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања ученичког интересовања за учење и образовање у току целог живота;
- коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

4. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред.број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	Српски језик и књижевност	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Српски језик као нематерњи	2	72	2	72	3	108	3	108
3.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
5.	Свет ко нас	2	72	2	72	-	-	-	-
6.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
7.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72

8.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
9.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
10.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А		20-22*	720-792*	21-23*	756-828*	21-24*	756-864*	21-24*	756-864*
Редни број	Б.ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО: Б		1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*
УКУПНО: А + Б		21-23*	756-828*	22-24*	792-864*	22-25*	792-900*	22-25*	792-900*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Редни број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	РЕДОВНА НАСТАВА	21-23*	756-828*	22-24*	792-864*	22-25*	792-900*	22-25*	792-900*
2.	ДОПУНСКА НАСТАВА	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	ДОДАТНА НАСТАВА					1	36	1	36
4.	НАСТАВА У ПРИРОДИ**	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	

Редни број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		год.	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72

3.	Екскурзија	1-3 дана годишње	1-3 дана годишње	1-3 дана годишње	1-3 дана годишње

5. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ		ШЕСТИ		СЕДМИ		ОСМИ	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Српски језик и књижевност	5	180	4	144	4	144	4	136
2.	Српски као нематерњи језик	3	108	3	108	3	108	2	68
3.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5.	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
6.	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
7.	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
8.	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
9.	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
10.	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
11.	Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
12.	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
13.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
14.	Физичко и здравствено васпитање	2	72+54	2	72+54	3	108	3	102
УКУПНО: А		24 -27*	918-1026*	25-28*	954-1062	28-31*	1008-1116*	28-30*	952-1020*
Редни број	В. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Немачки језик	2	72	2	72	2	72	2	68

УКУПНО: Б	3	108	3	108	3	108	3	102
УКУПНО: А+Б	27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170	31-34*	1116	31-33*	1054

Облици образовно- васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Редни број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ		ШЕСТИ		СЕДМИ		ОСМИ	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Редовна настава	27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170	31-34*	1116-1224*	31-33*	1054-91122*
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
3.	Додатна настава	1	36	1	36	1	36	1	34
4	Слободне наставне активности	1	36	1	36	1	36	1	34

Редни број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ		ШЕСТИ		СЕДМИ		ОСМИ	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности	1	36	1-2	36-72	1	36	1	34
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

6. ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

6.1. Програм обавезних наставних предмета у првом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање

6.1.1 Први разред

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**		
НАСТАВНЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ	Исходи	Компетенције

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ПРВОМ РАЗРЕДУ	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	
ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ -Припремни период. -Учење читања и писања. -Усавршавање читања и писања.	ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ Настава почетног читања и писања изводи се у првом и другом полугодишту првог разреда основне школе. -Почетно читање и писање реализује се као засебна област, али обухвата и садржаје из Књижевности, Језика и Језичке културе. -**Припремни период** Припремни период је део системског описмењавања. Учитељ ово време користи да се упозна са предзнањима и интересовањима ученика, као и да припреми ученике за почетно читање и писање. Кроз активности у којима се прожимају различите области, учитељи стичу увиде у способности ученика да усмеравају пажњу и опажају, разговарају, причају, препричавају, спретно рукују прибором за писање, спроводе гласовну анализу и синтезу, препознају одређена слова. Такође, они проверавају да ли и у којој мери ученици читају и пишу. Опажање, визуелно и акустичко подстицање, важно је за развој културе слушања, неговање пажње, концентрације и правилног говора. Зависно од чула којим се примају утисци, опажање ће бити визуелно, акустичко или тактилно. Усмеравање пажње односиће се на уочавање целине и детаља, запажања и одабирања значајних појединости, њиховог поређења, уочавања међусобних односа и динамике (покрети, јачина и брзина итд.), развоја аналитичког опажања. Визуелни	– разликује све гласове у изговору; – изведе гласовну анализу и синтезу речи; – правилно држи оловку и има развијену графомоторику; – разликује глас и слово; – повеже изговорени глас и његов графички знак – слово; – правилно пише сва штампана слова ћирилице; – пише писана слова ћирилице и правилно их повезује у речима; – правилно препише речи, реченице и краће текстове; – запише речи и реченице читко и уредно; – користи различите врсте читања (гласно, тихо, штафетно);	Општа предметна компетенција (ОПК) Ученици овладавају вештинама слушања и говорења, читања и писања. Користе ћириличко писмо. Разумеју улогу језика као средства комуникације и учења, као део националног идентитета и културе. У комуникацији поштују саговорника и бирају речи, усвајају општеприхваћене друштвене норме. Овладавају знањем српског стандардног језика. Стварају писане и усмене текстове различитог садржаја, структуре и намене. Читају ради уживања, да би учили, да би се сналазили у свакодневном животу, неговали традицију и културу српског народа, развијали интеркултуралност. Читају естетски вредне текстове српске и светске књижевности за децу и релевантне информативне текстове у складу са узрастом и интересовањима. Проширују фонд речи и израза, као и опсег њиховог значења. Воле и чувају свој језик користећи речи и изразе српскога језика у различитим комуникативним ситуацијама и дигиталном окружењу. Одговорно користе различите медије за учење српског језика, водећи рачуна о безбедности. Разумеју значај учења других језика. Пружају подршку вршњацима који уче српски језик као нематерњи. Постављају краткорочне

	подстицаји везиваће се најпре за најближе окружење (учионица, двориште школе), а касније ће се проширивати на околину. Ученици могу посматрати предмете, људе, животиње, објекте из околине, слике, фотографије, могу уочавати обрасце, облике, боје. У оквиру предложака треба да опажају, увиђају, упоређују и разликују различите линије и положаје линија (елементе слова). Акустичко подстицање ученика почиње заједничким слушањем онога што говоре учитељи, други ученици, глумци и спикери. Важно је усмеравати ученике да пажљиво слушају говорника и саговорника. Оснаживање вештине слушања могуће је повезати са облицима невербалне комуникације (мимиком и гестовима који прате говор и активно слушање). У акустичке подстицаје могуће је укључити звукове из природе и окружења. Комуникативне способности подстичу се кроз разговорне (и ситуационе) игре и активности у оквиру којих се оснажује сналажење ученика у свакодневној говорној пракси уз коришћење одговарајућих форми учтивог обраћања: поздрављање (добро јутро, добар дан, довиђења), захваљивање, извињавање, молба. Способности усменог изражавања подстичу се кроз причање (на пример, на основу доживљаја или маште, посматрања слика или низа слика) и препричавање (на пример слушани текст, познате приче, анимирани филм) разговетним говором и правилним изговором. Учитељи треба да воде рачуна о правилној артикулацији гласова. Посебну пажњу треба усмерити на изговор гласова ђ, ћ; џ, ч; л, р; ј, љ, с,		циљеве учења, праве планове и истрајавају у њиховој реализацији и траже подршку. -Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетска компетенција, дигитална компетенција, одговоран однос према околини, решавање проблема

	ш. О евентуалном неправилном изговору гласова потребно је информисати родитеље и упутити их на консултације с логопедом. Уколико се у говору ученика јаве неправилни облици речи, дијалекатске и жаргонске карактеристике говора, благонаклоно их треба упознати са одговарајућом алтернативом која је у складу с нормом. Посебну пажњу у припремном периоду треба посветити унапређивању фонолошке свести ученика и развијању осећаја за основне говорне јединице. Гласовна анализа спроводи се кроз растављање речи на гласове и уочавање позиције гласова у речи која је изговорена, али и позиције слова у речи која је написана. У избору примера полази се од једносложних речи без сугласничких спојева, а затим се примери усложњавају. Упоредо с гласовном анализом организују се и вежбе гласовне синтезе. Од скупа гласова граде се речи њиховим сливањем у целину. Одређују се реч и реченица у низу, састављају реченице од предложених речи. У овом периоду се слова, речи и реченице графички представљају (тачка, линија, кружић) како би их ученици повезали са говорним јединицама. Подстицање развоја фине моторике започиње игроликим утицањем на спретност покрета шаке, што се може интегрисати у активности у оквиру часова физичког и здравственог васпитања и ликовне културе. Препоручује се везивање пертли, чворова на канапу, закопчавање дугмади, коришћење маказа, низање перли, цртање и писање линија, сналажење у равни (горњи део папира,		

	лева страна папира итд.). Ученике треба усмеравати на правилно коришћење прибора за писање и на правилно држање тела – положај тела у односу на сто и на угао писања, удаљеност од стола. Графомоторички подстицаји у најужем смислу односе се на писање елемената слова. То може бити цртање у слободној равни, употпуњавање постојећих цртежа произвољним или задатим елементима или тематски мотивисано писање елемената слова у оквиру различитих линијских система. Треба усмеравати ученике да линије пишу без подизања руке, из једног потеза, тако што ће рука бити опуштена. Доминантан смер повлачења линија требало би да буде слева надесно, као и одозго надоле. Графомоторичке вежбе требало би интегрисати са осталим активностима разговора, причања, слушања, посматрања и сл. С обзиром на природу припремног периода, грешке и непрецизности требало би уважавати као развојне фазе, а употребу гумице свести на најмању меру. Ученике треба подржати у свим њиховим покушајима и позивати их да не журе, већ да активности изводе својим темпом. Сви предложени подстицаји могу се спроводити кроз игру, решавање проблема, покретање педагошких ситуација, организовање вежби, али и кроз симулацију одређених животних ситуација итд. **-Учење читања и писања** Настава почетног читања и писања се изводи уз примену принципа индивидуализације јер ученици имају различита предзнања. Постоје ученици који знају да читају и пишу, али и они који шчитавају,		

	препознају сва или поједина слова, као и ученици који до поласка у школу нису упознати са словима. Из тог разлога, потребно је пратити напредак ученика и наставу организовати на више нивоа, како би свако што боље напредовао према сопственом темпу и могућностима. Дидактичко-методичка организација наставе почетног читања и писања зависи од много фактора (најважнији је онај који се односи на предзнања ученика). Учитељи бирају поступак који ће користити у настави почетног читања и писања – комбинацију монографског и групног поступка, групни или комплексни поступак. Почетно читање и писање савладава се применом гласовне аналитичко-синтетичке методе, уколико се читање и писање уче монографским и/или групним поступком. Такође, описмењавање ученика у настави почетног читања и писања се може организовати и по комплексном поступку. Ученици који почетно читање и писање уче по монографском и/или групном поступку користиће буквар, док ће се почетницом служити ученици који читање и писање уче по комплексном поступку. Приликом обраде штампаних слова почиње се од гласа. Ученици у овом периоду најпре треба да разликују гласове у изговору, а након тога усвајају појам гласа, разликују глас и слово и повезују изговорени глас и његов графички знак – слово. Ученици уче да пишу штампана и писана слова, речи и реченице; цифре (у корелацији са наставом математике). Учитељи са ученицима могу обрадити прво сва штампана, потом писана слова, или		

	упоредо, групе штампаних па групе писаних слова. Код учења писаних слова посебну пажњу би требало посветити графичком увезивању слова у речима. Појединачно писање слова се ограничава на један до два реда у свесци. Писање се увежбава кроз писање слова, речи, реченица, преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица (на основу слике, задатих речи, низа слика...), одговарање на питања, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина. Ученици вежбају писање и тако што писаним словима преписује текст записан штампаним словима и обратно. У раду се тежи графички правилном и лепом писању: појединачних слова, речи и реченица. Ученици се упућује на уредност кроз тежњу да слова буду приближно исте величине, да размак између слова у речима и између самих речи буде уједначен и равномеран. Средства за писање, у зависности од поступка по коме се ученици описмењавају, могу бити: графитна оловка, пенкало, фломастери, оловке у боји. Свеска у којој пишу може бити без линија (уз подметач), на уске и широке празнине, а може бити и свеска са квадратном мрежом. Дневна оптерећеност писањем прилагођава се ученицима. Радно окружење и распоред седења у клупи зависиће од тога да ли ученик пише левом или десном руком, а подразумева се да деснорука деца пишу десном, а леворука левом руком. Хигијенске, техничке и практичне навике везане за читање и писање (правилно седење и држање тела, функционална употреба прибора за		

	писање, удаљеност текста од очију је 30 центиметара и сл.) подстичу се и остварују систематично и доследно. Како се читање и писање уче упоредо, на сваком часу, ученици, поред писања, читају слова, речи, реченице и текстове. У овом периоду ученици треба да шчитавају, односно читају одговарајуће текстове. Почиње се од текстова у којима су заступљена само научена слова, осим када се ради по комплексном поступку. Како би се њихов садржај обогатио, речи које садрже необрађена слова замењују се у тексту одговарајућом илустрацијом. Када ученици савладају сва слова, прелази се на читање кратких разноврсних текстова. И у овом периоду важно је проверити степен разумевања, те је ученицима неопходно постављати питања у вези са прочитаним. У току читања ученици се усмеравају да правилно изговарају све гласове и правилно наглашавају речи и реченице. У том настојању треба обратити пажњу на индивидуалне способности ученика. Сваки ученик чита својим темпом и напредује према својим способностима. При учењу читања могу се користити игре словима и речима, језичке игре (ребуси, испуњалке, укрштене речи), текстови у којима су поједине речи представљене сликом. Ученици тако упознају нове садржаје, ситуације их више мотивишу, а атмосфера постаје пријатна и опуштена. Важно је подстицати ученике да свакодневно читају код куће. Значајно је сарађивати са родитељима ученика и пружити им неопходне информације везане за читање: мотивација деце, удаљеност		

	текста од очију, читање деци, заједничко читање, самостално читање у свакодневним животним ситуацијама, игре читања (цедуље са упутством за проналажење сакривених предмета, проналажење књиге на полици на основу наслова и сл.). Корелација са другим областима остварује се кроз садржаје који су за то погодни. То се пре свега односи на усмено изражавање, диктат, писмено одговарање на питања, читање књижевних текстова са разумевањем и употребу основних правописних правила (писање великог слова, интерпункција). **-Усавршавање читања и писања** Читање се усавршава на текстовима који су примерени узрасту ученика, кратки, динамични, интересантни. У тај избор спадају и текстови школске и домаће лектире. Ученици треба да читају различите текстове – књижевне и некњижевне – ради уживања и забаве, решавања проблема, проналажења информација, примене упутстава (на пример, рецепт за палачинке). Уколико је реч о добрим читачима, учитељи им могу припремити или препоручити додатну литературу. У зависности од врсте текста и савладаности вештине читања, на часовима се спроводе и различите врсте читања – гласно, тихо (у себи), штафетно, флексибилно, по улогама, логичко. Посебну пажњу би требало обратити на разумевање прочитаних речи, реченица и текстова. Провера прочитаног може се реализовати проналажењем чињеница у тексту, извођењем директних закључака, усменим и писменим одговарањем на мањи број питања (уз поштовање		

	ограничења дневне оптерећености ученика писањем), решавањем задатака повезивањем, одређивањем редоследа и избором понуђених одговора, допуњавањем. Редовним читањем и писањем ученици аутоматизују ове две вештине.		
КЊИЖЕВНОСТ -Умеће читања и разумевања прочитаног. -Лектира (школска и домаћа). • Поезија. • Проза. • Драма. -Књижевнотеоријски појмови.	КЊИЖЕВНОСТ Настава књижевности у првом разреду превасходно је у функцији описмењавања, али је неопходно ученике систематично и поступно уводити у свет књижевности. Они треба да откривају тај свет, да схватају начине на који он функционише и да увиђају да је у том свету све могуће. Важно је приволети их да у тај свет уђу, а када се једном у њему нађу, онда је све много лакше. Зато је на овом узрасту најважније да се ученицима што више чита, да се оснажују и храбре у самосталном читању и да се о делима разговара. Читање захтева време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз разговоре о прочитаном и о ономе на шта их прочитано наводи да мисле (разговори о самом тексту и на основу текста) ученици се уче култури дијалога, критичком промишљању, разложној анализи, увезивању чињеница и доношењу закључака, аргументовању ставова, слушању и разумевању другачијег мишљења. Читањем, уживањем у прочитаном, пробуђеним осећањима и способношћу да их искажу они се васпитавају за књижевност и кроз књижевност, упознајући себе, друге, живот и свет уопште. Посебно је важно што књижевност гради осећај за лепо и	– активно слуша интерпретативно читање књижевних текстова и разуме њихов садржај; – чита и разуме садржај књижевних и некњижевних текстова; – искаже утисак и опише свој доживљај о прочитаном књижевном тексту; – разликује основне делове текста и књиге: наслов, име аутора, садржај; – упозна и усвоји нове речи и изразе читајући различите текстове; – уочи основне одлике песме, приче и драмског текста и именује наведене књижевне врсте; – препозна загонетку, открива начине одгонетања и разуме везу	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетска компетенција, дигитална компетенција, решавање проблема.

	вредно, васпитава укус, развија емпатију тако што се ученици уживљавају у естетски свет дела и емотивно га проживљавају. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа. Настава књижевности реализује се кроз садржаје који су у програму дати у виду лектире и књижевнотеоријских појмова. Лектиру чине одабрана дела за читање у настави (школска лектира) и самостално, код куће (домаћа лектира). ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Текстови у буквару за читање и разумевање прочитаног: Десанка Максимовић, „Првак”, Душан Радовић, „Срећна Нова година” ,Бранислав Цветковић: „Симина азбука” ,Перо Зубац, „Добар друг ти вреди више” Народна прича, „Свети Сава и ђаци”, Јован Јовановић Змај, „Зимска песма” Текстови у читанци Поезија Народна песма, „Ја сам чудо видео”, Десанка Максимовић, „Хвалисави зечеви” Гвидо Тартаља, „Китова беба”, „Мрави”, „Постеља за зеку” – обједињено Бранко Ћопић, „Јежева кућица” (читање у наставцима) Љубивоје Ршумовић, „Десет љутих гусара” ,Душко Трифуновић, „Два јарца”, Стеван Раичковић, „Цртанка”, Воја Царић, „Пролеће” Химна „Боже правде” (одломак) Проза: „Голуб и пчела” „Лисица и гавран”, по Езопу „Два јарца”, „Две козе”, по Доситеју Обрадовићу Лав Николајевич Толстој, „Два друга” Драган Лукић,	између загонетке и одгонетке; – препозна и именује басну на основу њених основних одлика; – именује стих и строфу и разуме основну разлику између њих; – одреди време и место радње у тексту и главни догађај ; – издвоји ликове, наведе њихове особине и изрази мишљење о њиховим поступцима, разликујући добре од лоших; – препозна основно осећање у књижевном тексту – самостално чита дела из домаће лектире – користи читанку и сналази се у њеним садржајима; – искаже утисак о краткој луткарској форми;	

	„Јоца вози тролејбус” Душан Радовић, „Прича о малом прсту” Влада Стојиљковић, „Како сам купио кишобран” Избор из ауторских загонетки (Десанка Максимовић, Загонетке лаке за прваке ђаке, загонетке Григора Витеза и Бране Цветковића) Драмски текстови Душан Радовић, „Тужибаба” Александар Поповић, „Неће увек да буде први”, Бора Ољачић,, Први дан у школи”, Љубиша Ђокић,, Побуна играчака “Популарни и информативни текстови Милан Шипка, „Буквар” Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита личност наше школе и др.) ДОМАЋА ЛЕКТИРА: Јован Јовановић Змај, избор из поезије за децу („Волим”, „Пачија школа”, „Материна маза”, „Купање” и друге по избору) Избор из басни („Цврчак и мрави”, „Лисица и рода”, „Лав и миш” и друге по избору) Избор из сликовница за децу. Део лектире су и текстови намењени за вежбање читања и разумевање прочитаног и препоручује се да се нађу у буквару, односно почетници. Ови текстови читају се у првом полугодишту, а њихова обрада представља разумевање прочитаног, схватање чињеница изнетих у тексту и њихово повезивање, али и основно упознавање природе књижевности саме. Вештина читања и разумевања прочитаног изграђује се постепено кроз школовање и са тим се започиње од првог разреда. Ученици		

	слушају и читају књижевне и некњижевне текстове, а учитељ, након читања сваког текста поставља питања у вези са прочитаним. Све ово остварује се и у оквиру области Језичка култура. Вођени питањима о прочитаном садржају, ученици развијају способност да као одговоре формулишу реченице и краће говорне исказе, зависно од индивидуалних способности. Ученици усвајају нове речи и богате свој речнички фонд читајући различите текстове, књижевне и некњижевне. Како би разумели текст, ученици се подстичу да издвоје непознате и мање познате речи и изразе у тексту и да траже објашњење у читанци, од вршњака или учитеља. Текстови у читанци се обрађују у другом полугодишту, када ученици већ знају да читају и пишу и када се ове способности даље изграђују и усавршавају. Тада се поред читања и основног разумевања тежи и књижевној анализи прилагођеној могућностима ученика, у складу са основним циљевима наставе српског језика и исходима учења. Књижевна дела су у списку школске лектире разврстана на поезију, прозу и драмске текстове и ученици треба да уоче њихову формалну различитост (стих – проза – текст писан по улогама), и на интуитивном нивоу неке од њихових основних генолошких карактеристике (на пример, одсуство фабуле у лирском делу, ритмичност стихова или низање догађаја у епском и драмском делу). Појмове задате програмом (песма, прича, басна, загонетка и друго) ученик треба да познаје на нивоу именовања и кроз издвајање њихових елементарних		

	карактеристика. Поезија као одељак у програму обухвата песме и књижевнотеоријске појмове. Ученик треба да именује стих и строфу и разуме основну разлику између њих, те да препозна песму на основу графичке структуре и разликује је од приче (басне) и драмског текста. Читањем лирских песама ученици поступно уочавају доживљавају мелодичност и уче како да песме изражајно читају, а поједине и рецитују. Такође, ученик треба да разликује основни тон у песмама, да се на другачији начин чита, рецитује или пева песма у којој преовлађује шаљив тон од химне или, на пример, песме у којој се описује природа. У првом разреду обрађује се, на нивоу основног разумевања, део текста државне химне „Боже правде” који се најчешће изводи на различитим свечаностима (прве две строфе и последња два стиха последње строфе). Овим садржајем остварује се и лепа веза са наставом музичке културе и света око нас. Прозу у програму за први разред чине једноставни, кратки текстови, засновани на хронолошком низању догађаја, те ученик треба да одреди где се и када дешава радња, шта је главни догађај, и да разуме узрочно-последични распоред догађаја, односно да увиди шта се у фабулативном току десило прво, шта следеће, шта је претходило неком догађају, а шта из њега следи. Ученик треба да препозна и именује жанр басне као приче са пренесеним значењем (без увођења појма алегорије), да схвата да су у баснама ликови животиње, али да оне не говоре о свету животиња и		

	опстанку у природи, већ да говоре о људима, њиховим особинама и свету у ком живимо. Коначно, ученик треба да буде у стању да разуме пренесено значење басне и издвоји њену поуку. Пошто се у овом узрасту интегрални текст басне неретко адаптира, скраћује, у исходима нису наведени структурни жанровски елементи басне (фабула и поука), поготово што поука у народној басни и код неких аутора није издвојена. Загонетке су кратка језичко-значењска форма и у првом разреду за обраду су предвиђене ауторске загонетке. Важно је да ученик препозна загонетку као засебну књижевну врсту, да разуме начине одгонетања и њено значење. Такође, на интуитивном нивоу да схвата пренесено значење загонетке и разуме везу између загонетке и одгонетке (чак и када је сам не одгонетне). За ученике загонетка и загонетање треба да представља језичку и мисаону забавну игру, у којој је сам процес одгонетања знатно важнији од откривања тачне одгонетке. Драма као књижевни род веома је занимљив ученицима првог разреда. Ученици уочавају форму драмског текста, баш као и форму поезије и прозе, односно, на основу графичког изгледа већ јасно разликују овај књижевни род. У првом разреду је довољно да схвате да је драмски текст написан по улогама и да се обично изводи у позоришту, да разликују речи које изговарају ликови од речи у заградама. Не треба уводити појмове лица и дидаскалије, већ ове елементе текста објашњавати описно. У првом разреду, ученици се упознају и са кратком луткарском формом и исказују		

	утиске о одгледаном сценском извођењу. Током читања и обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ, драмска игра, луткарска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, коментарисање драматизованих одломака). Сценски се изводе драмски текстови из школске лектире и драматизовани текстови. Ученици се подстичу да учествују у сценском извођењу текста и то: драмским текстовима, сценским играма, играма улога или оживљавањем лутке. Од великог је значаја њихово учествовање у драмским играма које подразумеју охрабривање говорних импровизација и примену сценске лутке. Притом ученици усвајају и правила понашања у позоришту у оквиру васпитног деловања школе. Стицању читалачких навика знатно доприноси и читање домаће лектире. У првом разреду часови домаће лектире реализују се у другом полугодишту, када се ученици оспособљавају да самостално читају дела из овог корпуса. Пошто су у првом разреду у питању збирке (песама Јована Јовановића Змаја, као и басни), корисно је (али није нужно) да се у читанци нађе неки текст из тих збирки којим би учитељ најавио рад на домаћој лектири и којим би се ученици мотивисали за даље читање већег броја текстова у збирци или целе збирке. Важно је да ученици читају књиге, збирке песама, прича, басни и да стварају личну библиотеку, те је добро да се издавачи интересују за објављивање комплета лектире за сваки разред. Избор из		

	сликовница за децу треба правити у односу на постојећи фонд у школској, месној или одељењској библиотеци. Битна одлике домаће лектире јесте самостално читање и припремање ученика за час по усмереним задацима. Неопходно је благовремено најавити читање домаће лектире како би ученици на време набавили књигу. Важно је да учитељ истовремено подели и задатке за усмерено читање како би ученици већ приликом првог читања пратили текстове према датим задацима. У програму за први разред јавља се и појам читање у наставцима што представља читање текста на више часова, у неколико дана. Приликом организације оваквог читања потребно је одабрати погодно место за прекид, место које код ученика изазива знатижељу и ишчекивање за даље читање. Након прекида или пре читања наставка, могу се испитати и ученичка предвиђања даљих догађаја. Читање текста у наставцима изводи се на примеру Јежеве кућице Бранка Ћопића, што подразумева да учитељ, према плану који сам осмисли и одговарајућом динамиком, чита део по део Ћопићевог текста и разговара са ученицима о прочитаном на неколико планираних часова мотивишући их да дело читају и сами. Уколико текстове прати одредница обједињено, то значи да се та дела у уџбеницима налазе на једној или на повезаним странама и да се читају и обрађују на једном часу. У овом програму то се чини код песама Гвида Тартаље које су кратке, садржински и тематски веома сличне те их је могуће обрадити за један школски час. Зависно		

	од ситуације у одељењу, услова рада у школи и наставних потреба, учитељ може да проширује наведене спискове школске и домаће лектире додатним текстовима, уз услов да при томе води рачуна о њиховој идејно-естетској вредности, примерености узрасним могућностима ученика и потребама савремене наставе матерњег језика. Уколико учитељ располаже довољним фондом часова за наставу књижевности, може самостално или у договору са ученицима да бира ове текстове. Исто тако је важно да има увид у оно што ученици сами, по сопственом избору, читају код куће и да о томе са њима повремено води разговоре о прочитаном штиву. Поред књижевних, у школској лектири се налазе и некњижевни текстови, који се такође користе за усавршавање читања и писања, као и за упознавање знаменитих личности наше културе и традиције. Ученици се, уз помоћ учитеља, оспособљавају да читају и разумеју садржај текстова, проналазе и повезују информације у њима. Програмом се предвиђа да се систематично и поступно усвајају следећи књижевнотеоријски појмови: – песма; – стих; – строфа; – прича; – догађај; место и време збивања; – књижевни лик – изглед, основне особине и поступци; – драмски текст за децу; – басна; – загонетка. Како се ради о специфичном узрасту ученика, важно их је постепено уводити у основне појмове о књижевности. Усвајање књижевних појмова не подразумева учење дефиниција, већ њихово именовање и описно образлагање појма, као и уочавање његове улоге у тексту. Уз		

	активно слушање, а потом и самостално читање једноставних књижевних и осталих врста текстова ученици се оспособљавају и да садржаје доводе у везу са илустрацијама и фотографијама, које прате књижевни, популарни и информативни текст. Такође, потребно је да ученици разликују основне делове текста и књиге: наслов, име аутора, садржај. Ученици до краја првог разреда треба да знају да користе читанку и сналазе се у њеним садржајима. У намери да се ученици од првог разреда навикавају на читање лектире у обавезном и слободном избору, успоставља се сарадња са школским библиотекаром. Такође, неколико часова се током године може реализовати у школској библиотеци. Пожељно је да учитељ заједно са ученицима организује одељењску библиотеку јер се тако унапређује самостално читање ученика као и брига о очувању књига. Овакво коришћење и размена књига подразумева један део у учионици са полицама или, сасвим једноставно, са разнобојним кутијама или пластичним корпама у којима су књиге и сликовнице које ученици доносе од куће након читања и остављају другима за даља читања и позајмљивања. Тако уче да је стварање једне колективне библиотеке важно, да кроз размену књига и упознавањем истих садржаја стварају своју малу заједницу, уче да правилно користе и чувају књиге. То је увек добар кутак да се у њему проведе одмор или неки други тренутак слободног времена. Сликовнице и часописи за децу су изузетно важно штиво за ученике првог разреда. Приликом избора сликовница		

	треба водити рачуна о адаптацији текста, тематици, порукама и илустрацијама. Могу се користити часописи из фонда школске или одељењске библиотеке. Ученике треба упознати са формом часописа, са њиховим најразличитијим садржајима – књижевним текстовима, ученичким радовима, квизовима, језичким играма, стриповима и друго. Ови садржаји углавном не застаревају и зато се у настави могу користити и стари дечји часописи, који више не излазе, али које ученици имају у личним (породичним), школским и другим библиотекама.		
ЈЕЗИК -Граматика. -Правопис	ЈЕЗИК У настави Језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. ГРАМАТИКА Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем у свим предметним областима. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција. У оквиру свих предметних области (Почетно читање и писање, Књижевност, Језичка култура) ученици запажају језичке појаве без њиховог именовања. Тако се поставља основа за проширивање језичких садржаја у старијим разредима. Потребно је указивати на разликовну функцију гласа у оквиру речи (нпр. ђак,	– разликује глас, реч и реченицу; – почне реченицу великим словом и заврши је одговарајућим интерпункцијским знаком ; – употреби велико почетно слово у писању имена, презимена и надимака; – примени основна начела вођења разговора и користи форме учтивог обраћања; – правилно се изрази у свакодневном говору и употреби речи у одговарајућем	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, дигитална компетенција, решавање проблема.

	цак). Тако се посредно скреће пажња на важност правилног писања слова, односно правилног изговарања гласова. Елементарне основе из граматике ученици стичу уочавајући реч као језичку јединицу између гласа и реченице. Речи треба уочавати и изоловано и у оквиру реченице. У писању треба скренути пажњу на то да је реч у реченици одвојена белинама са обе стране, а у говору учитељ треба да нагласи правилан акценат неке речи (уколико је ученици погрешно изговарају). Реченице треба уочавати, кад год је то могуће, у оквиру текста. У писању посебно треба скренути пажњу на то да реченице почињу великим словом и завршавају се тачком, знаком питања или знаком узвика (на овај начин се повезују граматика и правопис). Када се реченица изговара, ученицима се скреће пажња на њену интонацију, нарочито ако се ради о питању. ПРАВОПИС Правописна правила ученици савладавају путем систематских вежбања. Ова вежбања треба да буду разноврсна и треба их организовати што чешће. У оквиру правилне употребе великог слова потребно је обрадити писање властитих имена, презимена и надимака, и то у изолованим примерима и у оквиру реченице. Када је у питању име школе коју ученици похађају, треба да буду оспособљени да га самостално правилно препишу. Такође, потребно је ученике оспособити да пишу велико слово на почетку реченице и одговарајући интерпункцијски знак на крају (тачку, знак питања или знак узвика).	контексту;	

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА -Говорење -Слушање -Писање -Читање	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Област Језичка култура обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говорења, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и развијање комуникативних способности ученика. У настави се подобласти преклапају, па се тако и методички садржаји заједнички постављају. Наставни рад у области Језичка култура реализује су у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице. Говорење се развија кроз разговор, читање и богаћење речника, усмено изражавање и рецитовање и изговарање напамет научених текстова. Ученици се упознају са основним начелима комуникације, кроз слободни, односно друштвени разговор, где примењују и користе форме учтивог обраћања. У вођеном разговору о тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове. У току разговора потребно је упућивати ученике да се изражавају потпуним реченицама, да пренесу комуникативну поруку и своје мишљење. Богаћење речника ученика остварује се тако што они усвајају нове речи и нова значења исте речи првенствено из правилног говора, као и кроз слушање и читање књижевних и некњижевних текстова. Ученици се упућују да речи употребљавају у одговарајућем контексту и правилно се изражавају у свакодневном говору. Усмено	– искаже потпуним реченицама комуникативну поруку и своје мишљење; – вођено усмено преприча, прича и описује; – напамет говори краће књижевне текстове; – пажљиво слуша саговорника, разуме и репродукује основни садржај одслушаног; – усмено и писмено одговори на питања и поставља питања; – пише кратким, потпуним реченицама једноставне структуре; – пише речи и реченице по диктату ; – пише реченице које спаја у краћу целину ; – проналази и репродукује основне информације експлицитно дате у тексту; – учествује у сценском извођењу;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетска компетенција, дигитална компетенција, одговоран однос према околини, решавање проблема.

	изражавање се реализује вођено, кроз говорне вежбе, уз помоћ датог или заједничког плана. План помаже ученицима да осмисле садржину говора, али не треба спутавати оне који могу да говоре самостално са индивидуалним планом, па и без њега. Препоручени облици јесу: препричавање, причање и описивање. Усмено се препричава краћи текст из буквара, читанке, часописа за децу, илустрованих енциклопедија. Врсте причања обухватају причање о слици или по низу слика, по задатим речима (одредницама) и о доживљајима. Описују се годишња доба, предмети и бића. Ученици се подстичу да напамет говоре краће књижевне текстове у функцији правилног говора, богаћења речника и стваралачког изражавања. Говоре се напамет научене одабране песме, уз увођење ученика у правила рецитовања. Такође, могу се напамет научити и говорити кратки одломци из прича и делови драмског текста (говор лица). Зато треба пажљиво одабрати шта ће ученици учити напамет, а неки од критеријума су уметничка вредност текста и његова прилагођеност узрасту. Слушање је важна активност у комуникацији. Ученици се у разговору упућују да пажљиво и културно слушају саговорнике. У наставном контексту ученици слушају шта други говоре, разумеју основни садржај одслушаног и то потврђују репродуковањем слушне поруке. Пажљиво слушање практикује се и у симулираним ситуацијама (разговорне и ситуационе игре). Игре за развијање слушне пажње изводе се у наставном контексту: пажљиво слушање са задатком, на пример, Препознај ко	– позајми, чита и врати књиге из библиотеке.	

	говори, Слушај како говорим (тихо, брзо), Чујем глас т. Ученици слушају читање разноврсних текстова и на различите начине показују да су их разумели тако што репродукују информације из њих. Слушање је важна активност у комуникацији. Ученици се у разговору упућују да пажљиво и културно слушају саговорнике. У наставном контексту ученици слушају шта други говоре, разумеју основни садржај одслушаног и то потврђују репродуковањем слушне поруке. Пажљиво слушање практикује се и у симулираним ситуацијама (разговорне и ситуационе игре). Игре за развијање слушне пажње изводе се у наставном контексту: пажљиво слушање са задатком, на пример, Препознај ко говори, Слушај како говорим (тихо, брзо), Чујем глас т. Ученици слушају читање разноврсних текстова и на различите начине показују да су их разумели тако што репродукују информације из њих. Пошто се заврши настава почетног читања и писања, наставља се рад на самосталном писању и читању. Ученици писмено одговарају на једноставна питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, као и на питања о књижевном и некњижевном тексту. Такође, записују наслов слике или наслове слика у низу као и самосталне или повезане реченице на основу њих. Учење самосталног писања текста почиње спајањем више реченица у целину. Према својим способностима ученик ће написати две, три повезане реченице или краћи текст. Ученици пишу о свом искуству, о доживљају, о слици или по низу слика.		

	Препоручује се вођено писмено препричавање краћег текста и то, прво, у виду одговора на дата питања (план са питањима), потом, уз помоћ простог плана текста. Диктат спада у вежбе слушања и писања, где се развија језичко повезивање изговорене и записане речи. Препоручене врсте су: диктат као једноставна вежба за унапређивање писања, диктат са предусретањем грешака и изборни диктат. У писању се примењују научена правописна правила. Потребно је да се правопис доследно примењује већ у периоду почетног читања и писања. Ученици се упућују и да бирају адекватне речи, употребљавају нове речи и изразе. Читање се увежбава на делима школске и домаће лектире и на другим књижевним и некњижевним текстовима. Ученици читају уџбеничке и ванууџбеничке нелинеарне текстове и текстове са практичном наменом. Потребно је практиковати следеће врсте читања: гласно читање (целог текста, штафетно, флексибилно, драмског текста по улогама); тихо читање (у себи). Разумевање текста показује се проналажењем, репродуковањем и повезивањем основних информација експлицитно датих у тексту, помоћу подстицаја или питања. Такође, усмеравају се да повежу илустрације или фотографије које иду уз текст који читају. Стицању читалачких навика доприноси одлазак ученика у библиотеку и успостављање сарадње са библиотекаром. Потребно је да ученици знају како да се понашају у библиотеци, на који начин се позајмљују, чувају и враћају књиге. Језичка култура ученика		

	негује се кроз језичке вежбе као и реализацијом језичких игара. Ове активности могу се организовати као самостални час или у оквиру других предметних области. Језичке вежбе реализују се тако да доприносе богаћењу речника и унапређивању језичког израза ученика. Посебно су погодне фонолошке, лексичке и синтаксичке вежбе. На крају вежбања, потребно их је укључити у шири контекст, на пример, лексичке у синтаксичке. Језичке игре не треба мешати са језичким вежбама и важно је организовати их као забавне активности. То могу бити разговорне или ситуационе, односно стварносне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Такође, могу се одабрати и преметаљке, ребуси, палиндроми, допуњалке, једноставне укрштене речи. Све језичке вежбе и игре могу се реализовати у оквиру једног целог часа или као његов део. Врсте језичких вежби и игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊ ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ ПРВОМ РАЗРЕДУ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
БРОЈЕВИ * Бројање, број и бројевна права. *Бројеви од 0 до 20.	БРОЈЕВИ **Бројање, број и бројевна права** Изграђивање појма броја обухвата: бројање, визуелне представе појма	- разуме појам скупа и елемента скупа - препознаје скупове са истим бројем	Општа предметна компетенција (ОПК) Ученици усвајају основне математичке појмове, знања и вештине, стичу почетну

*Сабирање и одузимање у блоку бројева до 20. *Својства сабирања. *Откривање непознатог броја. *Бројеви до 100. *Сабирање и одузимање у блоку бројева до 100 без прелаза преко десетице. *Динар, кованице и новчанице до 100 динара.	броја, визуелну кореспонденцију једнакобројних колекција објеката, увођење цифарског записа, одређивање претходника и следбеника, уочавање места броја у бројевном низу и на бројевној правој, као и структуре броја. Број до кога се долази бројањем визуализује се на различите начине (на бројевној правој, скуповно, дијаграмима, бројевним сликама). На почетку је значајна манипулација очигледним средствима у циљу издвајања колекције објеката (жетона, штапића, картица, прстију) и бројања. Уводи се приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. За дати број уочава се претходник – број који је за једна мањи од датог броја и следбеник број који је за један већи од датог броја. Уочава се да сваки број има свог следбеника. Упоређују се парови бројева и утврђује највећи и најмањи број међу издвојеним бројевима. Упоређивање бројева олакшано је уочавањем места броја у бројевном низу. Сазнање о бројевном низу развија се кроз активности пребројавања објеката и бића (конкретних или сликовних представа), бројања унапред и уназад, секвенцијално, у задатим интервалима, визуелизацијом на бројевној правој. За увођење појма редног броја, парног и непарног броја користе се реалне ситуације. **Бројеви од 0 до 20** Бројеви се уводе у блоковима: до 5 (укључујући и број 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина. Кораци у развоју сазнања о броју су: бројање, пребројавање објеката из окружења или на сликама уз физичко или	елемената; - препознаје скупове са различитим бројем елемената; - пребројава елементе датог скупа; - развија појам броја преко појма скупа; – броји унапред и уназад, укључујући и бројање са прескоком; – прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине; – прикаже бројеве прве стотине на бројевној правој; – одреди највећи и најмањи број међу датим бројевима; – користи редне бројеве; – разликује парне и непарне бројеве; – одреди претходник и следбеник датог броја; – користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика; – сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; – сабира и одузима до 100 без прелаза	математичку писменост и развијају основе апстрактног мишљења, што представља основу за наставак образовања. Оспособљени су да усмено и писмено комуницирају користећи математички језик. Решавају проблеме из свакодневног живота, користећи математику, индивидуално или у сарадњи са другима. Развијају истраживачки дух и креативност. Мотивисани су да уче, напредују и изграђују позитивне ставове према математици. Развијају основе математичко-логичког резоновања. Уочавају примену математичких знања у другим областима људске делатности (екологија, здравље, култура, финансије, предузетништво…). Одговорно користе дигиталне технологије и податке за учење и решавање проблема. Користе дате податке за извођење закључака. - Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама -Решавање проблема -Дигитална компетенција -Одговорно учешће у демократском друштву -Естетичка компетенција -Сарадња -Предузетничка -За одговоран однос према здрављу -За одговоран однос према околини

	графичко издвајање или визуелно уочавање група одговарајућих једнакобројних скупова објеката, упознавање бројевне слике, симбола, начина писања симбола и правилног изговора, упоређивање бројева (<, >, =), упознавање места броја у бројевном низу, уочавање структуре броја. Након формирања појма десетице, бројеви друге десетице се уводе уз визуелне представе у којима се истиче десетица чиме се олакшава уочавање структуре броја и објашњавање операција сабирања и одузимања. (На пример, да би се представио број 12, користи се „стубић" од 10 квадрата и поред њега још 2 квадрата сложена један на други.) Поред наведених примарних начина разумевања појма броја, бројеви се користе и у контексту мерења (мерни бројеви). **Сабирање и одузимање у блоку бројева до 20** У оквиру поучавања бројева прве десетице уводе се операције сабирања и одузимања кроз разматрање одговарајућих примера, полазећи од конкретних ситуација, преко сликовних представа до симболичног записа. Разноврсни типови задатака помажу у развоју разумевања рачунских операција сабирања и одузимања и препознавања проблемских ситуација које се решавају сабирањем или одузимањем. Због тога је важно да се ученицима пружи искуство решавања задатака: придруживања, издвајања, комбиновања, поређења и друго. Визуелно представљање сабирања на бројевној правој се остварује добројавањем, а за одузимање	преко десетице; – растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; - усваја појам десетице и јединице; - одређује број десетица и јединица у датим бројевима; - користи бројевну праву приликом приказивања бројева, сабирања и одузимања; - одређује за толико већи број; - одређује за толико мањи број; - користи редне бројеве; - сабира и одузима бројеве датог облика; - чита, записује и упоређује десетице прве стотине; – открије непознати број у једнакостима с једном операцијом; – реши текстуални задатак са једном операцијом; – разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност;	

	одбројавањем. Бројевним дијаграмима и бројевним сликама се подстиче разумевање појмова сабирања и одузимања и њихових веза, након чега се увежбава сабирање и одузимање у блоковима бројева. Својства замена места сабирака и здруживање сабирака уводе се пре обраде бројева друге десетице јер се користе при извођењу сабирања у блоку до 20. За илустрацију правила користе се реалне ситуације, очигледна средства као и визуелни прикази. При обради сабирања и одузимања у блоку бројева до 20 упознају се случајеви са и без преласка десетице (11 + 2, 8 + 3, 16 – 4, 12 – 5). Један од важних циљева је спонтано запамћивање таблица сабирања и одузимања до 20, због чега треба предвидети довољно времена и различитих активности за увежбавање и стицање сигурности рачунања. Разматрају се и случајеви сабирања у којима је један од сабирака непознат број. На основу добро савладане таблице сабирања и одузимања ученици откривају непознати сабирак. Затим се разматрају случајеви одузимања у којима је непознат умањилац, а онда и случајеви када је непознат умањеник. У једначинама се не уводи слово као ознака за непознати број већ „држачи места”. Ово је погодан тренутак за решавање задатака са теразијама, у којима је циљ успостављање равнотеже тасова. На почетку се уводе једноставни задаци у којима су и на једном и на другом тасу ваге исти предмети (нпр. На једном тасу су 3 куглице, на другом тасу 5 куглица. Колико куглица треба додати	– уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; – чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм);	

	на први тас да би тасови стајали у равнотежи?). Након тога се могу увести и сложенији задаци у којима су на тасовима различити предмети (нпр. На првој слици је вага са тасовима у равнотежи, при чему је на једном тасу једна куглица, а на другом једна коцка. На другој слици са вагом у равнотежи су на једном тасу две куглице, а на другом тасу ваљак. На трећој слици је на једном тасу ваљак, а на другом треба доцртати одговарајући број коцки.). Овакви задаци доприносе развоју логичког мишљења и идеје решавања једначине, а представљају и увод у мерење масе, које се обрађује у наредним разредима. **Бројеви до 100.** **Сабирање и одузимање у блоку бројева до 100 без прелаза преко десетице** Приликом представљања бројева прве стотине на бројевној правој истичу се десетице и назначавају бројеви између њих. Број 100 визуелно се представља као квадрат (квадратна мрежа) чије су димензије 10´10, као логично проширење већ уведених визуелних представа бројева у блоку бројева до 20. Сабирање и одузимање до 100 обухвата: сабирање и одузимање десетица, сабирање и одузимање двоцифреног броја и јединица (24 + 5, 29 – 7), сабирање и одузимање двоцифреног броја и вишеструке десетице (57 + 30, 57 – 30), као и сабирање и одузимање двоцифрених бројева без преласка (32 + 43, 84 – 31). Поступци се заснивају на већ упознатим поступцима у блоку бројева до 20. Почевши од блока бројева до 10,		

	ученици се подстичу да правилно користе математички језик користећи знаке +, –, =, <, > и термине: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, претходник, следбеник, паран, непаран, мањи од и већи од. Анализом структуре двоцифрених бројева уочавају се десетице и јединице, и користи одговарајући запис (нпр. 5Д 3Ј). Математичке садржаје треба повезивати са садржајима и активностима других предмета као и животним ситуацијама. На пример, пребројавање објеката или оријентација у простору са предметом свет око нас; увежбавање таблице сабирања или коришћење редних бројева може да се реализује и на часовима физичког и здравственог васпитања, давањем инструкција за кретање коришћењем математичких појмова или једноставних задатака (нпр. после трећег чучња скочи два пута и слично). Комбинаторни задаци или задаци одређивања следећег члана низа уочавањем правилности посебно су подстицајни за развој математичко-логичког мишљења. Решавање проблемских задатака веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним ситуацијама. Моделовање проблема у математички запис, уз коришћење графичког приказа, омогућава ученицима да немеханички приступају задацима. **Динар, кованице и новчанице до 100 динара** У оквиру теме Бројеви, ученици треба да упознају и кованице и папирне		

	новчанице (до 100 динара), што представља почетак оспособљавања за коришћење новца у свакодневном животу. Увођење новчаних апоена треба да прати увођење блокова бројева: до 10, до 20 и до 100. Задаци са новцем из свакодневног живота помажу да се, поред исхода који се односе на новац, остваре и исходи који се односе на природне бројеве. Већина исхода ове теме се остварује спирално, јер се исходи који се остваре у оквиру првог блока бројева, касније само проширују на остале блокове бројева. Примери активности за остваривање појединих исходаПочетне активности треба да се односе на бројање (бројање унапред, уназад и са прескоком), јер полазимо од формирања појма броја, након чега прелазимо на формирање бројевног низа, а затим на пребројавање предмета исте врсте. Резултате пребројавања ученици приказују табелом (нпр. уписивањем „цртица” у табелу, односно бројева када науче запис бројева). 1. Читање података из једноставнијих стубичастих и сликовних дијаграма и табела. 2. Повезивање редних бројева и просторних прилога нпр. први одозго, трећи одоздо, други слева, први здесна. 3. Упоређивање и размена новца, рачунање са новцем, приказивање датог новчаног износа најмањим могућим бројем кованица/новчаница. 4. Разлагање броја на могуће сабирке у реалистичним ситуацијама (на пример: У кутији се налази 10 плавих и црвених куглица. Колико може бити црвених, а колико плавих куглица у кутији? Решење треба записати у		

	табели.). Кроз ову активност ученици увиђају да задатак може да има више решења. 5. Одређивање следећег члана у задатом бројевном низу. 6. Игролика активност: откривање броја или бројевне шифре на основу упутства. **Примери активности** 1. Читање података из једноставнијих стубичастих и сликовних дијаграма и табела. 2. Повезивање редних бројева и просторних прилога нпр. први одозго, трећи одоздо, други слева, први здесна. 3. Упоређивање и размена новца, рачунање са новцем, приказивање датог новчаног износа најмањим могућим бројем кованица/новчаница. 4. Разлагање броја на могуће сабирке у реалистичним ситуацијама (на пример: У кутији се налази 10 плавих и црвених куглица. Колико може бити црвених, а колико плавих куглица у кутији? Решење треба записати у табели.). Кроз ову активност ученици увиђају да задатак може да има више решења. 5. Одређивање следећег члана у задатом бројевном низу. 6. Игролика активност: откривање броја или бројевне шифре на основу упутства.		
ГЕОМЕТРИЈА *Положај и величина предмета и бића. *Смер кретања. *Геометријска тела. *Геометријске фигуре. *Тачка, линија и дуж.	**Положај и величина предмета и бића. Смер кретања** Почетно геометријско сазнање заснива се на систематском посматрању и описивању предмета у окружењу и на сликовним приказима, уочавањем и	– одреди међусобни положај предмета и бића, као и њихов положај у односу на тло; – упореди предмете и бића по величини;	- Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама -Решавање проблема -Дигитална компетенција -Одговорно учешће у демократском

	поређењем њихових облика. Сваки реалан објекат заузима један део простора и има одређени положај у простору. Развој опажања простора подразумева уочавање предмета и бића у окружењу као и њихових међусобних односа. Чулно-искуствено сазнање објеката у окружењу обухвата почетно сагледавање димензија и положаја објеката, као и једноставне дедукције о њиховим односима. Просторни односи укључују односе величине и односе положаја предмета и бића. Међусобни односи предмета и бића у простору исказани просторним релацијама изграђују се посматрањем, манипулисањем објектима (практична просторна оријентација), именовањем и мисаоним издвајањем уочених односа. Просторне релације ученици усвајају у односу на себе, у односу на друга бића и предмете, и у односу на тло. Ученици уочавају положај предмета и бића, и упоређују их по положају (испред, иза; испод, изнад; горе, доле; у, на, ван; између, лево, десно; са исте стране, са супротних страна; усправно, водоравно). Уочавају се и истичу међусобно супротни односи: испред – иза, испод – изнад, горе – доле, лево – десно, са исте стране – са супротних страна. Игролике активности треба користити у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели. Именовањем смера кретања: налево, надесно, нагоре, надоле указује се на правац и смер кретања објекта. Због тога се смерови кретања упознају непосредно након усвајања	– одреди смер кретања предмета и бића; – уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; – именује геометријска тела и фигуре; – групише предмете и бића са заједничким својством; - упореди предмете и бића по висини и дужини; - упореди предмете и бића по ширини; – сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; - разликује унутрашњост и спољашњост; - разликује у, на и ван ; – разликује криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; – одреди положај тачке у односу на линију; – црта праву линију и дуж помоћу лењира; - уочава тачку;	друштву -Естетичка компетенција -Сарадња -Предузетничка -За одговоран однос према здрављу -За одговоран однос према околини

	терминологије везане за положаје предмета и бића у простору. Након почетног интуитивног упоређивања објеката истог облика према величини (веће, мање), прелази се на упоређивање предмета по димензијама: дужини (дуже, краће), висини (више, ниже) и ширини (шире, уже). Поређење/процена се врши „одока” или упоређивањем реалних предмета (оловка, лењир и слично). Важно је указати на повезаност одговарајућих релација (нпр. оловка је дужа од гумице, па је дакле гумица краћа од оловке). Поред тога, треба упоређивати и више предмета према једној димензији (нпр. одређивање најширег предмета) и доносити логичке закључке (нпр. плава оловка је дужа од црвене оловке, а црвена оловка је дужа од зелене оловке, онда је плава оловка дужа од зелене оловке; плава оловка је најдужа). **Геометријска тела. Геометријске фигуре** Почетна сазнања о геометријским телима и фигурама стичу се поступно, најпре сагледавањем, препознавањем и именовањем, а затим и мисаоним формирањем геометријског појма. У фази препознавања и стицања представа ученици фигуру перципирају као целовит лик и од осталих је разликују по облику. Кораци у поучавању о геометријским телима и касније геометријским фигурама су: посматрање предмета из непосредне околине, показивање модела који имају	-спаја тачке правим и кривим линијама -издваја битне податке из текста задатка и креира одговарајући математички запис; – реши проблемски задатак из реалног контекста; – опише поступак решавања задатка; – сарађује са вршњацима у математичким активностима и при решавању сложених задатака.	

	облик одговарајућег геометријског облика, графичко илустровање појма помоћу цртежа. На почетку треба увести облике који су ученицима тог узраста најближи и познати из свакодневног живота: облик лопте и коцке, затим квадра и ваљка, и на крају пирамиде и купе. Треба користити очигледна наставна средства: играчке, предмете који се налазе у учионици и слично (нпр. лопта и коцка за игру, гумица, сунђер, креда, фломастер), као и моделе геометријских тела и фигура. Геометријске фигуре квадрат, правоугаоник, круг и троугао уводе се уочавањем страна геометријских тела. Оваквим приступом, ученици прво упознају геометријска тела, а затим се уводе нови облици као делови претходно упознатих облика. Корисне су практична манипулација (моделовање, сецкање, лепљење, преклапање фигура), цртање геометријских фигура коришћењем шаблона (нпр. лењира са геометријским облицима), као и цртање слободном руком помоћу квадратне или тачкасте мреже. У обради садржаја, пожељно је да наставник користи информационе технологије. **Линије** Праве и криве линије треба увести као линије којима су оивичене геометријске фигуре, а затим проширити на појмове отворене и затворене криве линије и изломљене линије. Тачку треба увести као пресек две линије. Уочава се да тачка може да		

	припада отвореној линији или да јој не припада. У случају затворене линије примећује се да тачка може да припада линији, да буде у њеној унутрашњој или у спољашњој области. Ученике треба научити да разликују и цртају криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију, као и да уоче унутрашњу и спољашњу област ограничену затвореном линијом. Дуж се уводи као део праве линије ограничен са две тачке. Уочава се да је дуж најкраће растојање између две тачке. За обележавање тачака треба користити слова A, E, O, T, M и J. Као модел за праве и криве линије (отворене и затворене) може се користити канап или конац. На пример, затезањем канапа добија се модел праве линије, а спајањем крајева канапа модел затворене криве линије. Укрштањем два конца или канапа, у пресеку се добија тачка. **Примери активности за остваривање појединих исхода:** 1. Описивање положаја објекта у односу на више других објеката (физички представљених или на слици) у сложенијој реалистичној ситуацији. 2. Описивање редоследа објеката у датом низу посматраном из различитих позиција нпр. навођење објеката од последњег до првог у низу. 3. Игролика активност откривања позиције предмета. Група ученика проналази сакривен предмет на основу података који се тичу оријентације које добијају од друге групе (лево од зелене пернице, испод столице и слично). 4. Описивање путање од једне до друге		

	тачке на мапи (у лавиринту), уцртавање путање на мапи (у лавиринту) или прелажење пута од једне до друге позиције према упутству. 5. Прављење модела геометријске фигуре од сламчица или модела геометријског тела помоћу штапића и куглица од пластелина. 6. Допуњавање или састављање одређене фигуре (нпр. танграм, колаж). 7. Издвајање предмета са одређеним својством из колекције предмета. 8. Откривање следећег члана низа састављеног од геометријских облика, уз објашњење како се дошло до закључка. 9. Уочавање, издвајање и исцртавање геометријских облика на фотографијама или илустрацијама (нпр. грађевине, шара ћилима). 10. Цртање слике или доцртавање започете слике у квадратној или тачкастој мрежи према датом упутству. 11. Игролике активности у дворишту. На пример, игра „У, на, ван”: ученици заузимају одговарајући положај у односу на линије које су исцртане у школском дворишту/сали. Касније се прави запис у свесци, представљањем цртежом ситуације из дворишта, цртањем линија и тачки.		
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ *Мерење дужине нестандардним јединицама мере.	Кроз практичне активности треба упознати ученике са концептом мерења дужине, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење дужине различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацима) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да: измере задате дужине	-измери дужину задатом, нестандардном јединицом мере;	- Комуникација - Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама -Решавање проблема -Дигитална компетенција -Одговорно учешће у демократском друштву -Естетичка компетенција - Сарадња

	надовезивањем и пребројавањем јединичних мера, прикажу резултате мерења у табели и упореде дужине. Примери активности за остваривање појединих исхода: 1. Игролике активности као проширење игре „Царе царе господаре”. Један ученик одређује правац, дужину корака (нпр. два слоновска корака налево), а остали ученици се крећу према упутству. 2. Ученици процењују дужину неког објекта у нестандардној јединици, а затим мерењем проверавају процену. 3. На основу мерења дужине (нпр. клупе) различитим јединицама мере (нпр. оловком и лактом) процењују и експериментално проверавају колико је дужих, а колико краћих мера садржано у дужини која се мери. Одређени број часова на крају школске години треба одвојити за систематизацију и повезивање градива. На овим часовима треба задавати текстуалне, проблемске задатке, задатке са геометријским приказом аритметичких задатака, текстуалне задатке у којима су дати и подаци који нису битни за решавање, логички задаци са одричним реченицама. Циљ оваквих часова је да се код ученика развија способност решавања проблема и логичко-комбинаторно мишљење.		-Предузетничка -За одговоран однос према здрављу -За одговоран однос према околини

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СВЕТ ОКО НАС**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ПРВОМ РАЗРЕДУ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ЈА И ДРУГИ Основна осећања Основне животне потребе Сличности и разлике међу људима Породични дом, школа Групе људи Правила понашања Породични и школски празници Застава и химна Републике Србије	У оквиру теме Ја и други која се односи на ученика као друштвено биће у друштвеним групама којима припада (породица, школа, вршњаци). Кључни појмови садржаја ове теме су оквир за планирање и остваривање наставе који се конкретизују у зависности од особености средине у којој ученици живе (град или село, ужа или шира породица, мања или већа школа, број ученика у школи, односно одељењу и бројне друге специфичности). Стварањем различитих наставних ситуација (радионице, игролике наставне активности и сл.), којима се остварује ова група исхода, ученике треба подстицати да препознају основна осећања (радост, тугу, страх и бес) код себе и других и искажу их на различите начине (мимиком, речима, цртежом, адекватном реакцијом уз међусобно уважавање). Када је реч о основним животним потребама, ту се првенствено мисли на физиолошке потребе наведене у исходу, које су заједничке за све људе,	· препозна и искаже радост, страх, тугу и бес, уважавајући себе и друге; · правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; · препозна и поштује своја и туђа права и обавезе; · уважава различитости својих вршњака и других људи; · придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; · сарађује са вршњацима у заједничким активностима;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција, компетенција за сарадњу, за одговорно учешће у демократском друштву, за рад са подацима.

	као и на одређена правила понашања која омогућавају и исказивање и задовољавање тих потреба. Размишљање и дискусија, не само о својим потребама, већ и уважавање потреба и осећања других, као и уважавање различитости (по полу, узрасту, боји косе/очију, интересовањима, способностима), представља једну од суштинских васпитних компоненти предмета. Осмишљавањем активности које омогућавају активно учешће ученика у договарању правила понашања у одељењу, доприноси се прихватању договорених правила од стране ученика и значајно утиче на остваривање васпитне улоге предмета. Посматрањем и описивањем послова којима се одрасли баве у породици и школи успоставља се веза са темом Човек ради и ствара (занимања). Описивањем своје улоге у оквиру породичних (на пример, рођендан, Нова година и сл.) и школских празника (Дан школе, школска слава), као и амбијента у коме се они одвијају, ученици систематизују претходна искуства везана за породичне празнике. Своја искуства и доживљај празника ученици		

	обогаћују кроз сарадњу са другим ученицима и одраслима у организовању заједничких активности на нивоу одељења (прославе рођендана или новогодишње прославе), односно на нивоу школе, кроз учешће на школским приредбама. Ученике би требало упутити да уоче заставу Републике Србије на школској згради, да се присете и опишу ситуације када су видели заставу Републике Србије (на пример, на спортским такмичењима). Кроз присећање на први час при поласку у школу, разговарати са ученицима о понашању током интонирања химне. Школске приредбе су погодне ситуације за подсећање, увежбавање и проверу усвојених правила понашања при извођењу химне. На овом узрасту, не треба објашњавати значење државних симбола, захтевати од ученика описивање заставе, учење целовитог текста химне. Неговање породичне традиције је основа на којој ће се развијати даље учење о културном наслеђу у оквиру насеља, краја, државе, као и народа којем ученик припада, што чини упориште за формирање идентитета ученика.		
ЗДРАВЉЕ И БЕЗБЕДНОСТ	Ово су први кораци у	. одржава личну	Комуникативна компетенција,

Здрав начин живота Опасне ситуације Безбедно понашање у саобраћају	оспособљавању ученика да препознају и да, уз подршку и инструкције одраслих, адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот, у кући, школи, непосредном окружењу. Посебну пажњу потребно је обратити на безбедност ученика у саобраћају, као најопаснијем окружењу за ученике, првенствено на његово оспособљавање за безбедно кретање од куће до школе. Садржаји којима се остварује исход бира поступке и активности који су у складу са очувањем људског здравља директно се односе на развијање навика здравог живљења. На овом узрасту акценат је на одржавању личне хигијене (чистоћа тела, чистоћа одеће и обуће), хигијени простора (породичног дома и школе), адекватном одевању у складу са временским приликама, здравој исхрани и редовном уносу воде. Усвојене навике у вези са очувањем здравља се манифестују кроз одговарајуће поступке у свакодневним ситуацијама у породици, школи, али и ван учионице, а нарочито током боравка ученика на настави у природи. Када је реч о природним непогодама,	хигијену и адекватно се одева ради очувања здравља; · чува своју, школску и имовину других; · примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са тротоаром и без њега и приликом преласка улице.	компетенција за учење, дигитална компетенција, за одговоран однос према околини, компетенција за решавање проблема, за сарадњу, естетичка компетенција, компетенција за одговоран однос према здрављу, за рад са подацима.

	важно је упутити ученике да прате инструкције одраслих. Повремено се у току године могу организовати вежбе правилног реаговања у датој ситуацији. У овом контексту треба увек имати на уму да се од ученика на овом узрасту не очекује да самостално реагују у потенцијално опасним ситуацијама већ да се ослањају на чланове породице и школске заједнице.		
КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ Покретање и кретање тела Сналажење у простору Сналажење у времену Прошлост породице	Увођење у садржаје о кретању тела требало би да се базира на искуству ученика и разноврсним примерима покретања и кретања тела (хода, скаче, трчи, пада, лети, плива, котрља се, клизи…). Садржаје који се односе на кретање и сналажење у простору коришћењем просторних одредница (напред-назад, лево-десно, горе-доле) и карактеристичних објеката пожељно је практично истраживати, како у учионици тако и ван ње и повезати их са наставом математике у којој се упознају исти појмови. Карактеристични објекти у непосредном окружењу могу да буду објекти које је изградио човек (споменик, сеоска продавница, зграда необичног облика и сл.) или природни објекти (високо	· снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, за рад са подацима, дигитална компетенција, компетенција за решавање проблема, за сарадњу, естетичка компетенција, компетенција за одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.

	дрво, стена, поток и сл.). Функионално коришћење просторних одредница може се повезати са описивањем безбедног кретања ученика од куће до школе. ход учења који се односи на сналажење у времену конципиран је тако да се полази од основних, временски ближих појмова (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи), који су потребни ученику за планирање и реализовање свакодневних активности. Важно је код ученика осветити цикличност у смењивању наведених временских одредница – смена: обданице и ноћи, делова дана и дана у седмици. Ученици се уводе у разумевање прошлости кроз представљање онога што је ученику најближе – његове породице. . Ученик, заједно са члановима породице, може да изабере неки предмет из прошлости који се данас не користи (део одеће/обуће, стару играчку), или стару фотографију и да разговарају о томе. Уколико је у прилици, ученик доноси изабрани предмет на час (или његову фотографију, цртеж), или стару фотографију. Кратко описује другима шта је донето – назив предмета, за шта се користио; ко је		

	личност са фотографије – њено име, чиме се бавила, по чему је занимљива и сл.		
ЧОВЕК РАДИ И СТВАРА Занимања Материјали, средства за рад и производи људског рада Основна својства материјала Штедња воде и одлагање употребљених материјала (отпад)	Ова тема говори о човеку као о свесном бићу које ради и ствара. На садржаје о занимањима надовезује се увођење појма материјали, јер се током обављања различитих послова материјали обрађују и прерађују како би се створило оно што људи користе у свакодневном животу. Развијање одговорног односа према искоришћеним материјалима/производима кроз одлагање отпада на предвиђена места представља значајан и континуиран циљ коме се тежи. Веза природа–материјал–производ отпад показује целовитост природних и друштвених феномена. Имајући у виду две просторне упоришне тачке – породични дом и школу, од ученика се очекује да именује занимања чланова своје породице и школског особља, опише послове које обављају (Шта је посао чистачица? Шта оне користе док раде? Чему им то служи?) и кроз разговор сагледају значај тог занимања (Шта је посао учитеља? Шта би се догодило уколико у школи не би постојао домар?). разговор са одраслима и посматрањем обављања њихових послова.	· посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко; разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, за рад са подацима, дигитална компетенција, компетенција за решавање проблема, за сарадњу, естетичка компетенција, компетенција за одговоран однос према здрављу, за одговорно учешће у демократском друштву, за одговоран однос према околини.

	Када је реч о материјалима, у првом разреду акценат је на препознавању, именовању, упоређивању материјала који се користе у свакодневном животу (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и основних, непосредно чулно доступних својстава (тврдо–меко, провидно–непровидно, храпаво–глатко), док ће се у наредним разредима изучавати сложенија својства. Материјале треба довести у везу са предметима који су од њих направљени, повезујући својства материјала са употребном вредношћу предмета, пажљивом употребом и одлагањем искоришћених производа и амбалаже (отпад) на одговарајућа места. Акценат је на томе да ученици практикују одлагање отпада на предвиђена места (канте, контејнери), уз указивање на позитивне и негативне примере одлагања отпада у ученичковом непосредном окружењу (изглед школског дворишта након великог одмора; разбацано смеће по тротоару или у парку, препуне/испражњене канте/ контејнери и сл.) и разговор са ученицима о уоченом.		
РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ Жива и нежива природа Сунчева светлост и топлота,	У првом разреду, акценат је на елементима живе и неживе природе и њиховом узајамном	· разликује природу од производа	Комуникативна компетенција, компетенција за учење,

земљиште, вода и ваздух и њихова својства Вода у природи Изглед терена у непосредном окружењу Гајене и самоникле биљке, домаће и дивље животиње Изглед и делови тела биљака Изглед и делови тела животиња Изглед и делови тела човека Основна чула човека Значај сунчеве светлости и топлоте, земљишта, воде и ваздуха за живот живих бића Одговоран однос човека према животној средини	дејству – и то првенствено дејству неживе на живу природу, јер је та повезаност очигледнија, те због тога примеренија млађем узрасту. Разликовање природе од производа људског рада је основни захтев у првом разреду.У првом разреду ученици кроз разноврсне задатке треба да се оспособе да појединачне примере (биљака, животиња, облика појављивања воде и сл.) именују и сврстају у одговарајућу групу (на пример, маслачак је биљка, припада живој природи; киша је вода, припада неживој природи). Када је реч о појединачним елементима неживе природе, основна својства воде о којима се говори су: укус, мирис, провидност, растварање појединих материјала (кроз поређење растворљивости песка, пиринча, шећера, темпере или других доступних материјала). Прва знања о облицима рељефа и облицима појављивања воде у природи ученици стичу директним посматрањем непосредног окружења. Појмови који се односе на живи свет надограђују се постепено, од препознавања и именовања биљака и животиња које су карактеристичне за	људског рада на примерима из непосредног окружења; · препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; · препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; · идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; · уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; · препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у свом свакодневном животу; · препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и	за рад са подацима, дигитална компетенција, компетенција за решавање проблема, за сарадњу, за одговорно учешће у демократском друштву, за одговоран однос према околини, за одговоран однос према здрављу, предузетничка компетенција, естетичка компетенција.

	непосредно окружење ученика, преко карактеристика које су базиране на спољашњем изгледу (делови тела у првом разреду), ка апстрактнијим формама у другом разреду (животни процеси заједнички за сва жива бића, функција делова биљака и животиња). Дакле, ученици у првом разреду треба да уоче да се различите врсте биљака/ животиња међусобно разликују и на тај начин увиде да у живом свету постоји разноврсност. Као прву класификацију користити поделу биљака на самоникле и гајене, односно животиња на домаће и дивље, уз навођење одговарајућих примера из непосредног окружења. Делови тела које ученик разликује код човека су глава, труп, удови (руке и ноге). Код животиња треба инсистирати на истим телесним сегментима, а примери треба да буду из групе инсеката, риба, птица и сисара. Код биљака делови које ученици треба да препознају и именују су корен, стабло, лист и цвет, као и плод и семе. За плод и семе треба се базирати на примерима воћа и поврћа присутних у исхрани. У млађим разредима се проучава само пет основних	додира у свом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; · штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места; · не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; · учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; · прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; · својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења.	

	чула и ова тема може да се повеже са испитивањем својстава воде, ваздуха и земљишта, као и са другим темама/кључним појмовима (основна својства материјала, безбедно понашање у саобраћају). Ученици треба да објасне на примерима ситуација из свакодневног живота на који начин им чула помажу да упознају свет који их окружује. Учење о значају елемената неживе природе за биљке, животиње и људе не треба да се сведе на вербализовану форму да је све у природи повезано, да без сунчеве светлости и топлоте, воде, ваздуха и земљишта жива биће не би опстала. Уместо тога, ученици у свакодневном животу или кроз огледе треба да уоче ову повезаност.Концепт одрживог развоја и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за свет око нас и за природу и друштво.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ПРВОМ РАЗРЕДУ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ЛИКОВНА КУЛТУРА	У првом разреду нема теоријских садржаја које наставник предаје. Учење	- користи прибор и материјал за ликовно обликовање на	- Рад с подацима и информацијама

Уметничка занимања - сликар и вајар	се одвија искуствено, кроз ликовне игре, ликовне задатке, ликовне експерименте,вежбе опажања, решавање проблема, покушаје и грешке и разговор. Учење на грешкама је веома важно, али треба имати у виду да је ефикасно само ако учениксамостално уочи грешку, у смислу да није успео да реализује оно што је желео. Наставник треба да упути ученике да не бацају ликовне радове које сматрају неуспешним. Понекад је процена ученика погрешна, јер је планирао рад који је далеко изнад узрасних могућности, због чега је незадовољан резултатом, иако је рад успешан. Радови који су оштећени случајним проливањем боје или на други непланирани начин, могу се искористити за колаж или другу технику. Најважнија карактеристика наставе ликовне културе у првом разреду је слободно, неспутано изражавање. Из тог разлога, ученици могу да се изражавају разноврсним прибором и материјалом. Неспутано изражавање подразумева да ученици првог разреда не треба да се фокусирају на то да не прљају руке, одећу, радну површину и просторију, што су захтеви за наредне разреде. Наставник треба да обрати пажњу на то да ученици безбедно користе прибори материјал. Тема „Ликовна култура“ обухвата појмове из културе. Појмови се могу објаснити пре или по завршетку ликовних активности ученика. Појам сликар се објашњава уз визуелни пример сликарског атељеа и 1–2 уметничке слике, само на примеру штафелајног сликарства (зидно сликарство јепредвиђено за старије разреде), без објашњења сликарских материјала и техника. Појам вајар се	безбедан начин; – изрази, ликовним радом, своје искуство, машту, емоције и естетски доживљај; - да пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу предмета и објеката и облицима и окружења; - да опише својим речима визуелне карактеристике по којима препознаје облике; – направи украсни/употребни предмет у вези празника и/или прославе; – испољава спремност да сарађује са вршњацима током обликовања заједничког ликовног рада; – опише ликове и радњу на примерима ликовних уметничких дела; – искаже зашто му се приказана ликовна уметничка дела свиђају или не свиђају; – прича о садржају свог ликовног рада на основу траженог услова. - упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; - повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; - пружи основне информације о одабраном музеју; - разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања	- Решавање проблема - Сарадња - Компетенција за учење - Естетичка компетенција - Комуникација - Одговоран однос према здрављу - Одговорно учешће у демократском друштву

Уметнички занат – израђивач накита Установе културе – галерија и музеј	објашњава уз визуелни пример вајарског атељеа и скулптура, безобјашњења техника, алата и поступака обликовања вајарских материјала. Ликовни појмови који надограђују кључни појам су: атеље, уметничка слика, скулптура, штафелај. Ликовне уметности су стваралачке и од уметника се очекује стварање уникатног дела, оригиналност и иновативност. Уметнички занати се разликују по томе штозанатлија не израђује једно уникатно дело или производе у мањем тиражу. Занатлија може да осмисли уникатни дизајн и да надаље израђује исти производ у већојколичини, све док постоји потражња за тим производом. Такође, може да израђује производе према дизајну који је осмислио неко други. Поједини производиуметничких заната израђују се традиционално вековима, без потребе за иновирањем дизајна. Израда накита је један од најстаријих уметничких заната. Појам галерија је потребно објаснити у контексту физичке просторије која је намењена за излагање и продају уметничких дела. Појам музеј је потребнообјаснити у контексту грађевине која је намењена чувању и излагању уметничких дела, при чему је важније да ученици виде унутрашњост музеја, него саму зграду. Најважније правило приликом посете галерији и музеју је да се не оштећују изложена дела и то	може применити; - да обликује тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком и да их спаја правећи нове; - да схвати да од старих и одбачених предмета спајањем, обликовањем и лепљењем може добити нове, који могу имати другачији облик и функцију и поново се употребљавати;	

	правило важи за све галерије и музеје. Из тог разлога, некеустанове захтевају да се школске торбе оставе на гардероби/улазу или да се ранчеви носе спреда. У првом разреду је најважније да ученици разумеју зашто јеважно да се изложена дела не оштете.		
ЛИКОВНО ИЗРАЖАВАЊЕ	У првом разреду цртежи могу бити једнобојни и вишебојни линијски, као и обојени линијски цртеж, али се ови термини не објашњавају, већ се обезбеђујеслободно изражавање, како задатим, тако и прибором/материјалом који ученик самостално одабере или бира у договору са паром/тимом/одељењем. Линија се објашњава као траг који оставља цртачки прибор или материјал на подлози. Предлог цртачких активности, прибора и материјала: цртање школским кредама у боји, на бетону у школском дворишту; цртање школским кредама у боји, на бетону у школском дворишту; цртање четком и једном течном бојом, на већем формату; цртање фломастерима, оловкама у боји, уљаним пастелима; цртање графитном оловком; сликање на папиру из блока; сликање импровизованим прибором; сликање према стилу уметника; сликање бачене сенке; колаж техника; отискивање обојеног лишћа; монотипија; симетрични отисак; отискивање воћем и поврћем; отискивање текстуре,...	- да разликује природне и вештачке изворе светлости и разуме настанак сенке, променљивост њеног облика и величине; - да разликује појмове обојено, необојено и примењује ово својство облика у раду;	- Рад с подацима и информацијама - Решавање проблема - Сарадња - Компетенција за учење - Естетичка компетенција - Комуникација - Одговоран однос према здрављу - Одговорно учешће у демократском друштву
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	У првом и другом разреду ученици уче да разликују машту и стварност, у настави српског језика и ликовне културе. Ликовне теме се реализују материјалом иприбором који одабере наставник. У првом разреду читање	−да препозна, објасни и користи различите начине споразумевања; − да протумачи и разуме поруку илустрације; − да препозна стрип и усвоји елементарна знања технике	- Рад с подацима и информацијама - Решавање проблема - Сарадња - Компетенција за учење - Естетичка компетенција - Комуникација

	садржаја уметничког дела се реализује без навођења назива дела. Ученицима је потребно омогућити да слободно изражавају иразмењују мишљења, без исправљања ако погреше. Приликом изражавања индивидуалног утиска о делу, довољно је да ученици укратко кажу зашто им се приказано уметничко дело свиђа или не свиђа,реченицом (нпр. Свиђају ми се боје, Волим животиње, Подсећа ме на...), а не придевом (лепо, ружно, страшно, весело...). Усмене активности у вези овог појма могу да се реализују током целе школске године, на приказаним примерима уметничких дела у оквиру других тема или каопосебна наставна јединица, где наставник показује примере уметничких дела најпознатијих сликара и вајара, почев од дела националних уметника.	стрипа; – да протумачи визуелну поруку на прави начин и да се служи различитим знаковима у споразумевању; – да препозна елементе народне ношње и поједине традиционалне обичаје; – да објасни шта значи појам споразумевање, као и да примени различите начине споразумевања.	- Одговоран однос према здрављу - Одговорно учешће у демократском друштву

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ПРВОМ РАЗРЕДУ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Звук Тон: боја, трајање, јачина, висина Инструментална музика Вокална музика Музичка прича Музички бонтон Култура слушања (бука) ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ Ритам Техника певања Бројалице, брзалице Певање по слуху уз	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ** Теме се реализују кроз следеће садржаје:– уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима; однос звук-лик, музика-радња– композиције које илуструју различита осећања– звук и тон (извори)– звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...); звуци из природе и окружења; звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...) – тон: боја	– опише својим речима утиске о слушаном делу;– разликује звук/тон, певање/свирање, хор/један певач/ група певача, оркестар/један свирач/група свирача;– препозна певачке гласове и музичке инструменте по боји и музичке изражајне елементе;– повеже музичко дело са њему познатим догађајима а боју гласа и	Дигитална компетенција, компетенција за сарадњу, естетичка компетенција, компетенција за

покрет Дидактичке игре Свирање ритмичких инструмената МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Илустрација музичких дела Импровизација Тело као инструмент Израда ритмичких инструмената Музичка питања и одговори Музичка драматизација	(различити гласови и инструменти), трајање (кратак-дуг), јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок); тишина и одсуство звука– композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената– музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар)– различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...)– музичка прича– карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност) – музички бонтон– музика и здравље. Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика, као и њиховим предзнањима и интересовањима. Добра вербална припрема (интересантна прича или илустрација) и примерени захтеви који се постављају пред ученике су први корак при усмеравању пажње ученицима на одређени музички садржај и развијање активног слушања. Назив композиције не треба саопштити јер се тиме нарушава непосредан доживљај композиције. У зависности од структуре одељења и артикулације часа зависе и задаци за слушање као и број слушања исте композиције. Веома је важно да наставник добро познаје дело које ће ученици слушати. Приликом првог слушања музике ученик износи своје утиске о слушаном	инструмента са карактером дела;– одреди музички почетак и крај музичког примера и понављање теме/ карактеристичног мотива у слушаном делу;– примени одговарајући положај тела и начин дисања у циљу достизања технике певања;– опонаша звуке из окружења;– изговара бројалице и брзалице у ритму користећи тело у комбинацији са покретом;– пева по слуху уз покрет различите музичке садржаје;– повеже почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама а ритам са графичким приказом;– свира на дечјим ритмичким инструментима;– осмисли и изведе ритмичку пратњу за бројалице/песме;– објасни својим речима доживљај свог и туђег извођења; СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Звук Тон: боја, трајање, јачина, висина Инструментална музика Вокална музика Музичка прича Музички бонтон Култура слушања (бука) ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ Ритам Техника певања Бројалице, брзалице Певање по слуху уз покрет Дидактичке игре Свирање ритмичких инструмената– примени принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;– направи дечје ритмичке инструменте;– изражава се различитим ликовним техникама инспирисан музичким примером који слуша;– користи музичке обрасце у креирању музичких целина кроз певање и покрет;– изабере према литерарном	одговоран однос према здрављу, компетенција за решавање проблема, Комуникативна компетенција

	делу. Наставник помаже ученицима да своје утиске ставе у контекст основних елемената музичког дела – брзине, јачине, боје инструмента или певачких гласова, групног или појединачног музицирања или повезивања литерарног садржаја песме са музичким. Доводећи у везу елементе музичког дела са карактером самог дела ученик се развија у смеру активног слушања музике, а добро вођеном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела. Препоручене композиције за слушање Химне 1.Светосавска химна 2.Државна химна 3.Школска химна Народне песме Ерско коло Васино коло „Копа цура виноград” „Синоћ кад је пао мрак” „Кад те видим на сокаку” – старограднска „Ој Бадњаче, Бадњаче” „Чаробна фрула” – Бора Дугић Песме за децу „Како се прелази улица” – Бранко Милићевић „Седмица” – Миња Субота „Ивин воз” – Влада и Гиле „Ал је леп овај свет” – Стеван Ст. Мокрањац и Александар Корађ „Учимо да бројимо” – Бранко Милићевић „Слон лепотан Дондолан” – Драган Лаковић „Бубамара” – Никола Вукомановић „Заклео се бумбар” – Мирко Шоуц „Страшан лав” – С. Барић „Успорите поред школе” – хор Чаролија	садржају одговарајући музички садржај;– користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука;– учествује у школским приредбама и манифестацијама– примењује договорена правила понашања у току слушања и извођења музике;– својим речима опише утицај прегласне музике на здравље.	

	„Пажљивко” – хор Чаролија „Другарство” –Драган Лаковић „Све је пошло наопачке” – Миодраг Илић-Бели „Јануарске звезде” – Миодраг Илић-Бели „Успаванка за Аћима” – Миодраг Илић-Бели „Успаванка” – Бранко Милићевић „Најлепша мама на свету” – Александар Кораћ „Пролеће у шуми” – дечја песма из Финске „Кад си срећан” – дечја песма „Деца су украс света” – Миња Субота „Лептирићу шаренићу” – дечја песма „Ишли смо у Африку” – Миња Субота Домаћи композитори „Ђачка заклетва” – Никола Грбић-Грба „Медведова женидба” – Л. Димитријевић „Смејалица” – Дејан Деспић „У Будиму граду” – Стеван Ст. Мокрањац „Песма о одјеку” – Миодраг Илић-Бели Страни композитори „Скерцандо” – Карл Орф „Радецки марш” – Јохан Штраус „Хумореска” – Антоњин Дворжак „Бумбаров лет” – Николај Римски-Корсаков „Карневал животиња” (Слон, Кенгури, Кавез за птице, Кокошке и петлови) – Камиј Сен-Санс „Валцер, оп. 69 бр.2” – Фредерик Шопен „Успаванка” – Јоханес Брамс „Крцко Орашчић (Кинески плес, Игра шећерне виле)” – Чајковски „Абецеда” – Волфганг А. Моцарт „Пчелица” – Франц Шуберт Менует, Ге-дур – Бах „Док месец сја” – Жан Батист Лили „Звончићи” – Џејмс Пјерпонт **ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ** Теме се реализују кроз следеће садржаје:– изговор бројалице у ритму уз покрет – пљескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу– звучне ономатопеје и илустрације– држање тела и дисање –		

	правилан начин певања – правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица – певање песама по слуху различитог садржаја и карактера– певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме– певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-црвено, ре-наранџасто, ми-жуто, фа-зелено и сол-плаво)– музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар)– дечји ритмички инструменти и начина свирања на њима– свирање по слуху пратње уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара– певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације– свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука– свирање графички представљеног ритма– музички бонтон. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и фине моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музику. Бројалице и брзалице Говорни ритам је један од садржаја битан за поставку ритмичке проблематике. Учењем и извођењем брзалица и бројалица развијају се дикција и ритмичке способности, те су оне припрема за свирање на дечјим инструментима. За упознавање са музичким метром треба одабрати бројалице и песме које у својој ритмичкој структури садрже претежно		

	јединицу бројања. При избору бројалица и брзалица морамо обратити пажњу на то да се текст правилно изговара, а да се акценти литерарног текста (говорни акценти), поклапају са музичким, односно метричким акцентом. На тај начин ће ученици у другој фази процеса музичког описмењавања доћи до закључка да ли се броји до два, три или четири. Слогови се изговарају прецизно, у ритму и прате покретом (пљескање, пуцкетање прстима, корачање...). Певане бројалице и брзалице подразумевају мелодију малог обима од неколико тонова, па су погодне како за почетак часа, тако и као уводна активност пре певања песама. Певање Певање је најприступачнији вид музичког извођења кроз које се поред опште музичких, развијају и вокалне способности и вештине. Избор песме, односно текста треба да задовољи васпитне, образовне, естетске и узрасне критеријуме. Пре почетка певања потребно је обрадити текст песме а затим спровести кратке вежбе правилног дисања и држања тела. Вежбе дисања су важне за загревање гласница, правилан рад дијафрагме, отварање дисајних путева и опуштање грла. Вежбе дисања 1. Прва вежба би требало да подразумева дубоке удахе и симулацију зевања како би се опустило грло. 2. Код следеће вежбе ученици треба да удахну кроз нос, а потом издахну на уста бројећи до четири, као да желе да угасе свећу. Важно је да „дишу стомаком” уместо грудима (могу да положе руке на стомак и да удишу тако да им стомаци „расту”). 3. Затим удахну кроз нос, изброје до четири и издишу кроз уста,		

	тј. зубе, изговарајући „сссссс”, први пут тихо, а затим гласно, контролишући брзину издисаја. 4. Поновити вежбу тако што глас „С” изговарају испрекидано. Варијанта ове вежбе за активирање дијафрагме је опонашање псећег дахтања, смеха Деда Мраза („Хо, хо, хо... ”) или испрекидано дување у замишљену свећу. Пре почетка певања обавезно је распевавање јер је потребно да се опусти мишић који држи гласну жицу. У супротном је вибрирање гласне жице неконтролисано и производи лош квалитет звука, а и мишић који је држи се напреже и спречава гласну жицу да вибрира како треба. Вежбе распевавања 1. Распевавање почиње певањем вокала (а, е, и, о, у) или кратких слогова на истој тонској висини, уз минимално покретање вилице у циљу изједначавања вокала, а у циљу добијања уједначене хорске боје. Увек почети од тонова средњег певачког регистра хора (то је најчешће це1). 2. Тонови и мотиви се могу певати и брзим издувавањем ваздуха кроз спојене усне, тако да трепере. 3. Препоручује се и певање једноставних мотива (на пример на слоговима „ио” или „мио”), секвенцираних поступно наниже па навише (дијатонски и хроматски). 4. Једна од вежби за ширење обима гласа је повезивање тонова у распону октаве глисандом, навише и наниже (це1-ге1-це1-ге1-це1), као сирена. 5. За распевавање се могу користити и једноставне песме или модели, као и делови песама. Рад на песми почиње демонстрацијом. Песма се учи по деловима, а затим спаја у целину. Посебно је важно водити рачуна да се		

	акценти литерарног текста (говорни акценти), поклапају са музичким, односно метричким акцентом. Песму треба певати неколико пута заједно (цело одељење), како би се она утврдила, а ученици ослободили. Потом је треба изводити у мањим групама и на крају појединачно (ако неко жели од ученика). Потребно је увек инсистирати на изражајном извођењу песме као и на интеракцији ученика кроз одређени музички дијалог ако се ради о групном музицирању. Једноставни модели и наменске песме чији се почеци везују за боје, служе за стварање звучног фонда и представа и неопходна су основа за поставку музичке писмености (до-црвено, ре-наранџасто, ми-жуто, фа-зелено и сол-плаво – Rainbow метода учења свирања). Модели се уче по слуху и везују за боје на нивоу информације. Кроз извођење народних, музичких и дидактичких игара, пожељно је што чешће повезивати покрет и певање. Свирање Свирање на дечјим ритмичким и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, Орфов инструментаријум, инструменти које ученици праве по узору на Орфове), представља активно музицирање, које има директан утицај на развој музичких и моторичких способности ученика. Најпогоднији музички садржај за увођење ученика у свирање јесу бројалице којима се развија осећај за ритам и заједничко музицирање. Након савладане бројалице уз јасан и тачан изговор текста наставник са ученицима прелази на свирање. Започињемо га најједноставнијим аранжманима, водећи притом рачуна да укључимо све		

	ученике. Наставник ученицима демонстрира све деонице покретом и свирањем на ритмичким инструментима, а ученици га посматрају и потом имитирају. У почетној фази пожељно је користити само две врсте инструмента (на пример: штапиће и бубањ) а касније и већи број ритмичких инструмената. Употреба и начин увођења ових инструмената у настави следи дидактички принцип поступности. Први ритмички инструмент који ученик користи јесте његово тело: дланови, ходање у ритму и то:– извођење пулса (проток основних ритмичких јединица);– извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама, па се као такав једноставно учи по слуху);– груписање удара – различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту. На пример, уз бројалицу „Гусен, гусеница” ударом о клупу изводити прву јединицу а пљескањем другу, и/или инструментима – бубњићем прву, а штапићима, на пример, другу у такту;– ономатопеја звучних илустрација – специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом („Цин, цин, цин”, „ток, ток, ток”, „трас”, „бум”...). Веома је важно поставити јасна правила пре почетка свирања, а нарочито упутити ученике на правилно коришћење инструмената у смислу неговања квалитетног звука. Ученицима треба дати прилику да се опробају на		

	свим инструментима (али не на истом часу), уз давање мишљења о сопственом и туђем свирању. Кроз свирање ученици развијају осећај за лепо, ритам, динамику, темпо, те стичу способност меморисања музичких целина, примењујући музичку писменост. Док активно музицирају соло, групно и/или у школском оркестру развијају осећање личне вредности, као и личну одговорност за успех читавог колектива. Музичко извођење – свирање, увод је у музичко стваралаштво ученика у млађим разредима основне школе. Препоручене композиције за певање и свирање Химне Државна химна Светосавска химна Школска химна Народне песме На крај села жута кућа Ми идемо преко поља Игра коло Ја посејах лан Јеж Ситна је киша падала Божић, Божић благи дан Дечје песме „Ђачка заклетва” – Никола Грбић-Грба „Коњ има чет’ри ноге” – Зорислава М. Васиљевић „Петлић” – Емил Главник „Кад су срећан” – анониман аутор „Ишли смо у Африку” – Миња Субота „Разболе се лисица” – Миња Субота „Вуче, вуче бубо лења” – Радослав Граић „Певај како говориш” – Биљана Јеремић „Зец копа репу” – Зорислава М. Васиљевић „Јежева успаванка” – Никола Вукомановић „Саобраћајац” – Надежда Хиба „Рођенданска песма” – непознати аутор „Авантуре малога Ју Ју” – Петар Бергамо „Ау, што је школа згодна” – Миња Субота „Није лако бубамарцу” – Арсен Дедић „Брате Иво” – непознати аутор „Букварци” – Божидар Станчић „Ивин воз” – Александар Кораћ „Летња песма” – Станко Коруновић „Звук и тон” – Зорислава М. Васиљевић		

	„Телефонијада” – Јован Адамов „Деда Мразе, не скрећи са стазе” – Александар Кораћ „Први снег” – Божидар Станчић „Пада снежак” – Станко Коруновић Музичке игре „Рибар” – Владимир Томерлин „Иде маца поред тебе” – Зорислава М. Васиљевић „Зец и репа” – Зорислава М. Васиљевић „Песма у колу” – словачка народна песма „Берем, берем грожђе” „Васино коло” „Медвед бере јагоде” „Коларићу панићу” „Плива патка преко Саве” „Дуње ранке” Бројалице Мачка Иш’о меда у дућан Лептир и цвет Два се петла побише Еци пеци пец Ен тен тини Ко ко ко ко да Ластавица Бумбари Дечак и птица Свирање на дечјим инструментима „Иде мали меца” – Д. Марковић „Пада Снежак” – Станиша Коруновић „Ен тен тини” „Боц, боц иглицама” „На крај села жута кућа” „Плива патка преко Саве” „Пишем, пишем петнаест” „Магарац и кукавица” „Модели” „Добро јутро, добар дан” – Татјана Дробни „Ресаво водо ладна” „Ми идемо преко поља” „Фабрика бомбона” – Мирјана Живковић „Сол ми дај” **МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО** Теме се реализују кроз следеће садржаје:– ликовно изражавање на музичке теме– израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала– опонашање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом– креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша– стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука– бирање инструмената на основу звука и		

	стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре– стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства – изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима– стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима– музичке допуњалке– ритмизовање бројалица, брзалица, причалица– стварање једноставне мелодије на крађи текст– бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче – праћење литерарног текста Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се развијају у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања. Уколико има могућности, могу се осмислити и реализовати тематски пројекти на нивоу одељења или разреда.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ПРВОМ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције

	РАЗРЕДУ		
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ Вежбе снаге и покретљивости, развој издржљивости, координације, брзине. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности **МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ** Ходања, трчања, скакања, бацања, пузања, вишења, пењања, упори, вежбе на тлу, вежбе равнотеже, вежбе са реквизитима. Полигон. **Плес и ритмика** Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз пљесак и уз музичку пратњу Галоп напред Дечији поскок Њихање и кружење вијачом или траком Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред Народно коло по избору **ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА** **Култура вежбања и играња** Основни термини у вежбању Безбедно вежбање Чувам своје и туђе ствари Правила елементарних игара Победа и пораз Фер спортско навијање **Здравствено васпитање** Моје тело Растемо Видим, чујем, осећам Моје здравље Брига о здрављу – редовни прегледи Лична хигијена Хигијена простора у коме живим Хигијена простора у коме вежбам Животне намирнице и правилна исхрана	**А. Часови физичког и здравственог васпитања** На свим часовима, као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на: – развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад; – подстицање ученика на самостално вежбање; – учвршћивање правилног задају се слична вежбања али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља држања тела. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности врши се на почетку и на крају школске године **II. Моторичке вештине** Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за остваривање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Стицање и усавршавање моторичких вештина је континуирани процес у складу са психо-физичким способностима ученика. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји. Кроз	– изведе једноставне, двоставне опште припремне вежбе – вежбе обликовања; – правилно изведе вежбе – разноврсна природна и изведена кретања; – користи усвојене моторичке вештине у игри и различитим ситуацијама; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – правилно држи тело; – правилно дише приликом вежбања; – изведе вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – игра дечји и народни плес; – користи основне називе покрета и вежбања; – поштује правила понашања у просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно чува објекте, справе и реквизите у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија фер и бодри учеснике у игри; – правилно прихвати победу и пораз; – уредно одлаже своје ствари у простору за пресвлачење; – наведе делове свога тела и опише њихову улогу; – уочи промену у расту код себе и других; – разликује правилно од неправилног држања тела – уочи разлику између здравог и болесног стања организма; – примењује здравствено-хигијенске мере при вежбању и после вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – пере воће и поврће пре конзумирања; – схвати значај здраве исхране.	-Компетенција за целоживотно учење - Естетска компетенција - Компетенција за целоживотно учење -Вештина комуникације - Решавање проблема - Вештина сарадње - Вештина за живот у демократском друштву -Брига за здравље

	процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. **III. Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна тема обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд **ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ** План и програм ових активности предлаже Стручно веће првог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма. **Б. Слободне активности** Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика. **В. Недеља школског спорта** Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта. Недеља школског спорта обухвата: – физичке активности прилагођене		

	узрасту и могућностима ученика; – културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...); – ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др...). План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће првог разреда заједно са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања, као и другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике и рачунарства...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности. **Г. Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)** Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи: – излет; – крос се организује минимум једном у току школске године; – зимовање – организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу); – летовање – организује се за време летњег распуста (камповање итд.). План и програм ових активности сачињава Стручно веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. **Д. Школска такмичења** Школа за ученике првог разреда организује и спроводи такмичења из најмање једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Стручно веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и		

	програмом, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу. **Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава** Ове активности организују се са ученицима који имају: – потешкоће у савладавању градива; – смањене физичке способности; – лоше држање тела; – здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе. За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности; Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева: – уочавање постуралних поремећаја код ученика; – саветовање ученика и родитеља; – организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно; – организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом. Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник физичког и здравственог васпитања уз присуство наставника који реализује разредну наставну у одељењу које ученик похађа. **Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања** Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран		

	на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета. Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да: – прате игру и усвајају правила игре, на часу или ванчасовним активностима, – направе едукативни постер или цртеж са спортског догађаја, – на други начин помажу у настави. Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе По завршетку теме ученик ће бити у стању да: – Наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави; – Примени основна здравствено-хигијенска правила; – Учествује у организацији активности предвиђених програмом. **ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ** При планирању вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, дозирати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптималзацији интензитета рада. Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика. 1. Развој снаге – без и са реквизитима, – на справама и уз помоћ справа. 2. Развој покретљивости		

	– без и са реквизитима, – уз коришћење справа, 3. Развој издржљивости – трчање, – елементарне игре, – вежбање уз музику, – плес. 4. Развој координације – извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима. 5. Развој брзине – једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја – реакција на различите звукове и сигнале итд.), – штафетне игре, – извођење вежби максималном брзином. За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање. **Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности** Ученицима првог и другог разреда прати се и мери се висина и маса тела у складу са Приручником за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016). Додатне тестове за праћење физичког и моторичког развоја наставник може реализовати уколико сматра да је то неопходно за планирање и праћење процеса наставе и учења и праћење индивидуалног развоја и напретка ученика. Неки од тестова које наставник може користити са ученицима првог и другог разреда су: – За брзину: Трчање из високог старта на 30 метара; – За процену координационо-кретних способности „чунасто” трчање 3x10 метара; – За процену брзинско снажних способности (експлозивне снаге): скок у		

	даљ из места; – За процену издржљивости: трчање 6 минута (брзо ходање); – За оцену гипкости (флексибилности): претклон напред из положаја седа; – За оцену снаге: згибови из виса лежећег (мешовити згиб); – Издржај у згибу подхватом; – Подизање трупа из лежања за 30 секунди; – За оцену равнотеже: Фламинго баланс тест. **Моторичке вештине** 1. Ходање и трчање Ходање са опружањем потколенице стајне ноге уз правилно држање тела и са радом руку, кратким и дугим корацима, у различитом ритму, уз правилно постављање стопала (користити обележене линије на спортским теренима); на прстима, уз узручење са истезањем тела. Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена (користити препреке - палице и вијаче, мердевине поређане на једном делу сале или спољних терена), са забацивањем потколенице; брзо трчање са поласком из стајања, лежања, упора чучећег и другим начинима поласка. Елементарне игре са различитим облицима ходања и трчања. 2. Скакања и прескакања Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево-десно, напред-назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоскока); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево-десно, напред-назад. Скок суножним одскоком пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножним наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслагане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај. Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после		

	неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује”). Поновити исто после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко поређаних вијача једноножним и суножним одскоком. Школица, игра „ластиша”. Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок у вис, песак). Скокови увис: из залета право једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) са истовременим поласком два до три ученика. Вежбе **(**скакања и прескакања**)** упором рукама: Боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу. Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика. Елементарне игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања. 3. Бацања и хватања Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и у даљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и лаганом трчању. Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама: уз цео окрет, после пљеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лоту по тлу и хватањем је подићи обема рукама. Вођење лопте у месту и ходању (левом и десном руком). Додавање лопте у паровима, у месту, са		

	груди и изнад главе. Елементарне игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ. 4. Вишења, упори и пењања Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...) Пењање: уз рипстол, уз мornарске лествe, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање. Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др. Пењање и спуштање на и са различитих справа. Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести. Упор активни на тлу и на свим справама, на којима се упор може извести. 5. Вежбе на тлу Реализују се кроз обавезне и препоручене садржаје. Основни садржаји Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче, клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи („жабљи поскоци”). Клек, узручење, заклон. Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа”), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину. Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама). Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења. Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове - или греду, комбинацију научити на тлу, на линији. 7. Вежбе са реквизитима Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја: – Вежбе обликовања споваљка). Комбинацију на тлу од следећих вежби: – најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став		

	усправно и два дечја поскока. Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину; Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби; 6. Вежбе равнотеже Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, крађим корацима, корацима у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење). Ходање по широком делу шведске клупе: напред - одручење; уназад са опружањем упорне ноге, узручење; устрану: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак устрану - одручити, став спетни, узручити. Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда). Научити комбинацију од вежби: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање устрану корацима са привлачењем зибом почучњем, одручити; на крају греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити лењима према клупи. Ако школа нема клупу а палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима Трчања, поскоци и скокови - вијаче, палице и обручи поређани на крађем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке: пењање и силажење са коцке нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок на коцку и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање.		

	Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка..) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита. Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча, коцки и чуњева. 8. Плес и ритмика Ритмичко ходање и трчање са променом ритма, темпа уз пљесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања са променом положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу. Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав. Плесови: „Ја посејах лан" и „Дуње ранке". Једно коло по избору. 9. Полигони Комбиновани полигон са задацима на тлу уз коришћење справа и реквизита (провлачења, ношења, котрљања...) Комбиновани полигон са елементима пењања (на шведски сандук, рипстол, шведска клупа..) Пливање Наставну тему Пливање, реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње. Програм наставе пливања садржи: – обуку непливача – игре на води Наставу пливања реализује наставник физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који спроводи разредну наставу у том одељењу. **Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме Култура вежбања и играња и Здравствено васпитање.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДИГИТАЛНИ СВЕТ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ПРВОМ РАЗРЕДУ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању	Компетенције

		да:	
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО Дигитална технологија	Настава предмета дигитални свет треба да буде организована тако да ученици буду у прилици да дубље разумеју живот у дигиталном друштву. Дигитална технологија је свуда – у кући, школи, саобраћају, здравству, трговини и др. Она има различите појавне облике и различите функције. Важно је да ученици увидеколико је дигитална технологија присутна у свакодневном животу и раду људи, колико олакшава живот и унапређује га. Ученике кроз разговор треба подстаћи да наведу ситуације из свакодневног живота у којима они и њихове породице користе дигиталну технологију. Од изузетног је значаја да сваки ученик добије приликуда исприча своје искуство Наставник може да помогне ученицима усмеравајући дискусију ка примерима из локалног контекста, а затим и ка оним за које сматра дасу познати свим ученицима, попут гледања цртаних филмова, слушања музике, играња образовних видео-игрица примерених узрасту, употребе навигације, електронског плаћања рачуна, скенирања производа у продавници и др. Разговор о занимањима људи добро је почети од занимања њихових родитеља, а затим наставити са занимањима која су ученицима позната. Навести ученикеда истакну на које начине се наведени послови обављају, да ли се у тим пословима користе дигитални уређаји и на који начин. Након тога са ученицима разговаратио начину на који су се та занимања обављала некада, када није било дигиталних уређаја. Кроз ове активности треба омогућити ученицима да уоче колико судигитални уређаји допринели да одређене послове обављамо	– препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих; – наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова; – упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја; – упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих; – користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); – упореди дигитални и папирни уџбеник; – упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја; – наведе неке од карактеристика „паметног” дигиталног уређаја; – наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине.	Компетенција за учење; Дигитална компетенција; Естетичка компетенција; Рад с подацима и информацијама; Сарадња.

	лакше и брже (учење у школи помоћу рачунара, издавање електронских рецепата уместо папирних, лекарски прегледи – ултразвук, електронски дневник и др.). Примере треба прилагодити искуству које се може очекивати међу ученицима у конкретном одељењу. Посебну пажњу посветити аспектима у којима употреба дигиталне технологије доприноси очувању животне средине (мања потреба за папиром значи мање сечестабала, мање нарушавања природне равнотеже која настаје узгојем брзорастућег дрвећа потребног индустрији папира и сл.). Код свих ученика треба развијати позитиван однос према смислено употребљеној дигиталној технологији. У корелацији са предметом свет око нас ученицима се на часовима дигиталног света могу веома лепо приближити одређена занимања која су унапређена дигиталном технологијом. Коришћењем дигиталних уређаја у настави свих наставних предмета, наставник показује ученицима колико нам они помажу да одређене наставне садржаје боље и лакше усвојимо. Употребом дигиталних уређаја за слушање музике и звукова из природе, гледање образовних филмова и слика, виртуелне посете музејима исличним активностима ученицима се приближавају садржаји који се обрађују и на очигледан начин показује потенцијал дигиталне технологије за учење. Цртањем геометријских фигура и тела у програму за цртање ученици могу веома добро уочити разлику како између појединих геометријских фигура, тако и између геометријских фигура и тела. Шетња градом коришћењем дигиталних мапа помоћи ће		

	ученицима да боље упознају град у коме живе и његове знаменитости. То ће уједно дати прилику да се направи разлика између села и града, између малог града и велеграда. Пре реализације наставеу природи или једнодневних излета добро је посетити неку од постојећих веб-презентација о местима која ће ученици посетити. На тај начин, наставник пружа ученицима прилику да упореде доживљај поднебља и културне баштине посредством дигиталног уређаја и уживо. Уколико постоје могућности у школи ученици могу играти и одређене едукативне видео-игрице примерене узрасту ученика. То су игрице која се могу односити на сабирање и одузимање бројева до 10, препознавање почетног слова нацртаног предмета или бића, дописивање одговарајућих слова у речи, разврставање домаћих и дивљих животиња и др. На тај начин ученицима ће се дати прилика да практично примене дигитални уређај и боље га упознају.		
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХУРЕЂАЈА Дигитални уређаји	Безбедно коришћење дигиталних уређаја подразумева одговоран однос према свом здрављу, животној средини и самом дигиталном уређају. Наставник не дефинише појам дигитални уређај већ подсећа ученике да су, кроз разговор о занимањима, разменили искуства о пословима у којима се користидигитална технологија. Подстиче ученике да наведу да се у тим пословима најчешће користе десктоп, лаптоп или таблет рачунари (кажемо и компјутери). Истиче да се, поред ових уређаја, око нас се налазе и многи други предмети који садрже рачунаре - телефони, савремене играчке роботи, затим	- наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље; – наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја; – доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине; – наброји основне податке о личности;	Компетенција за учење; Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу; Одговоран однос према околини; Рад с подацима и информацијама; Сарадња.

Одговорно руковање Безбедност	фрижидери, клима уређаји, веш-машине и наводи њихове предности. Наставник напомиње да такве уређаје једним именом зовемо дигитални уређаји. Разговара са ученицима о дигиталним уређајима које они користе подстичући их да наведу у које сврхе их користе и колико времена проводе у описаним активностима. Најчешћи здравствени проблеми проузроковани прекомерним коришћењем дигиталних уређаја последица су неправилног положаја тела, предугог седења, гледања у екран без спорадичне промене фокуса и негативног утицаја плавог светла екрана на сан. Наставник треба да демонстрира и, заједно са ученицима примени начине коришћења дигиталних уређаја на безбедан начин по здравље. Добро би било и да заједно излистају неке од здравствених ризика, разговарају отоме колико времена проводе испред екрана, направе одговарајући постер и окаче га у учионици. Правилно одлагање покварених дигиталних уређаја је важно питање за очување здраве животне средине. Стари или покварени дигитални уређаји не смеју се одлагати заједно са осталим отпадом због своје токсичности. Да би нам дигитални уређаји што дуже трајали и подаци који се на њима налазе били сигурни, морамо да рукујемо њима на одговарајући начин. Ученике требаупознати са неколико важних принципа физичке заштите дигиталног уређаја (не доводити уређај у контакт са течностима, посебно слатким пићима, штитити га одпрашине, излагања прекомерној топлоти,	– објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја; – именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (примена мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их.	

Комуникација Подаци о личности	било због вишесатне употребе или остављања на сунцу или пећи и сл.). Поред физичке заштите, дигитални уређај треба обезбедити од неовлашћеног приступа (јака лозинка). На тај начин обезбеђујемо да подаци које чувамо буду доступни само нама. Питања попут: Како људи комуницирају? Како дигитални уређаји доприносе брзини и лакоћи комуникације? Како данас комуницирамо са особама које суфизички удаљене, живе у различитим деловима света? Да ли је могуће комуницирати коришћењем сваког дигиталног уређаја? Који су предуслови за комуникацију помоћу дигиталних уређаја? Комуникацијалицем у лице, разговор посредством фиксне телефоније неки су од традиционалних начина комуникације. Мобилни телефон је дигитални уређај помоћу кога можем оувек да комуницирамо (ако имамо домет и платили смо рачун). Указати на чињеницу да нису све особе које користе интернет добронамерне. Постоје људи који могу да угрозе имовину, па и животе других корисника интернета. Посебну пажњу треба посветити чињеници да људи своје личне податке чине доступним добровољно (најчешће из незнања или наивности). Наставник треба да покрене дискусију о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама) у реалном животу. Затим, треба да помогне ученицима да формирају ставове који се подједнако односе на комуникацију у онлајн и		

	офлајн свету. Такође, наставник треба да подстакне ученике да наведу ситуације у којима су се срели са различитим врстама непримереног садржаја у реалном животу и нагласи да је слична ситуација у онлајн свету. Неопходно је да, током разговора са ученицима, непрестано наглашава да они не треба да се осећају беспомоћно ако се нађу у сличним ситуацијама, већ да постоје особе и институције којима треба правовремено да се обрате и од којих ће добити адекватну заштиту: – родитељ/други законски заступник – наставник, педагог, психолог, директор – https://pametnoibezbedno.gov.rs/ – Телефон: 19833 –Форма: https://pametnoibezbedno.gov.rs/prijavi-problem/245		
АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА Алгоритам	Рад са ученицима треба да се заснива на осмишљеним активностима у којима се задају и спроводе инструкције засноване на унапред представљеним симболима. Активност може да се реализује без дигиталног уређаја или уз помоћ дигиталног уређаја (што је занимљивије ученицима). Симболи могу да се исказују говорним језиком или сликама, у непосредној интеракцији између ученика, у интеракцији ученика са наставником или у непосредној интеракцији ученика са дигиталним уређајем. Наставник може да започне тему приказом ситуације, представљањем симбола и предложеним алгоритмом у форми низа могућих корака. Рад са ученицима треба да се заснива на осмишљеним активностима у којима се задају и спроводе инструкције засноване на унапред представљеним симболима. Активност	– анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење; – протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; – уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сарадднички); доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.	Компетенција за учење; Дигитална компетенција Решавање проблема; Рад с подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Сарадња.

	може да се реализује без дигиталног уређаја или уз помоћ дигиталног уређаја (што је занимљивије ученицима). Симболи могу да се исказују говорним језиком или сликама, у непосредној интеракцији између ученика, у интеракцији ученика са наставником или у непосредној интеракцији ученика садигиталним уређајем. Наставник може да започне тему приказом ситуације, представљањем симбола и предложеним алгоритмом у форми низа могућих корака.		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
ЉУДСКА ПРАВА Ја и други у одељењу Лични идентитет. Моје особине (врлине, таленти, интересовања). Наше сличности и разлике. Осећања. Препознавање и именовање осећања. Права детета. Жеље, потребе и права. Кршење и заштита права.	Грађанско васпитање, као предмет, део је ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и конципиран је у складу са 20 компетенција за демократску културу које се односе на ставове, вредности, знања и вештине. Помоћ за остваривање овог предмета наставници могу добити консултујући материјале који су доступни у електронској форми на сајтовима Министарства просвете и Завода за унапређивање образовања и васпитања. То су сет од 3 књиге Савета Европе Референтни оквир компетенција за демократску културу (РОКДК); Приручник за наставнике грађанског васпитања у првом циклусу основног образовања и васпитања; приручник Образовање за дигитално грађанство; материјали за реализацију грађанског васпитања разврстани по врстама права, као и приручник за наставнике Наши ученици у свету критичког мишљења и медијске писмености.	– наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; – уочи међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; – се понаша на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; – препозна код себе и других основна осећања и правилно их именује; – препозна примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; – преиспита своје поступке и прихвати да не мора увек да буде у праву; – тражи помоћ у ситуацијама кршења	Компетенција за учење, комуникација, сарадња, одговоран однос према демократском друштву, решавање проблема, естетичка компетенција, одговоран однос према здрављу, одговоран однос према околини, рад с подацима.

	Програм предмета грађанско васпитање у првом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале што значи да су кључни појмови садржаја у сва четири разреда дати у четири исте области: Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза. Оне се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, поштовање различитости, препознавање сопствених и туђих осећања, различитих видова дискриминације, јачање сарадљивости као и са другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Кључни појмови по темама за прва четири разреда конципирани су аналогно предмету свет око нас у коме се ученици у процесу сазнавања полако воде од непосредног окружења (породица, одељење) ка широј друштвеној средини (школа, окружење, држава, свет). У оквиру прве теме ученици утврђују начин и правила рада како би се сви осећали пријатно и уважено, раде у радној свесци, организују се игре, размена у кругу, галеријска шетња, разговори, приче по	својих и туђих права; – разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима,филмовима, дигиталном окружењу	

	сликама, изложба дечијих радова, рад у пару, групни рад и индивидуални рад на задатку, певање песама,...		
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Одељење/група као заједница Одељење као заједница. Вредности одељења. Правила у одељењу и њихова функција.	У програму су наведени кључни појмови садржаја које наставник може да допуњује према конкретним потребама одељења и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити, јер они исказују дубину и ширину рада на неком садржају. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и у више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временскогпериода и на њима ће се радити и у разредима који следе. Највећи број исхода се односи на вештине. На пример, од ученика се очекује да на крају првог разреда уме, на једноставан начин, да вреднује изведену акцију или да даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење или да разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима, дигиталном окружењу. Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке	- препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; -преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; - тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; - договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу с њима; - својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; -препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; - разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; – комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме;	Компетенција за учење, комуникација, сарадња, решавање проблема, одговоран однос према здрављу, одговоран однос према демократском друштву

	друге активности. Имајући у виду да ученици првог разреда долазе са искуством из припремног предшколског програма где је доминантно сазнавање кроз игру и овде треба методску окосницу предмета да чине интерактивне радионице, структуриране игровне активности обједињене око главне теме. У оквиру ове области ученици обављају разговор, раде у пару и групи, размена у кругу, рад на задацима у радној свесци, вођена дискусија, прављење предмета, слушање и певање песама, гледање едукативних филмова о одговорном понашању у друштву, писање порука, писање прича, цртање, израда плаката,...	– слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвати да други могу имати другачијемишљење; – сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; – договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима; – својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; – препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.	
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Комуникација и сарадња Слушање/неслушање. Изношење мишљења.	Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или умањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је	– комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; – слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвати да други могу имати другачијемишљење;	Компетенција за учење, комуникација, сарадња, одговоран однос према демократском друштву, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, решавање проблема, дигитална компетенција, естетичка компетенција, одговоран

	различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Нагласак је на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Осим тога, важно је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем. За овај предмет важно је обезбедити такав начин седења ученика који омогућава свим учесницима да виде једни друге, окренути лицем у лице.	– сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; – договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима; – својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; – препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.	однос према околини, рад с подацима
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Акција одељења Акција Планирање и извођење једноставне акције уодељењу/групи.	Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма у којој се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Ученици треба унапред дасе упознају са корацима у планирању и извођењу акције а то су избор теме / проблема / активности којом ће се бавити акција; одређивање циља и израда планаакције (подела улога, договор о роковима, начину реализације); извођење и документовање акције (видео, фотографије, текстови и сл.); промоција акције на нивоушколе (приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу);	– препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.	Компетенција за учење, комуникација, сарадња, одговоран однос према демократском друштву, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, решавање проблема, дигитална компетенција, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, рад с подацима

	вредновање акције (чиме смо задовољни, шта је могло бити боље). Акција треба да буде мала и изводљива, али да има све кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће да наставе са радом и јасно указивати да су и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Ово је посебно важно за први разред јер се очекује да ученици, из разреда у разред, напредују у примени наученог кроз реализацију тематске целине која се односи на грађански активизам. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити једноставне акције у корист права детета, а на нивоу одељења/групе. На пример, вршњачка подршка јеважан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост ученика у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем. Као што је већ речено, грађанско васпитање као предмет је део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано и са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе који такође треба да допринесу развоју компетенција за демократску културу. Најјача корелација је са српским језиком и предметом свет око нас где се може користити тематско планирање. Сарадња се може остварити и са предметом дигитални светјер програм грађанског васпитања за први разред предвиђа и садржај и исход који се односи на		

	комуникацију у дигиталном окружењу. Како је грађанско васпитање изборни предмет он се најчешће реализује са ученицима из различитих одељења и зато је потребно уложити додатни напор да се направи групна кохезија. Многи садржаји програма су погодни за јачање добрих односа у групи, а посебно активности на планирању и извођењу заједничких акција. У овом предмету продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Могу се користи при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе. За реализацију предмета и остваривање дефинисаних исхода врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима, он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима може да наведе ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике првог разреда који су још увек у великој мери фокусирани на сопствене потребе, мисли, осећања. Конструктивна		

	комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења. Оцењивање ученика у грађанском васпитању је усаглашено са Правилником о оцењивању у основној школи и ученицима првог разреда је блиско јер се описно оцењују из свих предмета.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ПРВОМ РАЗРЕДУ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ДЕТЕ И ЊЕГОВ СВЕТ	Интерактивне игре, песме, драмске активности и визуелна средства (флеш картице). Употреба ТПР методе (покрет).	Представи себе и друге, користи најфреквентније фразе; разуме и извршава једноставна упутства и налоге; именује бројеве, боје, делове тела, храну…	Комуникативна компетенција; лична и социјална компетенција
ДЕТЕ И ЊЕГОВО НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ	Симулација ситуација у учионици; рад у паровима; дидактичке игре за сналажење у простору и именовање предмета.	Именује предмете у непосредном окружењу (школа, дом); поставља и одговара на једноставна питања о породици и љубимцима.	Социо-културна компетенција; сарадња; комуникација
ДРУШТВО,УМЕТНОСТ ,СТВАРАЛАШТВО	Хорско певање и рецитовање; драматизација кратких дијалога, израда тематских честитки; повезивање са музиком и ликовном уметношћу.	Разуме глобални садржај најједноставнијих рецитација и прича; учествује у прослави празника; изрази способности.	Естетичка компетенција; културна свест и изражавање

6.1.2 Други разред

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	Учење другог писма Усвајање другог писма - латинице планира се најчешће за друго полугодиште јер су ученици у првом разреду овладали ћириличким писмом, али је потребно добро утврдити читање и писање ћириличког писма и радити на што бољој техници читања. Због свега наведеног, учитељ има могућност да самостално одлучи када ће почети са усвајањем другог писма. Учитељи посебну пажњу треба да обрате на писање слова ч и ћ, џ и ђ, њ и љ. Код учења писаних слова латинице посебну пажњу треба посветити графичком увезивању слова у речима. Писање се може увежбавати кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина.	- влада основном техником читања и писања латиничког текста; - изражајно чита латинични/ ћирилички текст. - чита текст поштујући интонацију реченице/стиха -учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника;	Компетенција за учење, комуникација,сарадња, естетска компетенција,дигиталне компетенције Примењује основна знања о српском језику и основна начела тумачења књижевних дела; поштује књижевнојезичку норму и користи језик као низ стваралачких могућности у усменој и писаној комуникацији – обликује логичан и структуриран говорени и писани текст; чита, тумачи, поређује и вреднује књижевнеи неуметничке текстове прикладне узрасту ученика; уме да изабере дела за читање према свом литерарном укусу; чува, негује и воли српски језик.
КЊИЖЕВНОСТ	У настави књижевности најважније је код ученика развијати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус. Читање	- разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст;	Компетенција за учење, комуникација,сарадња, естетска

	тражи време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз читање књижевноуметничких текстова и у разговору о њима на часу гради се критичко мишљење, јер ученици треба да имају суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту. Посебно је важно што књижевност код деце интензивно развија емпатију, тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другога и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа. Школска лектира је разврстана по књижевним родовима - *поезија, проза, драмски текстови за децу* и обогаћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обогаћен и делима за децу из светске књижевности. Избор дела примерен је узрасту ученика. Поједина дела из обавезног корпуса су изборна. Изборност допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Програмом се подстиче упознавање ученика са значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обрадовић, Никола Тесла).	- одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; - одреди редослед догађаја у тексту; - уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; - разликује стих и строфу; - уочи стихове који се римују; - објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни; - чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; - изражајно рецитује песму; - изводи драмске текстове; - износи своје мишљење о тексту; - разликује врсте речи у типичним случајевима; - пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном); - учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; - разликује основне делове текста (наслов,	компетенција,дигиталне компетенције Примењује основна знања о српском језику и основна начела тумачења књижевних дела; поштује књижевнојезичку норму и користи језик као низ стваралачких могућности у усменој и писаној омуникацији – обликује логичан и структуриран говорени и писани текст; чита, тумачи, поређује и вреднује књижевнеи неуметничке текстове прикладне узрасту ученика; уме да изабере дела за читање према свом литерарном укусу; чува, негује и воли српски језик.

	При тумачењу текстова из школске и домаће лектире, али и популарних, информативних текстова из часописа за децу, енциклопедија и сл., треба уочити тему, главне догађаје, просторне и временске односе у прочитаном тексту, поуке и битне појединости у описима бића и природе; уочити главне и споредне ликове у књижевном делу, њихове позитивне и негативне особине и поступке; њихова емоционална стања и разликовати појмове добра и зла. Ученик треба да уочи формалне разлике између поезије, прозе и драмског текста и њихове основне карактеристике (нпр. одсуство фабуле у лирском делу, ритмичност стихова и строфа, присуство риме или низање догађаја у епском и драмском делу), али не на нивоу дефинисања појмова. Ученик треба да разликује књижевне врсте: лирску песму (успаванку и шаљиву песму - по тону певања) од приче (басне и бајке) и драмског текста, али без увођења дефиниција књижевнотеоријских појмова. Детаљније терминолошко одређивање уводи се поступно у старијим разредима. Ученик треба да разуме пренесено значење загонетке, али се не именују постојећи стилски поступци у њој; да препозна жанр басне као приче са пренесеним значењем (не уводи се појам алегорије), да у баснама и бајкама ликови могу бити и животиње, биљке, предмети или људи, и да разуме пренесено значење басне, открије и објасни поуку. Ученици се уводе у	пасус, име аутора, садржај); -учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника;	

	тумачење пословица. Током обраде књижевних текстова ученици развијају прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитељ подстиче ученике да износе своје ставове и аргументују их примерима из текста. Поезију (успаванку, шаљиву и описну песму) и прозна дела ученици не уче да разликују на теоријском нивоу. Поређење као стилска фигура се такође не учи на теоријском нивоу, већ се од ученика очекује да је уочи у тексту и наводи једноставне примере поређења из свакодневног живота (на пример: румен као ружа, брз као зец, вредан као пчела итд.). Приликом обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ - извођење драмског текста, драмска игра, луткарска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Притом ученици усвајају и правила примереног понашања у позоришту. Развијање књижевних појмова код ученика не подразумева учење дефиниција, већ именовање и описно образлагање појма; уочавање улоге одређеног појма у књижевноуметничком тексту. Књижевна дела која су доживела		

	екранизацију могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевности и филма, чиме ученици могу доћи до закључка о природи два медија и развијати своју медијску писменост. Ученици се могу упутити и на друге филмове са сличном тематиком .		
ЈЕЗИК	У настави језика, ученици овладавају писаним и усменим стандардним српским језиком. Програм је усмерен на развијање исхода и ученичких компетенција за примену граматичких правила у писаној и говорној комуникацији. **Граматика** Разликовање гласа и слога у изговорном смислу - слог се објашњава само на основу типичних случајева са самогласником на крају слога док се други случајеви обрађују у вишим разредима. Пожељно је направити корелацију са наставом музичке културе (указати им на то да песме певају тако што деле речи на слогове). Из морфологије се развијају основна знања о именицама, глаголима, придевима и бројевима. За сваку врсту речи најпре се уводи појам, а затим разликовање подврста. Нпр. најпре треба радити на схватању појма именице као врсте речи и то на типичним примерима властитих и заједничких именица. Након тога уводи се разликовање подврста именица: властитих и заједничких. У вези са глаголима, најпре се обрађује глагол	- разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; -учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; - правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у крађу целину; - одређује основне граматичке категорије именица и глагола,бројева и придева (описни) - разликује реченице по облику и значењу; - поштује и примењује основна правописна правила;	Компетенција за учење, комуникација,сарадња, естетска компетенција,дигиталне компетенције, компетенција за примену граматичких правила у писаној и говорној комуникацији.

	као врста речи, а онда се уводи разликовање категорије времена. Бројеве као врсту речи треба повезати са наставом математике. Синтаксичка знања се надовезују на већ научена и проширују разликовањем реченица по облику и значењу. **Правопис** Правописна правила ученици усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз упознавање са новим садржајима, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченица и текстова. Пожељно је направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице ћириличким и латиничким писмом. Потребно је да ученици усвоје правилно писање општих скраћеница које свакодневно користе, и то само пет: *ОШ, бр., итд., стр*. и *нпр*. Правописне вежбе омогућавају ученицима да посебно обрате пажњу на правописне захтеве и на њихову улогу у тексту. Системска примена одговарајућих правописних вежби омогућава да теоријско правописно знање благовремено пређе у умење, као и да правописна правила ученици практично и спонтано примењују. Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. У овом узрасту требало би примењивати просте правописне вежбе које су		

	погодне да се савлада само једно правописно правило из једне правописне области. Правописне вежбе је потребно припремити и притом поштовати принцип поступности, систематичности, јединства теорије и праксе. Приликом савлађивања правописних начела погодне могу бити следеће правописне вежбе: *преписивање*, *диктат* и *самостално писање*.		
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Развијање и унапређивање језичке културе ученика представља један од најзначајнијих задатака наставе српског језика. Њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени да квалитетно и сврсисходно усмено и писмено комуницирају. Основни облици усменог и писменог изражавања су препричавање, причање и описивање. *Препричавање* - у другом разреду, настава језичке културе усложњава и повећава захтеве на плану овог облика усменог и писменог изражавања ученика. Потребно је подстицати ученике да уоче шта је битно, а шта може остати непоменуто када препричавају, како се не би догодило да препричани текст буде дужи од оног који препричавају. Потребно је, такође, вредновати препричавање, тј. указати ученицима на мање или више успеле сегменте овог облика изражавања. *Причање* - обухвата причање догађаја и доживљаја, причање на основу маште, на задату тему, причање на основу	-изражајно чита ћирилички текст. -учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; - правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у крађу целину; - користи различите облике усменог и писменог изражавања:препричавање, причање, описивање; - изражајно рецитује песму; - изводи драмске текстове; - наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота;	Компетенција за учење, компетеенција за комуникацију, компетенција за сарадњу, компетенција за решавање проблема ,компетенција за предузимљивост и оријентацију ка предузетништву, компетенција за одговоран однос према околини у здрављу, естетска компетенција, дигиталне компетенције

	слике или низа слика. *Описивање* - најсложенији облик усменог и писменог изражавања у разредној настави. Због бројних узрасних ограничења у раду са најмлађим ученицима, овој врсти језичког изражавања потребно је приступити посебно одговорно и поштовати принципе наставне условности и поступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис природе, годишњих доба, предмета, биљака и животиња, књижевних ликова и сл.), јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање техника описивања као трајне вештине. Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Могу се одабрати и ребуси, загонетке, питалице, брзалице, разбрајалице, једноставне		

	укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе служе да се богати речник ученика и да се укаже на различите могућности приликом избора речи и израза и упути на њихову сврсисходнију употребу. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Врсте ових вежби, такође, треба усагласити са интересовањима ученика и наставним садржајима. Смисао за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза развија се кроз различите вежбе, на пример *опис бића и предмета*, а за ученике овог узраста изазовне могу бити и вежбе *допуњавања реченица* (на пример, дати реченице у којима недостаје глагол).		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Наставник током процеса наставе и учења континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити		

	прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.		
МЕЂУПРЕДМЕТНА КОРЕЛАЦИЈА	Свет око нас, Дигитални свет, Музичка култура, Ликовна култура, Грађанско васпитање, Математика		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
БРОЈЕВИ Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака. Веза сабирања и одузимања. Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање). Римске цифре И, В, Х, Л, Ц Множење и дељење (таблично) Нула и јединица као	- оперативно планирање, тематско планирање, групни рад, кооперативно учење, диференцирани рад, индивидуализација, пројектна настава, вршњачко учење, рад у паровима, самосталан рад и решавање задатака код куће, - укључивање ученика у израду дечје штампе, у предузетништво (базари), у посете	- одређује десетице најближе датом броју; - усмено сабира и одузима бројеве до 100; - користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац; - примењује замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања; - усмено множи и дели у оквиру прве стотине; - израчунава вредност бројевног израза са највише	1. за учење, 2. за рад са подацима и информацијама, 3. за комуникацију, 4. за решавање проблема, 5. за сарадњу, 6. за предузимљивост и оријентацију ка предузетништву, 7. за одговоран однос према околини и здрављу, 8. дигитална и 9.естетичка компетенција.

чиниоци; нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца. Редослед рачунских операција. Множење и дељење збира и разлике бројем. Веза множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење). Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација. Разломци облика , $1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање.	различитим установама (музеји) и на различита такмичења. - упућивање ученика на: коришћење додатне литературе/енциклопедија, дигиталних уређаја и технологија, интернета, е-уџбеника, ангажовање у пројектима, израду паноа и различитих модела.	две операције; - решава текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и проверава тачност решења; - одређује непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; - одређује делове (облика) дате величине; - изражава одређену суму новца преко различитих апоена; - чита број записан римским цифрама и пише дати број римским цифрама; - приказује мањи број података у таблици и стубичастим дијаграмом; - уочава правило и одређује следећи члан започетог низа;	
ГЕОМЕТРИЈА Дуж, права и полуправа. Тачка и права. Отворена и затворена изломљена линија. Графичко надовезивање дужи. Дужина изломљене линије. Обим		- разликује дуж, полуправу и праву; - одређује дужину изломљене линије (графички и рачунски); - одређује обим геометријске фигуре; - црта правоугаоник, квадрат и троугао на	

геометријских фигура без употребе формула. Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи. Симетричне фигуре. Подударност фигура (интуитивно).		квадратној мрежи и тачкастој мрежи; - уочава подударне фигуре на датом цртежу; - уочава симетричне фигуре; - допуњава дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву	
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ Мерење дужине стандардним мерним јединицама (м, дм, цм). Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).		- изражава дужину у различитим јединицама за мерење дужине; -мери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине - чита и записује време са часовника; - користи јединице за време у једноставним ситуацијама	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Показатељи за процењивање: 1. Иницијална процена нивоа постигнућа на коме		

	се ученик налази. 2. Годишња процена остварених исхода и постигнућа 3. Прикупљање информација из различитих извора у току сваког часа (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи...). 4. Процена успешности кроз: - све активности и фазе (знање, ангажовање и однос према раду); - индивидуални рад; - групни рад и комуникацију; - контролне и писане задатке; - самопроцену; - вршњачко процењивање; - примену стечених знања у остваривању садржаја осталих наставних предмета и активности које их допуњују.		
МЕЂУПРЕДМЕТНА КОРЕЛАЦИЈА	Српски језик Музичка култура Ликовна култура		

	Физичко и здравствено васпитање Свет око нас Дигитални свет		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СВЕТ ОКО НАС**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ДРУГИ И ЈА Симболи Републике Србије: грб, застава и химна. Групе људи: родбина, (ван)школска заједница, становници насеља. Права и обавезе чланова група. Однос потреба и жеља. Правила понашања појединаца и група. Породични, школски и празници насеља.	У оквиру теме Други и ја налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као друштвено биће, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада. У односу на први разред, када су у фокусу били права и обавезе у оквиру породице, школе и вршњачких група, сада су то: родбина, (ван)школске заједнице, односно права и обавезе становника насеља. Појам (ван)школске заједнице односи се, како на припадност, улоге и односе унутар школе, тако и на припадност, улоге и односе ученика у различитим групама у које се ученик укључује у складу са својим интересовањима и склоностима - спортски тимови, позоришне и фолклорне групе, групе за учење страних језика,	-идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима; -оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима -припада; -се понаша тако да уважава различитости других људи; -прихвати последице када прекрши правила понашања групе; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима; -разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопственог живота;	· комуникативна компетенција, · компетенција за учење, · дигитална компетенција, · компетенција за сарадњу, · компетенција за одговорно учешће у демократском друштву, · компетенција за одговоран однос према здрављу.

	математички клубови и сл. Наставак изучавања животних потреба наставља се у правцу разликовања потреба и жеља ученика, на ученицима блиским примерима (нпр. да ли су нове патике заиста потребне или су само последица жеље ученика за новим и актуелним моделом). Кроз разматрање таквих примера ученицима се приближава концепт рационалне и штедљиве потрошње, што је повезано и са исходом који се односи на подстицање ученика на дуготрајнију употребу предмета кроз проналажење нове намене за већ коришћене предмете. И даље је потребно подстицати размишљање и дискусију не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, што представља једну од суштински важних васпитних компоненти, не само овог предмета, већ и свих осталих.		
КУЛТУРА ЖИВЉЕЊА Типови насеља: село, град. Занимања људи у граду и селу. Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број оброка, боравак у природи и физичка активност. Врсте саобраћаја (копнени, водни и ваздушни и одговарајућа превозна средства). Безбедно понашање у саобраћају у насељу (кретање улицом и	С обзиром на просторни оквир садржаја у другом разреду, истражују се карактеристике насеља у којем ученик живи са становишта базичне типологије насеља (село/град), односно уочавања карактеристика које одређено насеље сврставају у сеоско или градско (укључујући и занимања људи у њима).	препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима; -одреди тип насеља на основу његових карактеристика; -повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља;	· комуникативна компетенција, · компетенција за учење, · дигитална компетенција, · компетенција за сарадњу, · естетичка компетенција, · компетенција за одговорно учешће у демократском друштву, компетенција за одговоран однос према околини.

путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза. Правила понашања у превозним средствима (аутомобил и јавни превоз). Површинске воде у насељу и околини.	Посебан значај има оспособљавање ученика за сналажење у насељу помоћу адресе, кућног броја и карактеристичних објеката, што је пожељно реализовати кроз практичне активности, како у учионици тако и ван ње. Наставља се и припрема за картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе увођењем појмова рељеф и облици рељефа кроз посматрање насеља и околине и упоређивањем географских објеката и појава у окружењу (узвишења, удубљења и равнице, површинске воде).	-одржава личну хигијену – руку, зуба и чулних органа; -примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; -безбедно поступа пре и током временских непогода;	
КРЕТАЊЕ И ОРЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ Различити облици кретања тела (хода, скаче, трчи, пада, лети, плива, котрља се, клизи). Утицај облика тела, подлоге и средине на кретање по равној подлози и пређено растојање тела. Сналажење у насељу помоћу адресе (улица, кућни број) и карактеристичних објеката. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена.	Кретање и сналажење у простору и времену је тема од великог значаја и у другом разреду. Ученици већ имају развијена искуства везана за ову тему, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурисана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Приликом истраживања кретања као физичког феномена (облици кретања, утицај облика тела на кретање...) пожељно је да се кретање тела по равној подлози изучава кроз практичне активности (огледе или експерименте). Утицај облика тела и подлоге	-наводи примере различитих облика кретања у окружењу; -одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће; -измери растојање које тело пређе током свог кретања; -пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката; -именује занимања људи у свом насељу са околином; -одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; -забележи и прочита податке из личног живота помоћу	· комуникативна компетенција, · компетенција за учење, · дигитална компетенција, · компетенција за сарадњу, · за одговорно учешће у демократском друштву.

	по којој се тело креће разматра се кроз удаљеност коју тела прелазе у различитим ситуацијама, при чему је пожељно укључити не само процену растојања, већ и њено прецизно мерење уз коришћење мерних јединица за дужину које се уводе у математици у другом разреду. Ученике 2. разреда је потребно оспособљавати да ове и друге практичне активности реализују пратећи упутства (наставника или уџбеника), бележећи уочено и да, на крају, уз мању или већу помоћ наставника формулишу једноставне закључке. Сналажење у времену конципирано је тако да се надовезује на основне појмове усвојене у првом разреду (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи), који се сада проширују временским одредницама: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Овакав редослед увођења временских одредница представља пример поштовања дидактичког правила од познатог ка непознатом и од ближег ка даљем. Нове временске јединице уводе се тако да се мањом (већ познатом) мерном јединицом објашњава већа (нова) мерна	ленте времена;	

	јединица. Један од кључних задатака учитеља у овом сегменту је да оспособи ученике да правилно користе средства за мерење времена: часовник, календар и ленту времена. Лента времена представља средство за разумевање хронологије догађаја и уводи се кроз приказивање различитих временских периода из личног живота ученика (редослед дневних или недељних активности, кључни догађаји из живота ученика - са колико година је научио/ла да вози бицикл, пошао/ла у први разред, научио/ла да плива и сл.). И даље је важно указивати на цикличност временских одредница и појава у природи (дан, седмица, година, годишња доба). Касније ће се појам цикличности јављати и у другим појавама (животни циклус живих бића, ланац исхране, кружење воде у природи итд.), што је у складу са основним принципима и законима природних наука.		
РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ Заједничке особине живих бића (дисање, исхрана, раст, остављање потомства). Функције (улога) делова тела	Област под називом Разноврсност природе односи се на узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на живи свет надограђују се на први разред	-разликује облике рељефа у свом насељу и околини; -разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини;	· компетенција за учење, · комуникативна компетенција, · компетенција за сарадњу, · рад с подацима и информацијама, · дигитална компетенција,

живих бића. Разноврност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске). Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље; биљоједи, месоједи и сваштоједи). Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе.	кроз уочавање и апстраховање заједничких карактеристика живих бића и повезивање делова тела живих бића са њиховим улогама. Нове класификације биљака и животиња односе се на делове тела биљака (стабло и лист), начин исхране животиња (што представља припрему за увођење ланца исхране у трећем разреду) и начин живота животиња (домаће/дивље). Однос човека и живог света разматра се из различитих углова - значаја које биљке и животиње имају за опстанак и лакши живот људи, уз препознавање и практиковање понашања које не угрожава биљке и животиње у окружењу. У складу са интересовањима ученика, могу се детаљније истражити улоге неких делова тела човека, тако да се ученици не оптерећују фактографским знањем, него сагледавањем улоге тих делова тела у свакодневним активностима, нези и бризи о њима. Другу димензију односа у природи представља повезаност живих бића са елементима неживе природе као основним условима за живот. Концепт одрживог развоја и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за Свет око	идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења; -повеже делове тела живих бића са њиховом улогом/улогама; -разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла; -разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране; -наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека; -штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуаци-јама; -разврста отпад на предвиђена места; -негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу; -препозна примере повезаности живих бића са условима за живот; -повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима; -изведе једноставне огледе пратећи упутства;	· естетичка компетенција, · одговоран однос према околини, одговоран однос

	нас и за Природу и друштво. У разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње - рационално троше производе, односно материјале које користе у свакодневном животу; ако су у прилици, разврставају отпад на предвиђена места; брину се о биљкама и животињама. Допринос развоју овог концепта представља и раније објашњена разлика између потреба и жеља. Пуно разумевање концепта одрживог развоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу усвојених вредности, ставова и навика. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност. Приликом изучавања природних и друштвених феномена нужно је и даље примењивати истраживачки приступ и оспособљавати ученике за различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим	повеже резултате рада са уложеним трудом.	

	карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање се проширује праћењем појава које се понављају у одређеним временским периодима (нпр. током годишњих доба). Учествовање у једноставним огледима, које је било наглашено у првом разреду, сада се усложњава реализацијом огледа/експеримента на основу упутства - индивидуално, у пару или групи.		
ЧОВЕК СТВАРА Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина, глина/пластелин) и производи људског рада. Еластичност материјала. Својства материјала одређују њихову употребу. Нова намена предмета направљених од различитих материјала.	Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина, глина/пластелин) и производи људског рада. Еластичност материјала. Својства материјала одређују њихову употребу. Нова намена предмета направљених од различитих материјала.	-истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала; -одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета; -пронађе нову намену коришћеним предметима;	· компетенција за учење, · комуникативна компетенција, · компетенција за сарадњу, · рад с подацима и информацијама, · дигитална компетенција, · естетичка компетенција, · одговоран однос према околини, · предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
	Наставник прво показује ученицима како да истражују, а затим их подстиче да то раде	- користи материјал и	У другом разреду се нарочито развијају: компетенција за комуникацију, естетичка

Облици	самостално. Облици Истраживање се током године наставља тако што ученици окрећу предмете за свакодневну употребу или облике из природе све док не пронађу положај када предмет/облик више не може да се препозна. Исто може да се ради са текстуром. Наставник може да организује игру трагања за познатим облицима. . Могу да истражују облик и боју бачене сенке. Наставник може да покаже ученицима фотографије неколико дизајнираних предмета исте намене.. Ученици треба да уоче како је уметник дошао до такве идеје, где је пронашао подстицај за стварање... Ове активности подстичу ученике да размишљају о облицима, да пажљивије посматрају и да самостално проналазе мотивацију за ликовни рад. Симетрија се учи искуствено. Ученици могу да савијају једноставне оригами фигуре. Додатни захтеви који могу да се поставе (уколико наставник процени да су реално изводљиви у конкретном одељењу) је истовремено цртање левом и десном руком или сликање одраза предела у води (као припрема, јер ће у старијим разредима учити о асиметричној равнотежи). . Супротности Парови очигледних визуелних супротности уче се искуствено. Уочавање, поређење и приказивање супротности су активности везане за принцип компоновања, контраст, који ће се учити у старијим разредима. Облик и целина Принцип компоновања, доминанта, учи се опажањем истакнутог дела (бића, предмета, боје, линије...) неке целине, без дефиниције и усвајања стручног термина.. У ликовним задацима ученици спајају	прибор на безбедан и одговоран начин; - изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли;	компетенција, компетенција за рад са подацима и информацијама, компетенција за учење и компетенција за сарадњу.

	различите материјале и предмете комбинованим поступцима.		
Споразумевање	Тумачење Невербално изражавање се реализује на интегрисаним часовима или у корелацији са часовима Физичког и здравственог васпитања (драматизација вежбања). Наставник прича причу коју ученик прати одговарајућим покретима, мимиком и кретањем. На пример, опонаша кретање животиња (зеца, змије, кокошке...); радње (махање, руковање, дириговање, чишћење...); кретање услед струјања ваздуха (њихање крошње...) и слично. Ове активности су важне за целокупни развој, за укључивање интровертних ученика, као припрема за сценски наступ и за касније презентовање радова и пројеката. Тумачење слике учи се постепено. Користе се стрип и анимирани филм за одређивање редоследа радње, главних јунака, особина и изгледа јунака... Уводи се и разговор о теми, односно (једноставном) садржају ликовног дела, при чему наставник не нуди тумачења, већ дозвољава да ученици слободно исказују мишљење. Ученици треба да обраћају више пажње на знаке у окружењу, почев од важних саобраћајних знака за пешаке, до ознака на зградама поште, ресторана, апотеке... Могу да добију основне информације о томе како се знаци смишљају и ко их смишља. Предлог тема за разговор: Зашто је важно да се разумемо? Како саопштавамо оно што нам је важно? Да ли можемо да причамо без речи? Шта нам слике говоре? Да ли сваки знак нешто значи? Да ли свако може да разуме знак? Зашто људи праве печате и грбове?... Слика и реч	- користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад; - изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела;	Компетенција за рад са подацима и информацијама развија се на јединствени начин. Ученици користе информације и податке (визуелне, аудитивне, аудиовизуелне, текстуалне, вербалне, тактилне...) као подстицај (мотивацију) за стварање.

	Предлог је везан за значај учтиве и добронамерне комуникације. Ученици треба да повезују речи и реченице које изговарају и одговарајућу мимику и гест. Такође, треба да усклађују текст и слику. На крају полугодишта могу да дизајнирају честитке. Додатни захтеви су, као и у првом разреду, украшавање слова (иницијала), које ће нацртати или насликати и на мањем и на већем формату папира. Предлог тема за разговор: Шта је учтива комуникација и зашто је важна? Шта је најлепше што смо икада чули? Шта је најлепше што смо данас неком рекли? Како можемо да нацртамо лепу реч? Ко смишља изглед украсних слова? Како да смислимо позитивне поруке за честитке?...		
Ликовне игре	У овој целини су груписани предлози који се односе на индивидуално изражавање и истраживање изражајних могућности материјала и техника. Боја Ученици још увек уче о боји истраживањем, наставник не нуди дефиниције и објашњења шта су основне боје и како да направе изведене боје. Уколико то већ знају, наставник може да тражи да експериментом провере да ли мешањем различитих боја могу да добију основне боје. Тонове које добију треба да нанесу на папир, једне до других (папир касније могу да употребе за колаж). У току године се планира више задатака везаних за изражавање утиска или расположења светлим или тамним бојама, односно за повезивање светлих и тамних боја са неким појмом (радост, одмор, туга, смиреност, брзина, бука, детињство...). Боја се повезује и са звуком. Наставник бира композиције без текста и тражи од ученика да насликају светлим или тамним бојама свој доживљај	- идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу; - преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу;	

	музичког дела. На исти начин могу светлим или тамним бојама да изразе доживљај књижевног, ликовног или филмског дела. Било би добро да се ликовни задаци не реализују само сликањем, већ и отискивањем (импровизованим печатима, згужваном кесом, дном пластичне флаше...). Предлог тема за разговор: Које боје називамо светлим, а које тамним бојама? Када користимо светле, а када тамне боје? Да ли се неке боје лепо слажу? Зашто нам се нека боја више свиђа од других? Да ли постоје боје за дечаке и боје за девојчице? Да ли постоје боје за децу и боје за одрасле? Да ли постоје јестиве боје? Како природа мења боју? Која бића мењају боју? Која је разлика између бојења и сликања? Чиме можемо да бојимо, а не можемо да сликамо? Ако насликамо љубичасту банану, да ли смо погрешили? Шта све можемо да отискујемо?..... Замишљања Сврха задатака који се раде на основу разноврсних и непотпуних информација (фотографија, део текста, музичка вињета...), а које ученици треба да допуне и изразе у ликовном раду је развој маште. Од другог разреда и надаље ученици смишљају називе својих радова, јер се и на тај начин развија креативност. Предлог тема за разговор: Шта је стварност, а шта машта? Када јесте, а када није пожељно да измишљамо? Како себе замишљамо у будућности? О чему размишљамо када посматрамо непознату фотографију? Шта замишљамо када слушамо музичко дело?...		
	У овој целини су предложени пројекти везани за обликовање простора, који могу да се реализују било када у току године.	- тумачи једноставне визуелне	

Простор	**Простор** О амбијенту се учи тако што се ученицима постављају питања: какав утисак неки простор оставља на њих, како се осећају у том простору, шта им привлачи пажњу, а шта им смета, шта би променили и сл. Не нуде се дефиниције и не наводе елементи који чине амбијент. О амбијенту (утиску о простору) разговара се у свакој прилици која се укаже. Ученике би требало упознати са једним одређеним музејом, не само са изгледом зграде и локацијом, већ са ентеријером и врстом експоната, са сврхом чувања експоната, са активностима, односно шта могу да очекују у музеју (тематске изложбе, едукативни програм...), на шта је потребно обратити пажњу... Пројекти везани за обликовање простора могу да буду обликовање макета и обликовање дела простора у школи. Најједноставније макете обликују се техником клуаж. Ученици обликују куће, зграде и друге делове насеља од разноврсне амбалаже (кутијице од лекова, кутије од кекса...), појединачне елементе лепе на картонску подлогу и премазују белом бојом (еколошка боја за зидове). Касније могу фломастерима да доцртају детаље (прозоре, врата...), али је важно да композиција не буде шарена. Осим насеља које им је познато, могу да обликују и насеља из прошлости, насеља других култура или насеље из маште. Основна сврха овог пројекта је организација композиције у простору и сарадња. Предлог тема за разговор: Шта нам се највише свиђа у нашој околини? Како се живело некад, а како сад? Како изгледају насеља у неким културама? Шта можемо да научимо у музеју? Како можемо сами да	информације које опажа у свакодневном животу; - изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања;	

	украсимо своју собу?... **Кретање** Ученици треба да опажају кретање бића и машина. На пример, како лети једна птица, а како јато птица; како се креће један пешак, а како група пешака... Затим, које материјале може да покрене струјање ваздуха у затвореном простору (лишће, папир, картон, камен, пластика...). Обликовање дела простора у школи може да буде израда мобилне скулптуре (и да се веже за кретање услед струјања ваздуха). Идеје за планирање пројекта могу се пронаћи на интернету ако се у претраживач унесе: "мобиле арт лессон планс" или "хангинг арт ин сцхоол". Предлог тема за разговор: Шта се све креће у природи? Шта могу да покрену вода и ваздух? Шта се све само креће?... **Сцена** Обликовање елемената сцене, маски и костима за школску представу реализује се у пројектној настави (није нужно да представа буде реализована, важно је припремање). Ученици обликују маске, костиме и реквизите према садржају одабраног текста (бајке, песме, драмског текста...). Предлог тема за разговор: Шта је сцена? Од чега све можемо да направимо маске? Како од старе одеће можемо да направимо костим за представу? Ко и како шминка глумце? Како можемо да уредимо сцену у школи?...		
		- упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;	

		- повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте;	
		- пружи основне информације о одабраном музеју; - разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
Слушање музике	Теме се реализују кроз следеће садржаје: -Слушање вокално-инструменталних композиција за децу и кратких инструменталних композиција различитог садржаја и расположења, као и музичких прича. - Слушање народних песама и игара. У слушаним примерима препознати: различите тонске боје (гласове и инструменте), различита темпа, динамичке разлике, различита расположења на основу	- објасни својим речима утиске о слушаном делу; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање *(Српски језик)*; -учествује у разговору и	Дигитална компетенција, компетенција за сарадњу, естетичка компетенција, компетенција за одговоран однос према здрављу, компетенција за решавање проблема, Комуникативна компетенција

	изражајних елемената, као и композицију коју су слушали, а на основу карактеристичног одломка. - Оспособљавање ученике да наведу примере присуства музике у свакодневном животу	пажљиво слуша саговорника (С*рпски језик*); - изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли *(Ликовна култура)*. - објасни запажања о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело; - издвоји основне музичке изражајне елементе; –разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима; –препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; - повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима	
Извођење музике	**а) Певање:** - Певање песама (учење по слуху) различитог садржаја и расположења, традиционалне и уметничке музике које су примерене гласовним могућностима и узрасту ученика. Пожељно је повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета уколико је могуће (ученици и школа, годишња доба, празници и	– изговара бројалице у ритму, уз покрет; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – изводи уз покрет музичке и традиционалне игре; – примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме,	

	обичаји, завичај и домовина, природа и околина, животиње...); - Певање и извођење музичких игара (игре уз покрет, дидактичке игре). - Певање једноставних модела и наменских песама као звучне припреме за поставку музичке писмености. **б) Свирање:** - Свирање пратње за бројалице, песме, игре на различитим изворима звука (тело, предмети, ритмички дечји инструменти). На основу искуства у извођењу музике, препознати: темпо (брзо - споро), динамичке разлике (гласно - тихо, постепено појачавање и утишавање), различита расположења (весело, шаљиво, тужно, нежно, одлучно...) на основу изражајних елемената (динамика, темпо, ритам, мелодија), познату песму на основу карактеристичног одломка мелодије.	једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; – повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама; – повезује ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења.	
Музичко стваралаштво	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Креирање сопствених покрета уз музику. - Опонашање звукова из непосредне околине,	–учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте; – осмисли покрете уз музику; – осмисли ритмичку пратњу	

	спонтаном или договореном импровизацијом (звуци у кући, звуци града, звуци у природи...). - Ритмичким и звучним ефектима креирати једноставне пратње за бројалице, песме, приче, стихове, музичке игре, користећи при том различите изворе звука (глас, тело, дечји ритмички инструменти). - Креирање покрета уз музику коју певају или слушају ученици. - Смишљање малих ритмичких целина помоћу различитих извора звука (говор, изговарање групе гласова, различитим предметима, дечји инструменти). - -Импровизовање ритмичког дијалога на различитим изворима звука.	за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука; – осмисли одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
ЉУДСКА ПРАВА **Ја и други у различитим групама**	**Групни идентитет** Ко смо ми - сличности іи разлике? Групе којима припадамо (породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа...). Од чега зависи функционисање и напредак групе:комуникација, сарадња, узајамно подржавање ,	- разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе; -успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада; - искаже своја осећања и	Компетенција за учење, комуникација, сарадња, одговоран однос према демократском друштву, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, решавање проблема, дигитална компетенција, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, рад с подацима

	блискост. Понашање појединца koja ојачавају или ометају односе у групи. **Осећања** Изражавање сопствених осећања. Осећања других, како их препознајемо и уважавамо. Веза осећања са мислима и понашањима. **Потребе и права** Моје потребе и потребе других. Осећања, потребе, вредности и начин њиховог остваривања. Веза са правима. **Права детета** Конвенција о дечјим правима. Различити смо, али су нам права иста. Људска права важе свуда и за сваког. **Кршење и заштита права** Нисам посматрач, реагујем на ситуације кршења права деце у одељењу и школиі. Знам како и коме да сеобратим за помоћ.	потребе на начин који не угрожава друге; - препозна и уважи осећања и потребе других;	
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	**Школа као заједница** **Вредности школе** као заједнице - равноправност, одговосност, солидарност,	-наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о	

Школа као заједница	брига за друге, толерантност, праведност, поштење. **Правила** у школи и њихова функција. **Офговорности** ученика и одраслих за функционисање школе као заједнице. **Односи заједнице** Како радим сам, а како у групи? Шта у школи радимо заједно? У чему смо добри? У чему смо могли бити бољи? Како комуницирамо у групи? Насилна и ненасилна комуникација. **Сукоби** Узроци сукоба и шта са њима. Сукоби из угла оног другог .Посредовање у сукобу. Конструктивно решавање сукоба.	дечјим правима; - прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости; - препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи п се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима; -слушање излагање саговорника без упадица и са уважавањем - даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу;	
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Школа као безбедно место**	**Безбедност ученика у школи** Ученици имају право на заштиту и безбедност. Правилник о о безбедности ученика. Безбедност ученика у школи и школском дворишзу, на путу између куће и школе, ван	- представи шта тражи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе - се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика; - наводи примере одговорности одрслих и ученика за безбеедност у школи; - препознаје предности,ризике и	

	школе -на излету и на настави у природи.Безбедност ученика је одговорност свих - запослених у школи, ученика, родитеља, институција ван школе. Безбедно и небезбедно понашање на интернету. Одговорна употреба мобилног телефона.	опасности по себе и друге и одговорно приступи при коришћењу мобилног телефона и интернета; - сарађује и преузима различите улуге на основу договора у групи;	
ГРАЂАНСКИ **АКТИВИЗАМ** **Школа као безбедно место за све**	**Како учинити школу безбедним местом za све-планирање и извођење једноставне акције.** Кораци у планирању и извођењу акције. Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начин реализације. Извођење и документовање акције - виде-снимци фотографије, текстови и сл. Промоција акције школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције - чиме смо задовољниi,шта је могло бити боље...	- избноси мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи; - учествује у изради плана једноставне акције - са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин документује изведену акцију	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	Исходи По завршетку разреда	Компетенције

	ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	ученик ће бити у стању да:	
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ Вежбе снаге и покретљивости, развој издржљивости, координације, брзине. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности **МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ** Ходања, трчања, скакања, бацања, пузања, вишења, пењања, упори, вежбе на тлу, вежбе равнотеже, вежбе са реквизитима. Полигон. **Плес и ритмика** Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз пљесак и уз музичку пратњу Галоп напред Дечији поскок Њихање и кружење вијачом или траком Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред Народно коло по избору **ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА** **Култура вежбања и играња** Основни термини у вежбању Безбедно вежбање Чувам своје и туђе ствари Правила елементарних игара Победа и пораз Фер спортско навијање **Здравствено васпитање** Моје тело Растемо Видим, чујем, осећам Моје здравље Брига о здрављу – редовни прегледи Лична хигијена Хигијена простора у коме живим Хигијена простора у коме вежбам Животне намирнице и правилна исхрана	**А. Часови физичког и здравственог васпитања** На свим часовима, као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на: – развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад; – подстицање ученика на самостално вежбање; – учвршћивање правилног задају се слична вежбања али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља држања тела. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности врши се на почетку и на крају школске године **II. Моторичке вештине** Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену обавезних и препоручених	– изведе једноставне, двоставне опште припремне вежбе – вежбе обликовања; – правилно изведе вежбе – разноврсна природна и изведена кретања; – користи усвојене моторичке вештине у игри и различитим ситуацијама; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – правилно држи тело; – правилно дише приликом вежбања; – изведе вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – игра дечји и народни плес; – користи основне називе покрета и вежбања; – поштује правила понашања у просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно чува објекте, справе и реквизите у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија фер и бодри учеснике у игри; – правилно прихвати победу и пораз; – уредно одлаже своје ствари у простору за пресвлачење; – наведе делове свога тела и опише њихову улогу; – уочи промену у расту код себе и других; – разликује правилно од неправилног држања тела – уочи разлику између здравог и болесног стања организма; – примењује здравствено-хигијенске мере при вежбању и после вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – пере воће и поврће пре	-Компетенција за целоживотно учење - Естетска компетенција - Компетенција за целоживотно учење -Вештина комуникације - Решавање проблема - Вештина сарадње - Вештина за живот у демократском друштву -Брига за здравље

	програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за остваривање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Стицање и усавршавање моторичких вештина је континуирани процес у складу са психо-физичким способностима ученика. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. **III. Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним	конзумирања; – схвати значај здраве исхране.	

	појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна тема обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд **ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ** План и програм ових активности предлаже Стручно веће другог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма. **Б. Слободне активности** Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни		

	услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика. **В. Недеља школског спорта** Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта. Недеља школског спорта обухвата: – физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика; – културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...); – ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др...). План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће другог разреда заједно са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања, као и другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје,		

	информатике и рачунарства...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности. **Г. Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)** Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи: – излет; – крос се организује минимум једном у току школске године; – зимовање – организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу); – летовање – организује се за време летњег распуста (камповање итд.). План и програм ових активности сачињава Стручно веће другог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. **Д. Школска такмичења** Школа за ученике другог разреда организује и спроводи такмичења из најмање једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и		

	здравственог васпитања. План такмичења доноси Стручно веће другог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу. **Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава** Ове активности организују се са ученицима који имају: – потешкоће у савладавању градива; – смањене физичке способности; – лоше држање тела; – здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе. За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких		

	способности; Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева: – уочавање постуралних поремећаја код ученика; – саветовање ученика и родитеља; – организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно; – организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом. Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник физичког и здравственог васпитања уз присуство наставника који реализује разредну наставну у одељењу које ученик похађа. **Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања** Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је		

	да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета. Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да: – прате игру и усвајају правила игре, на часу или ванчасовним активностима, – направе едукативни постер или цртеж са спортског догађаја, – на други начин помажу у настави. Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе По завршетку теме ученик ће бити у стању да: – Наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави; – Примени основна здравствено-хигијенска правила; – Учествује у организацији активности предвиђених програмом. **ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ** При планирању вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе		

	чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, дозирати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада. Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика. 1. Развој снаге – без и са реквизитима, – на справама и уз помоћ справа. 2. Развој покретљивости – без и са реквизитима, – уз коришћење справа, 3. Развој издржљивости – трчање, – елементарне игре,		

	– вежбање уз музику, – плес. 4. Развој координације – извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима. 5. Развој брзине – једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја – реакција на различите звукове и сигнале итд.), – штафетне игре, – извођење вежби максималном брзином. За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање. **Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности** Ученицима првог и другог разреда прати се и мери се висина и маса тела у складу са Приручником за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања (Завод за вредновање квалитета образовања и		

	васпитања, 2016). Додатне тестове за праћење физичког и моторичког развоја наставник може реализовати уколико сматра да је то неопходно за планирање и праћење процеса наставе и учења и праћење индивидуалног развоја и напретка ученика. Неки од тестова које наставник може користити са ученицима првог и другог разреда су: – За брзину: Трчање из високог старта на 30 метара; – За процену координационо-кретних способности „чунасто” трчање 3x10 метара; – За процену брзинско снажних способности (експлозивне снаге): скок у даљ из места; – За процену издржљивости: трчање 6 минута (брзо ходање); – За оцену гипкости (флексибилности): претклон напред из положаја седа; – За оцену снаге: згибови из виса лежећег (мешовити згиб); – Издржај у згибу подхватом; – Подизање трупа из лежања за 30 секунди; – За оцену равнотеже: Фламинго баланс тест. **Моторичке вештине**		

	1. Ходање и трчање Ходање са опружањем потколенице стајне ноге уз правилно држање тела и са радом руку, кратким и дугим корацима, у различитом ритму, уз правилно постављање стопала (користити обележене линије на спортским теренима); на прстима, уз узручење са истезањем тела. Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена (користити препреке - палице и вијаче, мердевине поређане на једном делу сале или спољних терена), са забацивањем потколенице; брзо трчање са поласком из стајања, лежања, упора чучећег и другим начинима поласка. Елементарне игре са различитим облицима ходања и трчања. 2. Скакања и прескакања Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево-десно, напред-назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоскока); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево-десно, напред-назад. Скок суножним одскоком		

	пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножним наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслагане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај. Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује”). Поновити исто после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко поређаних вијача једноножним и суножним одскоком. Школица, игра „ластиша”. Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок у вис, песак). Скокови увис: из залета право		

	једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) са истовременим поласком два до три ученика. Вежбе **(**скакања и прескакања**)** упором рукама: Боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу. Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика. Елементарне игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања. 3. Бацања и хватања Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и у даљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и лаганом трчању. Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама: уз цео окрет, после пљеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лоту по тлу и хватањем је подићи обема рукама. Вођење лопте у месту и ходању (левом и десном		

	руком). Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе. Елементарне игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ. 4. Вишења, упори и пењања Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...) Пењање: уз рипстол, уз морнарске лестве, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање. Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др. Пењање и спуштање на и са различитих справа. Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести. Упор активни на тлу и на свим справама, на којима се упор може извести. 5. Вежбе на тлу Реализују се кроз обавезне и препоручене садржаје. Основни садржаји Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче, клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на		

	стопала у упор чучећи („жабљи поскоци”). Клек, узручење, заклон. Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа”), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину. Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама). Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења. Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове - или греду, комбинацију научити на тлу, на линији. 7. Вежбе са реквизитима Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја: – Вежбе обликовања споваљка). Комбинацију на тлу од следећих вежби: – најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока. Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину; Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби;		

	6. Вежбе равнотеже Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, краћим корацима, корацима у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење). Ходање по широком делу шведске клупе: напред - одручење; уназад са опружањем упорне ноге, узручење; устрану: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак устрану - одручити, став спетни, узручити. Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда). Научити комбинацију од вежби: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање устрану корацима са привлачењем зибом почучњем, одручити; на крају		

	греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити лећима према клупи. Ако школа нема клупу а палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима Трчања, поскоци и скокови - вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке: пењање и силажење са коцке нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок на коцку и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање. Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка..) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита. Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча, коцки и чуњева. 8. Плес и ритмика Ритмичко ходање и трчање са променом ритма, темпа уз пљесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања са променом положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу. Вијача: њихање и кружење		

	вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав. Плесови: „Ја посејах лан” и „Дује ранке”. Једно коло по избору. 9. Полигони Комбиновани полигон са задацима на тлу уз коришћење справа и реквизита (провлачења, ношења, котрљања...) Комбиновани полигон са елементима пењања (на шведски сандук, рипстол, шведска клупа..) Пливање Наставну тему Пливање, реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње. Програм наставе пливања садржи: – обуку непливача – игре на води Наставу пливања реализује наставник физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који спроводи разредну наставу у том одељењу. **Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од		

	две наставне теме Култура вежбања и играња и Здравствено васпитање.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДИГИТАЛНИ СВЕТ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
Дигитално друштво	У циљу достизања исхода упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе и користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника) наставник иницира разговор са ученицима на тему онлајн учења: - какав је то вид учења; - по чему се разликује, а по чему је сличан учењу у школи; - које су предности, а које слабе стране једног и другог облика учења. На основу одговора ученика, наставник износи чињенице о онлајн учењу наглашавајући да је оно саставни део традиционалног учења, да представља подршку учењу код куће и омогућава образовни контакт са наставником и ван школског времена. Ученицима треба демонстрирати основне могућности школске платформе за онлајн учење. Упутити ученике да, код својих кућа, заједно са родитељима (којима су достављени приступни параметри) приступе школској платформи за учење и проуче материјал везан за предмет Дигитални свет. Препоручени број часова: 2. За достизање исхода самостално користи	- упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе;	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.

	дигиталне уџбенике за учење, наставник подстиче ученике да, за дубље разумевање неког наставног садржаја користе дигитални уџбеник аргументујући зашто препоручује да се баш тај садржај проучи коришћењем дигиталног уџбеника. Препоручени број часова: 1. У зависности од врсте дигиталних уређаја који су на располагању ученицима, наставник бира одговарајућу једноставну апликацију за цртање и упознаје ученике са радним окружењем. Примери задатака за ученике који доприносе достизању исхода креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију: - Именуј дате геометријске фигуре и од њих креирај дигиталну слику. (Наставник представља технику селектовања и премештања дела слике.) Исте фигуре исеци са папира, обоји и залепи у свеску тако да добијеш исту слику. Који начин је лакши за исправљање грешака, бржи? - Исцртавајући геометријске фигуре креирај слику велике печурке и пет печуркица које изгледају баш као велика. (Наставник представља технике копирања и промене величине селектованог дела слике.) Исте печурке нацртај у свесци. Да ли је на папиру могуће нацртати пет печуркица тако да све буду идентичне величине и изгледају баш као велика? Зашто? - Помоћу рачунара нацртај два пса који идентично изгледају и који гледају један у другог. (Наставник представља технике копирања и превртања селектованог дела слике.) Уради исто у свесци. Да ли је на папиру могуће нацртати идентичне псе који гледају један у другог? Зашто?		

	Наставник унапред припрема датотеке у којима ће ученици радити. Упућује их како да их отворе,ураде задатак и сачувају свој рад, не улазећи у детаље везане за организацију података на дигиталном уређају. Другим речима, када ученици користе дигитални уређај у оквиру извођења наставе или самосталног рада, ученицима треба објаснити, корак по корак, "где да кликну" или обезбедити да одабрана апликација буде покренута пре него што ученици започну рад. У случају да ученици користе дигиталне уређаје са тастатуром и мишем, акценат треба да буде на коришћењу миша уз минимално коришћење тастатуре. Препоручени број часова: 8. Активностима за достизање исхода својим речима објасни појам покретне слике и креира елементе покретне слике треба да претходи приказивање анимираних слика ученицима и демистификовање доживљаја покрета (најбоље отварањем приказане анимиране слике у одабраној апликацији). Ученике треба упутити у начин израде анимиране слике бирајући тему из градива (смена годишњих доба, правила за безбедно понашање у саобраћају и сл.), а затим им задати да осмисле слике које ће чинити анимацију и које ће они нацртати на папиру или помоћу дигиталног уређаја. Након тога, наставник фотографише цртеже ученика или преузима креиране дигиталне слике и учитава их у одабрану апликацију за анимацију, демонстрирајући технику. Покреће смењивање статичних слика стварајући доживљај покрета. Уколико наставник не жели да користи неку од специјализованих апликација за израду анимација, он ученицима може да дочара доживљај покрета брзим смењивањем		

	креираних слика у уграђеном програму за приказ слика, који је саставни део оперативног система инсталираног на рачунару који користи. То чини тако што слике које чине једну анимацију именује редним бројевима који осликавају редослед приказа у анимацији, сачува у одговарајућој фасцикли, а затим прикаже прву од њих. Брзим притискањем стрелица на тастатури рачунара слике ће се смењивати и креирати илузију кретања. Препоручени број часова: 4. У сарадњи са активом учитеља другог разреда, наставник ученицима представља теме које су од интереса за другаке. Активности за достизање исхода креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици обухватају одабир једне од тема и креирање графичког дигиталног материјала (статичне или покретне слике) намењеног млађим другарима. Ово је погодан тренутак да се ученицима нагласи да знање и вештине које су стекли на претходним часовима могу да буду корисни већ у овом тренутку. Наставник организује "гостовање" код првака и представљање креираних материјала. Задовољство што су применом сопственог знања и вештина помогли људима у свом окружењу јесте осећање које наставник треба да подстакне код ученика. Препоручени број часова: 2. За достизање исхода својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет, потребно је, без инсистирања на дефиницијама, предочити ученицима да је рачунарска мрежа, као и интернет, сачињена од дигиталних уређаја који су међусобно повезани. Међу тим уређајима налазе се и		

	они дигитални уређаји чији је посао да спроводе податке који нису њима намењени, већ су намењени неким другим дигиталним уређајима (као што саобраћајац на улици усмерава аутомобиле, камионе, пешаке итд.). Сви подаци који путују мрежом подељени су у мале делове. Када сви делови стигну на своје одредиште и буду правилно распоређени, ми добијамо поруку, слику и сл. Ученицима треба показати видео запис који илуструје претходно изнето (нпр. хттпс://бит.лу/какорадиинтернет). Иницирати хеуристички разговор на тему добробити које произилазе из повезивања дигиталних уређаја на мреже (комуникација, размена текстова, слика, звучних и видео-записа, дељење ресурса - нпр. штампача). Препоручени број часова: 2. У оквиру активности за достизање исхода наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја подстицати ученике да објасне шта је све могуће размењивати у оквиру школске платформе (текстове, слике, поруке итд.). Постављати питања која воде ученике ка спознаји да је онлајн учење могуће зато што су рачунари које користе наставник и они повезани на интернет, чиме је омогућена размена материјала, комуникација, сарадднички рад… Подстицати ученике да опишу послове својих родитеља - колико њих користи дигитални уређај на послу, да ли је тај уређај повезан на интернет, зашто је потребно да буде повезан на интернет, да ли су и како радили од куће и сл. Препоручени број часова: 1.		

Безбедно коришћење дигиталних уређаја	У активностима за достизање исхода објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја, разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету, реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем,непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин и наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу треба нагласити да комуникација путем дигиталних уређаја не може да замени живи контакт са другим људима, али свакако доприноси да се не осећамо искључени из дешавања око нас. Разговарати са ученицима о видовима дигиталне комуникације и, ослањајући се на искуство и запажања ученика, објаснити карактеристике сваког од поменутих видова (друштвене мреже, Вајбер групе, имејл, видео-састанци и сл.). Важно је нагласити да је у правилима коришћења друштвених мрежа наведено колико година требају да имају особе које те мреже користе. Старосне границе нису успостављене без основа и онај ко наведе лажни број својих година ризикује да сноси одређене последице и доведе себе у опасне ситуације. Упознати ученике са правилима писане онлајн комуникације и интернет бонтоном. Објаснити улогу емотикона у писаној комуникацији. Разговарати са ученицима о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама) на начин који не оставља утисак да је боље да интернет не користимо, већ да морамо да будемо одговорни док то чинимо. Оснажити	- користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника);	

	ученике да реагују на адекватан начин уколико дођу у додир са непримереним садржајима или су сведоци насиља (не упуштати се у расправе, већ се одмах обратити одраслој особи за помоћ). Такође, неопходно је поменути и прилике које добијамо кроз комуникацију на мрежи (учење, изучавање области које нас интересују). Подстицати ученике да наведу неке од података који спадају у личне податке и упознати ученике са чињеницом да коришћењем дигиталних уређаја остављамо личне податке на интернету, а да тога често нисмо ни свесни. Свако чињење у дигиталном окружењу оставља отисак, као када газимо по неутабаном снегу. Неки од тих отисака могу да имају утицај на наш будући живот. Такође, обновити знање о неопходности софтверске заштите дигиталног уређаја јаком лозинком. Поменути постојање двостепене заштите и појаснити како она функционише. Ученици треба да креирају статичке или покретне слике које подижу свест о могућностима које доноси комуникација на интернету, али и опасностима које вребају уколико се комуникацији не приступи на одговоран начин. Креиране слике постављају се на школско веб-место и тиме се промовише стваралаштво ученика, које постаје доступно њиховим породицама и рођацима. Препоручени број часова: 4. Активностима за достизање исхода организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја треба да претходи разговор са ученицима о њиховим навикама када је учење у питању - да ли		

	сами планирају када ће и шта учити, ко им помаже, како се са укућанима договарају око коришћења дигиталних уређаја за учење. Постављати потпитања која се односе и на начин коришћења дигиталних уређаја, што треба искористити за обнављање наученог у претходном разреду - потребе за неговањем здравих навика када је употреба дигиталних уређаја у питању. Подсетити ученике на проблеме који могу да настану, а везани су за оштећења вида и коштано-мишићног система и нагласити да они не настају због употребе технологије, већ неодговорног понашања корисника технологије (неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса). Такође, треба подсетити ученике да дигитални уређаји захтевају пажљиво руковање (не доводити уређај у контакт са течностима, посебно слатким пићима, штитити га од прашине, излагања прекомерној топлоти и сл.) и одговарајућу заштиту од неовлашћеног приступа (креирати јаку лозинку). Посебну пажњу посветити упућивању ученика да дигитални уређај користе само у присуству родитеља/законског заступника. Ученици треба да креирају пример дневног плана рада, а наставник треба да их саветује како да одреде приоритете, како да потраже помоћ у случају да не разумеју садржаје које изучавају и тиме доприноси изградњи саморегулације у њиховом учењу. Препоручени број часова: 1. Очување здраве животне средине императив је савременог друштва. У оквиру активности за достизање исхода предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину ученици треба да креирају статичке или покретне слике које подижу свест о		

	опасностима неодговорног одлагања електронског отпада и промовишу одговорно понашање према планети. Креиране слике постављају се на школско веб-место и тиме се промовише стваралаштво ученика, које постаје доступно њиховим породицама и рођацима. Препоручени број часова: 1.		
Алгоритамски начин размишљања	У оквиру активности за достизање исхода својим речима објасни појам алгоритам и анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски, ученике треба ставити пред проблеме које треба да декомпонују и њихово решење прикажу у форми низа корака, при чему се треба ослањати на образовно искуство из првог разреда. Међу проблемима треба да се нађу и они чије решавање захтева понављање одређених корака известан број пута или непрестано. Дефинисани низ корака наставник назива алгоритмом и подстиче ученике да овај појам објасне на узрасту примерен начин. Препоручени број часова: 3. Користећи одабрано окружење за визуелно програмирање локализовано на српски језик демонстрирати ученицима како се креира рачунарски програм. За достизање исхода креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику, анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради и уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадници) потребно је ученицима дати задатке да креирају једноставне линијске или програме који садрже једноставна понављања, које затим	- самостално користи дигиталне уџбенике за учење;	

	тестирају и, по потреби, коригују све до постизања жељеног резултата. Наставник ставља пред ученике неколико раније креираних програма, које они треба да анализирају и објасне шта и на који начин раде. Препоручени број часова: 5. Представити ученицима процес програмирања расположивог физичког дигиталног уређаја (робота, микроконтролера) у окружењу за визуелно програмирање које је локализовано на српски језик. У оквиру програма "Школе за 21. век" све основне школе добиле су микроконтролере који се могу употребити за рад на часу. У оквиру активности за достизање исхода креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја и уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадднички) ученици креирају програме које, уз помоћ наставника, учитавају у физички дигитални уређај. Након анализе понашања физичког дигиталног уређаја, по потреби, коригују програм све док не постигну жељени резултат. Сврха ове активности јесте очигледна употребљивост знања које су ученици претходно конструисали при раду у одабраном програму за блоковско програмирање. На тај начин остварује се трансфер знања - ученик схвата да логика програмирања не зависи од алата у коме програмирамо, нити од врсте дигиталног уређаја. Наставник треба посебно да нагласи нагласи чињеницу да учење програмирања представља трајно знање, које је применљиво и у годинама које		

	долазе. Препоручени број часова: 2.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
Дете и његов свет	Интерактивне игре, песме, драмске активности и визуелна средства (флеш картице). Употреба ТПР методе (покрет).	Представи себе и друге, користи најфреквентније фразе; разуме и извршава једноставна упутства и налоге; именује делове тела.	Комуникативна компетенција; лична и социјална компетенција
Дете и његово окружење	Симулација ситуација у учионици; рад у паровима; дидактичке игре за сналажење у простору и именовање предмета.	Именује предмете у непосредном окружењу (школа, дом); поставља и одговара на једноставна питања о породици и љубимцима.	Социо-културна компетенција; сарадња; комуникација
Друштво, уметност и стваралаштво	Хорско певање и рецитовање; драматизација кратких дијалога, израда тематских честитки; повезивање са музиком и ликовном уметношћу.	Разуме глобални садржај најједноставнијих рецитација и прича; учествује у прослави празника; изрази способности (can)	Естетичка компетенција; културна свест и изражавање
Свет око нас	Пројекат као задатак (нпр. о природи); класификација појмова; повезивање одеће са временским приликама кроз визуелне подстицаје)	Искаже допадање и недопадање; препозна животиње и њихова станипта; именује одећу; повезује појмове са Светом око нас	Одговоран однос према околини; комуникација; здрав стил живота

6.1.3 Трећи разред

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**		
НАСТАВНЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ	Исходи	Компетенције

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	
ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ		По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: - чита са разумевањем различите текстове; - опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; - изнесе своје мишљење о тексту; - разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; - одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; - именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; - уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима); - разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; - разуме идеје књижевног	- препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме; - препознаје књижевне врсте (бајку и басну); - одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту; - одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту. - разликује лирску од епске песме; - одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине – пословице, загонетке, брзалице); - препознаје риму, стих и строфу у лирској песми; - одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту; - уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту); - разликује приповедање од описивања и дијалога; - разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту.

		дела; - уочи основне одлике народне бајке; - разликује народну од ауторске бајке; - представи главне особине јунака; - уочи основне одлике народне епске песме; - уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; - разликује опис од приповедања у књижевном делу; - покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; - уочи хумор у књижевном делу.	- тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст; - уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту; - тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст.
КЊИЖЕВНОСТ	учења српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.	– опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; – изнесе своје мишљење о тексту; – разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција

	Поезија Проза Драмски текстови Популарни и информативни текстови Домаћа лектира Књижевни појмови: – лирска песма, – химна, – епска песма, – народна бајка, – роман, – поређење, – персонификација (на нивоу препознавања), – опис, – дијалог, – приповедање, – епски јунак, – драмска радња	– уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима); – разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; – разуме идеје књижевног дела; – уочи основне одлике народне бајке; – разликује народну од ауторске бајке; – представи главне особине јунака; – уочи основне одлике народне епске песме; – уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; – разликује опис од приповедања у књижевном делу; – покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; – уочи хумор у књижевном делу; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове;	
ЈЕЗИК	– Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни); род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола – Подела речи на крају реда (граница на самогласник)	- разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; - одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола;	

ГРАМАТИКА	– Управни говор (први и други модел) – Неуправни говор – Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл), празника, наслова књига и часописа; – Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: -ов, -ев, -ин; -ски, -чки, -шки) – Речца НЕ уз именице и придеве. – Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа) – Сугласник ј (између самогласника и-о и о-и) – Скраћенице	- примењује основна правописна правил - препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе); - препознаје граматичке категорије промењљивих речи (род и број заједничких именица); - препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне). - одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе); - препознаје подврсте речи (властите и заједничке	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција

		именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве); - препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу. - препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго; - одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, уз	
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	– Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови – Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано) – Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) усмено и писано – Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници,	– јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; – споји више реченица у краћу и дужу целину; – препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; – извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости;	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција

	телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл) – Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире) – Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат – Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим	– варира језички израз; – попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; – разликује формални од неформалног говора (комуникације); – учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника	
ГОВОРНА КУЛТУРА	– Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови – Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано) – Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) усмено и писано – Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски	- чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; - изражајно рецитује песму и чита прозни текст; - изводи драмске текстове; - јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; - споји више реченица у краћу и дужу целину; - препричава, прича и	- познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике; - користи форме учтивог обраћања; - казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „певушења” или „скандирања”; - уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља; - уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	разговор, поздрављања, честитања и сл) – Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире) – Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат – Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице – Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго – Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате	описује и на сажет и на опширан начин; - извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости; - варира језички израз; - попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; - разликује формални од неформалног говора (комуникације); - учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника. - пише писаним словима ћирилице; - уме да се потпише; - почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком; - употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе;	казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације; - уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање; - уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју; - уме да одбрани своју тврдњу или став.

	приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност) – Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл.	- пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре; - издваја наслов, углавном се држи теме; - препричава кратак једноставан текст (до 400 речи); - користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава; - пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.); - пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивн ицу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије). - зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу); - употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве	

		(-ов/-ев/-ин,-ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању; - пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...); - држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима; - језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној/неформалној); - саставља кратак наративни текст; - саставља кратак дескриптивни текст; - користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синониме (нпр. да избегне понављање); - исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља	

		грешке); - уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење); - пише писмо (приватно) и уме да га адресира. - пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене; - јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса; - прилагођава језичко-стилски израз типу текста; - саставља кратак експозиторни текст; - користи богат фонд речи (у односу на узраст); - издваја пасусе.	

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Показатељи за процењивање: 1. Иницијална процена нивоа постигнућа на коме се ученик налази. 2. Годишња процена остварених исхода и постигнућа 3. Прикупљање информација из различитих извора у току сваког часа (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у		

	разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи...). 4. Процена успешности кроз: - све активности и фазе (знање, ангажовање и однос према раду); - индивидуални рад; - групни рад и комуникацију; - контролне и писане задатке; - самопроцену; - вршњачко процењивање; - примену стечених знања у остваривању садржаја осталих наставних предмета и активности које их допуњују.		
МЕЂУПРЕДМЕТНА КОРЕЛАЦИЈА	Свет око нас, Дигитални свет, Музичка култура, Ликовна култура		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
I БРОЈЕВИ Бројеви прве хиљаде. Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и	- оперативно планирање, тематско планирање, групни рад, кооперативно учење, диференцирани рад, индивидуализација,	– прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1.000);	– компетенција за целоживотно учење – комуникација – рад с подацима и информацијама – дигитална компетенција – решавање проблема – сарадња – одговорно учешће у демократском друштву

дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак). Зависност резултата од промене компонената. Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \times x = b$. Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Упоређивање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са једном децималом.	пројектна настава, вршњачко учење, рад у паровима, самосталан рад и решавање задатака код куће, - укључивање ученика у израду дечје штампе, у предузетништво (базари), у посете различитим установама (музеји) и на различита такмичења. - упућивање ученика на: коришћење додатне литературе/енциклопедија, дигиталних уређаја и технологија, интернета, е-уџбеника, ангажовање у пројектима, израду паноа и различитих модела.	– изврши четири основне рачунске операције, писмено и усме- но (до 1.000); – подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције; – одреди десетице и стотине најближе датом броју; – реши једначину са једном рачунском операцијом; – одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем; – реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину; – уочи делове целине и запише разломке облика – упореди разломке са једнаким имениоцима; – резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом; – уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа; – чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм);	– одговоран однос према здрављу – одговоран однос према околини – естетичка компетенција – предузимљивост и оријентација ка предузетништву
II ГЕОМЕТРИЈА		– црта паралелне и нормалне	– компетенција за целоживотно учење

Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу). Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова. Кружница и круг. Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника. Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице. Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи		праве, правоугаоник и квадрат; – конструише троугао и круг; – именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга; – разликује врсте углова и троуглова; – одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца; – опише особине правоугаоника и квадрата; – преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства; – користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање	– комуникација – рад с подацима и информацијама – дигитална компетенција – решавање проблема – сарадња – одговорно учешће у демократском друштву – одговоран однос према здрављу – одговоран однос према околини – естетичка компетенција – предузимљивост и оријентација ка предузетништву
III МЕРЕЊЕ И МЕРЕ Мерење масе (kg, g, t). Мерење времена (деценија, век, секунд). Мерење дужине (mm, km). Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). Мерење површине геометријских фигура задатом мером		– чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена; – упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време); – измери површину геометријске фигуре задатом мером (право-угаоником, квадратом и троуглом); – примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуа-цијама	– компетенција за целоживотно учење – комуникација – рад с подацима и информацијама – дигитална компетенција – решавање проблема – сарадња – одговорно учешће у демократском друштву – одговоран однос према здрављу – одговоран однос према околини – естетичка компетенција – предузимљивост и оријентација ка предузетништву
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је		

КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Показатељи за процењивање: 1. Иницијална процена нивоа постигнућа на коме се ученик налази. 2. Годишња процена остварених исхода и постигнућа 3. Прикупљање информација из различитих извора у току сваког часа (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи...). 4. Процена успешности кроз: - све активности и фазе (знање, ангажовање и однос према раду); - индивидуални рад; - групни рад и комуникацију; - контролне и писане задатке;		

	- самопроцену; - вршњачко процењивање; - примену стечених знања у остваривању садржаја осталих наставних предмета и активности које их допуњују		
МЕЂУПРЕДМЕТНА КОРЕЛАЦИЈА	Српски језик, природа и друштво, ликовна култура, физичко васпитање, музичка култура		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРИРОДА И ДРУШТВО**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
I МОЈ КРАЈ/ПРИРОДА, ЧОВЕК, ДРУШТВО	- Фронтални облик рада, - Групни облик рада, - Индивидуални рад, - Рад у пару, - Тимска настава, - Пројектна настава, - Рад кроз игру.	-идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; - одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; - илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; - примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; - повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи; - повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи; - примени правила безбедног понашања у саобраћају; - разликује чврсто, течно и	- Компетенције за целоживотно учење; - Комуникација; - Рад са подацима и информацијама; - Дигитална компетенција; - Решавање проблема; - Сарадња; - Одговорно учешће у демократском друштву; - Одговоран однос према здрављу; - Одговоран однос према околини; - Естетичка компетенција; - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

		гасовито стање воде у природи и свакодневном животу; - повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; - очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; - прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; - илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; - примени поступке (мере) заштите од заразних болести; - сарађује са другима у групи на заједничким активностима; - представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др.); - повеже резултате рада са уложеним трудом.	
II МОЈ КРАЈ/ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ		- се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења; - опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља; - идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; - користисти временске одреднице (година, деценија,	- Компетенција за целоживотно учење; - Комуникација; - Рад са подацима и информацијама; - Дигитална компетенција; - Решавање проблема; - Сарадња; - Одговорно учешће у демократском друштву; - Одговоран однос према здрављу; - Одговоран однос према околини; - Естетичка компетенција;

		век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости; - сарађује са другима у групи на заједничким активностима; - представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом ии др.); - повеже резултате рада са уложеним трудом.	- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.
III МОЈ КРАЈ/ПРОШЛОСТ		- користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости; - прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; - сарађује са другима у групи на заједничким активностима; - представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др.); - прикаже резултате рада са уложеним трудом.	- Компетенција за целоживотно учење; - Комуникација; - Рад са подацима и информацијама; - Дигитална компетенција; - Решавање проблема; - Сарадња; - Одговорно учешће у демократском друштву; - Одговоран однос према здрављу; - Одговоран однос према околини; - Естетичка компетенција; - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.
IV МОЈ КРАЈ/КРЕТАЊЕ		- повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; - доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; - разликује природне и вештачке изворе светлости;	- Компетенција за целоживотно учење; - Комуникација; - Рад са подацима и информацијама; - Дигитална компетенција; - Решавање проблема; - Сарадња;

		- повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; - повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; - сарађује са другима у групи на заједничким активностима; - представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др.); - повеже резултате рада са уложеним трудом.	- Одговорно учешће у демократском друштву; - Одговоран однос према здрављу; - Одговоран однос према околини; - Естетичка компетенција; - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.
V МОЈ КРАЈ/МАТЕРИЈАЛИ		- разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу; - повеже температурне промене са променамазапремине и кретања ваздуха; - очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; - разликује повратне и неповратне промене материјала; - уочи сличности и разлике међу течностима - тече, променљивост облика, провидност, боја, густина; - одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу; - објасни како рециклажа помаже очувању природе;	- Компетенција за целоживотно учење; - Комуникација; - Рад са подацима и информацијама; - Дигитална компетенција; - Решавање проблема; - Сарадња; - Одговорно учешће у демократском друштву; - Одговоран однос према здрављу; - Одговоран однос према околини; - Естетичка компетенција; - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

		- изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; - сарађује са другима у групи на заједничким активностима; - представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др.); - повеже резултате рада са уложеним трудом.	
ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	- Тестирање, - Самопроцена, - Контролни задаци - Писмени задаци; - Усмено испитивање, - Презентација пројекта.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
МАТЕРИЈАЛИ	-организовање заједничког реализовања теме(формирати групе, парове); разговор са ученицима како би сваки ученик дошао до своје идеју; повезивање ликовне уметности са искуствима из других области(споменици,	– поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; – преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију; – изрази доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња

	обичаји, етно, музика);опажање сличности и разлика творевина природе и човека; организовање посета изложбама, музеја, културних добара	техникама;	– дигитална компетенција
СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Вежбе фокусиране на невербално изражавање;	– користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; – укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицијама различитих народа; – изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем;	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција
КОМПОЗИЦИЈА	Организација рада-комбиновање индивидуалног рада са радом у паровима или мањим групама; Подстицање идеја; Коришћење вербално-текстуалних метода, илустрација и демонстративних метода	– распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције;	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција
ПРОСТОР	Разговор о отвореном и затвореном простору у којем су изложена уметничка дела ;колико је значајно да прилаз уметничком делу буде	– разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости;	- компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација

	уређен… Фотографије различитих простора(плажа, воћњак, депонија, градски трг, парк…) Примери , задаци и активности везане за оптичке илузије. Посета изложби, музеја,галерија..	– повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом; – учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу; – у групи разматра шта и како је учио и где та знања може применити.	– одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ музичка култура 3.разред	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
Слушање музике	– Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика) – Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање, јачина, тонске висине – Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар) – Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу – Музичка прича – Филмска музика	– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција

	– Музички бонтон – Музика и здравље – Дигитализација		
Извођење музике	– Дидактичке музичке игре – Правилан начин певања – држање тела и дисање – Правилна дикција – Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера – Певање песама уз покрет – Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од *h* до c^2 – Певање и свирање песама из нотног текста – Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. – Инструментална пратња по слуху – Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације – Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон	– примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; – изговара бројалице у ритму, уз покрет; – пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; – наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима; – повезује почетне тонове песама модела и једноставних наменских песама са тонском висином; – комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет; – свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу; – коментарише своје и туђе извођење музике;	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција

	– Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, крешендо и декрешендо), тонске висине (од c^1 до g^1) – Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4 – Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.		
Музичко стваралаштво	– Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње – Музичка питања и одговори и музичка допуњалка – Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст (учење у контексту)	– осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; – учествује у школским приредбама и манифестацијама.	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву – естетска компетенција – комуникација – одговоран однос према учењу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	Исходи По завршетку разреда	Компетенције

	ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	ученик ће бити у стању да:	
1. ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; - комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; - одржава равнотежу у различитим кретањима;	- одговоран однос према здрављу; - сарадња; - компетенција за учење; - решавање проблема; - комуникација; - одговорно учешће у демократском друштву; - естетичка компетенција; -одговоран однос према околини.
2. МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ		- одговоран однос према здрављу; - сарадња; - компетенција за учење; - комуникација; - одговорно учешће у демократском друштву; - естетичка компетенција; -одговоран однос према околини. – примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и	- одговоран однос према здрављу; - сарадња; - компетенција за учење; - комуникација; - одговорно учешће у демократском друштву; - естетичка компетенција; -одговоран однос према околини

		свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – коригује сопствено држања тела на основу савета наставника; – правилно држи тело; – користи терминологију вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима; – се придржава правила вежбања; - вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању.	
3. ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА			- одговоран однос према здрављу; - сарадња; - компетенција за учење;

		- користи терминологију вежбања; - поштује правила понашања на вежбалиштима; - поштује мере безбедности током вежбања; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; - примени правила игре; - навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; - прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама; - правилно изводи и прати промене у тежини и висини код себе и других; - препозна здравствено стање када не треба да вежба; - примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и	- решавање проблема; - комуникација; - одговорно учешће у демократском друштву; - рад са подацима и информацијама; - дигитална компетенција; - естетичка компетенција; - предузимљивост и оријентација ка предузетништву; -одговоран однос према околини.

		другим животним ситуацијама; - уредно одржава простор у коме живи и борави; - користи здраве намирнице у исхрани; - повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље.	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДИГИТАЛНИ СВЕТ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
I Дигитално друштво	Покренути одабрани програм за унос и обраду текста и показати ученицима простор (виртуелни лист папира) у оквиру којег ће се приказати слова и знакови откуцани помоћу тастатуре. Увести појам курсор. Објаснити како се куца велико слово (Shift + слово), размак између речи (Space bar), сва слова велика (Caps Lock), прелази у нови ред (Enter). Након уноса текста, указати на могућности измене текста. Показати основно едитовање текста (брисање (Delete, Backspace) и додавање знакова), селектовање текста и његово брисање. Демонстрирати начин коришћења опције за проверу правописа (правопис и граматика). Демонстрирати поступак именовања и	– унесе текст (речи и реченице) помоћу физичке и/или виртуелне тастатуре у програму за обраду текста; – селектује и измени (обрише, дода) текст; – именује, сачува и поново отвори текстуалну датотеку; – допише текст на слику коришћењем едитора за текст у програму за обраду слике; – именује, сачува и поново отвори графичку датотеку; – објасни својим речима сврху коришћења прегледача и претраживача за приступ садржајима светске мреже; – осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити потребне дигиталне садржаје; – објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета;	– развијање дигиталних вештина – оспособљавање ученика за безбедно коришћење дигиталних уређаја – неговање тимског духа – подстицање на логичко размишљање, креативност и стваралаштво

	чувања текстуалне датотеке. Показати унос текста на слику наглашавајући да се акције примењиване у програму за обраду текста на исти начин спроводе у програму за цртање. Ученицима давати задатке који подразумевају додавање текста на слике ради додатног појашњавања. Демонстрирати поступак именовања и чувања графичке датотеке. Уочити разлику између програма прегледача и програма претраживача, објаснити да нам је прегледач потребан да видимо садржаје светске мреже, док нам претраживач обезбеђује да на интернету пронађемо оно што нам је потребно. Разрадити начин претраживања интернета помоћу кључних речи и показати примере коректно дефинисаних кључних речи. Наставник треба да предочи да садржајима са интернета морамо да приђемо критички. Објаснити да критичко мишљење није исто што и критика, већ да оно представља такав приступ информацијама који подразумева преиспитивање њихове тачности, порекла и сл. Указати и на то да су резултати претраге означени ознаком Оглас плаћене рекламе и да такви резултати	– објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету; – објасни својим речима због чега је неопходно да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин; – наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно;	

	нису нужно поуздани у погледу тачности или квалитета садржаја. Садржаји на интернету имају своје власнике. У том смислу, није дозвољено присвајати их. Уколико, за потребе наставе и учења, користимо материјале пронађене на интернету, у обавези смо да наведемо одакле смо их преузели. Дигитални уређај памти и препознаје радње које ученик понавља у одређеном временском периоду. Ученике треба упознати да на основу историје претраживања на интернету уређај препознаје интересовања, старосну доб, пол итд. корисника и на основу тога приказује рекламни материјал.		
II Безбедно коришћење дигиталних уређаја	Сваки корисник интернета има свој дигитални углед. Дигитални углед се гради на основу: садржаја наших порука (нпр. у вајбер групи) и начина на који су написане, на основу фотографија и видео-записа које делимо, онога што „лајкујемо”, видео-игрица које играмо, група у које смо укључени, веб-сајтова које посећујемо итд. Дељењем информација на интернету, остављамо дигиталне трагове који се тешко могу обрисати. Оно што поделимо на интернету доступно је великом броју особа (познатих и	– објасни шта је дигитални углед и како се он изграђује; – одабира дигиталне садржаје на основу ПЕГИ ознаке у складу са својим узрастом; – препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин; – направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника; – означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава;	– развијање дигиталних вештина – оспособљавање ученика за безбедно коришћење дигиталних уређаја – неговање тимског духа – подстицање на логичко размишљање, креативност и стваралаштво

	непознатих) и једном када нешто поделимо губимо контролу над тим (неко може да то сачува и касније злоупотреби). О свом дигиталном угледу водимо рачуна тако што не објављујемо ништа у тренуцима када смо љути, бесни или тужни. Приликом коришћења интернета, веома је важно да водимо рачуна о свом дигиталном угледу, али и о дигиталном угледу других особа. Скренути пажњу ученицима на ПЕГИ ознаку и њено значење . Ова ознака нам говори ком је узрасту видео-игра намењена, односно указује на њен садржај. У оквиру ПЕГИ система постоји више ознака: ПЕГИ 3, ПЕГИ 7, ПЕГИ 12, ПЕГИ 16, ПЕГИ 18. Садржаји са ознаком ПЕГИ 3 намењени су свим узрастима. Видео-игра са овом ознаком не би требало да садржи било какве звукове или слике које могу уплашити млађу децу, као ни ружне речи. Прихватљиво је веома благо насиље у комичном контексту. ИПЕГИ 12, 16 и 18 нису примерене ученицима 3. разреда основне школе, зато што могу да садрже разне штетне садржаје: ружне речи, насиље, узнемирујуће звуке, злоупотребу штетних супстанци (дуван, алкохол		

	итд.). О дигиталном насиљу говоримо када неко намерно шаље ружне, претеће и узнемирујуће поруке, објављује нетачне информације о другима, срамоти друге у групи, исмева, „искључује” некога из групе или га игнорише, „блокира”, негативно коментарише (нпр. туђе фотографије или видео-снимке) и/или подстиче друге да то раде, подстиче друге да ураде нешто што је за њих лоше, уцењује, креира и објављује туђе фотографије на интернету без дозволе особе која је на фотографији, крије се иза лажних имена/надимака, односно претвара се да је неко други итд. Веома је важно да ученици разумеју зашто последице дигиталног насиља могу бити чак и озбиљније од последица насиља које се дешава уживо, у интеракцији лицем-у-лице. Узнемирујуће поруке не би требало брисати или прикривати од блиских особа. Указати им да на ружне поруке никада не треба одговарати.		
III Алгоритамски начин размишљања	Наставник треба да представи узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање . Ученици треба да аргументују своје одговоре и дебатују о тачности изнетих одговора.	– решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева понављање (програмски циклус); – утврди шта је резултат	– развијање дигиталних вештина – оспособљавање ученика за безбедно коришћење дигиталних уређаја – неговање тимског духа – подстицање на логичко размишљање, креативност и стваралаштво

	Након тога, наставник треба да прикаже узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање, али садржи грешку. Након саопштавања сврхе програма, наставник треба да постави питање: „Да ли блокови сложени на овакав начин доводе до описаног решења? Да ли је могуће поправити програм?” Појам гранања у програмима наставник не треба да уведе експлицитно, већ кроз проблемски оријентисан приступ. Наставник треба да укаже на програмске блокове који омогућавају гранање, као и на постојање дефинисаног услова на основу кога се гранање реализује. Наставник представља блокове у визуелном програмском језику који представљају аритметичке операторе (+, -, * и /) и приказује како се помоћу њих граде аритметички изрази. Приказује ученицима блокове који садрже аритметичке операторе и подстиче их да размисле и предвиде резултат њиховог извршавања. Подстиче ученике да примене блокове аритметичких оператора при креирању програма у визуелном програмском језику који садрже гранање . Главни акценат током ових	извршавања датог једноставног алгоритма/програма који садржи понављање; – уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму/програму који садржи понављање; – решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева гранање; – наведе неке од оператора поређења (мање, веће и једнако) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања (тачно, нетачно); – наведе аритметичке операторе (+, – , * и /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања; – примени блокове оператора поређења при креирању програма у визуелном програмском језику, који садрже гранање; – објасни потребу употребе гранања и понављања у програмима својим речима.	

	активности треба да буде на формирању израза на основу текстуалне формулације задатка тј. на моделовању проблема, док рачунар у потпуности преузима задатак израчунавања вредности.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ	Настава се реализује кроз комуникативни приступ учењу страног језика, уз активно учешће ученика и употребу разноврсних наставних метода и облика рада (фронтални, групни, рад у пару и индивидуални рад).Ученици се оспособљавају да представе себе и друге кроз вођене дијалоге, игре улога и кратке усмене презентације. Разумевање једноставних питања личне природе и одговарање на њих развија се кроз дијалошке активности, рад у пару и симулације свакодневних ситуација.Разумевање и описивање људи увежбава се путем слушања кратких текстова, посматрања слика и илустрација, као и кроз усмено и писано описивање уз модел наставника. Ученици усвајају једноставне	– представи себе и другог; – разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих;- - разуме једноставан опис људи; - опише људе једноставним језичким средствима; - разуме и формулише једноставне савете; - разуме и реагује на упутства и налоге; - даје упутства и налоге; - разуме и формулише једноставне исказе који се односе на количину/број нечега; - размени једноставне исказе приликом упознавања и представљања; - поштује правила учтиве комуникације	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према здрављу и околини.

	језичке структуре за давање савета кроз ситуационе задатке и игре улога.Реаговање на упутства и налоге развија се кроз TPR активности (Total Physical Response), где ученици слушају и физички извршавају задатке, као и кроз давање сопствених упутстава вршњацима.Појмови количине и броја увежбавају се кроз практичне активности, игре, рад са наставним листићима и визуелним материјалима. Ученици размењују једноставне исказе приликом упознавања кроз дијалоге и комуникативне игре.Посебна пажња посвећује се развоју учтиве комуникације кроз моделовање језичких образаца, драматизацију и понављање свакодневних комуникативних ситуација (поздрављање, захваљивање, извињавање).У настави се користе уџбеник, аудио и визуелни материјали, дигитални ресурси, картице, слике и наставни листићи, у циљу подстицања разумевања и активне употребе језика.		
ПОРОДИЦА И ОКРУЖЕЊЕ	Настава се реализује комуникативним приступом кроз дијалоге, игре улога и	- разуме једноставна питања личне природе и одговори на њих;	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење,

	рад у пару и групи. Ученици увежбавају разумевање и постављање једноставних питања личне природе, као и давање основних информација о себи и другима.Представљање чланова породице и разумевање породичних односа развија се уз помоћ слика, породичних стабала и кратких текстова, уз поређење односа у Великој Британији и код нас. Језичке структуре за исказивање припадања и тражење/давање дозволе усвајају се кроз свакодневне ситуације и комуникативне задатке.Разумевање, давање и извршавање налога увежбава се кроз TPR активности и практичне задатке. Описивање живих бића и предмета развија се кроз посматрање, слушање и једноставно усмено и писано изражавање уз модел наставника.У настави се користе уџбеник, аудио-визуелна средства, илустрације и наставни материјали у циљу подстицања активне употребе језика.	- разуме једноставне исказе који се односе на представљање других и тражење/давање информација о њима; - формулише једноставне исказе којима представља чланове породице; - разуме породичне односе у ВБ; - формулише једноставне исказе који се односе припадање / неприпадање; - разуме и формулише једноставне исказе који се односе на тражење и давање дозвола; - разуме, формулише и реагује на једноставне налоге; - упореди и уочи сличности и разлике у именовању сродства у ВБ и код нас ширем смислу - разуме једноставан опис бића и предмета; - опише жива бића и предмете једноставним језичким средствима	предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.
СТАНОВАЊЕ	Настава се реализује комуникативним приступом кроз дијалоге, симулације ситуација и рад у пару и	- разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих;	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, предузимљивост и оријентација ка

	групи. Ученици увежбавају разумевање и давање једноставних обавештења о простору и оријентацији кроз практичне активности, игре кретања и рад са мапама и илустрацијама.Разумевање и описивање места развија се уз помоћ слика, кратких текстова и вођеног усменог и писаног изражавања. Ученици описују свој непосредни простор користећи једноставне језичке структуре.Сличности и разлике у култури становања у Великој Британији и код нас уочавају се кроз разговор, поређење и рад са визуелним и текстуалним материјалима. У настави се користе уџбеник, аудио-визуелна средства и наставни материјали ради подстицања комуникације.	- тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору; - разуме једноставан опис места; - опише место и непосредни простор у којем се креће користећи једноставна језичка средства; -уочи сличности и разлике у култури становања у ВБ и код нас	предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.
ЖИВИ СВЕТ	Настава се реализује комуникативним приступом кроз дијалоге, игре улога и рад у пару и групи. Ученици увежбавају изражавање допадања и недопадања, као и тражење мишљења кроз ситуације из свакодневног живота и комуникативне игре.Разумевање и описивање живих бића развија се уз помоћ слика, кратких текстова и вођеног усменог и	- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; - разуме једноставан опис живих бића; -опише жива бића једноставним језичким средствима; - разуме и реагује на позив;	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини.

	писаног изражавања. Ученици реагују на позиве и упућују позиве на заједничке активности кроз симулације реалних ситуација.Правила понашања на јавним местима (нпр. у зоолошком врту) усвајају се кроз разговор, илустрације и кратке сценарије. Употреба емотикона подстиче се у контексту разумевања и изражавања емоција у комуникацији. У настави се користе уџбеник, аудио-визуелна средства и наставни материјали.	- упути позив на заједничку активност; - разуме правила понашања на јавном месту (зоолошки врт) - користи емотиконе	
ИСХРАНА	Наставни садржаји се обрађују кроз тематске активности које укључују рад са сликама, кратким текстовима и задацима повезаним са свакодневним животом ученика. Ученици усвајају језичке структуре за изражавање припадања и поседовања кроз описивање предмета из свог окружења и вођене усмене и писане вежбе.Појам количине развија се кроз практичне задатке, бројање, класификацију и повезивање речи и слика. Учтива комуникација се негује кроз свакодневну интеракцију на часу, уз подстицање сарадње и међусобног уважавања.Тема	-разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; - формулише једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; - разуме и формулишу једноставне исказе који се односе на количину (број) нечега; - поштује правила учтиве комуникације са вршњацима; - разуме начин исхране у школама у ВБ.	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према здрављу и околини.

	исхране у школама у Великој Британији обрађује се кроз поређење, разговор и анализу илустрација и једноставних текстова, чиме се развија и интеркултурна свест ученика. У настави се комбинују различити извори и материјали ради подстицања разумевања и употребе језика.		
ШКОЛА И ШКОЛСКИ ЖИВОТ	Обрада садржаја реализује се кроз активности именовања, препознавања и описивања предмета уз употребу конкретних наставних средстава и илустрација. Ученици развијају способност описивања кроз вођене задатке, допуњавање реченица и кратке усмене вежбе.Разумевање и давање налога увежбава се кроз динамичне активности на часу, укључујући кретање, демонстрацију и међусобно задавање једноставних задатака.Тема живота и рада у школама у Великој Британији обрађује се кроз читање кратких текстова, посматрање визуелних материјала и разговор, при чему ученици уочавају сличности и разлике у односу на сопствено школско искуство.У настави се користе разноврсни материјали и активности које подстичу разумевање и	-разуме једноставне описе предмета; - опише предмете користећи једноставна језичка средства; - разуме и реагује на једноставне налоге; - формулише једноставне налоге; - разуме сличности и разлике између живота и рада у школама у ВБ и код нас.	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.

	активну употребу језика.		
МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ	Настава се реализује кроз тематски и комуникативни приступ, уз употребу визуелних и аудио материјала који подржавају разумевање и усвајање новог вокабулара. Ученици кроз вођене дијалоге и ситуационе активности увежбавају изражавање припадања и поседовања, као и постављање и одговарање на једноставна питања.Изражавање допадања и недопадања развија се кроз разговоре о свакодневним ситуацијама, рад у пару и кратке комуникативне задатке, при чему ученици уче да траже и дају мишљење. Описивање предмета подстиче се кроз посматрање, поређење и усмено изражавање уз подршку слика и реалних предмета.Тема културе одевања у Великој Британији и код нас обрађује се кроз поређење, разговор и једноставно описивање на матерњем језику, чиме се развија и интеркултурна свест ученика.	- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање и реагује на њих; -тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање; - разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; - разуме једноставан опис предмета; - опише предмете једноставним језичким средствима; - уочи и на матерњем језику опише сличности и разлике у култури одевања у ВБ и код нас	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.

СЛОБОДНО ВРЕМЕ	Настава се заснива на комуникативном приступу и тематском повезивању садржаја, уз активно учешће ученика у ситуационим дијалозима, играма улога и кратким усменим вежбама. Ученици саопштавају основне информације о себи и другима кроз вођене активности и свакодневне комуникативне ситуације.Разумевање и описивање предмета развија се кроз рад са визуелним материјалима, кратким текстовима и конкретним примерима из окружења. Питања о припадању и допадању увежбавају се кроз дијалоге у пару и размену једноставних исказа.Теме слободног времена, игара и разоноде вршњака у Великој Британији обрађују се кроз поређење и разговор, уз употребу илустрација и кратких описа. Ученици увежбавају давање и тражење информација о положају особа и предмета, као и описивање простора у којем се крећу.Језичке структуре за изражавање способности, као и реаговање на позиве, савете и упозорења, усвајају се кроз практичне и комуникативне задатке. Начини провођења слободног времена (плажа, пикник и сл.) обрађују се кроз	-саопшти информације о себи и другима користећи једноставна језичка средства; -разуме једноставне описе предмета; -пита и саопшти чије је нешто, шта му се допада; - разуме и опише популарне игре и начин разоноде вршњака у ВБ у кући; - тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о томе где се неко или нешто налази; - опише непосредни простор у којем се креће једноставним језичким средствима; - формулише једноставне исказе о способностима у садашњости; - разуме позив на заједничку активност и реагује на њега; - разуме једноставне савете, предлоге и упозорења и реагује на њих; - разуме и опише начин забаве у слободно време (плажа, пикник и сл.).	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.

	разговор и описивање личних искустава и илустративних примера.		

6.1.4 Четврти разред

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
КЊИЖЕВНОСТ	Програм наставе књижевности у четвртом разреду се остварује кроз разноврсне методе и облике рада који подстичу активно учешће ученика, разумевање и интерпретацију књижевних дела, као и развој читалачких навика. **Читање и разумевање текста** Изражајно и интерпретативно читање уз аудио-записе и драматизацију. Читање са задатком (нпр. уочавање дијалога, приповедања, описа; препознавање стилских фигура и слично). Рад са илустрацијама и предвиђање садржаја на основу наслова и слика. Анализа непознатих речи и обогаћивање речника. **Разговор и дискусија о**	- чита са разумевањем различите врсте текстова; - укратко образлаже свој утисак и мишљење о прочитаном тексту, поштујући и другачије ставове; - разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу, епску и лирску песму, роман за децу и драмски текст; - одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; - именује позитивне и негативне особине ликова; - уочи и издвоји основне елементе лирске песме (строфа, стих, рима и ритам); - тумачи идеје књижевног дела; - препозна ситуације	Настава књижевности у четвртом разреду значајно доприноси развоју међупредметних компетенција, које су важен за целокупно образовање и живот ученика. Кроз различите наставне методе и активности ученици развијају следеће компетенције: **Комуникативна компетенција** Изражајно читање и казивање текстова Разговор о књижевном делу, изношење утисака и мишљења Писање кратких састава и препричавање садржаја Аргументовано изношење ставова о поступцима и особинама ликова Рад у паровима или групи -дијалошка фомра у решавању задатака **Компетенција за учење** Усвајање и разумевање нових књижевних појмова Самостално изражавање и уопређивање различитих текстова Бележење важних података током читања (вођење дневника читања) Развијање стратегије учења кроз мапе ума

	прочитаном тексту Постављање питања за вођење ученика кроз анализу текста и подстицање разумевања. Рад у пару или групни рад. Усмени и писмени одговори на отворена питања. Повезивање догађаја из текста са личним искуствима ученика. **Примена стваралачких метода** Стварање нових завршетака приче или писање писама ликовима. Ликовни и драмски прикази књижевних сцена. Креирање стрипова, мапа ума и дијаграма за систематизацију. **Коришћење дигиталних садржаја** Коришћење дигиталних уџбеника. Преглед едукативних видео-материјала повезаних са текстом. Рад у интерактивним квизовима и задацима на дигиталним платформама. Истраживачки рад уз коришћење поузданих интернет извора. **Међупредметна повезаност** Повезивање садржаја са наставом Природе и друштва, Ликовне културе и Музичке културе.	кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; - уочи персонификацију и поређење у књижевним делима и разуме улогу стилских фигура; - разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевним делиима; - преприча текст из различитих улога/перспектива; - уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); - уочи супротстављеност лица у драмском тексту; Чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; -изражајно рецитује песму и чита прозни текст; - изводи драмске текстове; - усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела;	и дијаграме **Компетенција за сарадњу** Рад у паровима и тимски рад на анализи књижевних ликова и догађаја Заједничко тумачење текста и решавање задатака Учешће у драматизацији и сценкиом извођењу делова текста, Вршњачко учење - заједничко објашњавање нејасних делова текста **Естетичка компетенција** Развијање осећаја за лепоту језика и изражајност књижевног текста Анализа уметничких елемената у књижевном делу (стил, рима, ритам) Повезивање књижевног текста са ликовним и музичким делима Креативно изражавање кроз писање сопствених песама и прича Илустровање или прављење стрипа на основу књижевног текста **Дигитална компетенција** Коришћење дигиталних алата за анализу и обраду књижевног текста Креирање мултимедијалних садржаја (презентација, стрипова) Коришћење аудио и видео материјала за разумевање књижевних дела Рад на едукативним платформама, квизовима и интерактивним задацима **Решавање проблема** Анализа сукоба и поступака ликова у књижевном делу Разматрање различитих решења у књижевним причама Подстицање критичког мишљења кроз дискусију о моралним вредностима Разматрање узрока и последица догађаја у тексту

	Процена и вредновање ученичких постигнућа Оцењивање. Писмени радови: сажето препричавање, састави, поруке ликовима… Истраживачки радови и пројекти ученика или група ученика. Квизови, игре, укрштенице. Самоевалуација и вршњачко процењивање.		Остваривањем ових компетенција кроз наставу књижевности ученици постају способнији за критичко мишљење, успешну комуникацију, тимски рад и примену стечених знања у различитим животним ситуацијама.
ЈЕЗИК	**Усвајање нових граматичких појмова и оспособљавање за правилну употребу** Постепено увођење реченичних чланова кроз примере из свакодневне комуникације и књижевних текстова. Анализа и вежбање разликовања врсте речи (нпр. именице и заменице) и њихове службе у реченици (субјекат, објекат, атрибут). Илустрација функције глагола у реченици (предикат) уз истицање разлика између простих и сложених глаголских облика. Практична примена стечених знања кроз састављање и преправљање реченица са различитим реченичним члановима. **Интерактивно учење и корелација са другим**	**Граматика** - повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; - разликује речи које мењају облик (именице, придеве, заменице, бројеве и глаголе) и уочи оне које су увек у истом облику; - одреди основне реченичне чланове; - разликује врсту речи од службе речи у реченици; **Правопис** - поштује и примењује основна правописна правила; - примењује заменицу ВИ у основном значењу и у обраћању старијој особи; - правилно пише сва три модела управног говора;	**Комуникативна компетенција** Развија се кроз усмено и писмено изражавање, правилну употребу граматичких и правописних норми. Ученици уче да јасно и прецизно формулишу реченице, воде смислене разговоре и пишу текстове са правилном структуром. **Компетенција за учење** Ученици развијају стратегије учења кроз анализу реченичних чланова, врста речи и њихових функција. Развија се способност примене знања у новим ситуација, кроз препознавање и испрвављање грешака у текстовима. **Компетенција за сарадњу** Остварује се кроз групне вежбе, рад у паровима, дискусије и заједничку анализу реченица и текстова. Ученици уче да размењују идеје, пружају конструктивне повратне информације и заједнички долазе до решења. **Естетичка компетенција** Развија се кроз анализу и разумевање језичке лепоте и прецизности у текстовима.

	предметима Повезивање правописних правила са предметом Природа и друштво (писање географских имена, становништва, назива институција…) Употреба ликова и назива из обрађених књижевних дела за илустрацију правописних правила. Повезивање писаних бројева са математичким изразима ради практичне примене у свакодневном животу. **Развијање комуникативне компетенције кроз граматичке и правописне вежбе** Коришћење диктата, исправљање грешака у тексту, састављање реченица и кратких прича ради усавршавања правописне тачности. Рад у паровима и групни рад на анализи реченица и препознавању граматичких категорија. Разговарање о значењу и употреби граматичких и правописних правила у свакодневној комуникацији. **Дигитална подршка у учењу граматике и правописа** Коришћење интерактивних вежби на дигиталним платформама за увежбавање		Ученици увиђају важност стила, ритма и правилне употребе речи у књижевним и сопственим текстовима. **Дигитална компетенција** Унапређује се коришћењем дигиталних платформи, интерактивних вежби, квизова и онлајн текстова за граматику и правопис. Ученици користе дигиталне алате за проверу и унапређивање писања. **Рењавање проблема** Развија се кроз анализу и исправљање граматичких и правописних грешака, као и преправљањем реченица и текстова. Ученици уче да размишљају логично и проналазе најбоље начине за језичко изражавање. **Међупредметна повезаност** Са Математиком - при писању бројева у тексту. Са Природом и друштвом - кроз правилно писање географских назива, имена улица, институција, народа и историјских догађаја. Са књижевношћу - кроз анализу и исправну употребу језика у књижевним текстовима.

	правописних правила. Аудио-визуелна средства за боље разумевање граматичких појмова. Онлајн квизови и игре асоцијација за проверу знања и јачање мотивације ученика. **Развијање критичког мишљења и примене знања у пракси** Практичне вежбе исправљања грешака у текстовима ученика. Анализа честих правописних грешака. Креативно писање кратких текстова у којима се примењују научена правописна правила. **<u>Правописне вежбе</u>** **Диктати** Употреба диктата различитих типова за проверу правописних правила. **Упротреба управног говора** Примена сва три модела управног говора кроз писање и дијалошке активности. **Правопис великих слова** Практичне вежбе у вези са именима институција, улица, историјских догађаја… **Спојено и одвојено писање речи** Разликовање честих примера као што су *је л'* и *јер*, *са мном* и *с тобом*…		

	Овим методама ученици ће поступно усвајати и правилно примењивати граматичке и правописне норме, истовремено развијајући међупредметне компетенције као што су комуникација, критичко мишљење, дигитална писменост, сарадња.		
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**<u>Усвајање и унапређивање усменог и писменог изражавања</u>** **Препричавање текста у целини и по деловима** Ученици вежбају структурирање садржаја, хронолошки или тематски, уз употребу кључних речи. **Дијалошко казивање и уношење управног говора** Кроз драматизацију или писање дијалога ученици стичу осећај за комуникацију и уочавају разлике између управног и неуправног говора. **Описивање** Рад на поређењу, метафорама и епитетима у описима личности, природе или књижевних ликова како би ученици богатили свој речник.	- изражајно чита текстове писане ћириличким и латиничким писмом; - употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; - употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика; - препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији; - напише разгледницу, честитку, приватно писмо; - прилагоди језички израз комуникативној ситуацији - формалној и неформалној; - повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак; - правилно структурира текст; - учествује у предлагању	**Комуникативна компетенција** Развија се кроз препричавање, дијалоге, драматизацију и писање писмених задатака **Компетенција за учење** Кроз систематизацију правописних и грматичких равила, препознавање језичких образаца. **Компетенција за сарадњу** Постиже се кроз тимски рад у дијалозима, сценском приказивању и групним језичким играма. **Естетичка компетенција** Подстиче се кроз анализу лепоте језика, изражајним читањем и разумевањем стилистике књижевних текстова. **Дигитална компетенција** Развија се кроз употребу дигиталних алата за правописну проверу, обраду текста и израду дигиталних презентација. **Решавање проблема** Развија се кроз анализу грамтичких и правописних грешака, корекцију текстова и логичке игре попут асоцијација и укрштених речи. **Међупредметна повезаност**

	<u>Лексичко- семантичке вежбе</u> **Речи истог облика, а различитог значења и речи истог значења, а различитог облика** Вежбе на примерима из књижевних текстова ради уочавања значењских нијанси и прецизне употребе речи. **Устаљени језички изрази** Илустрација фразелогизама кроз примере из свакодневног живота и књижевности. **<u>Говорне вежбе</u>** **Рецитовање, изражајно читање** Развијање дикције, интонације и осећаја за ритам језика. **Сценско приказивање драмских текстова** Подстицање креативног изражавања и разумевања драмске структуре. **<u>Језичке вежбе</u>** **Допуњавање реченица предикатом у различитим временима** Примена граматичких правила кроз контекстуалне задатке. **Проширивање реченица** Развијање реченичне	садржаја и начина рада.	<u>Са књижевношћу</u> - анализирање лексичког и граматичког садржаја кроз књижевне текстове. <u>Са Математиком</u> - повезивање правописа бројева са наставом математике. <u>Са Природом и друштвом</u> - правилно именовање историјских и географских појмова.

	структуре и богаћење речника. **Укрштене речи и асоцијације** Подстицање логичког размишљања и креативног решавања задатака. **Школски писмени задаци** Један у првом и један у другом полугодишту. Уз припремне вежбе за развијање структуре текста, логичког повезивања реченица и стила писања.		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања постигнућа започиње иницијалном проценом знања ученика, а наставник током наставног процеса континуирано прати напредовање и пружа јасну и подстицајну повратну информацију. Ученици се подстичу да учествују у процени сопственог напредовања и да развијају одговорност за сопствени рад. Степен успешности развијања компетенција у области књижевности процењује се на		

	основу способности ученика да чита са разумевањем текстове примерене узрасту, препознаје тему, главне догађаје и ликове, уочава основне елементе књижевног дела и изражава сопствени доживљај прочитаног текста, као и да учествује у разговору о прочитаном делу. У области језика (граматика и правопис) степен успешности процењује се на основу способности ученика да препознаје и правилно употребљава основне врсте речи и реченица, примењује основна правописна правила, правилно користи велико слово и интерпункцијске знакове, као и да уочава и исправља језичке и правописне грешке у писаном тексту. У области језичке културе степен успешности процењује се на основу способности ученика да се јасно и правилно усмено и писмено изражава, логички повезује мисли, препричава и описује догађаје и појаве, пише кратке текстове примерене узрасту, користи богат речник и поштује правила културе комуникације. Праћење и процењивање напредовања ученика врши се		

	кроз различите облике рада као што су усмено одговарање, читање и анализа текста, писмени и контролни задаци, диктати, домаћи задаци, самостални и групни рад, као и кроз различите креативне активности ученика.		
МЕЂУПРЕДМЕТНА КОРЕЛАЦИЈА	Природа и друштво, Музичка култура, Ликовна култура, Дигитални свет, Грађанско васпитање и Верска настава		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
1. Бројеви 2. Мерење и мере 3. Геометрија	- групни рад, рад у паровима, диференцирани рад , индивидуализација,тематско планирање, вршњачко подучавање, кооперативно учење, интерактивни рад, самосталан рад и решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда геометријских модела	- прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; - одреди месну вредност цифре; - изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0; - састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција;	- Решавање проблема - Логичко мишљење и закључивање - Примена знања у свакодневним ситуацијама - Комуникација у математици - Просторна оријентација и визуелизација - Рад са подацима и информацијама

		- реши једначине и неједначине и провери тачност решења; - реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; - процени вредност израза са једном рачунском операцијом; - одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; - прочита и запише разломке облика (m, $n \leq 10$); - упореди разломке облика са једнаким бројиоцима или имениоцима; - сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; - запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; - сабере и одузме децималне бројеве са	

		највише две децимале; - чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; - формира низ на основу упутства; - реши задатак применом различитих начина представљања проблема; - именује елементе и опише особине квадра и коцке; - црта мреже и прави моделе квадра и коцке; - препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; - прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; - израчуна површину квадрата и правоугаоника; - израчуна површину и запремину квадра и коцке;	

		- реши проблемске задатке у контексту мерења.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- Ученик самостално решава задатке различитих типова бирајући одговарајућу стратегију решавања проблема образлажући свој поступак - Правилно примењује рачунске операције користећи математички језик и симболе - Прецизно и тачно израчунава -		
МЕЂУПРЕДМЕТНА КОРЕЛАЦИЈА	Српски језик Природа и друштво Музичка култура Ликовна култура Дигитални свет Физичко и здравствено васпитање		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРИРОДА И ДРУШТВО**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
МОЈА ДОМОВИНА	Принцип животне близине, тзв. завичајни принцип, одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири.	-одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; -одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; -повеже различите природно - географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи;	● комуникативна компетенција ● компетенција за учење ● дигитална компетенција ● компетенција за сарадњу ● за одговорно учешће у демократском друштву ● естетичка компетенција рад са подацима и информацијама

	Принцип животне близине овом програму обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из ученикoвог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. Код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. Постепено треба	-уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; - представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; -у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса; -представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); -пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); -повеже резултате рада са уложеним трудом; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима; -учествује у друштвено -	

	повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава. Приступ настави и учењу треба да буде повезан и са логиком и методологијом научне дисцилине одакле произлази одређени садржај. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи… Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења и краја у коме ученици живе. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.	корисним акцијама уз подршку одраслих	

ЧОВЕК - ПРИРОДНО И ДРУШТВЕНО БИЋЕ		-повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем; - планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје; -затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу; -представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); -пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); -повеже резултате рада са уложеним трудом; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима	● комуникативна компетенција ● компетенција за учење ● дигитална компетенција ● компетенција за сарадњу ● компетенција за одговоран однос према околини ● компетенција за одговорно учешће у демократском друштву
ПРОШЛОСТ СРБИЈЕ		-прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; -опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација;	● комуникативна компетенција ● компетенција за учење ● дигитална компетенција ● компетенција за сарадњу ● компетенција за одговорно учешће у демократском друштву ● естетичка компетенција рад са подацима и информацијама

		-представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); -пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); -повеже резултате рада са уложеним трудом; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима	
МАТЕРИЈАЛИ		-идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаравњем; - испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; -наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; -наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; -наведе примере превенције и заштите од пожара; -представи ток и резултате	● комуникативна компетенција ● компетенција за учење ● дигитална компетенција ● компетенција за сарадњу ● одговоран однос према околини ● решавање проблема

		истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); - пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); -повеже резултате рада са уложеним трудом; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
КОМПОЗИЦ ИЈА	Редослед реализације тема: 1.Тачка – линија –простор 2.Значење линија 3.Површина – простор 4.Простор 5.Скулптуре 6.Облик 7.Слободни облици 8.Компоновање облика 9.Боје 10.Контраст боја 11.Сликарске технике – акварел 12.Темпера 13.Гваш 14.Пастел 15.Колаж 16.Деколаж 17.Асамблаж 18.Фротаж КОМПОЗИЦИЈА Појмове из теорије обликовања које су ученици до четвртог разреда	поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; – изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама; – користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду; – примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији; - користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као	Естетичка компетенција и компетенција за културну свест и изражавање – разумевање ликовних елемената, уметничких техника и начина визуелног изражавања. Компетенција за целоживотно учење – развијање креативности, моторичких вештина и разумевања ликовних принципа. Комуникација – визуелно изражавање идеја, осећања и прича кроз различите уметничке технике. Компетенција за рад са другима сарадња у групним пројектима, тимски рад на заједничким ликовним композицијама. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – развој креативног мишљења, експериментисање

	упознавали кроз ликовни рад потребно је једноставно објаснити. Композиција је ликовна целина коју је створио човек. Свака целина се састоји из делова (елемената). Основни елементи композиције (ликовни елементи) су облик, линија, боја, текстура и светлина (валер). У природи можемо видети пределе и појаве које доживљавамо као композиције и елементе композиције (а који то нису). Организација композиције се и даље учи постепено. Ученици могу прво да креирају једноставну композицију распоређујући на папиру (или у апликативном програму за цртање) правилне (или правилне и неправилне) облике према замишљеној линији – хоризонталној, вертикалној или дијагоналној (елементи се могу распоређивати и другачије, али није пожељно ширити садржаје). Затим се постепено задају сложенији задаци који омогућавају да ученик размишља и да сам планира распоред елемената којим би ефикасно изразио своју замисао. До краја разреда ученици треба да испробају традиционалне технике које нису користили у претходним разредима. И даље се користе	подстицај за стваралачки рад;	са материјалима и техникама. Компетенција за одговоран однос према околини – употреба рециклираних и природних материјала у уметничком изражавању.

	материјали за рециклажу (материјал за рециклажу се не купује само да би се користио на часовима Ликовне културе). Ученицима је потребно указати на озбиљно загађење планете пластиком и упутити их да избегавају производе у амбалажи која се тешко разграђује и рециклира. Задаци обједињују активности ученика: развијање креативних идеја, организацију композиције и истраживање изражајних могућности материјала		
СПОРАЗУМЕ ВАЊЕ	Естетичка компетенција и компетенција за културну свест и изражавање – разумевање симболике хералдике, пиктограма и визуелне комуникације. Комуникација – интерпретација и преношење информација кроз симболе, знакове и сликовне поруке. Компетенција за рад с подацима и информацијама – анализа и тумачење грбова, застава, печата и пиктограма у историјском и савременом контексту. Одговорно учешће у демократском друштву – разумевање значаја националних и међународних симбола у културном и друштвеном животу. Компетенција за рад са другима – тимски рад на креирању симбола и пиктограма који преносе	тумачи једноставне наке, симболе и садржаје уметничких дела;	едослед реализације тема: 1.Слике и речи 2.Печат Предлози који се односе на хералдику и пиктограме остварују се на интегрисаним часовима предмета Ликовна култура и Природа и друштво. Ученицима је потребно кратко објаснити значење и порекло симбола на грбу Србије. Потребно је да науче да читају знаке упозорења (општа опасност, високи напон, отров, опасност од пожара, клизав терен, ломљиво...), забране (забрањено фотографисање, забрањен прилаз, забрањено коришћење мобилних телефона, забрањено увођење кућних љубимаца...) и обавештења (школа, излаз, место у превозу резервисано за инвалиде или труднице, стаза за бицикле, дечје игралиште...). Предлози који се односе на споразумевање сликом (у најширем значењу) не везују се за теоријске садржаје, већ за изражавање (емоција, маште, позитивних порука, доживљаја...). Важно је да ученици разумеју да се сликом могу саопштити различите информације, исто као и

	одређене поруке.		текстом. Наставник у току године поставља разноврсне захтеве.
НАСЛЕЂЕ	Редослед реализације тема: 1.Споменици природе у Србији 2.Споменици културе у Србији 3.Познати уметници и њихова дела Предлози који се односе на споменике природе и споменике културе у нашој земљи остварују се на интегрисаним часовима Ликовне културе и Природе и друштва. Ови часови могу да се допуне прављењем плаката или дигиталне збирке фотографија најлепших предела у земљи и најзначајнијих споменика. Уметничка дела имају функцију илустровања појмова који се објашњавају, а користе се и као подстицај (мотивација) за стваралачки рад. Међутим, потребно је и да ученици сазнају нешто више о одабраним уметницима (када су живели, како су изгледали, по чему су познати, где се чувају њихова најпознатија дела...).	разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја	Естетичка компетенција и компетенција за културну свест и изражавање – упознавање са природним и културним наслеђем Србије, развој свести о значају очувања културних и природних добара. Компетенција за целоживотно учење – истраживање значаја споменика природе и културе, разумевање њихове улоге у историји и култури. Рад с подацима и информацијама – прикупљање, анализа и интерпретација информација о археолошким налазиштима, замковима, манастирима и музејима. Одговорно учешће у демократском друштву – развој еколошке и културолошке свести, подстицање одговорности за очување културног и природног наслеђа. Компетенција за рад са другима сарадња у истраживачким пројектима о културним и природним знаменитостима Србије. Компетенција за одговоран однос према околини – разумевање значаја заштите споменика природе и културе, неговање еколошке и културне одговорности. Дигитална компетенција – коришћење дигиталних алата за истраживање и представљање културних и природних споменика (виртуелне туре, презентације, мапе). Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – развој идеја за очување и промоцију културних и природних добара, могућности за културни туризам
СЦЕНА	Наставник једноставно објашњава појмове, иако објашњења неће бити потпуна. Сцена је простор	учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; –	Естетичка компетенција и компетенција за културну свест и изражавање – разумевање улоге сценографије у различитим уметничким формама (позориште, филм,

	где се одржавају представе, концерти, снимају филмови и ТВ програм (емисије, серије, рекламе, музички спотови...). Сценографија је дизајн сцене. Сценограф је уметник који смишља изглед сцене. Сцена може да се постави на отвореном или у затвореном простору (наставник може да разговара са ученицима о томе како се бирају локације, шта може да буде важно за постављање сцене на отвореном). Ученици треба да добију елементарне информације о фазама рада. Сценограф прво сарађује са режисером и упознаје се са делом које се изводи. Затим израђује нацрте за сцену и сарађује са дизајнером светла, костимографом, мултимедијалним уметницима, тимовима који израђују кулисе, реквизите, маске, перике, шминку... Најважније што ученици треба да сазнају је да се сценографија креира тимски, да је за рад неопходно знање о елементима композиције и компоновању, да често нема довољно средстава да се сцена обликује како је	разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити	телевизија) и развој осећаја за простор, композицију и визуелну естетику. Компетенција за рад са другима сарадња у тиму при осмишљавању и креирању сценографије за школске представе или друге пројекте. Комуникација – изражавање идеја и емоција кроз просторне композиције, развој визуелног језика и сценског приповедања. Компетенција за целоживотно учење – истраживање историје и стила сценографије, примена различитих техника и материјала. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – развој креативности и практичних вештина за креирање сценографије, што може бити подстицај за будуће професионалне интересе.

	замишљено. Тада је неопходно да чланови тима/тимова испоље креативност и да обликују сцену користећи материјале који су им доступни, да заједно осмисле како ће направити неки елемент сцене или специјални ефекат. Специјални ефекти могу бити механички (на пример, вештачки дим, магла, снег...) и креирани дигиталном технологијом. Практични рад се планира као пројекат или радионица. Циљ учења је развијање креативних идеја.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ (певање по слуху и свирање)	У раду са ученицима, наставник треба да обрати пажњу на став тела, правилно дисање и мимику лица. Требаи	– пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења;	Међупредметне компетенције Естетичка компетенција и компетенција за културну свест и

	нсистирати на интонативној и ритмичкој усклађености, добром фразирању и одговарајућој динамици. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја. Уз певање песама ученици могу да се изражавају и једноставнијим кореографијама. Избор песме треба да буде примерен узрасту ученика и њиховим интересовањима (тематика, ритмичка конструкција, форма, артикулација мелодијских скокова, садржај, мелодија и ритам). Вежбе правилног дисања и говорне артикулације треба да претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Током обраде Це-дур лествице наставну активност усмеравати на уочавање звучности тонског рода и на поступан тонски низ који преовлада улествици (инструктивни пример песме До,	– примени изражајне музичке елементе; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – учествује у школским приредбама и манифестацијама. самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације	изражавање – разумевање и тумачење музичких дела различитог карактера, препознавање и неговање музичке културе. Комуникација изражавање осећања и идеја кроз музику, разумевање значаја музике као облика комуникације међукултурама. Компетенција за рад са другима – учешће у групном музицирању, заједничком певању, свирању и драматизацији. Компетенција за целоживотно учење – упознавање са музичком терминологијом, развој слуха и ритма, разумевање значаја музике у различитим културним контекстима. Дигитална компетенција коришћење дигиталних алата за снимање, обраду и анализу музике. Компетенција за рад с подацима и информацијама – истраживање музичких жанрова, композитора и музичких традиција различитих народа. Одговорно учешће у демократском друштву – неговање културне

	нам жели добар дан). Појмове ступањ, степен и полустепен усвојити обрадом песама/инструктивних примера. Свирање се реализује на дечјим и алтернативним инструментима. Избор инструмената зависи од музичког садржаја. Примери ритмичке и мелодијске пратње могу бити: – извођење једноставнијих ритмичких аранжмана; – извођење дводелне, троделне и четвороделне мере; – свирање једноставних мелодијских аранжмана у дводелном, троделном и четвороделом такту. Једноставне композиције, дечје песме и модели за певањемогу се користити и као примери за свирање. У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две или три групе.		свести кроз упознавање музике сопственог и других народа, развијање толеранције и разумевања културне разноликости. Компетенција за одговоран однос према здрављу – разумевање утицаја музике на емоционално и физичко Здравље.
СЛУША ЊЕ МУЗИК Е	Процес учења базира се на избору најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају затак да активирају свесну	– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – препознаје народну и уметничку музику; – опише улогу	

	активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционалнидоживљај. Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композицијекоје се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут увек слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред постављним задатком за слушање музике − уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно, у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање).	музике у медијима; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; – уочи контраст и понављање у музичком делу; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације.	

	Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела.		
СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ (музичко стваралаштво)	Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, утиче на развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе. Стваралаштво може бити заступљено кроз: – осмишљавање једноставне кореографије; -израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала; -стварање једноставне ритмичке и мелодијске пратње;	опише своја осећања у вези са слушањем музике; – препознаје народну и уметничку музику; – опише улогу музике у медијима; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; – уочи контраст и	

	– музичке импровизације; – музичка питања и одговоре; – музичку допуњалку; – компоновање мелодије на задати текст; – одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни. Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања. Тема пројекта се састоји од подтема које ученици могу да реализују у тиму, тандему или појединачно.	понављање у музичком делу – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације: – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли музички одговор на музичко питање; осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају – самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације.	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ Вежбе снаге и покретљивости, развој издржљивости, координације, брзине. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности, са реквизитима и без њих. **МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ** Ходања, трчања, скакања, бацања, пузања, вишења, пењања, упори, вежбе на тлу, вежбе равнотеже, вежбе са реквизитима. Полигон. **Атлетика** Технике трчања, истрајно трчање. Бацањ лоптице из залета, Дечији поскок Њихање и кружење вијачом или траком Тробој **ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА** **Култура вежбања и играња** Основни термини у вежбању Основна правила мини рукомета,футсала, кошарке и одбојке. Значај вежбања у породици. Правила елементарних игара. Постављаање и склањање справа и реквизита. Победа и пораз Фер спортско навијање **Здравствено васпитање** Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела Брига о здрављу – редовни прегледи Лична хигијена Хигијена простора у коме живим Хигијена простора у коме вежбам Животне намирнице и правилна исхрана. Поступање у случају повреде (обавестити наставнике)	**А. Часови физичког и здравственог васпитања** На свим часовима, као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на: – развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад; – подстицање ученика на самостално вежбање; – учвршћивање правилног задају се слична вежбања али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља држања тела. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности врши се на почетку и на крају школске године **II. Моторичке вештине** Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за остваривање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Стицање и усавршавање моторичких вештина је континуирани процес у складу са психо-физичким способностима	– изведе једноставне, двоставне опште припремне вежбе – вежбе обликовања; – правилно изведе вежбе – разноврсна природна и изведена кретања; – користи усвојене моторичке вештине у игри и различитим ситуацијама; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – правилно држи тело; – правилно дише приликом вежбања; – изведе вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – игра дечји и народни плес; – користи основне називе покрета и вежбања; – поштује правила понашања у просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно чува објекте, справе и реквизите у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија фер и бодри учеснике у игри; – правилно прихвати победу и пораз; – уредно одлаже своје ствари у простору за пресвлачење; – наведе делове свога тела и опише њихову улогу; – уочи промену у расту код себе и других; – разликује правилно од неправилног држања тела – уочи разлику између здравог и болесног стања организма; – примењује здравствено-хигијенске мере при вежбању и после вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – пере воће и поврће пре конзумирања; – схвати значај здраве исхране.	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ** Вежбе снаге и покретљивости, развој издржљивости, координације, брзине. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности **МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ** Ходања, трчања, скакања, бацања, пузања, вишења, пењања, упори, вежбе на тлу, вежбе равнотеже, вежбе са реквизитима. Полигон. **Плес и ритмика** Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз пљесак и уз музичку пратњу Галоп напред Дечији поскок Њихање и кружење вијачом или траком Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред Народно коло по избору **ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА** **Култура вежбања и играња** Основни термини у вежбању Безбедно вежбање Чувам своје и туђе ствари Правила елементарних игара Победа и пораз Фер спортско навијање **Здравствено васпитање** Моје тело Растемо Видим, чујем, осећам Моје здравље Брига о здрављу – редовни прегледи Лична хигијена Хигијена простора у коме живим Хигијена простора у коме вежбам Животне намирнице и правилна исхрана

	ученика. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. **III. Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна тема обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд **ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ** План и програм ових активности		

	предлаже Стручно веће четвртог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма. **Б. Слободне активности** Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика. **В. Недеља школског спорта** Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта. Недеља школског спорта обухвата: – физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика; – културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...); – ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др...). План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће четвртог разреда заједно са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања, као и другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике и рачунарства...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе		

	физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности. **Г. Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)** Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи: – излет; – крос се организује минимум једном у току школске године; – зимовање – организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу); – летовање – организује се за време летњег распуста (камповање итд.). План и програм ових активности сачињава Стручно веће четвртог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. **Д. Школска такмичења** Школа за ученике четвртог разреда организује и спроводи такмичења из најмање једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Стручно веће чртвртог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу. **Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава** Ове активности организују се са ученицима који имају: – потешкоће у савладавању градива; – смањене физичке способности; – лоше држање тела;		

	– здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе. За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности; Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева: – уочавање постуралних поремећаја код ученика; – саветовање ученика и родитеља; – организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно; – организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом. Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник физичког и здравственог васпитања уз присуство наставника који реализује разредну наставну у одељењу које ученик похађа. **Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања** Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује		

	часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета. Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да: – прате игру и усвајају правила игре, на часу или ванчасовним активностима, – направе едукативни постер или цртеж са спортског догађаја, – на други начин помажу у настави. Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе По завршетку теме ученик ће бити у стању да: – Наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави; – Примени основна здравствено-хигијенска правила; – Учествује у организацији активности предвиђених програмом. **ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ** При планирању вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, дозирати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број		

	понављања задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада. Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика. 1. Развој снаге – без и са реквизитима, – на справама и уз помоћ справа. 2. Развој покретљивости – без и са реквизитима, – уз коришћење справа, 3. Развој издржљивости – трчање, – елементарне игре, – вежбање уз музику, – плес. 4. Развој координације – извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима. 5. Развој брзине – једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја – реакција на различите звукове и сигнале итд.), – штафетне игре, – извођење вежби максималном брзином. За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање. **Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности** Ученицима четвртог разреда прати се и мери се висина и маса тела у складу са Приручником за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања (Завод за		

	вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016). Додатне тестове за праћење физичког и моторичког развоја наставник може реализовати уколико сматра да је то неопходно за планирање и праћење процеса наставе и учења и праћење индивидуалног развоја и напретка ученика. Неки од тестова које наставник може користити са ученицима четвртог разреда су: – За брзину: Трчање из високог старта на 30 метара; – За процену координационо-кретних способности „чунасто” трчање 3x10 метара; – За процену брзинско снажних способности (експлозивне снаге): скок у даљ из места; – За процену издржљивости: трчање 6 минута (брзо ходање); – За оцену гипкости (флексибилности): претклон напред из положаја седа; – За оцену снаге: згибови из виса лежећег (мешовити згиб); – Издржај у згибу подхватом; – Подизање трупа из лежања за 30 секунди; – За оцену равнотеже: Фламинго баланс тест. **Моторичке вештине** 1. Ходање и трчање Ходање са опружањем потколенице стајне ноге уз правилно држање тела и са радом руку, кратким и дугим корацима, у различитом ритму, уз правилно постављање стопала (користити обележене линије на спортским теренима); на прстима, уз узручење са истезањем тела. Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена (користити препреке - палице и вијаче, мердевине поређане на једном		

	делу сале или спољних терена), са забацивањем потколенице; брзо трчање са поласком из стајања, лежања, упора чучећег и другим начинима поласка. Елементарне игре са различитим облицима ходања и трчања. 2. Скакања и прескакања Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево-десно, напред-назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоскока); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево-десно, напред-назад. Скок суножним одскоком пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножним наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслагане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај. Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује”). Поновити исто после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко поређаних вијача једноножним и суножним одскоком. Школица, игра „ластиша”. Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира		

	површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок у вис, песак). Скокови увис: из залета право једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) са истовременим поласком два до три ученика. Вежбе **(**скакања и прескакања**)** упором рукама: Боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу. Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика. Елементарне игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања. 3. Бацања и хватања Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и у даљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и лаганом трчању. Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама: уз цео окрет, после пљеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лоту по тлу и хватањем је подићи обема рукама. Вођење лопте у месту и ходању (левом и десном руком). Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе. Елементарне игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ. 4. Вишења, упори и пењања Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...)		

	Пењање: уз рипстол, уз морнарске лествe, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање. Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др. Пењање и спуштање на и са различитих справа. Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести. Упор активни на тлу и на свим справама, на којима се упор може извести. 5. Вежбе на тлу Реализују се кроз обавезне и препоручене садржаје. Основни садржаји Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче, клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи („жабљи поскоци”). Клек, узручење, заклон. Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа”), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину. Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама). Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења. Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове - или греду, комбинацију научити на тлу, на линији. 7. Вежбе са реквизитима Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја: – Вежбе обликовања споваљка).		

	Комбинацију на тлу од следећих вежби: – најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока. Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину; Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби; 6. Вежбе равнотеже Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, краћим корацима, корацима у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење). Ходање по широком делу шведске клупе: напред - одручење; уназад са опружањем упорне ноге, узручење; устрану: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак устрану - одручити, став спетни, узручити. Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда). Научити комбинацију од вежби: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање устрану корацима са привлачењем зибом почучњем, одручити; на крају греде став спетни, узручити, саскок,		

	предручити, став спетни, приручити, завршити лењима према клупи. Ако школа нема клупу а палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима Трчања, поскоци и скокови - вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке: пењање и силажење са коцке нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок на коцку и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање. Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка..) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита. Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча, коцки и чуњева. 8. Плес и ритмика Ритмичко ходање и трчање са променом ритма, темпа уз пљесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања са променом положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу. Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав. Плесови: „Ја посејах лан” и „Дуње ранке”. Једно коло по избору. 9. Полигони Комбиновани полигон са задацима на тлу уз коришћење справа и реквизита (провлачења, ношења, котрљања...) Комбиновани полигон са елементима пењања (на шведски сандук, рипстол, шведска клупа..)		

	Пливање Наставну тему Пливање, реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње. Програм наставе пливања садржи: – обуку непливача – игре на води Наставу пливања реализује наставник физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који спроводи разредну наставу у том одељењу. **Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме Култура вежбања и играња и Здравствено васпитање.		
	гне предвиђени исход, оставља држања тела. Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности врши се на почетку и на крају школске године **II. Моторичке вештине** Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за остваривање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима	дри учеснике	

	њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Стицање и усавршавање моторичких вештина је континуирани процес у складу са психо-физичким способностима ученика. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. **III. Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна тема обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности);		

	формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд **ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ** План и програм ових активности предлаже Стручно веће четвртог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма. **Б. Слободне активности** Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика. **В. Недеља школског спорта** Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта. Недеља школског спорта обухвата: – физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика; – културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...); – ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др...). План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће четвртог разреда заједно са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања, као и другим стручним већима		

	(ликовне културе, музичке културе, историје, информатике и рачунарства...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности. **Г. Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)** Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи: – излет; – крос се организује минимум једном у току школске године; – зимовање – организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу); – летовање – организује се за време летњег распуста (камповање итд.). План и програм ових активности сачињава Стручно веће четвртог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. **Д. Школска такмичења** Школа за ученике четвртог разреда организује и спроводи такмичења из најмање једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Стручно веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања. Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу. **Ђ. Корективно-педагошки рад**		

	и допунска настава Ове активности организују се са ученицима који имају: – потешкоће у савладавању градива; – смањене физичке способности; – лоше држање тела; – здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе. За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности; Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева: – уочавање постуралних поремећаја код ученика; – саветовање ученика и родитеља; – организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно; – организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом. Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник физичког и здравственог васпитања уз присуство наставника који реализује разредну наставну у одељењу које ученик похађа. **Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања** Ученик може бити ослобођен само од практичног дела		

	програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета. Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да: – прате игру и усвајају правила игре, на часу или ванчасовним активностима, – направе едукативни постер или цртеж са спортског догађаја, – на други начин помажу у настави. Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе По завршетку теме ученик ће бити у стању да: – Наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави; – Примени основна здравствено-хигијенска правила; – Учествује у организацији активности предвиђених програмом. **ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ** При планирању вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са		

	ученицима примењивати диференциране облике рада, дозирати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада. Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика. 1. Развој снаге – без и са реквизитима, – на справама и уз помоћ справа. 2. Развој покретљивости – без и са реквизитима, – уз коришћење справа, 3. Развој издржљивости – трчање, – елементарне игре, – вежбање уз музику, – плес. 4. Развој координације – извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима. 5. Развој брзине – једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја – реакција на различите звукове и сигнале итд.), – штафетне игре, – извођење вежби максималном брзином. За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање. **Тестирање и праћење физичког развоја и моторичких способности**		

	Ученицима четвртог разреда прати се и мери се висина и маса тела у складу са Приручником за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016). Додатне тестове за праћење физичког и моторичког развоја наставник може реализовати уколико сматра да је то неопходно за планирање и праћење процеса наставе и учења и праћење индивидуалног развоја и напретка ученика. Неки од тестова које наставник може користити са ученицима чртвртог разреда су: – За брзину: Трчање из високог старта на 30 метара; – За процену координационо-кретних способности „чунасто" трчање 3x10 метара; – За процену брзинско снажних способности (експлозивне снаге): скок у даљ из места; – За процену издржљивости: трчање 6 минута (брзо ходање); – За оцену гипкости (флексибилности): претклон напред из положаја седа; – За оцену снаге: згибови из виса лежећег (мешовити згиб); – Издржај у згибу подхватом; – Подизање трупа из лежања за 30 секунди; – За оцену равнотеже: Фламинго баланс тест. **Моторичке вештине** 1. Ходање и трчање Ходање са опружањем потколенице стајне ноге уз правилно држање тела и са радом руку, кратким и дугим корацима, у различитом ритму, уз правилно постављање стопала (користити обележене линије на спортским		

	теренима); на прстима, уз узручење са истезањем тела. Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена (користити препреке - палице и вијаче, мердевине поређане на једном делу сале или спољних терена), са забацивањем потколенице; брзо трчање са поласком из стајања, лежања, упора чучећег и другим начинима поласка. Елементарне игре са различитим облицима ходања и трчања. 2. Скакања и прескакања Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево-десно, напред-назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоскока); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево-десно, напред-назад. Скок суножним одскоком пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножним наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслагане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај. Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује”). Поновити исто после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко поређаних		

	вијача једноножним и суножним одскоком. Школица, игра „ластиша”. Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок у вис, песак). Скокови увис: из залета право једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) са истовременим поласком два до три ученика. Вежбе **(**скакања и прескакања**)** упором рукама: Боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу. Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика. Елементарне игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања. 3. Бацања и хватања Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и у даљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и лаганом трчању. Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама: уз цео окрет, после пљеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лоту по тлу и хватањем је подићи обема рукама. Вођење лопте у месту и ходању (левом и десном руком). Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе.		

	Елементарне игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ. 4. Вишења, упори и пењања Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...) Пењање: уз рипстол, уз морнарске лествe, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање. Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др. Пењање и спуштање на и са различитих справа. Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести. Упор активни на тлу и на свим справама, на којима се упор може извести. 5. Вежбе на тлу Реализују се кроз обавезне и препоручене садржаје. Основни садржаји Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче, клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи („жабљи поскоци”). Клек, узручење, заклон. Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа”), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину. Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама). Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења. Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове - или греду,		

	комбинацију научити на тлу, на линији. 7. Вежбе са реквизитима Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја: – Вежбе обликовања споваљка). Комбинацију на тлу од следећих вежби: – најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока. Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину; Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби; 6. Вежбе равнотеже Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, краћим корацима, корацима у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење). Ходање по широком делу шведске клупе: напред - одручење; уназад са опружањем упорне ноге, узручење; устрану: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак устрану - одручити, став спетни, узручити. Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда). Научити комбинацију од вежби: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање		

	уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање устрану корацима са привлачењем зибом почучњем, одручити; на крају греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити леђима према клупи. Ако школа нема клупу а палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима Трчања, поскоци и скокови - вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке: пењање и силажење са коцке нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок на коцку и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање. Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка..) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита. Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча, коцки и чуњева. 8. Плес и ритмика Ритмичко ходање и трчање са променом ритма, темпа уз пљесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања са променом положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу. Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав. Плесови: „Ја посејах лан” и „Дуње ранке”. Једно коло по избору. 9. Полигони Комбиновани полигон са		

	задацима на тлу уз коришћење справа и реквизита (провлачења, ношења, котрљања...) Комбиновани полигон са елементима пењања (на шведски сандук, рипстол, шведска клупа..) Пливање Наставну тему Пливање, реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње. Програм наставе пливања садржи: – обуку непливача – игре на води Наставу пливања реализује наставник физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који спроводи разредну наставу у том одељењу. **Физичка и здравствена култура** Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме Култура вежбања и играња и Здравствено васпитање.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДИГИТАЛНИ СВЕТ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	Наставник нове технике форматирања текста представља ученицима кроз одговарајући контекст, користећи примере из ученицима блиских (дигиталних) уџбеника. **Подебљан текст:** Наставник проналази лекције у уџбеницима које садрже подебљан текст. У контексту приказаног дела	– промени величину и боју текста, подебља га, искоси и подвуче у програму за обраду текста; – исече, копира и налепи исечени/копирани текст на одговарајуће место у програму за обраду текста; – уметне слику у текст, дода јој оквир и позиционира је на жељени начин у односу на текст у	– развијање дигиталних вештина – оспособљавање ученика за безбедно коришћење дигиталних уређаја – неговање тимског духа – подстицање на логичко размишљање, креативност и стваралаштво

	уџбеника иницира разговор о речима које су подебљане: Зашто су баш ове речи подебљане? Шта су аутори текста желели да постигну подебљавањем баш тих речи? Заједнички долазе до закључка да су у питању кључне речи које означавају главне појмове у датом тексту. Наставник демонстрира технику подебљавања текста, након чега даје налог ученицима да отворе раније припремљен документ који садржи кратак текст о ученицима познатој теми. Сама тема не мора да буде везана за информатику, али би било пожељно да то буде. Нарочито је корисно да наставник припреми текст којим обнавља одређене делове програма наставе и учења (нпр. рад са текстом, чување датотека). Задатак за ученике је да подебљају кључне речи у тексту. На крају активности ученици треба да кажу које речи су подебљали и аргументују своју одлуку да баш те речи означе као важне. Завршна активност треба да створи услове за хеуристички разговор: У	програму за обраду текста; – активно учествује у наставном пројекту чији продукт представља граматички коректан текстуални документ намењен познатој публици који садржи слике са текстуалним објашњењима и информације које су пронађене на интернету;	

	којим ситуација јесте оправдано и подебљавање и бојење истог текста? Ако не постоји оправдање за овакву радњу, какве последице су могуће? **Искошен текст:** Наставник представља ученицима текст који садржи делове исписане у курзиву. Препушта ученицима да закључе када се користи овакав стил текста. Демонстрира технику искошавања текста. Налаже ученицима да отворе раније припремљен документ који садржи дијалог ликова наводећи да текст који представља управни говор треба да буде наглашен искошеним текстом. **Подвучен текст:** Ученици добијају налог да отворе документ у коме се налазе реченице у којима је потребно да одреде главне реченичне чланове (субјекат, предикат) користећи познату нотификацију – субјекат се подвлачи једном, а предикат са две црте. Наставник демонстрира технику подвлачења текста представљајући различите		

	линије којима је могуће подвући текст. **Обојен текст:** Наставник демонстрира како се тексту мења боја. Ученици добијају налог да отворе документ у коме је потребно идентификовати врсте речи бојећи их одређеном бојом (именице – црвеном, глаголи – зеленом, итд.). Уколико остане времена, наставник може да укључи захтеве којим проверава да ли су ученици овладали свим раније представљеним техникама форматирања текста. **Слика у тексту:** Наставник разговара са ученицима о текстовима које срећу у уџбеницима, новинама, часописима. Заједно долазе до закључка да у приказаним примерима слике представљају значајан елемент којим се доприноси разумевању текста. Наставник демонстриран уметање раније припремљене слике у текстуални документ. Показује ученицима како се одређује положај слике у односу на текст (поравнато		

	са текстом или са преламањем текста: квадратно, збијено, кроз, врх и дно, иза текста, испред текста). Ученици провежбавају приказане технике у датотеци коју је наставник за њих припремио и чувају текст у који су уметнули одговарајуће слике. Препоручени број часова: 6. Пројектни задатак од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности. Циљ рада на пројектним задацима је да ученици у пару или мањој (хетерогеној) групи креирају дигитални текстуални документ у коме ће на технички и		

	језички адекватан начин приказати податке о одређеној теми до којих су дошли на основу претраге на интернету. Пожељно је да избор тема пројектних задатака буде такав да рад на њима у што већој мери представља уједно и ситуацију за учење о некој теми из другог предмета. При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. Најпримеренији је полуструктурирани тип пројекта у коме наставник укључује ученике, не само у давање предлога и избор тема, већ и у планирање и самостално остваривање, а за поједине ученике и вођство у одређеним деловима пројекта. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију		

	рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту. Наставник осмишљава бар пет различитих тема пројектних задатака које су повезане са градивом које ученици уче, а које су погодне за додатно истраживање и продубљивање знања (нпр. Биљке/животиње мога краја; Историјски догађај у мом крају; Знаменита личност мога краја; Одговорно коришћење воде у мом домаћинству; Одговорно одлагање отпада у мом домаћинству). Такође, наставник подстиче ученике да самостално предложе теме које би волели да истраже и		

	представе. Сваки од пројектних задатака подразумева: претраживање интернета, израду или прилагођавање одговарајућих слика и креирање текстуалног документа који садржи те слике. Наставник представља теме пројектних задатака ученицима и подстиче их да одаберу онај која их највише интересује. Најављује им да ће радити у паровима или мањим (хетерогеним) групама на обради теме коју су одабрали. Заједно са ученицима наставник креира критеријуме за процену квалитета финалног продукта који са једнаком пажњом третирају његов технички и садржински аспект (није важно само како текст унет и форматиран, већ и шта је заиста тим текстом речено). Изузетно је важно да критеријуми буду доступни ученицима током читавог трајања израде пројектног задатка. Такође, наставник наглашава да је пожељно да ученици самостално креирају одговарајуће		

	слике и уметну их у текстуални документ и да таква слика више вреди од оне која је преузета са интернета. Као последњу инструкцију, наставник налаже ученицима да замисле публику којој је документ који стварају намењен и да прилагоде његов садржај циљној групи. С обзиром на узраст ученика, наставник је и даље главни организатор активности који креира прилике у којима ће се самосталност ученика испољавати. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта. Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), али у овом случају циљна група су		

	ученици млађих разреда школе. Препоручени број часова: 13. **Безбедно коришћење дигиталних уређаја** Ученици настављају пројектни приступ настави и учењу припремајући и организујући школски догађај за ученике млађих разреда којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета. Радећи у мањим (хетерогеним) групама, ученици креирају текстуалне документе који садрже слике примењујући научене технике рада са текстом и сликама. Почетак рада представља презентовање пројектне идеје – шта ће садржати документ који припремају и на који начин ће он допринети безбедности деце на интернету. По потреби, наставник благо усмерава ученике и пружа тражену помоћ. По завршетку рада на изради докумената,		

	ученици у сарадњи са наставником организују сусрет са млађим ђацима на коме им представљају резултате свог рада. Наставник обезбеђује да се материјали које су ученици креирали и представили нађу на школском веб-сајту. Постављени материјали треба да буду слободни за преузимање и коришћење. Препоручени број часова: 6.		
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Ученици настављају пројектни приступ настави и учењу припремајући и организујући школски догађај за ученике млађих разреда којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета. Радећи у мањим (хетерогеним) групама, ученици креирају текстуалне документе који садрже слике примењујући научене технике рада са текстом и сликама. Почетак рада представља презентовање пројектне	– активно учествује у наставном пројекту којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности из свог задужења; – утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма који садржи понављање и	развијање дигиталних вештина – оспособљавање ученика за безбедно коришћење дигиталних уређаја – неговање тимског духа – подстицање на логичко размишљање, креативност и стваралаштво

	идеје – шта ће садржати документ који припремају и на који начин ће он допринети безбедности деце на интернету. По потреби, наставник благо усмерава ученике и пружа тражену помоћ. По завршетку рада на изради докумената, ученици у сарадњи са наставником организују сусрет са млађим ђацима на коме им представљају резултате свог рада. Наставник обезбеђује да се материјали које су ученици креирали и представили нађу на школском веб-сајту. Постављени материјали треба да буду слободни за преузимање и коришћење. Препоручени број часова: 6.	гранање; – уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму који садржи понављање и гранање;	
АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Наставник омогућава ученицима да у специфичним окружењима за блоковско програмирање (попут code.org или petlja.org) решавају једноставне проблеме чије решавање захтева понављање (програмске	- креира програм у визуелном програмском језику на основу датог једноставног алгоритма који садржи понављање и гранање; – примени блокове аритметичких оператора при креирању програма у	– развијање дигиталних вештина – оспособљавање ученика за безбедно коришћење дигиталних уређаја – неговање тимског духа – подстицање на логичко размишљање, креативност и стваралаштво

	циклусе) и гранање. Представља узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање и/или гранање и поставља ученицима питање: „Ако бисмо сложили блокове на овакав начин, шта би се њиховим извршавањем добило?”. Ученици аргументују своје одговоре и дебатују о тачности изнетих одговора. Наставник представља узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање и/или гранање, али и грешку. Саопштава ученицима сврху програма. Поставља питање: „Да ли блокови сложени на овакав начин доводе до описаног решења? Да ли је могуће поправити програм?”. Ученици износе предлоге решења и по потреби дебатују о њима. Препоручени број часова: 3. Без формалног увођења појма *променљива* и без инсистирања на дефиницијама, наставник представља ученицима једноставне програме који	визуелном програмском језику; – предвиди садржај промењиве на основу интеракције корисника са програмом (нпр. блок *Питај и чекај* и блок *Одговор*) у датом једноставном програму; – креира програм у коме остварује интеракцију са корисником, користећи промењиве, уз помоћ наставника.	

	садрже промењиве. – На самом почетку то треба да буду линијски програми који садрже блок *Питај и чекај* и блок *Одговор,* такви да је, на основу интеракције са програмом ученицима лако да предвиде садржај промењиве *Одговор* (нпр. програм који поставља кориснику неколико питања; програм који кориснику поставља питање *Како се зовеш?*, а онда му враћа одговарајућу поруку у којој наводи унето име). Наставник треба да омогући ученицима да провере тачност свог предвиђања тако што ће им учинити садржај промењиве видљивим; – Следећи корак треба да буде представљање програма који садрже промењиву и понављање (програмски циклус) (нпр. програм који од корисника тражи унос броја који ће одредити број понављања неке акције попут исцртавања кратке линије, квадрата и сл.); – У наредном кораку наставник треба да		

	представи програме који садрже гранање које зависи од интеракције са корисником (нпр. програм који захтева унос одговора на питање на основу кога ће вратити или поруку *Твој одговор је тачан* или поруку *Твој одговор није тачан*). Наставник треба да помогне ученицима да креирају програме у којима се остварује интеракција са корисником коришћењем блокова *Питај и чекај* и *Одговор*. То практично значи да креирани програм треба да захтева од корисника да нпр. унесе неки број или реч и да на основу тог уноса изврши одговарајућу акцију (испише поруку, нацрта облик, репродукује звук). По могућности, ти програми треба да садрже понављање и/или гранање. Препоручени број часова: 6.		

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
Школа и непосредно окружење	Настава се заснива на комуникативном и игровном приступу. Нови садржаји се уводе кроз слике, предмете, гестове и кратке дијалоге. Често се користе игре (role-play, Simon says, memory game) и рад у паровима/групама. Учење се одвија кроз свакодневне ситуације (поздрављање, представљање, осећања, потребе). Ученици реагују на упутства и питања кроз покрет, избор и кратке одговоре. Подстиче се усмено изражавање уз модел реченице и визуелну подршку.	разумеју и именују бића и предмете који се односе на тему; – поздраве и отпоздраве, примењујући једноставнија језичка средства; – представе себе и другог; – разумеју једноставна питања личне природе и одговоре на њих; – разумеју једноставнијаа упутства, налоге и упозорења и реагују на њих; – разумеју позив на заједничку активност и реагују на одговарајући начин; – разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагују на њих; – именују бића, предмете и места из непосредног окружења; – разумеју једноставније описе бића, предмета и места; – опишу бића, предмете и места у неколико везаних	Учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Естетичка компетенција Решавање проблема Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини

		једноставнијих исказа; – разумеју једноставније исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагују на њих; – изражавају допадање/недопадање уз најједноставније образложење;	
Ја и моји пријатељи	Настава се заснива на комуникативном и игровном приступу. Речи о физичком изгледу, одећи и занимањима уводе се кроз слике, картице и описивање ученика у одељењу. Користе се дијалози, интервјуи и игра улога за представљање себе и других. Питања и одговори се увежбавају кроз парове и кратке комуникативне ситуације. Ученици описују особе, предмете и места уз модел реченице и визуелну подршку. Вежба се изражавање поседовања (my/your/his/her) кроз стварне предмете и игре. Права детета се обрађују кроз једноставне примере, разговор и кратке ситуације.	препознају и именују речи које се односе на физички изглед, занимања и одећу; – представе себе и другог; – разумеју једноставнија питања личне природе и одговоре на њих; – постављају једноставнија питања личне природе; – у неколико једноставнијих везаних исказа саопште информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости; – именују бића, предмете и места из непосредног окружења; – разумеју једноставније описе бића, предмета и места; – опишу бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа;	Учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Естетичка компетенција Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Дигитална компетенција

		– разумеју једноставније исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагују на њих; – траже и дају једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета;	
Свакодневни живот	Остваривање исхода из области свакодневног живота ученика реализује се комуникативним и интерактивним приступом, уз примену ситуационог учења и активности блиских узрасту и интересовањима ученика. Настава се заснива на употреби језика у функционалним и смисленим контекстима. Лексика која се односи на школске предмете, дане у недељи, свакодневне активности, време, као и изражавање допадања/недопадања, уводи се кроз визуелна средства, моделе реченица и кратке дијалоге. Радње и способности у садашњости обрађују се кроз описивање сопствених и туђих активности, уз подстицање	– препознају и именују речи које се односе на школске предмете и дане у недељи; – изражавају допадање/недопадање уз најједноставније образложење; – траже најједноставније образложење допадања/недопадања; – разумеју једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; – размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опишу радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства;	Учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Естетичка компетенција Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према околини Дигитална компетенција

	усмене комуникације. Упутства, налози и позиви остварују се кроз TPR активности, игре и рад у паровима и групама, при чему се ученици оспособљавају да разумеју и адекватно реагују, као и да сами упућују једноставне поруке у комуникативним ситуацијама. Посебна пажња посвећује се развијању способности размене информација у свакодневним контекстима, уз подстицање ученичке аутономије, активног учешћа и постепено усвајање језичких структура. Наставник има улогу организатора и подстицаоца комуникације, уз употребу диференцираног приступа у складу са могућностима ученика.	– разумеју и саопште једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време; – разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагују на њих; – саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење; – разуме позив на заједничку активност и реагују на одговарајући начин; – упути позив на заједничку активност;	
Свет око нас	Остваривање исхода у оквиру теме „Свет око нас“ заснива се на комуникативном и ситуационом приступу, уз примену активности које су блиске свакодневном искуству ученика. Настава се реализује кроз интерактивне облике рада, са нагласком на разумевању и усменом изражавању.	препознају и именују речи које се односе на дивље животиње и њихове делове тела, храну и породицу; – именују бића, предмете и места из непосредног окружења; – разумеју једноставније описе бића, предмета и места; – опишу бића, предмете и	Учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Естетичка компетенција Решавање проблема Одговорно учешће у демократском

	Лексика која се односи на дивље животиње, делове тела, храну, породицу, као и предмете и места из окружења, уводи се уз помоћ слика, картица, реалних предмета и кратких описних текстова. Ученици се подстичу да описују бића, предмете и места користећи једноставне и везане исказе. Граматичке структуре које се односе на припадање/поседовање и основне комуникативне функције развијају се кроз дијалоге, игре улога и ситуационе вежбе. Посебан акценат ставља се на размену информација, постављање и одговарање на једноставна питања, као и реаговање на молбе, захвалност и извињење. Наставник користи TPR технике, демонстрацију и моделовање језичких структура, уз рад у паровима и групама, како би се подстакла активна употреба језика у безбедном и подстицајном окружењу.	места у неколико везаних једноставнијих исказа; – разумеју једноставније исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагују на њих; – траже и дају једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагују на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме кратке и једноставније молбе и реагују на њих уз одговарајуће образложење; – упути кратке и једноставније молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;	друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Дигитална компетенција
Празници и култура	Остваривање исхода у оквиру теме „Празници и култура“ заснива се на комуникативном и	– разумеју једноставније исказане честитке и одговоре на њих; – упуте једноставније	Учење Сарадња Комуникација

	културолошком приступу, уз развијање основне међукултурне компетенције ученика. Настава се реализује кроз једноставне комуникативне ситуације, визуелне материјале и поређење културних садржаја. Честитке се уводе и увежбавају кроз кратке дијалоге, моделоване ситуације и игровне активности, при чему ученици разумеју и упућују једноставне честитке у усменој комуникацији. Кроз сликовни материјал, кратке текстове, видео и аудио садржаје ученици се упознају са начинима прославе празника у својој средини и у Великој Британији. Подстиче се уочавање сличности и разлика уз једноставно усмено изражавање. Наставник усмерава ученике на активно учешће, рад у пару и групи, као и на развијање позитивног става према различитим културама, уз употребу језика у функционалном и смисленом контексту	честитке; – уоче сличности и разлике у начину прославе Божића код нас и у ВБ. - уоче сличности и разлике у начину прославе Ускрса код нас и у ВБ.	Рад са подацима и информацијама Одговорно учешће у демократском друштву

6.2 Програм обавезних наставних предмета у другом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање

6.2.1 Пети разред

Разред	**ПЕТИ**			
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**	**Компетенције**	**Исходи**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК		По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	
КЊИЖЕВНОСТ *ЛИРИКА* *Лектира* *1. Народна песма: Вила зида град* *2. Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор)* *3. Бранко Радичевић: Певам дању, певам ноћу* *4. Милица Стојадиновић Српкиња: Певам песму* *5. Душан Васиљев: Домовина/Алекса Шантић: Моја отаџбина* *6. Војислав Илић: Зимско јутро 7. Милован Данојлић: Шљива/Десанка Максимовић: Сребрне плесачице* *8. Пеђа Трајковић: Кад књиге буду у моди* *Књижевни термини и појмови* *Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као*	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу -Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца -Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак -На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими. -Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву -Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела -Читајући уче да	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција ; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција ; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према	- разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности; - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела ; - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова; - одреди род књижевног дела и књижевну врсту ; - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности; - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији ; - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле; - поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена,	

елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне.	препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве -На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача -Упоређују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике.	здрављу	појава; - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца ; - разликује облике казивања ; - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике ; - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно -уметничком тексту ; - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.) ; - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела ; - одреди тему и главне и споредне мотиве - анализира узрочно - последично низање мотива ; - илуструје особине ликова примерима из текста ; - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове ; - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима ; - уважава националне	
ЕПИКА *Лектира* *1. Народна песма: Свети Саво 2. Народна песма: Женидба Душанова (одломак о савладавању препрека заточника Милоша Војиновића) 3. Ерo с онога свијета*			вредности и негује српску културноисторијску баштину; - наведе примере личне добити од читања; - напредује у стицању читалачких компетенција; - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и	

4. Ђевојка цара надмудрила *5. Милован Глишић: Прва бразда* *6. Стеван Сремац: Чича Јордан (одломак)* *7. Бранко Ћопић: Поход на Мјесец* *8. Иво Андрић: Мостови* *9. Данило Киш: Дечак и пас* *10. Горан Петровић: Месец над тепсијом (први одломак приче "Бели хлеб од претеривања" и крај приче који чине одељци "Можеш сматрати да си задобио венац славе" и "Мрави су вукли велике трошице тишине")* *11. Антон Павлович Чехов: Шала* *Књижевни термини и појмови* *Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова - начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац.*			драмски текст;	
ДРАМА *Лектира* *1. Бранислав Нушић: Кирија* *2. Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс* *3. Љубиша Ђокић: Биберче* *Књижевни термини и појмови*				

Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска *радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте: једночинка, радиодрама.* *НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати до 2 дела)* *1. Вук Ст. Караџић: Моба и прело (одломак из дела Живот и обичаји народа српскога)* *2. Доситеј Обрадовић: О љубави према науци* *3. М. Петровић Алас: У царству гусара (одломци)* *4. Милутин Миланковић: Успомене, доживљаји, сазнања (одломак)* *5. Избор из енциклопедија и часописа за децу*				
ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме (о Немањићима и Мрњавчевићима - преткосовски тематски круг) 2. Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче (избор); кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3. Бранислав Нушић: Хајдуци 4. Данијел Дефо: Робинсон Крусо (одломак о изградњи склоништа) 5. Марк Твен: Доживљаји Хаклберија Фина/Краљевић и просјак/Доживљаји Тома Сојера 6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: Зеленбабини дарови (одломци))				

7. Игор Коларов: Аги и Ема 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) Допунски избор лектире (бирати до 3 дела) 1. Јован Јовановић Змај: Песмо моја (из Ђулића) 2. Стеван Раичковић: Велико двориште (избор)/Мале бајке (избор) 3. Иван Цанкар: Десетица 4. Љубивоје Ршумовић: Уједурме и зврчке из античке Грчке (избор)/Густав Шваб: Приче из старине 5. Џон Р. Р. Толкин: Хобит (одломци) 6. Никол Лезије: Тајна жутог балона 7. Корнелија Функе: Господар лопова (одломак) 8. Вида Огњеновић: Путовање у путопис (одломак) 9. Владислава Војновић: Приче из главе (избор, осим приче Позориште) 10. Дејан Алексић: Музика тражи уши (избор)/Кога се тиче како живе приче (избор) 11. Јован Стерија Поповић: Лажа и паралажа (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: Сирано де Бержерак (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.				

ЈЕЗИК **ГРАМАТИКА** Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице - значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). Придеви - значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се. Бројеви - врсте и употреба: главни	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, паноа, Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима Самоевалуација и евалуација Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке -Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури Јавним излагањем ученици развијају реторичке способности -Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва -Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију Ученици развијају своју писменост -Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност -Одговарањем на различите теме ученици	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	- разликује промењљиве речи од непромењљивих; - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију; - разликује основне функције и значења падежа; - употребљава падежне облике у складу са нормом; - употребљава глаголске облике у складу са нормом; - разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима); - доследно примењује правописну норму у употреби великог слова, састављеног и растављеног писања речи, интерпункцијских знакова; - користи Правопис (школско издање); - правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице; - говори јасно поштујући књижевнојезичку норму; - течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове; - користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог; - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста);	

(основни, збирни бројеви, бројне именице на -ица) и редни бројеви. Глаголи - глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица - предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; заузрок и за меру и количину); апозиција. **ПРАВОПИС** Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица Ви из поштовања. Одрична речца не уз именице, придеве и глаголе; речца нај у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и	негују врлине и позитивне вредносне системе -Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање -Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима -Самостално примењују правописна правила Самоевалуација и евалуација		- саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште; - проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; - напамет говори одабране књижевне текстове или одломке.	

апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору). **ОРТОЕПИЈА** Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи) **ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА** Препричавање, причање, описивање - уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице - њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске				

функције. Осам домаћих писмених задатака Четири писмена задатка.				
Разред	**ПЕТИ**			
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ			
ЧОВЕК И ДРУШТВО	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и	**- разумеју и користе исказе који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;** **- поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставна језичка средства;** **- поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе** **- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;** **-уз дуже паузе, опишу предмете из непосредног окружења** **- разумеју једноставнији опис живих бића, предмета и места и положаја у простору;** **- опишу жива бића, предмете и места и положаја у простору, користећи једноставнија језичка средства;** **- постављају и одговарају на 2-3 повезана питања, о познатим темама** **- разумеју и реагују на**	

		интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	**једноставне молбе.** **-упуте једноставне молбе и захтеве** **- разумеју, траже и дају једноставнија обавештења о хронолошком времену** **- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;** **- разумеју и реагују најједноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања;** **- изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење разумеју једноставна питања и одговоре на њих** **- разумеју обавештења о простору и величинама** **- опишу специфичне просторне односе и величине једноставним, везаним исказима** **- разумеју једноставније предлоге, молбе и захтеве** **-упуте једноставне молбе и захтеве** **- затраже и пруже кратко обавештење** **-захвале се и извине на једноставан начин**	
ОБРАЗОВАЊЕ И СВЕТ РАДА		Кључне компетенције за целоживотно учење	**- препознају и именују појмове који се односе на тему;** **- разумеју једноставније текстове у којима се описују сталне и уобичајене радње/активности;**	

		- комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	**- размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;** **- опишу сталне, уобичајене радње/активности користећи неколико везаних исказа;** **- разумеју, траже и дају једноставнија обавештења о хронолошком времену у ширем комуникативном контексту;** **- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;** **- опишу дневни / недељни распоред активности;** **- разумеју и реагују на најједноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања;** **- изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење.**	

ЖИВОТНЕ НАВИКЕ И ЗДРАВЉЕ		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву;	**- препознају и именују појмове који се односе на тему;** **-разумеју и реагују на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама и осећањима;** **- изразе, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;** **- разумеју једноставне исказе који се односе на присуство/одсуство нечега и реагују на њих;** **-разумеју и реагују најједноставније исказе који се односе на описвање допадања и недопадања;** **- изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење;** **-разумеју једноставне молбе и захтеве и реагују на њих;** **- упуте једноставне молбе и захтеве;** **- затраже и пруже кратко обавештење;** **- разумеју једноставније изразе који се односе на количину нечега;** **- питају и кажу колико нечега има/ нема, користећи једноставија језичка средства;** **- на једноставан начин наруче јело и/или пиће у ресторану;** **- уоче сличности и разлике у**	

		Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	**начину исхране у различитим земљама света.**	
ПРИРОДА И ЕКОЛОГИЈА		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација	**- препознају и именују појмове који се односе на тему;** **- разумеју једноставније текстове у којима се описују тренутне радње;** **- размене информације које се односе на тренутне радње/активности;** **- разумеју и размене информације које се односе на тренутне и сталне /уобичајене радње/активности** **- опишу сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности користећи неколико везаних исказа;** **- разумеју и реагују на своје и туђе обавезе;** **- размене једноставније информације које се односе на своје и туђе обавезе и правила понашања;** **- разумеју и реагују наједноставније исказе који се односе на жеље, интересовања и изражавање допадања и недопадања;** **- разумеју, траже и дају једноставнија обавештења метеоролошким приликама у**	

		Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	**ширем комуникативном контексту;** **- опишу метеоролошке прилике и климатске услове.**	
КУЛТУРА, УМЕТНОСТ И ИСТОРИЈА		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге	**- препознају и именују појмове који се односе на тему;** **-разумеју честитку и одговоре на њу** **- упуте пригодну честитку** **- разумеју и, примењујући једноставнија језичка средства, опишу начин прославе рођендана, празника и важних догађаја** **- разумеју жеље планове и намере и реагују на њих;** **- размене једноставне исказе у вези сасвојим и туђим жељама, плановима и намерама;** **- саопште шта они или неко други желе, планирају, намеравају;** **- разуме и реагују на своје и туђе обавезе;** **-упоређују предмете и жива бића;** **-упореде и опишу карактеристике живих бића, појава и места, користећи**	

		начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	**једноставнија језичка средства. -разумеју једноставније предлоге и одговоре не њих**	

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Природни бројеви и дељивост	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама - Комуникација - Сарадња - Решавање проблема - Дигитална компетенција - Естетичка компетенција - Одговоран однос према здрављу - Финансијска писменост - Предузимљивост	− израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); − реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); − изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; − правилно користи речи и, или, не, сваки у математичко-логичком

			смислу; − примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; − разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце; − одреди и примени НЗС и НЗД;
Основни појмови геометрије	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама - Комуникација - Сарадња - Решавање проблема - Дигитална компетенција - Естетичка компетенција - Одговоран однос према здрављу - Финансијска писменост - Предузимљивост	− анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом; − опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг; − нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор; − упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски; − преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом, − правилно користи геометријски прибор;
Разломци	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама - Комуникација - Сарадња - Решавање проблема - Дигитална компетенција - Естетичка компетенција - Одговоран однос према здрављу - Финансијска писменост - Предузимљивост	− прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други; − одреди месну вредност цифре у запису децималног броја, − заокругли број и процени грешку заокругљивања; − израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину; − реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; - по потреби користи калкулатор или

			расположиви софтвер; − одреди проценат дате величине; − примени размеру у једноставним реалним ситуацијама; − примени аритметичку средину датих бројева; − сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;
Угао	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама - Комуникација - Сарадња - Решавање проблема - Дигитална компетенција - Естетичка компетенција - Одговоран однос према здрављу - Финансијска писменост - Предузимљивост	- опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; − нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; − измери дати угао и нацрта угао задате мере; − упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно; − реши једноставан задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);
Осна симетрија	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама - Комуникација - Сарадња - Решавање проблема - Дигитална компетенција - Естетичка компетенција - Одговоран однос према здрављу - Финансијска писменост - Предузимљивост	− идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије; − симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор; − конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства; − конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој правој.

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Основи проучавања прошлости	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона, ППТ Посета локалном музеју и културноисторијским споменицима, историјском архиву,евентуално виртуелна посета музеју, локалитету... Увођење ученика у главне појмове историје као науке: ера, датум, век, деценија, миленијум, прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима, а потом и самостално давање примера од стране ученика	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација	разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; разврста историјске изворе према њиховој основној подели; повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека); веронаука: моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру
Праисторија	Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду: анализа слика са праисторијских локалитета, ППТ, видео материјали Обезбеђивање корелације са сродним предметима: географија, ликовно- скулптуре Лепенског вира и Винче, музичко васпитањебубњеви, верска настава- постанак човека, грађанско васпитањеподела друштва по својини... Стално коришћење историјске карте и историјског атласа Комбиновање	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Комуникација	наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; разликује основне одлике каменог и металног доба; музичко: искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека географија: помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на земљи ликовно: искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност

	различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, ППТ, питања Посета локалном музеју и културноисторијским споменицима, историјском архиву или видео материјал Коришћење е-уџбеника и др		
Стари исток	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Користити разноврсне технике/методе и облике рада Обезбеђивање корелације са сродним предметима: географијаМала Азија, Нил, Тигар, Еуфрат, ликовно (писма, пирамиде) и музичко васпитање, верска наставаполитеизам, грађанско васпитањеоднос владара и поданика... Коришћење историјских текстова и њихова анализа (Хамурабијев законик, Херодот-подизање пирамида, опис Вавилона, Библијске приче о Мојсију, Давиду и Соломону...) Стално коришћење историјске карте и историјског атласа Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација (пирамиде, хијероглифи, клинасто, алфабет, слик различитих друштвених група), шеме друштвене лествице, питања, ППТ, видео-записа Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење	Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Сарадња; Дигитална компетенција; Комуникација; Одговоран однос према здрављ	лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; разликује врсте писама цивилизација Старог истока; илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; користи основне историјске појмове српски: проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставном књижевном и некњижевном тексту географија: повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-технолошким прогресом ликовно: искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности веронаука: моћи да наведе неке од карактеристика

	е-уџбеника и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације		политеистичких религија и култура Старог века
Античка Грчка	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Користити разноврсне технике/методе и облике рада Обезбеђивање корелације са сродним предметима: географија (Атина, Спарта, Персија, Александрија) ликовно (архитектура, стилови) и музичко васпитање, верска наставаполитеизам, грађанско васпитањедемократија, српски (позориште, трагедија, комедија)... Коришћење историјских текстова и њихова анализа (Хомер-Илијада, Херодот-Грчко-персијски ратови, битка на Термопилском кланцу, опис битака Александра Македонског, Аријан) Стално коришћење историјске карте и историјског атласа Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација (Бацач диска, стубови,митски прикази на вазама), шеме друштвене лествице, пи Компетеницija за учење; Рад с подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Дигитална компетенција; Комуниикација; Одговорно учешће у демократском друш		

	тања, ППТ, видео -записа Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е -уџбеника и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације		
Антички Рим	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења и предзнањима ученика Користити разноврсне технике/методе и облике рада Обезбеђивање корелације са сродним предметима: географија (Рим, Средоземно море, Балканско полуострво-римске провинције, градови: Ниш, Београд, Сремска Митровица, Гамзиград), ликовно (тријумфална капија, палате, амфитеатар), верска настава-развој хришћанства, грађанско васпитање (права робова, државно уређење)... Осмишљавање додатног материјала из историје Коришћење историјских текстова (Постанак Рима, Пунски ратови, Галски ратови...) и њихова анализа Стално коришћење историјске карте и историјског атласа Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шеме-мапе ума из уџбеника, табеле, ППТ, видео записи и др. Упућивање ученика на коришћење додатне литературе,	Компетеницција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Дигитална компетенција; Комуниикација; Одговорно учешће у демократском друштву;	израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; користи основне историјске појмове; лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; наведе основне разлике између античке римске републике и царства; разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; истражи основна обележја и значај религије античког Рима; илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију ликовно: искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности српски: вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове проналази

	интернета, енциклопедија... Коришћење е-уџбеника Израђује помоћна наставна средства: паное, карте, шеме, лозе... Истражује и излаже биографије познатих личности-Константин, Исус Христ, Цезар, Ханибал		експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном или некњижевном тексту грађанско: проналази примере моралних поступака у делима које чита анализира сукоб из различитих углова веронаука: моћи да именује неке политеистичке религије; моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе Старог века ликовно: искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно; `1

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА	- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.	Компетенција за учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција	-повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; - повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом; - на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; - разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природнм ресурсима;
ВАСИОНА	- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем	Компетенција за учење Сарадња	- разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев

	података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема; - кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.	Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Одговорно учешће у демократском друштву Решавање проблема	систем, Земља; - објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; - разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; - одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;
ОБЛИК ЗЕМЉЕ И СТРУКТУРА ЊЕНЕ ПОВРШИНЕ	- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема; - кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.	Компетенција за учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема	- помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; - помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; - примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач;
ЗЕМЉИНА КРЕТАЊА	- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних	Компетенција за учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Решавање проблема	-разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; - повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; - повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; - повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и

	питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;		појавом топлотних појасева;
УНУТРАШЊА ГРАЂА И РЕЉЕФ ЗЕМЉЕ	- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема; - критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената; - кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.	Компетенција за учење Сарадња сс Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	-разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); -разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; - наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље; - помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); - разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији; - наведе поступке које ће предузети за време земљотреса; - опише процес вулканске ерупције и њене последице; - помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; - помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; - разликује ерозивне и акумулативне процесе; - наведе примере деловања човека на промене у рељефу (бране, насипи, копови);

ВАЗДУШНИ ОМОТАЧ ЗЕМЉЕ	- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема; - дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине; - критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;	Компетенција за учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема	- опише структуру атмосфере; - наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); - разликује појам времена од појма клима; - наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; - графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; - користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; - наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; - наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);
ВОДЕ НА ЗЕМЉИ	- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема; - дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;	Компетенција за учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	- уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; - наведе и опише својства морске воде; -помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; - наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); - разликује типове језерских басена према начину постанка; - наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; - наведе поступке које ће

	- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената; - кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.		предузети за време поплаве и након ње; - наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања;
БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ НА ЗЕМЉИ	- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема; - дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине; - кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.	Компетенција за учење Сарадња Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	- помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; - помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; - опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; -наведе примере за заштиту живог света на Земљи

Разред	**ПЕТИ**		Исходи
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА**	Компетенције	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ПОРЕКЛО И	−У изучавању ћелије акценат је	Компетенција за учење	- Истражује особине живих бића

РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	на томе да је ћелија основна јединица грађе свих живих бића, да има своје основне делове (ћелијску мембрану, цитоплазму са органелама и једро са наследним материјалом, као и да постоје ћелије чији се наследни материјал налази слободан у цитоплазми) и да према броју ћелија разликујемо једноћелијска и вишећелијска жива бића. −Није потребно детаљно изучавати грађу ћелије, нити помињати поједине органеле. −Процедуре за истраживање и елементе безбедног рада одређује наставник и упознаје ученике. Препорука је да се микроскоп не користи, већ да ђаци током вежбе самостално користе лупу посматрајући крупне ћелије које су им доступне сходно окружењу у коме се школа налази, као нпр. ћелије паренхима поморанџе, јаје птице, икра рибе, јаја водоземаца. −Изучавање заједничких особина живих бића треба обрадити кроз огледе (потребе за водом, одговарајућом температуром за раст, дисање, развој и размножавање и исхрана се могу пратити на квасцу; дисање, у смислу размене гасова, се може пратити огледом са свећом; кретање се може пратити огледом са кишном глистом на папиру итд). −Потребно је заједничке особине обрађивати	Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос Компетенција за учење	према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - Групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - Одабира макроморфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; - Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. - Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;

	упоредо, на представницима свих великих група, али би увек требало кренути од човека као бића које је овом узрасту најближе. Особине које се не могу обрадити огледом, могу се обрадити кроз истраживачки рад ученика. −Препорука је да ученици овог узраста све задатке обављају у пару, чиме развијају способности сарадње и ненасилне комуникације, а наставник може да оствари много бољи увид у активности ученика. −Све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље. −После истраживања заједничких особина, ученици би требало самостално да изводе груписање организама, према задатом критеријуму. Наставник може самостално одабрати једну или више група (на примеру биљака и животиња) погодних за савладавање научног принципа класификације организама. −Треба више пажње посветити карактеристичним особинама (морфологији), а не ономе што жива бића раде, како изгледају, или зато што a priori знамо припадност групи. Овакав начин на који се жива бића класификују путем успостављања хијерархије главних „атрибута“ (карактера) које имају и уклапања у поједине скупове (групе), омогућава увођење научног		

	приступа и разумевање биолошке еволуције. −Не препоручује се увођење нижих систематских категорија, осим врсте због наслеђивања особина. - Слично као и код обраде заједничких особина живих бића, све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље, као и да направе речник основних појмова, при чему на овом узрасту не инсистирати на употреби појмова као што су морфологија, анатомија, хијерархија.		
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	−У овој области је акценат на ученичком истраживању спољашњих особина живих бића из непосредног окружења и њиховом односу са условима средине у којој живе због чега у препорученим садржајима нема морских организама. - Ако су ученици заинтересовани за њих, јер их срећу у нпр. географији или научно-популарним емисијама, наставник треба да одговори њиховим образовним потребама. Треба имати у виду да су примери дати у уџбенику само препоручени садржаји, тј. наставник може користити све или само неке од примера, а може увести и нове адекватне примере, сходно окружењу у коме се школа налази, структури одељења и интересовању ученика. −Резултате истраживања би требало	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини	- Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - Групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - Одабира макроморфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; - Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. - Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље - Користи доступну ИКТ и - - Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - Групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - Одабира макроморфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; - Идентификује основне

	искористити за генерализацију и увођење новог појма – прилагођеност.−Часови утврђивања и часови вежбања могу се искористити за радионичарски рад описивања и цртања животних форми на карактеристичним примерима.		прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. - Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље - Користи доступну ИКТ и
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	−У овој области акценат је на преносу особина са родитеља на потомке размножавањем, разликама бесполног и полног размножавања у погледу наслеђивања особина и разликовању наследних и ненаследних утицаја у развићу особина јединки. −Потребно је разјаснити да се особине једне јединке развијају под утицајем наследних фактора које је она добила од родитеља и под утицајем животних услова у којима се њено развиће одвија. - Нагласити да варијабилност унутар једне врсте настаје кроз садејство ових фактора. Наведене феномене би требало обрадити кроз ученичко истраживање варијабилности унутар једне врсте −Огледу треба да претходи постављање хипотезе која ће бити огледом испитана -Закључци о наслеђивању, утицају фактора животне средине и индивидуалној варијабилности могу бити генерализовани и повезани са питањима из свакодневног живота. На овај начин се постиже разумевање различитости између људи са	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу	- Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље. - Прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; - Разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; - Поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;

	акцентом на то да је свака особа јединствена и непоновљива (чиме се доприноси фундаменталној изградњи осећања прихватања и толеранције јер сви смо међусобно различити). Такође, на овај начин намеће се суштинско разумевање разлога због којих животни стил сваког од нас (исхрана, физичка активност, пушење, наркоманија и сл.) утиче на наше особине (нпр. раст и формирање тела током одрастања и касније) и на потенцијална обољевања. −Табеларно и графичко приказивање резултата, са обавезним извођењем закључака, би требало практиковати увек када се прикупљају подаци. −Препорука је да се ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета информатика и рачунарство и техника и технологија. −У петом разреду, неопходно је увести само појам наследног материјала као узрока уочене различитости и појам врсте због варијабилности. Не препоручује се увођење појмова ген, хроматин, хромозом, Менделових правила наслеђивања и слично.		
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	−Исходи у овој области омогућавају да се жива бића	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама	- Идентификује основне прилагођености спољашње грађе

	проучавају у амбијенту у којем реално живе и да се код ученика развија осећање одговорности за заштиту природе и биолошке разноврсности, као и свест о властитом положају у природи и потреби одрживог развоја. −Препорука је да се часови намењени реализацији исхода из ове области изводе што чешће ван учионице у природном окружењу (школском дворишту или на неком другом терену), где би ђаци самостално или у групамапроучавали жива бића, прикупљали податке, осмишљавали и реализовали еколошке пројекте. −Пројекте могу да осмисле на почетку школске године, да их реализују током читаве године, а на часовима предвиђеним за ову област да представе резултате.	Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини	живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; - Доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи; - Направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; - Предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасилан начин; - Илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице дејстава;
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	−У овој области акценат је на основним чињеницама о здравој исхрани (ужина спремљена код куће), води као најздравијем пићу, штетности енергетских пића и дуванског дима. −Промене у и на телу, као последице пубертета, требало би повезати са потребом одржавања личне хигијене и хигијене животног простора и опасностима од ступања у преране сексуалне односе. −Препорука је да се за обраду ових појмова повремено доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе. −Свакако би требало обраду	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	- анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; - идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); - планира време за рад, одмор и рекреацију; - доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; - Идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.

	прераног ступања у сексуалне односе обрадити заједно са школским психологом.		

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ИКТ	рад на рачунару (практично учење) демонстрације наставника индивидуални и групни рад пројекти и вежбе коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације) учење кроз решавање задатака	Компетенција за целоживотно учење; комуникација; рад с подацима и информацијама; дигитална компетенција; решавање проблема.	– наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу; – правилно користи ИКТ уређаје; – именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја; – прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса; – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања; – креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички); – креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички); – примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа; – креира мултимедијалну

			презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадници); – сачува и организује податке; – разликује основне типове датотека;
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	рад на рачунару (практично учење) демонстрације наставника индивидуални и групни рад пројекти и вежбе коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације) учење кроз решавање задатака	компетенција за целоживотно учење; комуникација; дигитална компетенција; решавање проблема; одговоран однос према околини.	– реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИкТ уређаја; – доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине; – разликује безбедно понашање од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на интернету; – реагује исправно када дође у контакт с непримереним садржајем или непознатим особама посредством интернета; – приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај; – информацијама на интернету приступа критички; – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету; – разуме значај ауторских права; – препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са

			својим здрављем; – рационално управља временом које проводи у раду с технологијом и на интернету;
РАЧУНАРСТВО	**рад на рачунару (практично учење)** **демонстрације наставника** **индивидуални и групни рад** **пројекти и вежбе** **коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације)** **учење кроз решавање задатака**	**компетенција за целоживотно учење;** **комуникација.**	**– изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке;** **– схвати математичко-логички смисао речи „и“, „или“, „не“, „сваки“, „неки“, израза „ако... онда“;** **– зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски;** **– наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема;** **– креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу;** **– сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби;** **– користи математичке операторе за израчунавања;**

			– објасни сценарио и алгоритам пројекта; – анализира програм и дискутује о њему; проналази и отклања грешке у програму.
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	**рад на рачунару (практично учење)** **демонстрације наставника** **индивидуални и групни рад** **пројекти и вежбе** **коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације)** **учење кроз решавање задатака**	**комуникација;** **дигитална компетенција;** **сарадња.**	– сарађује с осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези с темом, формулацији и представљању резултата и закључака; – одабира и примењује технике и алате у складу с фазама реализације пројекта; – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка; – одабира и примењује технике и алате у складу с фазама реализације пројекта; – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и

			активности за које је био задужен; **поставља резултат свог рада на интернет, ради дељења с другима, уз помоћ наставника.**

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1. Животно и радно окружење	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техици и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима. - -Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. - - Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	- По завршетку ове теме ученик треба да: - зна да опише улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање - разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју - наводи занимања у области технике и технологије - процењује сопствена интересовања у области технике и технологије - организује радно окружење у кабинету - правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу

	на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.		
2. Саобраћај	- Фронтални, индивидуални и групни - Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће. Тежиште ове теме је на: - безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и - употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. - За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - решавање проблема - сарадња	По завршетку ове теме ученик треба да: - процени како би изгледао живот људи без саобраћаја - класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени - наводи професије у подручју рада саобраћај - направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија - разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила - правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају - користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима

3. Техничка и дигитална писменост	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом . Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија, форматима папира, размером, правилима котирања... - Оспособити ученике и инсиситирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћња. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. - Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару.	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	По завршетку ове теме ученик треба да: - самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет - правилно чита технички цртеж - преноси податке између ИКТ уређаја - примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару - користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима - користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима - преузима одговорност за рад - представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер

	Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.		
4. Ресурси и производња	- Фронтални, индивидуални, групни - Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. - Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца. - Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење,	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	По завршетку ове области ученик треба да: - повезује својства природних материјала са применом - објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже - сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета - правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) - направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом - самостално израђује једноставан модел

	завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. -Упознавати ученике са професијама из овеобласти. - На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела. Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.		
5. Конструкторско моделовање	- Пројекте реализовати у паровима или малим групама. - У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Користити материјале	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	По завршетку ове области ученик треба да: - повезује својства природних материјала са применом - објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже - сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета - правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) - направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом

	и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше мерење и обележавање. Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.		- самостално израђује једноставан модел

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1. Ритам	Циљ наставе и учења ликовне		

	културе је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа. Циљеви се остварују кроз: обраду, практичан рад, вежбање, истраживачки рад, прикупљање и излагање радова, остварене посете музејима и другим институцијама културе…	Комуникација Компетенција за учење Естетска компетенција Дигитална компетенција	**На крају наставне теме ученик ће бити у стању да:** -опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; – гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером; – користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма; – разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити; – направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; – искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност.
2. Линија		Комуникација Компетенција за учење	**–** опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија;

		Естетска компетенција Дигитална компетенција	– гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала; – користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа; – црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог; – разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; – искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности; – пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима.
3. Облик		Комуникација Компетенција за учење Естетска компетенција Дигитална компетенција	– пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима; – гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; – наслика реалне облике у простору самостално мешајући

			боје да би добио/ла жељени тон; – обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; – преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; – комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену; – објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; – разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује.
4. Визуелна комуникација		Вештина сарадње Комуникација Компетенција за учење	– искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно; – пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; – обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; – изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом; – тумачи једноставне визуелне

			информације; – објасни зашто је наслеђе културе важно.

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Човек и музика Музика праисторије - улога музике у првобитном друштву; - човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичко-антрополошка истраживања); - магијска моћ музике; - елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес; - покрет: порекло плеса; - слушање/доживљај ритма телом; - најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине. Музика старог века - божанска природа музике; - митолошка свест античког човека; - музички атрибути богова; - музика и држава; - музика у храму и музика на двору; - примери различитих инструмената и музичких облика у античким цивилизацијама; - најстарији инструменти: тело,	Упознавање музике праисторије има за циљ да одгонетне начин настанка музике кроз упознавање са племенским ритуалима различитих делова света који су прожети покретом, ритмом и звуком. Важно је ученике усмеравати на самостално откривање сврхе ритуала и магијских плесова, обреда и церемонија уз музику упоређујући их са сазнањима о ритуалима који су били карактеристични за наше крајеве (додоле, коледа, лазарице…). У начину реализације ових садржаја увек треба кренути од музичког дела, слушања или извођења. Час треба да буде усмерен на улогу и природу музике, однос човека у датом периоду према њој и њеној намени, као и промишљање о томе да ли је музика била уметност какву данас познајемо или и нешто више од тога. Информације које се тичу контекста (на пример историјске,	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Наводи начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу. Искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека. Објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања. Реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма. Опише обредне и обичајне ритуале у Србији. Идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.).

удараљке, дувачки, жичани; - улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим; - појава првих нотација, пентатоника.	антрополошке, културолошке природе) треба да буду одабране и пренесене у служби разумевања света музике у датом духу времена. Хронолошки аспект музичке културе за пети разред доприноси корелацији знања узимајући у обзир да одређени предмети покривају информисаност о немузичким аспектима праисторије и антике на детаљнији и специфичнији начин.		
Музички инструменти - удараљке - настанак, првобитни облик и развој; - тело као инструмент; - ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената; - мелодијске удараљке.	У настави треба тежити стицању знања о инструментима кроз непосредно искуство свирања, слушања и анализе, а не фактографским набрајањем података. Због тога је пожељно да се ученицима омогући практично искуство са што више различитих инструмената, чиме ће се омогућити развој моторичких вештина, слушне осетљивости и осећаја за разлике у боји звука, динамици и карактеру појединих инструмената. У том процесу, важно је подстицати ученике на експериментисање и импровизацију, чиме се развијају њихове креативне способности и самосталност у изражавању. Поред традиционалних метода, употреба дигиталних ресурса може обогатити наставни процес тако што ученицима омогућава виртуелне шетње кроз музеје и галерије, где могу визуелно и звучно доживети инструменте из различитих периода и култура. На овај начин, ИКТ доприноси	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Класификује инструменте по начину настанка звука. Идентификује и разликује визуелно и по звуку ритмичке и мелодијске удараљке. Објасни везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи.

	развоју дигиталних компетенција ученика, подстиче њихову креативност и критичко мишљење.		
Слушање музике - опажање и анализу елемента музичке изражајности у слушним примерима, укључујући темпо, динамику и тонске боје различитих гласова и инструмената; - слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора; - слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа; - слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича.	Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика. Вокална, инструментална и вокално-инструментална дела треба да буду заступљена равноправно. Код слушања песама посебно треба обратити пажњу на везу музике и текста, а код инструменталних дела на извођачки састав и изражајне могућности инструмената. Литература за слушање музике треба садржи вокалне, вокално-инструменталне и кратке инструменталне композиције, домаћих и страних композитора, дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа. Посебну пажњу треба посветити слушању и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања дела које су ученици слушали, подстичући	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Вербализује свој доживљај музике. Именује слушне примере, називе дела и ауторе. Идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања. Анализира слушано дело у односу на гласове, музичке инструменте и извођачки састав. Упоређује различите слушне примере на основу елемената музичког дела. Критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље. Користи могућности ИКТ-а за слушање и извођење музике. Понаша се у складу са правилима музичког бонтона.

	креативност и критичко мишљење. У том смислу добро је подстицати дебату на тему естетске перцепције након одслушаног музичког дела и инсистирати на употреби музичке терминологије.		
Извођење музике и основе музичке писмености **Певање** - вежбе за правилно дисање; - вежбе за правилну дикцију; - вежбе за распевавање; - певање песама по слуху, самостално и у групи; - певање песама из нотног текста солмизацијом, самостално и у групи; - извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем; - певање песама у комбинацији са покретом. **Свирање** - свирање дечјих, народних и уметничких композиција из нотног текста, самостално и у групи; - извођење дечијих, народних и уметничких игара; - извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих	Анализом музичких примера и заједничким музицирањем, неопходно је утврдити елементе музичке писмености обрађене у првом циклусу основног образовања, као што су: ноте и њихове вредности, тачка поред ноте, Це-дур лествица, знак за репетицију, прима и секунда волта, корона, прости тактови, темпо (adagio, andante, moderato, allegro) и динамика (p, mp, f, mf, crescendo, decrescendo). Тек затим, кроз примену на одговарајућим примерима музичких вежби и композиција, следи обрада нових елемената музичке писмености: разлике између дура и мола, а-мол лествица (природна и хармонска), појам предзнака - повисилица и разрешилица, шеснаестина ноте у групи и предтакт. Елементе музичке писмености обрађивати и конкретизовати искључиво кроз одговарајуће музичке примере.	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Анализира нотни текст обрађених песама. Примени правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација). Унапреди сопствену координацију и моторику кроз самостално или групно извођење музике. Изводи различите ритмове користећи тело у комбинацији са покретом. Користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције. Примени принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању. Учествује у школским приредбама, манифестацијама и пројектима.

цивилизација на инструментима или покретом.			
Музичко стваралаштво - креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима користећи притом различите изворе звука; - креирање покрета уз музику коју ученици изводе; - осмишљавање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива; - импровизација мелодије на задати текст; - импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима; - израда једноставних музичких инструмената; - реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација. - музичка питања и одговори; - компоновање мелодије на задати текст; - састављање ритмичке вежбе или мелодије од понуђених мотива; - импровизација игре/покрета уз одређену музику; - илустрација доживљаја музике; - израда музичких инструмената	Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се развијају у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Илуструје на тему музичких примера пратећи ток музичког дела. Користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет. Изрази своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина. Комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом.

(функционалних или нефункционалних); - музичко-истраживачки рад; - осмишљавање музичких догађаја, програма и пројеката;			

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Физичка способност	Праћење физичког развоја и моторичких способности путем тестирања (трчање на 30м, скок удаљ из места, издржај у згибу, итд). Вежбе за развој координације, снаге и гипкости.	Одговорност према здрављу, решавање проблема, сарадња.	Ученик ће бити у стању да примени правилне технике вежбања за побољшање својих физичких способности и да самостално прати свој напредак.
Моторичке вештине (Спортске игре и атлетика)	Обука основних елемената технике и тактике у изабраним спортовима у рукомету (вођење лопте, хватање и додавање, шутирање, трокорак, извођење седмерца, контранапад итд). У атлетици: техника ниског старта, скок удаљ, скок увис бацање кугле.	Комуникација, рад у тиму (тимски дух), самоконтрола.	Ученик изводи основне техничке елементе изабраних спортских игара и примењује основна правила игре у такмичарским ситуацијама.
Физичка и здравствена култура	Усвајање знања о значају физичког вежбања за здравље, правилној исхрани и хигијени након физичких активности. Превенција лошег држања тела кроз корективне вежбе.	Брига о себи, еколошка свест, одговоран однос према сопственом телу.	Ученик објашњава везу између вежбања и здравља, примењује хигијенске навике и препознаје важност правилног држања тела.
Спортске активности у природи (Оријентиринг)	Обука коришћења мапе и компаса, упознавање са симболима на мапи и практичан	Оријентација у простору, доношење одлука под притиском.	Ученик се самостално креће на непознатом терену користећи мапу и остварује задати циљ

	рад на терену (парк или школско двориште).		проласком кроз контролне тачке.

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Neu hier	**Ученици кроз писане и говорне вежбе уче и увежбавају:** **- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *Wie heißt du?Wie geht's dir/Ihnen? Woher kommst du?/ Wo wohnst du?/ Was magst du?*** **- Презент глагола kommen, wohnen, machen, heißen, mögen, sein у облицима за ich, du, Sie** **- Упитне речи: wie, wo, woher.** **- мелодију реченице**	**Комуникативна, интеркултурна**	**Ученик ће бити у стању да:** **- разумеју краће текстове који се односе на представљање и тражење/давање информација личне природе** **- поздраве и отпоздраве, представе себе користећи једноставна језичка средства** **- поставе и одговоре на једноставна питања личне природе** **- разуме и реагује на једноставне исказе, који се односе на изражавање допадања/недопадања** **- да кажу шта воле/не воле** **- попуњавају формулар са основним информацијама о себи** **- напишу кратак текст о себи** **-разумеју и примењују правила учтиве комуникације**
Meine Klasse	**Кроз говорне и писане вежбе ученици уче и увежбавају да:** **- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *Wie ist deine Handynummer? Was ist das? Wie heißt das auf Deutsch? Mathe ist super! Magst du...?*** **- Презент глагола у свим лицима** **- Одређени члан der, die, das у номинативу** **- Неодређени члан: ein, eine, ein у номинативу** **- Присвојни члан: mein, dein у номинативу**	**Комуникативна, интеркултурна, вештина разумевња говора**	**Ученици ће бити у стању да:** **- питају за број телефона** **- користе бројеве до 100 да би исказали број телефона и старост** **- представе друге** **- питају и кажу шта воле / не воле** **- именују школски прибор** **- именују школске предмете и изнесу став о њима** **- разумеју кратку презентацију на тему** **- направе кратку презентацију на тему** **- уочавају сличности и разлике у**

	- Акцентовање речи **- Мелодија реченице / питања**		**изгледу школског простора у земљи циљне културе и код нас**
Tiere	**Кроз говорне и писане вежбе ученици уче и увежбавају:** **- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре*: Ich habe... Mein Lieblingstier ist... Hast du ein Haustier? Was ist dein Lieblingstier? Woher kommt...?*** **- Одређени члан der, die, das у акузативу** **- Неодређени члан: ein, eine, ein у акузативу** **- Негација: kein у акузативу** **- Изговор кратких и дугих вокала** **- Постављање питања и одговора са ја и nein** **- множину именица**	**Комуникативна, интеркултурна, вештина разумевања говора, опште когнитивне способности**	**Ученици ће бити у стању да:** **- именују животиње** **- разумеју једноставнији опис животиња** **- опишу карактеристике животиње користећи једноставна језичка средства** **- преносе исказе у трећем лицу** **- разумеју текст на тему животиња** **- користе множину именица у описивању животиња** **- разумеју постављена питања на тему животиња** **- поставе и одговоре на афирмативна питања на тему животиња** **- разумеју кратку презентацију на тему омиљене животиње** **- направе кратку презентацију на тему омиљене животиње** **- уочавају сличности и разлике у односу према кућним љубимцима**
Mein Tag	**Кроз писане и говорне вежбе ученици уче:** **- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *Wie viel Uhr ist es? Wann beginnt der Unterricht? Um wie viel Uhr kommst du nach Hause? Mein Lieblingsfach ist... Geschichte ist nicht so toll.*** **- Исказивање шта воле / не воле** **- Временске прилоге** **- Временске предлоге** **- Вођење дијалога на тему**	**Комуникативна, интеркултурна, опште когнитивне способности**	**Ученици су у стању да:** **- разумеју једноставна обавештења о хронолошком времену** **- траже и дају једноставна обавештења о хронолошком времену** **- опишу дневни / недељни распоред активности** **- говоре о школским предметима** **- разумеју текст на тему** **- напишу текст на тему** **- разумеју презентацију на тему** **- направе презентацију на тему** **- размењују информације на тему** **- уоче карактеристике живота у школи – наставних и ваннаставних активности**
Hobbys	**Кроз говорне и писане вежбе ученици уче и увежбавају:**	**Комуникативна, интеркултурна, опште**	**По завршеној теми ученици су у стању да:**

	- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *Was machst du gerne? Kommst du mit? Ich habe keine Zeit. Kannst du ...?* **- Употребу неправилних глагола, глагола са раздвојним префиксима и глагола können** **- Употребу глагола können** **- Ред речи у реченици** **- Вокал ö** **- Вођење дијалога на тему**	**когнитивне способности, вештина разумевања говора**	**- разумеју краће текстове на тему** **- питају и дају информације у вези са темом** **- разумеју једноставније предлоге и одговоре на њих** **- упуте једноставан предлог** **- пруже одговарајући изговор или оправдање** **- договоре састанак са другом / другарицом** **- кажу шта знају / не знају** **- разумеју једноставна питања којима се тражи дозволаи питају за дозволу** **- разумеју и тумаче статистику** **- размењују информације на тему** **- уочавају сличности и разлике у интересовањима својих вршњака у земљи циљне културе и код нас**
Meine Familie	**Кроз говорне и писане вежбе ученици уче и увежбавају:** **- Изразе и речи које се односе на тему: *Das ist meine Familie. Das ist mein / meine Opa / Oma...*** **- Изражавање на тему** **- Занимања у мушком / женском роду: *der Lehrer / die Lehrerin*** **- Разговор о омиљеним занимањима** **- Употребу присвојног члана у номинативу: *mein / meine; dein / deine...*** **- Употребу прилога за место: *vorne, hinten, rechts, links*** **- Вођење дијалога на тему**	**Комуникативна, интеркултурна, опште когнитивне способности, вештина разумевања говора**	**По обрађеној области ученици су у стању да:** **- разумеју једноставан опис особа** **- описују особе користећи једноставна језичка средства** **- разумеју једноставна питања која се односе на тему и одговарају на њих** **- разумеју обавештења о простору** **- дају обавештења о продтору** **- разумеју и формулишу једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност** **- разумеју текст на тему** **- разговарају на тему** **- напишу текст на тему** **- размењују информације на тему** **- упознају се са породичним односима у земљи циљне културе**
Was kostet das	**Кроз говорне и писане вежбе ученици уче и увежбавају:** **- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *Ich möchte.../Ich hätte gern... Was***	**Комуникативна, интеркултурна, опште когнитивне способности, вештина разумевања говора**	**По обрађеној области ученици ће бити у стању да:** **- разумеју једноставне изразе који се односе на количини нечега** **- питају и кажу колико нечега има** **- на једноставан начин затраже артикле**

	kostet...? Das ist aber teuer. Wie viel Taschengeld bekommst du? Ich finde das... **- Разговор на тему** **- Исказивање жеља** **- Употребу неправилних глагола** **- Употребу модалног глагола möchten** **- Ред речи у реченици** **- Изговор дифтонга ei, au, eu** **- Различите технике читања**		**- питају и кажу колико нешто кошта** **- разумеју жеље и реагују на њих** **- размене једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама** **- саопште шта они или неко други жели** **- разумеју и формулишу једноставне исказе којима се тражи мишљење** **- упознају се са валутом немачког говорног подручја**

6.2.2 Шести разред

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК		По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
Књижевност **Лирика** 1. Обредне лирске народне песме (избор) 2. Ђура Јакшић: Вече 3. Јован Дучић: Село 4. Мирослав Антић: Плава звезда 5. Вељко Петровић: Ратар / Алекса Шантић: О, класје моје 6. Десанка Максимовић: Грачаница/ Војислав Илић: Свети Сава 7. Стеван Раичковић: Хвала сунцу, земљи, трави 8. Милован Данојлић: Овај дечак зове се Пепо Крста 9. Сергеј Јесењин: Песма о керуши Књижевни термини и појмови Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет;	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу -Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца -Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак -На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими. -Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	-повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита; -чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова; -одреди род књижевног дела и књижевну врсту; -прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; -разликује ауторску приповетку од романа; -анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима); -уочава основне елементе структуре књижевноуметничког

врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац). Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха. Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). Епика 12. Народна песма: Смрт Мајке Југовића 13. Народна песма: Марко Краљевић укида свадбарину 14. Петар Кочић: Јаблан 15. Исидора Секулић: Буре (одломак)/Бранко Ћопић: Чудесна справа 16. Иво Андрић: Аска и вук 17. Антон Павлович Чехов: Ванька/Итало Калвино: Шума на ауто -путу (из збирке прича Марковалдо или годишња доба у граду) 18. Светлана Велмар Јанковић: Сирото ждребе (из Књиге за Марка) Књижевни термини и појмови Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно -историјско предање (нпр. Смрт Марка Краљевића) Драма 6. Коста Трифковић: Избирачица (одломак) 7. Миодраг Станисављевић: И ми трку за	-Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела -Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве -На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача -Упоређују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике		дела: тема, мотив; радња, време и место радње; -разликује заплет и расплет као етапе драмске радње; -разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; -разликује облике казивања; -увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; -одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту; -анализира узрочно - последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди; -анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста; -уочава хумор у књижевном делу; -разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона; -илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; -разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи; -употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање; -разликује и гради аугментативе и деминутиве;

коња имамо(одломак) 8. Бранислав Нушић: Аналфабета (одломак) Књижевни термини и појмови Драмске врсте: комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет). НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела) 1. Вук Караџић: Живот и обичаји народа српскога: Божић(одломак); Ђурђевдан(одло мак); Додоле, прпоруше и чароице(одломци) 2. Владимир Хулпах: Легенде о европским градовима (избор) 3. Никола Тесла: Моји изуми (поглавље по избору) 4. Жан -Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца(избор) 5. Гроздана Олујић: Били су деца као и ти(избор) ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме о Косовском боју (избор) 2. Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор) 3. Бранислав Нушић: Аутобиографија 4.Анђела Нанети: Мој дека је био трешња 5. Весна Алексић: Кањави коњ (Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу Сварогу – Небески ковач и Прича о богу Стрибору – Сеченско светло) 6. Бранко Ћопић: Орлови рано лете 7. Ференц Молнар: Дечаци Павлове улице Допунски избор лектире (бирати 3 дела) 1. Добрица Ерић:			

Месечеви миљеници(песме о свицима)(избор) 2. Бранислав Петровић: избор из антологија песама за децу (Морава, Влашићи, Дунав, Говор дрвећа, Грађење куће, Па шта, па шта и друге) 3. Владимир Стојиљковић: Писмописац (Писмо Бранку Ћопићу) 4. Владимир Андрић: Пустолов 5. Тиодор Росић: Приче старог чаробњака(једна прича по избору) 6. Борислав Пекић: Сентиментална повест Британског царства(„Велика повеља слободе у земљи без устава” – одломци) 7. Вилијем Саројан: Зовем се Арам 8. Хенрик Сјенкијевич: Кроз пустињу и прашуму 9. Џејмс Крис: Тим Талир или Продати смех 10. Џек Лондон: Зов дивљине/Бели очњак 11. Реј Бредбери: Маслачково вино(избор) 12. Ивана Брлић Мажуранић: Приче из давнина (избор) 13. Владислава Војновић: Приче из главе (прича Позориште – одломци) 14. Јасминка Петровић: Ово је најстрашнији дан у мом животу 15. Александар Поповић: Снежана и седам патуљака,драмска бајка			
Језик Подела речи по постанку:просте речи и творенице,породица речи,уочавање корена речи.Саставни делови твореница(творбене основе,суфикси и префикси).Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, паноа, Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима Самоевалуација и евалуација	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	-повезује граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; -препозна делове речи у вези са њиховим грађењем; - разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора; - разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује

суфиксима. Настанак гласова и говорни органи,подела гласова,самогласници и сугласници(прави сугласници и сонанти).Подела сугласника по месту изговора и звучности. Подела речи на слогове, слоготворно р.Гласовне промене-уочавање у грађењу и промени речи:непостојано а, једначење сугласника по звучности и месту изговора, промена л у о, палатализација, сибиларизација, јотовање, губљење сугласника. Заменице:неличне именичке(односноупитне,неодређене,опште,одричне),придевс ке заменице-присвојне(с нагласком на употребу заменице свој,показне,односноупитне,неодређене,опште,одричне). Граматичке категорије заменица:род,бројпадеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена:аорист, имперфекат(само на нивоу препознавања;имперфекат глагола бити), плусквамперфекат. Независне предикатске реченице-појам комуникативне функције, подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.			књижевнојезичку норму; - одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик; - препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом; - разликује реченице по функцији - правилно изговара речи водећи рачуна о дужини; -разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи;
Правопис Писање имена васионских тела. Растављање речи на крају реда(основна правила). Правописна решења у вези са глаголским променама. Писање именичких придевских одричних	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: текстова, табела Самоевалуација и евалуација Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке		-доследно примењује правописну норму у писању имена васионских тела, именичких придевских одричних заменица са предлогом; -користи Правопис (школско издање);

заменица са предлозима. Писање заменице Ваш великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика	-Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури		
Ортоепија Правилан изговор гласова ч,ћ,џ,ђ,р Дуги и кратки акценти	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Јавним излагањем ученици развијају реторичке способности -Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва -Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију Самоевалуација и евалуација		Говори јасно поштујући стандарднојезичку норму; изражајно чита обрађене књижевне текстове.
Језичка култура Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему. Учтиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористицима). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту. Богаћење речника: лексичко-семантичке вежбе (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); стилске вежбе: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за тражење погодног израза).	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Ученици развијају своју писменост -Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност -Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе -Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање -Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима -Самостално примењују правописна правила Самоевалуација и евалуација	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	-саставља обавештење, вест и кратак извештај; -разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; -проналази, повезује и тумачи експлицитно и имлицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; -драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста; -уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину; -препоручи књижевно дело уз кратко образложење; -упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст.

Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање унапређене верзије састава).			
Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ЧОВЕК И ДРУШТВО	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	- Разуме једноставне текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе - Поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства - Размени једноставне информације личне природе - У неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима - Разуме и следи једноставна упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота - Пружи једноставна упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота - Разуме једноставне текстове у којима се описују способности и умећа

			- Опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа - Разуме једноставна питања која се односе на оријентацију / положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих - Затражи и разуме обавештења о оријентацији / положају предмета и бића у простору и правцу кретања - Разуме једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност - Формулише једноставне исказе који се односе на поседовање и припадност - Пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто - Разуме једноставне исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих - Изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење - Разуме једноставне текстове којима се описују радње и ситуације у садашњости - Размени појединачне информације и / или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости - Опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа

			- Разуме једноставне текстове који се односе на опис живих бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања - Опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставна језичка средства - Разуме једноставне исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих - Изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење - Разуме једноставне исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих - Изражава мишљење, слагање / неслагање и даје кратко образложење
КУЛТУРА, УМЕТНОСТ И ИСТОРИЈА		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у	- Разуме једноставне текстове у којима се описују догађаји, способности и искуства у прошлости - Размени појединачне информације и / или неколико информација у низу о догађајима, способностима и искуствима у прошлости - Опише у неколико, краћих везаних исказа догађај, способност и искуство из прошлости - Опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. - Разуме једноставне исказе

		демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	којима се тражи мишљење и реагује на њих - Изражава мишљење, слагање / неслагање и даје кратко образложење - Пита и саопшти колико нечега има / нема, користећи једноставна језичка средства - Честита, захвали се и извини се користећи једноставна језичка средства - Разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих - Изрази жеље, интересовања, потребе једноставним језичким средствима
ОБРАЗОВАЊЕ И СВЕТ РАДА		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и	- Разуме једноставне забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих - Размени једноставне информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе - Саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства - Разуме једноставне текстове који се односе на опис живих бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања - Опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње,

		информацијама; Решавање проблема;	стања и збивања користећи једноставна језичка средства - Разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих - Упути уобичајене молбе и захтеве - Разуме једноставне исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих - Изражава мишљење, слагање / неслагање и даје кратко образложење - Разуме једноставна питања која се односе на оријентацију / положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих - Затражи и разуме обавештења о оријентацији / положају предмета и бића у простору и правцу кретања - Опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима
ПРИРОДА И ЕКОЛОГИЈА		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем,	- Разуме једноставне текстове који се односе на опис живих бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања - Опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставна језичка средства - Разуме једноставна питања која се односе на оријентацију / положај предмета и бића у

		парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	простору и правац кретања и одговори на њих - Затражи и разуме обавештења о оријентацији / положају предмета и бића у простору и правцу кретања
НАУКА И ТЕХНИКА		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	- Разуме једноставне исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих - Размени једноставне исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима - Саопшти шта он / она или неко други планира, намерава, предвиђа - Разуме једноставне исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих - Изражава мишљење, слагање / неслагање и даје кратко образложење - Разуме једноставне предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговара на њих уз одговарајуће образложење - Упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе - Затражи и пружи додатне информације у вези са

			предлозима, саветима и позивима на заједничке активности
ЖИВОТНЕ НАВИКЕ И ЗДРАВЉЕ		Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	- Разуме једноставне предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење - Упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе - Затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности - Разуме једноставне изразе који се односе на количину и цену - Пита и саопшти колико нечега има / нема користећи једноставна језичка средства - Пита / каже / израчуна колико нешто кошта - Разуме једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност - Формулише једноставне исказе који се односе на поседовање и припадност - Пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто - Разуме једноставне исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих - Изрази допадање и недопадањ е уз једноставно образложење - Разуме једноставне исказе

			којима се тражи мишљење и реагује на њих - Изражава мишљење, слагање / неслагање и даје кратко образложење

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Цели бројеви	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за учење - Рад са подацима и информацијама - Комуникација - Сарадња - Дигитална компетенција	-прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе бројеве; – одреди супротан број и апсолутну вредност целог броја; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза - реши једноставнији проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз
Троугао - први део	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	- класификује троуглове на основу њихових својстава; – конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова; - правилно користи геометријски прибор

Рационални бројеви - први део	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	– прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису); – одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева; – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину
Троугао - други део	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	– уочи одговарајуће елементе подударних троуглова; – утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности; – конструише троугао на основу задатих елемената (странице и углови троуглова); – примени својства троуглова у једноставнијим проблемским задацима; – сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама; – одреди центар описане и уписане кружнице троугла; – примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима;
Рационални бројеви - други део	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и	– примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама; – прикаже податке и зависност између две величине у

	индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм); – тумачи податке приказане табелом и графички;
Четвороугао	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	-класификује четвороуглове на основу њихових својстава; – конструише паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла); – примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима; – сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама;
Површина троугла и четвороугла	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**	Компетенције	Исходи

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Основи проучавања прошлости	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона, ППТ Посета локалном музеју и културно-историјским споменицима, историјском архиву, евентуално виртуелна посета музеју, локалитету... Проналажење примера од стране ученика Коришћење ДАТИН-ог е - уџбеника: тестови, видео записи са питањима, ППТ; и др.	Рад са подацима и информацијама; Комуникација	- лоцира одређену временску јединицу на временској ленти - именује периоде прошлости и историјске периоде, наводи граничне догађаје - разврстава историјске изворе према њиховој основној подели - повезује историјске изворе са установама у којима се чувају - користи основне историјске појмове - именује средњи век и нови век и наводи граничне догађаје - користи основне историјске појмове (стари век, средњи век, повеља, житије) - пореди историјске периоде - разврстава историјске изворе према њиховој основној подели и према историјском периоду
Средоземље и српске земље у раном средњем веку	Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду: анализа слика, историјске карте, историјских извора, различитих графичких организатора, ППТ, видео материјали, пројектна настава; израда шема и др. Корелација са сродним предметима: географија, веронаука, ликовно, музичко, грађанско, српски језик кроз интегративну наставу и тематско повезивање Стално коришћење историјске карте Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура,	Естетичка компетенција; Комуникација	– образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; – пореди историјске појаве; – наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у раном средњем веку; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – приказује на историјској карти динамику

	илустрација, табела, ППТ, питања Посета локалном музеју и културно-историјским споменицима, историјском архиву Упућивање ученика на коришћење уџбеника, додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације Обележавање Дана словенске писмености		различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у раном средњем веку ; – идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег века; – изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у раном средњем веку ; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у раном средњем веку; – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности; – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини;
Средоземље и српске земље у позном упозном средњем веку	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења. Користити разноврсне технике/методе и облике рада Корелација са сродним предметима: географија, ликовно	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Сарадња; Дигитална компетенција; Комуникација; Одговоран однос према здрављу;	– образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; – пореди историјске појаве; – наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у позном средњем

	и музичко васпитање, верска настава, грађанско васпитање, кроз интегративну наставу и тематско повезивање Коришћење уџбеничких текстова, историјских извора ињихова анализа Стално коришћење историјске карте Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура, илустрација, шеме друштвене лествице, питања, ППТ, шеме Упућивање ученика на коришћење уџбеника, додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације Коришћење ресурса локалне историје		веку; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у позном средњем веку; – идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег века; – изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем веку; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку; – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности; – образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог

			века; – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.
Европа, свет и српске земље у раном новом веку	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Користити разноврсне технике/методе и облике рада Корелација са сродним предметима: географија, ликовно и музичко васпитање, верска настава, грађанско васпитање, кроз интегративну наставу и тематско повезивање Коришћење уџбеничких текстова,	Компетеницција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Дигитална компетенција; Комуниикација; Одговорно учешће у демократском друштву;	– образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; – пореди историјске појаве; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском

	историјских извора и њихова анализа Стално коришћење историјске карте Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура, илустрација, шеме друштвене лествице, питања, ППТ, шеме Упућивање ученика на коришћење уџбеника, додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е -уџбеника и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације. Коришћење ресурса локалне историје		контексту; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у раном новом веку; – идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку; – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности; – образлаже најважније последице научно -техничких открића у периоду средњег и раног новог века; – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у

			савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	-Упознати ученике са општим предметом проучавања друштвене географије. -Упознати ученике са друштвено-географским дисциплинама и њиховим предметима проучавања, као и са њиховим везама са другим географским дисциплинама и другим наукама	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција -Естетичка компетенција -Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	Успоставља везе између физичкогео-графских и друштвеногеографских објеката, појава и процеса;
ГЕОГРАФСКА КАРТА	-Оспособити ученике да усвоје и разумеју појам географска карта, меридијан, паралела, екватор и	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама	-Одређује математичкогеографски положај на Земљи;

	гринич (при обради користити глобус, карту света) -Оспособити ученике да самостално одређују географску ширину и дужину на карти и глобусу (указати на корелацију са математиком). -Оспособити ученике да тумаче различите картографске знаке, да читају и анализирају општегеографске и тематске карте, објаснити начине представљања рељефа на картама. -Оспособити ученике за оријентацију у простору повезивањем већ постојећих знања о начинима оријентације помоћу Сунца,маховине -Оспособити ученике за оријентацију помоћу компаса и ГПС уређаја.	-Комуникација -Дигитална компетенција -Естетичка компетенција -Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	- анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; - оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе;
СТАНОВНИШТВО	-Упознати ученике са одликама и факторима демографског развитка, распоредом становништва на Земљи као и његовим структурним обележијима (нагласак да буде на обради основних појмова о становништву, значају његовог проучавања, као и основним изворима података) -Код ученика развијати свест о значају улоге човека у простору у коме живи -Указати на значај миграционих	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција -Естетичка компетенција -Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	-доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; - анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; - анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих

	кретања за савремени демографски развитак -Указати на различите социјалне, етничке и културне групе као важан корак у подстицању толеранције и солидарности. -Приликом обраде садржаја користити географске крте, различите тематске карте, дијаграме, графикон;		социјалних, етничких и културних група;
НАСЕЉА	-Упознати ученике са основним појавама и процесима у развоју насеља у Србији, Европи и свету (нагласити корелацију са историјом). -Помоћи ученицима да се упознају са основним кавантитативним показатељима (нпр:популациона величина градова) -Објаснити најосновнију поделу насеља и указати на функције насеља. -Акценат ставити на процесе у развоју насеља (урбанизација, депопулација, деаграризација);	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција -Естетичка компетенција -Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	-анализира географски положај насеља; - објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; - доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима;
ПРИВРЕДА	-Упознати ученике са основним појмовима о привреди, факторима развоја привреде и појединих делатности као и утицајем привреде на географски простор. -Оспособити ученике да анализирају утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција -Естетичка компетенција -Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	-уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; - доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; - вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној

	делатности. -Указати на то како развој утиче на квалитет животне средине, шта је одрживи развој и због чега је значајан;		средини, Србији, Европи и свету;
ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ	-Упознати ученике са политичкогеографским карактеристикама државе, дефинисати појам државе, њене елементе и указати на време и место настанка првих држава у свету. -Ставити акценат на мотиве (интересе) интеграционих процеса. -Указати на значајне међународне организације (ЕУ,УН,НАТО пакт...);	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција -Естетичка компетенција -Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	-објасни политичко-географску структуру државе; - представи процесе који су довели до формирања савремене политичкогеографске карте света;
ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	-Указати ученицима на могућност примене знања из опште (физичке и друштвене) географије у регионалној географији. -Упознати ученике са основним појмовима о континенту (географски положај, границе и величина, природне и друштвене одлике,регије;	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција -Естетичка компетенција -Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	-објасни како се издвајају географске регије; - илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	- У остваривању наставе потребно је подстицати истраживачки рад ученика основних сличности и разлика спољашње и унутрашње грађе и функционисања различитих живих бића, треба користити школски микроскоп, обрађивати примере из непосредног окружења и водити рачуна да се ученици хумано опходе према живим бићима које истражују -Достизање исхода је могуће кроз различите вежбе и практичне активности ученика као нпр. израда плаката (људско тело, упоредни преглед спољашње грађе: човек, један кичмењак, један бескичмењак, биљка, гљива), квиз (нпр. Чији су зуби?), мерење пулса при мировању и физичкој активности, испитивање тока воде кроз биљку, дисековање цвета, размножавање биљака семеном и пелцером, микроскопирање ћелија квасца/инфузоријума/самостално направљених препарата, употреба едукативних филмова (нпр. Живот у капи воде) итд.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; одреди положај органа човека и њихову улогу; цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; хумано поступа према организмима које истражује; групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	-Знања и искуства ученика стечена у претходном разреду, треба проширити и надоградити појмовима: животна средина, популација, екосистем и еколошка ниша. -Теме се обрађују уз више вежби теренског типа. -Задаци Истражи и прикажи могу да буду показатељ у којој мери су ученици разумели основне	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	- направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; - размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; - илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; -

	еколошке појмове. Истраживање може да подразумева познат терен, литературу, нтернет. Важно је да се обезбеди час за презентовање резултата истраживања, као и да ученици сами процене квалитет и добију повратну информацију од наставника. Акценат треба ставити на односе рзмножавања када су у питању јединке исте популације и трофичке односе када су у питању јединке различитих популација. -Приликом обраде абиотичких фактора, не треба инсистирати на груписању већ пажњу усмерити на њихов утицај на раст и развиће. - Антропогени фактор треба обрадити кроз различите облике загађења, без улажења у хемијске процесе јер ученици немају потребна знања из ове области -Требало би укључивати ученике у активности за заштиту животне средине, мотивисати их да предлажу акције и да на своје вршњаке делују личним примером. делује личним примером у циљу заштите животне средине; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.		истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; - идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту; - повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	- Уводе се нови појмови- ген и ДНК (у једру или ван једра код	Компетенција за учење Рад са подацима и	- користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и

	прокариота), деобе телесних и полних ћелија,количина наследног материјала. - Индивидуалну варијабилност организама у популацији треба повезати са механизмом природне селекције, као еволуционим механизмом који доводи до адаптирања организама на услове животне средине. - Потребно је подстицати ученике да сами пронађу примере о деловању природне селекције. За вештачку селекцију потребно је да ученици сами истраже које су биљке и животиње људи почели припитомљавати у прошлости и због чега. - Природну и вештачку селекцију треба реализовати кроз обраду и табеларно и графичко приказивање неколико различитих примера, са обавезним извођењем закључака. - Потребно је ученике подстицати да истражују нове примере индивидуалне варијабилности и резултате прикажу одељењу.	информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	посматрање готових и самостално израђених препарата; - хумано поступа према организмима које истражује; - истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; - идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; - повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	- Основна идеја коју ученици треба да усвоје је да су сви организми који данас живе на Земљи потомци заједничког претка, који је био једноћелијски организам без формираног једра - Потребно је обрадити улогу ћелија без једра и ћелија са једром у појави вишећеличности. - При разврставању и груписању живог света, треба користити филогенетски приступ, односно заједничко порекло, принцип сродности и сличности. -	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран односприема околини Одговоран однос према здрављу	истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; одреди положај непознате врсте на „дрвету живота“, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама;

	Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота” треба да има логички след, који произилази из знања о грађи ћелија		користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	У овој области акценат је на основним чињеницама о превенцији заразних болести, путевима преношења и спречавању ширења - Посебно треба обратити пажњу на антибиотике - Важан део ове области је упознавање са болестима зависности, нарочито алкохолизмом - Неопходно је подстаћи ученике да сами, уз употребу ИК технологија истражују ову област - Градиво на тему климатских промена обрадити у виду преојекта (радионице, филм и приредба) - Препорука је да се за обраду ових појмова повремено доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	- одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; - доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; - збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; - повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине; користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата - разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ИКТ	Дигитални уређаји и кориснички програми Делови	– компетенција за учење – естетичка компетенција – комуникација	... именује основне компоненте рачунара, наведе примере корисничких програма за

	(компоненте) дигиталних уређаја Правилно коришћење дигиталних уређаја Рад са датотекама на различитим уређајима Креирање, чување и проналажење датотека Копирање и пренос података са екстерних уређаја и меморија на дигитални уређај Организација датотека и фасцикли у облаку података Рад са текстом – унос и едитовање текста Унос текста. Дигитални правопис. Уређивање и обликовање текстуалног документа Чување текстуалног документа Обликовање текста и слика Форматирање карактера Форматирање пасуса Уметање слике и додавање текста на слику Исцртавање основних геометријских објеката Рад са табелама у програму за обраду текста Уметање табеле у текстуални документ Форматирање табеле Рад са табелама, обликовање текста и слика Рад са звучним и видео записом Основна обрада звучног записа Претварање (конверзија) типа звучне датотеке Основна обрада	– одговоран однос према здрављу – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – сарадња – дигитална компетенција	одређену намену ... користи програм за управљање документима на рачунару ... разуме поступак дељења докумената преко Google диска ... креира текстуални документ, примењује акције едитовања и форматирања и умеће табеле у документ ... креира, уређује и структуира текстуалне документе који садрже табеле ... креира и обрађује дигиталну слику ... примењује алатке за снимање и обраду аудио-записа ... правилно користи ИКТ уређаје ... примењује алатке за снимање и обраду видео-записа 422 ... креира, уређује и структуира дигиталне садржаје (мултимедијалне презентације) који садрже табеле, видео и аудио записе

	видео записа Рад са звучним и видео записом Мултимедијалне презентације Појам мултимедијалне презентације Одлике квалитетне мултимедијалне презентације Креирање мултимедијалне презентације Форматирање презентације помоћу мастер слајда		
Дигитална писменост		– компетенција за учење – естетичка компетенција – комуникација – рад са подацима и информацијама – сарадња – дигитална компетенција	... препознаје и објасни функцију основних интернет сервиса ... ефикасно користи интернет сервисе ...одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу ... приступа интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права ...објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом CC лиценцом ... чува и организује податке локално и у облаку ... примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи ... поставља резултат свог рада на интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника
Рачунарство	–	– компетенција за учење – одговорно учешће у демократском друштву	... разуме разлику између текстуалних и визуелних програмских језика

		– комуникација – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – дигитална компетенција	... објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, учитавања, исписа) ... користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима ... сврсисходно примењује програмске структуре (уграђене функције) ... креира програм линијске структуре у текстуалном програмском језику ... објасни и примени одговарајућу програмску структуру ... разуме и предвиђа резултате наредби гранања ... примени одговарајућу програмску структуру ... користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности ... у визуелном окружењу креира једноставан рачунарски програм који укључује наредбе понављања ... креира једноставан рачунарски програм који укључује наредбе 423 понављања ... разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме) ... вреднује своје знање о креирању програма који укључују наредбе понављања, гранања и дефинисане функције у текстуалном програмском језику

			... креира програм који укључује математички алгоритам у текстуалном програмском језику
Пројектна настава	–	– одговорно учешће у демократском друштву – комуникација – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – сарадња – дигитална компетенција	... сарађује с осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом ... бира и примењује технике и алатке у складу са фазама реализације пројекта ... сарађује с осталим члановима групе у прикупљању и обради материјала и формулацији закључака у вези са темом ... сарађује с осталим члановима групе у представљању резултата и закључака ... наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка ... вреднује своју улогу у групи при изради пројектног
	–		
	–		
	–		

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		

ПРОГРАМ	ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1. Животно и радно окружење	- Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно). - Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта). - Користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину. - Посматрање и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. - Обезбедити ако је могуће стоврити услове за ситуационо учење кроз компјутерску симулацију, што ће упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. У случају да то није могуће анализирати планове одговарајућих инсталација и начин функционисања, након	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	- упознавање са развојем и значајем грађевинарства и урбанизма - препознавање савремене културе становања - класификује кућне инсталације - повезује развој и значај грађевинарства и урбанизма - разуме начин функционисања и примене кућних инсталаццција - анализира карактеристике савремене културе становања - разуме просторно и урбанистичко планирање

	тога одговарајућим скицама и цртежима проверити да ли су ученици разумели поменуту тематику.		
2. Саобраћај	- Безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавање и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученике довести у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају. - Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе. - Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе (ако постоје). Ако школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или фискултурне сале ради остваривања овог исхода.	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -решавање проблема -сарадња	- класификује врсте саобраћајних објеката према намени - познаје правила безбедног понашања и кретања пешака и бициклисте у саобраћају - повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе - демонстрира правилно и безбедно понашање пешака и бициклисте на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације
3. Техничка и дигитална писменост	- На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву	-скицира просторни изглед грађевинског објекта - чита и црта грађевински

	ученици усвојили у претходном разреду. - Ученике оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. - Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користити индивидуални облик рада. - Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. - Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. - Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације - Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. - Израда мини-пројеката хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице	- естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња -дигитална компетенција	технички цртеж уз помоћ наставника - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уз помоћ наставника - креира дигиталну презентацију уз помоћ наставника - чита и црта грађевински технички цртеж - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката - самостално креира дигиталну презентацију и представља је - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уважавајући потребе савремене културе становање - успешно креира дигиталну презентацију и презентује је

	грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. - Користити дигиталне презентације које ће ученици израдити. Акценат треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. Обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.		
4. Ресурси и производња	-На почетку рада на овој области упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље. - Показати угледне примере појединих грађевинских материјала, а предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом. - Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња дигитална компетенција	- препознаје основне грађевиснке материјале - препознаје грађевинске и пољопривредне машине и алате - описује занимања у области грађевинарства пољопривреде - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине уз помоћ наставника - повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова -повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије - повезује гране пољоприведе са одређеном врстом производње хране - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине

	грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу. Користити мултимедијалне презентације и одговарајуће цртеже за проверу усвојености знања. - Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Потребно је да ученици повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом. - Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Користити слике, цртеже и мултимедијалне презентације. - Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Користити мултимедијалне презентације и узорке одговарајућих материјала. - Упознати ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз изношење различитих примера из живота, ученике упутити на		- реализује активност која указује на важност рециклаже - образлаже на примеру коришћење обновиљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије - успешно израђује модел грађевинске и пољопривредне машине

	правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање стана/куће. За реализацију овог дела наставне теме користити мултимедијалне презентације.		
5. Конструкторско моделовање	- Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирању планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања. - Ученике могу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о	- одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња дигитална компетенција	- уз помоћ наставника, или успешнијих ученика у тиму, израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - уз помоћ наставника или успешнијих ученика у тиму безбедно изводи радне операције - израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта - самостално проналази информације потребне за израду матеке и модела - самостално креира планску документацију користећи програм за обраду текста - припрема и организује радно окружење - самостално израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата,

	условима, потребама и начину реализације макете/моделакористећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. - У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела. У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички дух затевима да се врши процена употребљивости и оправдности реализованих решења		машина у складу са принципима безбедности на раду - успешно израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - успешно израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење модела/макете - одређује реалну вредност израђене макете/модела укључујући оквирну процену трошкова

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1. Боје	– развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената; – стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и	Компетенција за учење	(Ученик ће бити у стању да...) Препозна боје спектра, зна које су основне, а које су

	средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства; – развијање способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење; – развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу; – развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање; – подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде; – стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве; – омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности; – развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности. Циљеви се остварују кроз: обраду, практичан рад, вежбање, истраживачки рад, прикупљање и излагање радова, остварене посете музејима и другим институцијама културе…	Дигитална компетенција Решавање проблема Естетичка компетенција	изведене боје. Објасни спектар боја. Уочи мешање боја помоћу обојене светлости. Препозна нове појмове: луминообјекти и витраж, пигмент, гумиарабика, суви пастел и уљани пастел. Користи суви пастел у свом ликовном раду. Уочи и упореди разноврсне примере из света уметности који илуструју различите приступе решавању истог или сличног ликовног проблема. Повезује усвојена знања о бојама и пигментима с природним окружењем. Разликује хроматске и ахроматске боје, примарне, секундарне и терцијарне боје. Користи интернет за проналажење примера везаних за наставну тему. Разликује светлину, тон, валер, интензитет – засићеност, нијансу, контраст и волумен.

2. Комуникација		Компетенција за учење Комуникација Дигитална компетенција Решавање проблема Естетичка компетенција	Препознаје и разликује мотив, тему, поруку, жанр сцену, апстрактна уметност Разликује постојањаразличитих тема у визуелним уметностима (религијска, митолошка, историјска). Разуме различиту улогу и намену уметничких дела кроз историју Разуме појмове: визуелна комуникација, фотографија, дигитална фотографија, фонтови, графички дизајн, знак – лого, мртва природа, пејзаж, портрет. Самостално користи нова знања о митолошким мотивима у свом ликовном раду.
3. Текстура		Компетенција за учење Решавање проблема Естетичка компетенција	Уочи разлике између тактилне и визуелне текстуре.Разликује колаж, деколаж и асамблаж. Уочи и упореди разноврсне примере из света уметности који илуструју наставну тему. Повезује усвојена знања о

			текстури с појавама у природи и окружењу
4. Уобразиља		Компетенција за учење Дигитална компетенција Решавање проблема Естетичка компетенција	Разуме нове појмове: машта, уобразиља, фантазија, имагинација. Користи машту у самосталном стваралачком раду Препознаје постојање фантастике, маште, надреалних тема у визуелним уметностима, Уочава и упоређује разноврсне примере који илуструју наставну тему, Дискутује о свом и раду других у групи, уме да процени свој рад и рад других у групи. Користи препоруке наставника за свој ликовни рад.
5. Простор		Компетенција за учење Комуникација	Разуме, именује и описује појмове простор, ентеријер, функционалност,

		Дигитална компетенција Решавање проблема Естетичка компетенција	амбијент, дизајн ентеријера. Наводи примере простора у свакодневном окружењу. Активно посматра, уочава, упоређује и анализира простор, предмете и бића у њему Изражава своје идеје о ентеријеру у ликовном раду.

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**	**Компетенције**	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Човек и музика	Стицање знања о музици у различитим епохама има за циљ разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких из- ражајних средстава, инструмената, жанрова и облика. У начину реализације ових садржаја увек треба кренути од музичког дела, слушања или извођења. Час треба да буде оријентисан на улогу и природу музике, однос човека у датом периоду према њој и њеној намени, као и промишљању да ли је музика (и ако јесте, на које начине) била уметност какву данас познајемо или и нешто друго. Информације које се тичу	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: - повеже различите видове музичког изражавања са друштвено историјским амбијентом у коме су настали; - наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе; - уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку и ренесанси; - опише улогу музике у средњовековној Србији; - уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе; - издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; - објасни како је музика повезана

	контекста (на пример историјске, антрополошке, културолошке природе) треба да буду одабране и пренесене у служби разумевања света музике у датом духу време- на. Хронолошки аспект Музичке културе за шести разред допри- носи корелацији знања и треба имати на уму да одређени пред- мети покривају информисаност о немузичким аспектима средњег века и ренесансе на детаљнији и специфичнији начин.		са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; - користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
Музички инструменти	*Музички инструменти* су незаобилазни елемент свих обла- сти Музичке културе. Како су, поред људског тела и гласа, значајно средство музичког изражавања човека, информације о музичким инструментима треба да проистекну непосредно из историјског и стваралачког контекста. У том смислу, треба посебно обратити па- жњу на везу између избора инструмената и догађаја, односно при- лика када се и на који начин музика изводила. Као и све друге, инструменте са диркама треба обрадити кроз одговарајуће слушне примере који на упечатљив начин презентују њихове основне карактеристике. Информације о инструментима са диркама (клавијатуром) треба да буду сведене и усмерене на начин добијања тона, тонску боју, изражајне и основне техничке	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: - одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку; - опише разлику у начину добијања звука код иснтрумената са диркама; - препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; - разликује вокално инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе; - идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе; - уочи сличности и разлике између православне и - (римо)католичке духовне музике; - идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба; - користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво

	могућности и примену. Инструменте средњег века и ренесансе потребно је аудитив- но и визуелно приказати кроз најосновније информације у оквиру предвиђеног наставног садржаја. Народне инструменте појединих крајева треба слушно представити и повезати са обрадом народне песме одређеног краја. До знања о инструментима ученици треба да дођу из непосред- ног искуства путем слушања и опажања, а не фактографским набра- јањем, односно меморисањем података. У томе, као и у примени зна- ња из ове области, могу помоћи и доступне ИКТ апликације.		
Слушање музике	Слушање музике је активан психички процес који подразуме- ва емоционални доживљај и мисаону активност. Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу прили- ком слушања како би могао да прати музички ток (попут извођач- ког састава, темпа, начина на који је мелодија извајана, специфич- них ритмичких карактеристика и сл.). Постепено, ови елементи музичког тока постају ‚константа' у процесу ученичке перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: - разликује вокално инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе; - коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте ; - идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе; - уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике; - идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба; - понаша се у складу са правилима музичког

	усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специ- фичности музичког дела. У контексту средњег века и ренесансе, посебно треба обратити пажњу на везу између природе музичког тока и намене слушаног дела – описати специфичност одређених елемената музичог дела и звучни и карактерни ефекат који је њима постигнут, потом повезати са контекстом настанка дела и намене. Композиције које се слушају, својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика. Вокална, ин- струментална и вокално-инструментална дела треба да буду засту- пљена равноправно. Код слушања песама посебно треба обрати- ти пажњу на везу музике и текста, а код инструменталних дела на извођачки састав и изражајне могућности инструмената. Елементи музичке писмености су у служби горе наведеног. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумева- ња слушаног дела, подстичући код ученика креативност и критичко мишљење. Слушање дела инспирисаних фолклором, свог и других народа и народности треба представити у контексту разумевања различитог садржаја, облика и расположења слушаних		бонтона у различитим музичким приликама; - критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; - користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

	композиција.		
Извођење музике	Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугороч- но памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и фине моторичке радње. Квалитет- но музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да се кроз извођење музике, а у оквиру индиви- дуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања. С обзиром на то да ће певање и свирање произилазити и из историјског контекста, начин извођења треба прилагодити у одно- су на дати контекст. Посебну пажњу треба усмеравати на спонтане покрете као одговор на музику (игра) и покрете који имају одгова- рајуће значење у музичком чину. *Певање* Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела. Посебну пажњу треба обратити на тонски опсег композици- ја за певање због физиолошких промена певачког апарата (мути- рање). Приликом извођења песама најстарије	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: - изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи; - примењује правилну технику певања; - примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; - развије координацију и моторику кроз свирање и покрет; - примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; - користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

	музичке фолклорне традиције, треба неговати нетемперовани начин певања и дозволи- ти природним бојама гласа да дођу до изражаја. Песме се обрађују по слуху и из нотног текста. Приликом обраде песама из нотног текста након текстуалне, следи анализа нотног текста, савладавање ритма, певање солмизацијом и на кра- ју певање са литерарним текстом. Са ученицима је неопходно по- стићи изражајно певање. *Свирање* Узвођење свирањем треба реализовати на ритмичким и мелодијским инструментима. Свирање на мелодијским инстру- ментима је олакшано чињеницом да су ученици музички описме- њени те могу користити нотне примере појединих песама које су најпре анализиране и солмизационо обрађене. Свирањем се поред осталог развијају моторичке вештине, координација и опажајне способности. *Елементи музичке писмености* Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одгова- рајуће музичке примере и композиције, од звука ка нотној слици и тумачењу. То су: – обрада осминске триоле и синкопе; – пунктирани ритам; – такт 6/8; – Г-дур, Ф-дур, Г-мол лествица (природна и хармонска); – канон (основне карактеристике).		

Музичко стваралаштво	Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се развијају у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и пам- ћењу музичких вештина и знања. Стваралаштво може бити заступљено кроз: – музичка питања и одговоре – компоновање мелодије на задати текст – састављање ритмичке вежбе или мелодије од понуђених мотива – импровизација игре/покрета на одређену музику – илустрацију доживљаја музике – израду музичких инструмената (функционалних или не-функционалних) – музичко-истраживачки рад – осмишљавање музичких догађаја, програма и пројеката – осмишљавање музичких квизова – о Описивање места; исказивање просторних односа; изражавање молби и захтева; описивање радњи у садашњости; смишљавање музичких дидактичких игара, игара са пе- вањем, игара уз инструменталну пратњу или музичких драмати- зација – креативну употребу мултимедија: ИКТ, аудио снимци, сли- ковни материјал, мобилни телефони... Уколико има могућности, могу се осмислити и реализовати тематски пројекти на нивоу одељења или разреда.	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, ди Описивање места; исказивање просторних односа; изражавање молби и захтева; описивање радњи у садашњости; гитална компетенција	У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: - користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; - комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; - учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; - изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Физичка способност	**Праћење физичког развоја и моторичких способности путем тестирања (трчање на 30м, скок удаљ из места, издржај у згибу, итд). Вежбе за развој координације, снаге и гипкости. Спровођење вежби за унапређење брзине, издржљивости и координације. Коришћење реквизита (медицинке, вијаче) за развој експлозивне снаге. Редовно мерење и упоређивање резултата са претходном годином ради праћења развоја.**	**Решавање проблема, рад са подацима и бројевима (анализа резултата), одговоран однос према здрављу.**	**Ученик самостално изводи вежбе за јачање великих мишићних група и разуме значај континуираног вежбања за побољшање моторичких способности.**
Моторичке вештине (Спортске игре, Атлетика и Гимнастика)	**Спортске игре: Усавршавање технике и увођење основних тактичких шема (напад/одбрана) у одбојци, кошарци или рукомету. Атлетика: Техника штафетног трчања и скока у вис (прекорачна техника). Гимнастика: Извођење сложенијих елемената као што су став на шакама уз помоћ или колут летећи.**	**Тимски рад, комуникација, самоконтрола у такмичарским ситуацијама.**	**Ученик правилно изводи техничко-тактичке елементе у игри и примењује сложенија правила спортских дисциплина.**
Физичка и здравствена култура	**Предавања и дискусије о штетности седетарног начина живота и важности правилне**	**Брига о себи, социјалне вештине, учење како се учи.**	**Ученик препознаје узроке настанка деформитета кичменог стуба и стопала и**

	постуре (држања тела). Учење о правилној дистрибуцији напора и опоравка након тренинга.		**примењује заштитне положаје тела у свакодневним активностима.**
Плес и ритмичке вежбе	**Обука корака народних кола и основних корака савременог плеса. Усклађивање покрета са ритмом музике.**	**Културна свест и изражавање, естетичка компетенција.**	**Ученик изводи плесну кореографију или народно коло уз музичку пратњу, поштујући ритам и просторну структуру.**

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1.Das ist mein Zimmer	Разговор, описивање собе и предмета у њој, рад у пару, читање и слушање кратких текстова, употреба вокабулара за намештај и предлоге места. Описивање места, исказивање просторних односаизражавање молби и захтева, описивање радњи у садашњости.	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	Ученици ће бити у стању да: -описују једностна места - опишу карактеристике простора користећи једноставна језичка средства - разумеју једноставна питања која се односе на положај предмета у простору и одговори на њих - разумеју обавештења о положају предмета у простору - разумеју једноставне молбе и захтеве и реагују на њих - упуте једноставне молбе и захтеве - разумеју једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње

			- размене информације које се односе на опис догађаја и радњи у садашњости - опишу сталне, уобичајене и тренутне активности користећи неколик вввв во везаних исказа
2. Das schmeckt gut	Усвајање вокабулара за храну и пиће,вођење кратких дијалога у продавници и ресторану, изражавање допадања или недопадања. Читање кратких текстова, слушање дијалога и израда мини јеловника.Подстицање ученика на разговор о здравој исхрани.	Комуникација, одговоран однос према здрављу, сарадња, предузимљивост.	Ученици ће бити у стању да: - Разумеју краће текстове који се односе на тражење/давање информација личне природе - Поставе и одговоре на једноставна питања личне природе - У неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима - Разумеју једноставне исказе који се односе на описивање интересовања, изражавање допадања и недопадања и реагује на њих - Опишу своја и туђа интересовања и изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење - На једноставан начин наруче јело/пиће у ресторану
3. Kommst du mit?	Увежбавање позивања, прихватања позива и одбијања.Разговор о слободном	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	Разумеју краће текстове који се односе на тражење/давање информација личне природе

	времену, дружењу и активностима.Слушање аутентичних кратких разовора и писање позивница.		- Поставе и одговоре на једноставна питања личне природе - Разумеју једноставне предлоге и одговоре на њих - Упуте једноставан предлог - Пруже одговарајући изговор или одговарајуће оправдање - Разумеју једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње - Опишу сталне, уобичајене и тренутне догађаје/ активности користећи неколико везаних исказа - Разумеју планове и намере и реагују на њих - Размене једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама - Саопште шта он/ она или неко други планира, намерава - Траже и дају информације о хронолошком времену користећи једноставна језичка средства - Опишу дневни/ недељни распоред активности
4.Was trägst du gern?	Усвајање вокабулара за одећу, боје и модне детаље. Описивање особа и гардеробе кроз усмене и писмене активности. Рад на краћим дијалозима у продавници одеће.	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	- Разуме једноставне текстове у којима се описују сталне, тренутне и уобичајене радње - Опише карактеристике биће користећи једноставна језичка средства - Разумеју једноставне молбе и захтеве и реагују на њих

			- Упуте једноставне молбе и захтеве - Захвале и извине се користећи једноставна језичка средства - Разумеју свакодневне изразе у вези са осетима и осећањима и реагују на њих - Изразе основне осете и осећања користећи једноставна језичка средства - Разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагују на њих - Изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење - Питају/ кажу/ израчунају колико нешто кошта
5.Herzlichen Glückwunsch	Учење израза за честитање празника, рођендана и важних догађаја. Писање кратких честитки, позивница и порука.Разговор о обичајима и прославама у земљама немачког говорног подручја. Слушање кратких дијалога.	Комуникација, међукултурна и компетенција сарадње.	- разумеју једноставне предлоге и одговоре на њих - упуте једноставан предлог - пруже одговарајући изговор или оправдање - разумеју честитку и одговоре на њу - упуте пригодну честитку - разумеју једноставна обавештења о хронолошком времену - траже и дају информације о хронолошком времену користећи једноставна језичка средства - опишу дневни/ недељни распоред активности - разумеју једноставне изразе који се односе на количину нечега

			- питају и саопште колико нечега има/ нема, користећи једноставна језичка средства - саставе списак за куповину - изразе количину у најшире заступљеним мерама (грами, килограми...) - разумеју планове и намере и реагује на њих - размене једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама - саопште шта он/ она или неко други планира, намерава - разумеју краће текстове у којима се описују догађаји у прошлости - размене информације у вези са догађајима у прошлости - опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости
6.Wie komme ich zum Kino?	Увежбавање израза за сналажење по граду и давање упутстава.Рад са мапом града, дијалози у пару, описивање путање кретања и јавних објеката. Слушање и разумевање једноставних упутстава за кретање.	Комуникација, оријентација у простору, сарадња.	- разумеју једноставан опис места - опишу карактеристике места користећи једноставна језичка средства -разумеју једноставна питања која се односе на простор и правац кретања и одговоре на њих - разумеју обавештења о простору и правцу кретања - затраже и пруже кратко обавештење -захвале и извине се користећи једноставна језичка средства - разумеју краће текстове у којима се описују догађаји у

			прошлости - размене информације у вези са догађајима у прошлости - опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости
7.Ferien	Разговор о распусту, путовањима и временским приликама, активностима током распуста.Читање и слушање текстова о путовањима и туристичким местима. Писање кратког састава или разгледнице са распуста.	Комуникација, културна свест,сарадња, дигитална компетенција.	- разумеју планове и намере и реагује на њих - размене једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама - саопште шта он/ она или неко други планира, намерава - разумеју једноставан опис места - опишу карактеристике места користећи једноставна језичка средства - разумеју једноставна обавештења о хронолошком времену - траже и дају информације о хронолошком времену користећи једноставна језичка средства - опишу дневни/ недељни распоред активности - опишу сталне, уобичајене и тренутне активности користећи неколико везаних исказа - разумеју краће текстове у којима се описују догађаји у прошлости - размене информације у вези са догађајима у прошлости - опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТ И САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	**Општа предметна компетенција (ОПК) / Специфична предметна компетенција**	***По завршетку разреда ученик ће бити у стању да***
1. УВОД У ФИЗИКУ	На часовима редовне наставе и осталих облика наставног процеса програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати: 1. излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе; 2. решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем-ситуација; 3. лабораторијским вежбама; 4. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, пројекти, допунска настава, додатни рад...); 5. систематским праћењем рада сваког ученика.	Учењем физике у основној школи ученици развијају радозналост према природним појавама и разумевање основних физичких концепата. Ученици увиђају узроке и последице физичких појава као што су механичко и осцилаторно кретање, простирање звука и светлости, деловање сила, протицање струје и одржање енергије. Успостављају односе између физичких величина којима се ове појаве описују користећи језик симбола и формула, табела и графикона, притом развијајући логичко и математичко мишљење. Ученици иницирају, планирају и реализују једноставна истраживања у којима користе основну методологију физике, укључујући експерименте и компјутерске симулације. Прикупљају,	-стекне појам о начину како физика истражује природу -зна да разликује појмове физичких тела од супстанција од којих се тела састоје
2. МЕРЕЊЕ			– изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега); – процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења) – одређује средњу вредност мерене величине и грешку мерења;

	Методе: монолошко-дијалошка, демонстрациона(показивање модела, скица,појава и друго), илустрациона, коришћење рачунара, интернета, практични рад (експеримент,практичне вежбе, лабораторијске вежбе), решавање проблема-хеуристички приступ, учење путем открића, рад на тексту, метод писаних радова, креативно-научно ликовни рад. Фронтални облик рада, индивидуални рад, групни рад, рад у пару, тимска настава, учење кроз игру **Праћење остваривања програма** Континуирано током године: усмено испитивање, контролни задаци, тестирање, описно оцењивање постигнућа, домаћи задаци, демонстрациони огледи, практичне вежбе, лабораторијске вежбе, активност на часу, сталним обнављањем најважнијих	обрађују, анализирају и критички тумаче податке. Реализовањем разноврсних задатака ученици развијају вештине учења и вредновања процеса и резултата рада. Истраживањем проблема у физици, у кооперацији са другима, ученици излажу своје идеје, аргументују и презентују налазе и тако развијају научну писменост, језичке и комуникацијске вештине, способност уважавања мишљења других и сарадничке компетенције. Ученици примењују стечена знања и вештине у ситуацијама из свакодневног живота. Сагледавају примену физике у различитим областима укључујући медицину, електротехнику, енергетику и саобраћај. Свесни су њене улоге у развоју људског друштва кроз историју и значаја за савремене технолошке промене које унапређују квалитет живота. Услед тога, ученици заузимају проактиван став о коришћењу физике за решавање проблема у природи узрокованих људским деловањем и усвајају понашања којима чувају здравље и животну средину.	– мери тежину, дужину, време, запремину.
3. КРЕТАЊЕ			– разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (брзина).
4. СИЛА			– објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање); – разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела; – демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу; – демонстрира деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке.
5. МАСА И ГУСТИНА			– повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке (проблем

	делова из целокупног градива, израда задатака, израда модела, паноа, постер презентација, ПП презентација, реферата, есеја, самопроцена...	**Специфична предметна компетенција** **Основни ниво** Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Учењем физике ученици развијају радозналост према појавама у природи и продубљују разумевање једноставних физичких појава са којима су се сусретали раније у животу и током школовања, пре свега у областима које се односе на електрицитет, магнетизам и понашање тела при загревању и хлађењу. Усвајањем основних физичких концепата, као што су сила и последице узајамног деловања тела, ученици уочавају физичке законитости и тако стичу уопштена и систематски повезана физичка знања и формирају свест о могућности науке да детаљно и обухватно објасни свет који их окружује. Ученици развијају основна знања о атомској и молекулској структури супстанције. На овај начин повезују физику са другим природним наукама и граде основу за разумевање комплекснијих појмова као што је	ситуације); – изражава масу, тежину и густину у одговарајућим мерним јединицама међународног система (СИ) и претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега); – демонстрира појаву инерције тела; – мери запремин у и масу тела и на основу мерених вредности одређује густину; – решава квалитативне и квантитативне задатке.

6. ПРИТИСАК		радиоактивност. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици размишљају о начинима на које се може доћи до знања о природним појавама и тако формирају основна схватања о природи науке и заснивају поверење у науку. Уз инструкције реализују једноставне истраживачке задатке у којима описују природне појаве користећи основне физичке појмове и законе. Мере физичке величине, уочавају грешке и записују резултате мерења користећи и интерпретирајући при томе симболе и формуле, табеле и графике. Ученици користе различите изворе информација и искуства других за решавање једноставних проблема. Радећи у пару или групи, дају свој допринос који умеју да вреднују, понашају се конструктивно и сарадднички и у дискусији користе основне физичке изразе. Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Примењујући основна знања и	– демонстрира притисак чврстих тела и течности; – разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...); – познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане); – мери тежину, запремин у и масу и на основу мерених вредности одређује притисак; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...).

		вештине из физике у ситуацијама из свакодневног живота, ученици унапређују личну безбедност и здравље и предузимају активности које чувају животну средину и промовишу одржив развој. Умеју да примене основна знања о кретању и опишу принцип рада простих машина у ситуацијама из свакодневног живота. Разумеју како струја делује у инсталацијама и уређајима у домаћинству и знају како да заштите себе и друге од струјног удара. Ученици поштују допринос физике развоју људског друштва кроз историју и њен значај у технолошким променама којима се побољшава квалитет живота, на пример у медицини, електротехници и саобраћају. Развијају своју еколошку свест и бирају понашања која доприносе мерама штедње енергије и коришћењу обновљивих извора енергије. Ученици конструктивно сарађују са другима, поштујући њихова мишљења и ставове и на тај начин постају толерантни и проактивни грађани. **Средњи ниво** Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици развијају способност и спремност да природне појаве објасне	

		коришћењем корпуса знања карактеристичних за физику, што им даје широку базу за даље учење и школовање и истовремено их припрема за активно сналажење у свакодневном животу. Интерпретирањем узајамног деловања тела и Њутнових закона механике ученици логички резонују и заснивају ставове на доказима. Активно примењују основне математичке принципе при решавању проблема повезаних са физичким појавама као што су равномерно променљиво кретање и кретање у правцу гравитационог убрзања. Овладавањем знањима о осцилаторном и таласном кретању, звуку, светлосним појавама и електричној струји, ученици ојачавају свест о повезаности физике са свакодневним животом и технолошким развојем друштва. Учењем о енергији, агрегатним стањима и радиоактивности, ученици изграђују основу за разумевање комплекснијих процеса који се тичу очувања животне средине и коришћења обновљивих извора енергије. Ученици развијају основе логичког и критичког мишљења кроз успостављање и извођење	

		закључака о односима физичких величина у различитим областима, на пример, областима које се односе на густину, притисак и равнотежу. Истовремено, ученици уче да преиспитују своје идеје и претпоставке и развијају кључне компетенције попут сарадње, комуникације и решавања проблема. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици истражују појмове, концепте и законитости физике путем експеримената. Умеју да планирају и безбедно и правилно реализују једноставне истраживачке активности које захтевају примену знања и методологије физике. Постављају истраживачка питања и тако развијају интересовање за физику. Користећи различите врсте извора информација, ученици проналазе и прикупљају податке. Обрађују, систематизују и анализирају резултате и на основу њих изводе закључке. Увиђају узроке и последице физичких појава и успостављају логичке односе између физичких величина, чиме развијају аналитичке вештине, резоновање	

		и закључивање. Ученици истражују и употребљавају различите рачунарске симулације, анимације и програме за обраду података и тако развијају вештине управљања подацима и представљања резултата. Реализовањем истраживачких, пројектних и лабораторијских задатака самостално, кроз рад у пару или групи, развијају саморегулацију учења и способност вредновања процеса и резултата рада. Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици су способни да разматрају позитивне и негативне стране коришћења различитих извора енергије и да промовишу практичне употребе које доприносе развоју људске заједнице не угрожавајући животну средину. Граде дигиталну писменост тако што безбедно, етички и критички користе дигиталне технологије за проналажење информација и података који су им потребни у различитим пројектима и истраживањима. Ученици уочавају неусклађеност физичких концепата и законитости са садржајима приказаним у медијима који се баве употребом научних достигнућа за бољи	

		квалитет живота и критички се односе према датим информацијама. Повезују знања из оптике са њиховом применом у медицини (дијагностика и лечење мана ока) и знања из акустике са њиховом применом у музици (функционисање различитих инструмената). **Напредни ниво** Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) На напредном нивоу ученици дубље развијају резоновање, аргументовање и закључивање анализирајући, на пример, утицај односа сила на стање мировања и кретања тела. Примењују закон одржања енергије, што им даје основу за разумевање разноврсних процеса у енергетици и изграђивање свести о утицају различитих технологија на животну средину. Ученици на базичном нивоу овладавају сложенијим концептима који се тичу електричног поља и магнетизма. Способни су да истовремено разматрају међусобне интеракције више различитих физичких величина и законитости у некој ситуацији и интегришу их на смислен и целовит начин. Ученици умеју да управљају подацима и критички	

		се односе према њима. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици кроз примере разумеју да се научним истраживањима граде нова знања тако што се стара критички преиспитују и ригорозно проверавају. Самостално истражују природне појаве постављајући и изводећи експерименте. Истражујући, ученици проналазе информације и бирају и планирају најадекватније начине решавања проблемских ситуација. Критички се односе према подацима, умеју да процене примереност својих поступака у раду, исправност записа резултата и грешака у мерењу, тачност решења и смисленост резултата у погледу усклађености са теоријом. Ученици дискутују о изворима грешака и одступања од очекиваног и предлажу начине њиховог кориговања. У дискусијама умеју да аргументују ставове користећи физичке законитости. Способни су да вреднују научено и самостално планирају нове циљеве учења. Специфична предметна	

		компетенција 3 (СПК 3) Ученици у дискусији аргументовано заступају научни поглед на свет и промовишу одлучивање засновано на научним доказима. Иницирају, креирају и реализују активности којима развијају научну писменост и ангажују се на очувању здравља и заштити животне средине (спречавање глобалног загревања, загађења буком и светлошћу) на локалном и ширем нивоу. На овај начин развијају креативност, иницијативу и бригу за друге. Повезују знања из физике са другим научним дисциплинама како би могли да сагледају достигнућа из физике и њихов допринос развоју људског друштва из историјске, географске и друштвене перспективе. Уочавају примену физичких принципа у уметности (разноврсна уметничка дела и решења) и спорту (побољшање физичких перформанси).	

6.2.3 Седми разред

Разред	**СЕДМИ**	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК		
КЊИЖЕВНОСТ **ЛЕКТИРА** **Лирика** 1. Јован Дучић: „Подне“ 2. Милан Ракић: „Божур“ 3. Владислав Петковић Дис: „Међу својима“ 4. Милутин Бојић: „Плава гробница“ 5. Десанка Максимовић: „Крвава бајка“ 6. Стеван Раичковић: „После кише“ 7. Јован Јовановић Змај: „Јутутунска јухахаха“ 8. Рабиндранат Тагоре: „Папирни бродови“ 9. Вислава Шимборска: „Облаци“ **Епика** 1. Народна бајка (једна по избору): „Међедовић“/ „Чудотворни прстен“/„Златоруни ован“ 2. Стефан Митров Љубиша: „Кањош Мацедоновић“ (одломак) 3. Радоје Домановић: „Вођа“(одломак) 4. Петар Кочић: „Кроз мећаву“ 5. Иво Андрић: „Јелена, жена које нема“ (одломак) 6. Данило Киш: „Прича о	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу - Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца - Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак - На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими - Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву - Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела - Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве - На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача - Упоређују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике.	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	- користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима које чита; - истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; - чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их у складу са узрастом; - разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста; - разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; - тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту; - локализује књижевна дела из обавезног школског програма; - разликује етапе драмске радње; - разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; - разликује облике казивања (форме приповедања); - идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију;

печуркама“ /„Еолска харфа“ 7. Алфонс Доде: „Последњи час“ /Владимир Набаков: „Лош дан“ 8. „Дневник Ане Франк“ (одломак) 9. Ефраим Кишон: „Код куће је најгоре“ (једна прича по избору) 10. „Афоризми“ (Душан Радовић и други) **Драма** 1.Бранислав Нушић: „Валст“ (одломак) 2. Вида Огњеновић: „Кањош Мацедоновић“ (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана) **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** Обавезна дела 1. Михајло Пупин: „Са пашњака до научењака“ (одломак) 2. Јелена Димитријевић:„Седам мора и три океана“ (одломак) / Милош Црњански: „Наша небеса“ („Крф, плава гробница“ -одломак) Једно дело по избору 1. Јован Цвијић: „Охридско језеро“ (одломак) / Пеђа Милосављевић: „Потера за пејзажима“ 2. Светлана Велмар Јанковић: „Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана)“ 3.			- анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста; - уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким; - разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела; - критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став; - доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста; - препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину; - размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевноуметничких текстова; - препоручи књижевно дело уз кратко образложење; - упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст.

Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја 4. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Епске народне песме покосовског тематског круга („Смрт војводе Пријезде“, „Диоба Јакшића“, и једна песма по избору) 2. Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима („Мали Радојица“, „Стари Вујадин“, „Старина Новак и кнез Богосав“, „Ропство Јанковић Стојана“) 3. „Свети Сава у књижевности“: - одломак из „Житија Светог Симеона“ (о опроштају оца од сина); -избор из народних прича пример: „Свети Сава и ђаво“, Легенде о Светом Сави); -избор из ауторске поезије о Светом сави (на пример Матија Бећковић: „Прича о Светом Сави“); 4. Мирослав Антић:„ Плави чуперак“ и „Шашава књига“ (избор) 5. Антоан де Сент Егзипери: „Мали Принц“; Момо Капор: „Мали принц“ 6. Јован Стерија Поповић: „Покондирена тиква“ 7. Душан Ковачевић: „Свемирски змај“ 8. Дејан Алексић: „Ципела на крају света“ / Игор Коларов: „Дванаесто море“			

ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати до 3 дела) 1. Милорад Павић: „Руски хрт“ (одломак) 2. Тургењев: „Шума и степа“ 3. Антон Павлович Чехов: „Чиновникова смрт“ 4. Јанко Веселиновић: „Хајдук Станко“ (одломак из првог дела романа) 5. Гордана Малетић: „Катарке Београда“ (прича „Зебња“ и друге) 6. Урош Петровић: „Загонетне приче“ 7. Александар Манић: „У свитање света“ 8. Јасминка Петровић: „Лето када сам научила да летим“ 9. Градимир Стојковић: „Хјдук у Београду“ 10. Корнелија Функе: „Срце од мастила“ 11. Душица Лукић: „ Земља је у кварy“ (избор) 12. Гордана Брајовић: из збирке песама „Индија, Индија“ („Пролази слон пун мириса“, „Пролази слон пун Хималаја“) 13. Душан Поп Ђурђев: „Лет лионског Икара“ **КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ** Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих. Ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична. Језичко-стилска			

изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација). Функција мотива у композицији лирске песме. Песма у прози. Фабула и сиже. Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, ирониј а и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке. Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.			
ГРАМАТИКА Грађење и основна значења глаголских облика: футур II , императив, потенцијал; трпни глаголски придев, глаголски прилог садашњи и глаголски прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне. Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици.	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, паноа. Увођење ученика у главне појмове граматике српског језика, прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима. Самоевалуација и евалуација.	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	- разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом; - одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима; - уочи делове именичке синтагме; - разликује граматички и логички субјекат; - разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да; - препозна врсте напоредних односа међу реченичним

Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме. Логички субјекат. Сложен глаголски предикат. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни. Појам комуникативне и предикатске реченице. Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни). Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене). Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом и реченицом. Конгруенција – основни појмови.			чланoвима и независним реченицама; - идентификује врсте зависних реченица; - искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом; - примени основна правила конгруенције у реченици;
ПРАВОПИС Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима. Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница, правописних знакова.	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: текстова, табела. Самоевалуација и евалуација. Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке. - Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури.		- доследно примени правописну норму;
ОРТОЕПИЈА Дугоузлазни и дугосилазни акценат	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: јавним излагањем ученици развијају реторичке способности - Изражајним казивањем стихова		- разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат;

	потврђују лепоту народног стваралаштва - Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију Самоевалуација и евалуација		
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Књижевноуметнички и публицистички текстови. Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.). Текст заснован на аргументима. Технички и сугестивни опис. Репортажа. Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова. Текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго. Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор). Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке. Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: ученици развијају своју писменост - Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност - Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе - Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање - Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима - Самостално примењују правописна правила Самоевалуација и евалуација	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	- говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму; - разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила; - састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа; - напише једноставнији аргументовани текст позивајући се на чињенице; - користи технички и сугестивни опис у изражавању; - препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу; - пронађе потребне информације у нелинеарном тексту; - напише електронску (имејл, СМС) поруку поштујући нормативна правила; - примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.); - састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални); - правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.

текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.			
Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ПОРОДИЦА И УЖЕ ДРУШТВЕНО ОКРУЖЕЊЕ	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Решавање проблема Сарадња	-ученик разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; - поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; - размени једноставније информације личне природе; - у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима(породица,пријатељи); - разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на начин на који се

			нешто догађа.
ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; одговорно учешће у демократском друштву; Комуникација Решавање проблема Сарадња	- ученик разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; - опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;(- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости и прошлости; - разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; - размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости и прошлости; - опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; - разуме и описује сличности и разлике у свакодневним активностима тинејџера(спорт,музика,живот не навике) у земљама циљне културе и код нас. Present Simple / Present Continuous Tense
УМЕТНОСТ	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли,	- ученик разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на

	претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Естетичка компетенција	њих; - размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; - саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; - разуме и формулише једноставније исказе који се односе на описивање чињеница и могућности у садшњости; - разуме једноставније текстове који се односе на оријентацију у простору; - пита и саопшти где се неко налази или где се нешто дешава; - зна опште чињенице о људима, местима и стварима које су глобално познате. Future forms.
МЛАДИ - ДЕЦА И ОМЛАДИНА	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа,	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање;	- ученик разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; - размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; - опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; - разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује

	презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема;	на њих; - ученик може да изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; - разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; - изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење - разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; - затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; - опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима. Past simple/ Pesent Perfect Simple.
ЖИВИ СВЕТ /ПРИРОДА /ЖИВОТНА СРЕДИНА	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација	- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; - размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; - опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;

	слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; - разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; - изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; - разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; - изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење Разуме основне појмове о природи ,животној средини и живом свету који га окружује. Past Simple/Past continuous Tense
МЕДИЈИ/ИНТЕРНЕТ /ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Дигитална компетенција	- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; - изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; - разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; - размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; - опише радње, способности и

	слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Рад са подацима и информацијама;	умећа користећи неколико везаних исказа; - разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; - размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту. -ученик може да прича о различитим начинима комуникације ,утицају медија,интернета и друштвених мрежа на свакодневни живот. Modals.
МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	Кључне компетенције за целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација; Естетичка компетенција;	- разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; - размени информације у вези са количином, димензијама и ценама - разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; - опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства. -ученик може да прича о моди, новцу, куповним навикама људи. Разуме и опише сличности и разлике у модним трендовима у земљама циљне културе и код нас. Active/ Passive forms
КЛИМА И ВРЕМЕНСКЕ	Фронтални и самосталан рад,	Кључне компетенције за	- разуме једноставније

ПРИЛИКЕ	рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), дискусија, дебата, навођење на претпоставку о даљем току текста који се обрађује, кооперативно учење, диференциран рад, драматизација текстова, индивидуализација. Повезивање звучног материјала са илустрацијом или текстом; израда паноа, презентација, постера; вежбе слушања; учествовање у игри/глума/„превођење“ исказа у гест и обрнуто	целоживотно учење - комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање; Комуникација Одговоран однос према околини	предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; - упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; - затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; - разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; - упути уобичајене молбе и захтеве; - честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; - разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота . Користећи пригодне граматичке конструкције моћи ће да прича о клими, климатским променама,временским условима и утицају природних елемената на климу. Reported /speech.

Разред	**СЕДМИ**	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Реални бројеви	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	− израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; - одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; - на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; - одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; - нацрта график функције y = kx, k Î R\{0}; - примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама;
Питагорина теорема	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	− примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима;
Цели алгебарски изрази	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће,	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција	− трансформише збир, разлику и производ полинома; -примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; - растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон

	рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Решавање проблема - Сарадња	и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); - примени трансформације полинома на решавање једначина;
Многоугао	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	− примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; - израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; - конструише ортоцентар и тежиште троугла; - примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима; - примени својства централног и периферијског угла у кругу; − реши једноставан задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);
Круг	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	− примени својства централног и периферијског угла у кругу; - израчуна обим и површину круга и његових делова; - преслика дати геометријски објекат ротацијом.
Обрада података	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и	- одређује средњу вредност, медијану и мод.

	рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Основи проучавања прошлости	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: уџбеника, илустрација, шема, графикона Посета локалном музеју и културно-историјским споменицима новог века, историјском архиву (евентуално виртуелна посета музеју), локалитету из новог века... Проналажење примера за период новог века од стране ученика Коришћење Data Status-овог е - уџбеника: текстови, видео записи са питањима и др.	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација	- именује периоде прошлости и историјске периоде и наводи граничне догађаје - повезује историјске изворе са установама у којима се чувају - именује нови век и наводи граничне догађаје - користи основне историјске појмове - пореди историјске периоде - разврстава историјске изворе према њиховој основној подели и према историјском периоду
Европа и свет од почетка индустријске револуције до почетка 20.века	Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду: анализа слика, историјске карте, историјских извора, различитих графичких организатора, ППТ, видео материјали, пројектна настава; израда шема и др. Корелација са сродним предметима: српским језиком (Почетак буне на дахије, Бој на	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Комуникација	- Користи основне историјске појмове - Сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту -Повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени) -Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи -Уважава саговорника реагујући

	Мишару) географија (Европе и Србије), веронаука (покатоличавање, унијаћење, исламизација), ликовно (мотиви Наполеона, подизање устанака и др.), музичко (Ероика), грађанско (људска права, национално ослобођење) кроз интегративну наставу и тематско повезивање Стално коришћење историјске карте Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура (Наполеон, Источно питање), илустрација (Прва индустријска рев.), ППТ, квизови и др. Посета локалном музеју и културно -истор. споменицима, историј. архиву,евентуално виртуелна посета Упућивање ученика на коришћење уџбеника, додатне литературе, интернет страница, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е -уџбеника, (евентуално, google -учионица) и др. Постављање ученика у различ. ситуације евалуације и самоевалуац. Обележавање Првог и Другог српског устанка		на оно што говори, а не на његову личност -Изражава своје ставове на аргументован начин - Доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима - Приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку - Препознаје основне карактеристике различитих идеологија -Препознаје историјску подлогу савремених инситуција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност) - Пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба - Изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера -Уочава пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историј. извора - Анализира и процењује ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја - Упоређује, анализира и уочава разлике између свог и ставова других - Уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом свету -Употреби податке из табеле у једноставном истраживању -Наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група

			насталих у новом веку - Анализирајући дате примере уочава утицај научнотехнолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу -Презентује самостално или у групи резултате једноставног истраживања, заснованог на коруишћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ
Српски народ и држава од краја 18. до почетка 20. века	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења; Користити разноврсне технике/методе и облике рада ; Корелација са сродним предметима: географија (колоније, Балкан), ликовно (карикатуре, романтизам, импресионизам) и музичко васпитање, верска настава, грађанско васпитање, кроз интегративну наставу и тематско повезивање; Коришћење уџбеничких текстова, историјских извора и њихова анализа; Стално коришћење историјске карте; Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура (односи између великих сила), илустрација (Друга индустријска револуција), питања, филмова (Пролазак воза кроз станицу), ППТ, шеме ; Упућивање ученика на коришћење уџбеника, додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Сарадња; Дигиталнакомпетенција; Комуникација; Одговоран однос према здрављу;	- Доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима -Изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском на основу датих примера -Препознаје основне карактеристике различитих идеологија -Анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике -Користи основне историјске појмове - На карти показује места где су се десили одређени догађаји - Сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту - Самостално или у групи реализује једноставне задатке - Доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима - Приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку - Препознаје основне карактеристике различитих

	излагања ; Коришћење е -уџбеника, гугл учионице и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације; Коришћење ресурса локалне историје ; Обележавање добијања Независности Србије на Берлинском конгресу ;		идеологија - Пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба - Уочава пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора - Анализира и процењује ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја - Упоређује, анализира и уочава разлике између свог и ставова других - Уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом свету -Употреби податке из табеле у једноставном истраживању -Наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку - Анализирајући дате примере уочава утицај научнотехнолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу -Повезује визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни)
Европа, свет, српски народ и држава на почетку 20. века	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Користити разноврсне технике/методе и облике рада; Корелац. са сродним предметима: географија (Европа, Србија), ликовно (слике Првог светског рата) и музичко васпитање (Марш на Дрину, Тамо далеко), верска	Компетеницija за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Дигитална компетенција; Комуниикација; Одговорно учешће у демократском друштву;	- Доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима: Балкански ратови, Први светски рат - Користи основне историјске појмове - Сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту: Петар I и Александар Карађорђевић,

	настава, грађанско васпитање (људ. права, право на слободу), срп. језик (Плава гробница) кроз интегративну наставу и тематско повезивање; Коришћење уџбенич. текстова, истор. извора и њихова анализа Стално коришћење истор. карте Комбиновање различ. врста дидакт. материјала: карикатура илустрација, филмова (Крунисање Петра I, Први светски рат), ППТ, шеме ; Упућивање ученика на коришћење уџб., додатне литературе, интернета, енциклопед., ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е -уџбеника, гугл учион. и др. Постављање ученика у различ. ситуац. евалуације и самоевал. Коришћење ресурса лок. историје ; Обележавање победе Србије у Првом св. рату Коришћење разноврсних техника сумирања градива: ленте времена, мапе ума, табеле ; Проверавање знања историјско - географских појмова, кроз испитивање на карти; Коришћење е -уџбеника и гугл учионице, квиза и сл.		Николај II Романов, Вилхелм II, Вудро Вилсон - Наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку: интереси великих сила и савеза; Балкански ратови - Уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе - Анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја - Уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву: односи између великих сила, позиција Србије - Пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности - Препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва: споменичко наслеђе Балканских ратова, 11. новембар - Приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку: Балкански ратови и Први светски рат, Србија, Краљевина СХС - Уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву - Повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом: прелазак Срба преко Албаније и др. - Уочава улогу књижевних и уметничких дела наформирање националног идентитета у

			прошлости: "Тамо далеко", Време смрти, Дан шести и др. - Раздваја битно од небитног у историјској нарацији - Презентује самостално, или у групи , резултате једноставног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе користећи ИКТ: -визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом; -користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући историј. период, догађај и век ; -лоцира на историјској карти најважније појмове Новог века -у излагању историјске нарације користи основне научне појмове;

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	Кроз прву наставну тему потребно је ученике упознати са сврхом, циљем, задацима и наставним садржајима географије за седми разред, са планом рада, начином рада, начином коришћења дидактичког материјала, стручне и научнопопуларне литературе	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција Естетичка компетенција Предузимљивост и орјентација ка предузетништву	-повеже постојећа знања о регијама са географијом као науком, зна ко је оснивач ове научне гране;

		-Одговорно учешће у демократском друштву;	
ЕВРОПА АЗИЈА АФРИКА СЕВЕРНА АМЕРИКА ЈУЖНА АМЕРИКА АУСТРАЛИЈА ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	Приликом обраде регија и појединих држава света потребно је истицати разноврсност природногеографских одлика (рељеф, клима, воде, биљни и животињски свет) којима се истичу поједине регије и указивати на разноврсност њиховог природног богатства. Природногеографске одлике односе се на опште одлике континената, регија и држава. Приликом обраде ових садржаја тежиште треба ставити на опште садржаје, као и на интерактивне везе и односе свих чинилаца географске средине. При обради ових географских садржаја посебну пажњу треба посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине. Кроз обраду савремених интеграцијских процеса треба омогућити да ученици схвате разгранатост и развојност међусобне политичке, економске, културнопросветне и научнотехнолошке сарадње међу државама и организацијама у свету. Важно је упознати ученике са актуелним интеграцијским процесима у Европи и свету и указати на значај и место наше	-Компетенција за учење -Рад са подацима и информацијама -Комуникација -Дигитална компетенција Естетичка компетенција Предузимљивост и орјентација ка предузетништву -Одговорно учешће у демократском друштву;	- дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; - проналази на карти државе проучаване регије и именује их; - приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове; - класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; - анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; - објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; - проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у

	земље у овој сфери. Природногеографске одлике односе се на опште одлике континената, регија и држава. Приликом обраде ових садржаја тежиште треба ставити на опште садржаје, као и на интерактивне везе и односе свих чинилаца географске средине. При обради ових географских садржаја посебну пажњу треба посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине. Потребно је такође истицати битне карактеристике становништва (број, размештај становништва, структуре, природни прираштај, културнообразовни ниво, миграције) што је значајно за друштвеноекономски положај држава у свету. Кроз друштвеногеографске садржаје упознати ученике са демографским развојем и насељеношћу појединих делова света. Ово наставно градиво треба повезивати са сличним садржајима других наставних предмета, у циљу сагледавања популационих проблема и изграђивања свести о неопходности заједничког живота различитих народа. Кроз садржаје ове наставне теме ученици се упознају са		свету; - укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; - тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; - описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; - доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; - уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; - објасни формирање политичке карте света; - објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције,

	популационом политиком и њеним значајем. С тим у вези, неопходно је објаснити и указати на факторе који су довели до крупних промена и трансформација током прошлог и почетком овог века, што се снажно одражава на становништво и насеља у свету. Потребно је наглашавати и међуусловљеност природногеографских и друштвеногеографских појава, процеса и односа који истовремено утичу на развој привреде регије или државе о којој је реч. Треба, такође, посебно указати на постојеће разлике у степену демографске развијености континената, као и на противуречности које постоје између њихових природних богатстава и нивоа развијености њихове привреде. При обради садржаја који се односе на развој привреде у целини и појединих привредних делатности, као и о природно-географској основи развоја, тежиште треба ставити на најважније карактеристике развоја, територијални размештај и неравномерност у нивоу развијености, а избегавати сувопарно набрајање обиља бројчаних података.		демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; - доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; - препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама; - анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; - изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља; - истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и

			свету; - описује улогу међународних организација у свету.

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	- Потребно је повезати знања ученика о појмовима гена и ДНК и њиховом положају у ћелији прокариота и еукариота. - Уводи се појам хромозома (грађа, изглед у деоби ћелије и ван ње, улога хромозома у контроли метаболизма ћелије, при чему је појам метаболизма познат из претходног разреда). - На примеру људског кариограма, објаснити парове хромозома и да хромозоми једног пара се називају хомологи хромозоми. - Препорука је да ученици користе моделе деоба које могу сами да направе. На основу модела ученик може да опише ток деобе, да их упореди и да направи табелу разлика митозе и мејозе. - Надовезати садржај о размножавању на садржај који се односи на ћелијске деобе. Бесполно размножавање треба повезати са митозом и настанком идентичних ћелија, због чега су потомци генетички идентични једном родитељу. - Примери бесполног размножавања код биљка и животиња. - Полно	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу	-прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; - упореди полно и бесполно размножавање; - идентификује разлике између митозе и мејозе на основу промене броја хромозома и основну улогу гентичког материјала у ћелији; - шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према Менделовом правилу;

	размножавање треба повезати са мејозом, деобом којом настају гамети, чијим спајањем ће се гени родитеља искомбиновати, у јединствену комбинацију коју свака јединка носи. -Ток развића вишећелијских организама објаснити на моделу човека, а ученици самосталним истраживањем треба да дођу до података о животним циклусима животиња из непосредног окружења. -Објаснити појам генотипа кроз постојање два алела за један ген на хомологим хромозомима, а фенотипа на видљивим особинама. Дати шему наслеђивања неке особине (светле очи/тамне очи) у једној генрацији и на њој објаснити Менделово правило. - Као примере стања организма или наследних болести могу се навести болести које зависе: само од наслеђених гена, од наслеђених гена и начина живота, оне које су везане за полне хромозоме, болести које су одређене већим бројем гена и такође зависне од начина живота, или су последица прмене у броју хромозома		
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	-Акценат треба да буде на ученичком истраживању основних принципа организације живих бића и значају ткива, органа и органских система и за функционисање организма. Симетричност тела треба обрадити као особину која се јавља у свим групама живих	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	упореди организме на различитим позицијама на «дрвету живота» према начину на који обављају животне процесе; - користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива

	организама, са типичним примерија зрачне, двобочне симетрије и асиметрије. - Корисити примере познатих врста које су обрађиване у претходним разредима. - Обратити пажњу на појаву симетрије/асиметрије код биљака и код животиња, како би се разумео значај симетрије тела за живот у воденој и копненеој средини. Формирање главеног региона код животиња би требало описати као груписање главних органа за пријем и спровођење информација у предњем делу тела, јер овај део тела први ступа у контакт са спољашњом средином. -Главне групе једноћелијских еукариотских организам треба обрадити кроз упоредни преглед грађе и сличности/ разлике основних животних функција -Сличности и разлике у грађи ткива и органа значјних за обављање основних вегетативних процеса биљака обрадити паралелно, тј. компаративним прегледом грађе одбраних представника		
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	-Увод у систематику засновати на приказу основних принципа систематике, навођењем основних систематских категорија, као и спомињањем биномне номенклатуре. -На основу биномне номенклатуре демонстрирати принцип врсте унутар једног рода, а затим се по истом прниципу може појаснити припадност родова једној	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	разврста организмепрема задатим критеријумима применом дихотомних кључева; - повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста- фосили;

	фамилији, фамилија реду итд. - Систематику треба обрадити мање детаљно, а инсистирати на правилима примене, чиме би ученици били оспособљени да сами разврставју жива бића и на основу задатих дритеријума одреде њихову позицију на дрвету живота. - Принципе систематике, порекло и развој група организама од заједничког претка ислустровати приказом прелазних фосила.		
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Препорука је да се користе теренска истраживања у паровима/групи. -Ученици треба да прикупе податке о различити врстама које живе на различитим стаништима. Није неопходно да знају назив врсте, довољно је да их разликују. -Знања о еколошким факторима треба да повежу са природном селекцијом. -Потребно је проширити и продубити знања о трофичким односима и ланцима исхране (групни рад). -Обрадити еколошке факторе који одређују распрострањење основних животних области на копну. - Начин исхране може се повезати са актерима ланаца исхране/мреже исхране. Слично је и са подударношћу опрашивача и цветова, у оквиру исте области. - На основу позитивних примера деловања човека на животну средину, ученици треба да осмисле предлоге који се односе на стање у свих 8 копнених животних области, као и у	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Сарадња Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; - илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; - упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; - повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области - биому с аживотним формама које га насељавају; - анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; - идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; - предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима

	воденим биомима, уз напомену да свака акција није уједно и добра акција.		
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Обрадити особине и грађу вируса, начине преношења и превенције најчешћих вирусних болести. Пожељно је да то буду болести против којих постоји вакцина. То је и прилика да се ученици подсете путева преношења и начина превенције најчешћих бактеријских болести повезати са градивом претходних разреда - При обради имунитета и вакцинације задржати се на основном објашњењу настанка имунитета без залажења у механизме настанка антитела. - Током обраде правила чувања и припремања намирница наставник би требало да упути ученике да повежу сазнања са оним што им је познато о бактеријама и гљивама - Потребно је да ученик зна да коришћење психоактивних супстанци доводи до физичке и психичке зависности, у којој је то мери штетно за појединца, породицу, друштво, ко и да зна коме се треба обратити за помоћ и лечење од зависности. Могу се емитовати едукативни филмови.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	- анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; - идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); - планира време за рад, одмор и рекреацију; - доведе у везу измењено онашање људи с акоришћењем психоактивних супстанци; - аргументује предности вакцинације; збрињавања лакших облика крварења; - расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		

ИКТ	**рад на рачунару (практично учење)** **демонстрације наставника** **индивидуални и групни рад** **пројекти и вежбе** **коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације)** **учење кроз решавање задатака**	**Дигитална** **Естетичка** **Компетенција за учење** **Комуникација** **Рад са подацима и информацијама**	– **разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста;** – **користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста;** – **објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја;** – **креира растерску слику у изабраном програму;** – **креира векторску слику у изабраном програму;** – **користи алате за уређивање и трансформацију слике;** – **креира гиф анимацију;** – **креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана;**

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	**рад на рачунару (практично учење)** **демонстрације наставника** **индивидуални и групни рад** **пројекти и вежбе** **коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације)** **учење кроз решавање задатака**	**Дигитална** **Естетичка** **Компетенција за учење** **Комуникација** **Рад са подацима и информацијама**	– **разликује појмове URL, DNS, IP адреса;** – **објасни појмове хипервеза и хипертекст;** – **креира, форматира и шаље електронску пошту;** – **обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности;** – **препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити;** – **сарадднички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа;** – **подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији;**
РАЧУНАРСТВО	**рад на рачунару (практично**	**Дигитална**	– **уз помоћ**

	учење) **демонстрације наставника** **индивидуални и групни рад** **пројекти и вежбе** **коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације)** **учење кроз решавање задатака**	**Естетичка** **Компетенција за учење** **Решавање проблема** **Рад са подацима и информацијама**	**програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике;** **– употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика;** **– планира, опише и имплементира решење једноставног проблема;** **–** **проналази и отклања грешке у програму;**
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	**рад на рачунару (практично учење)** **демонстрације наставника** **индивидуални и групни рад** **пројекти и вежбе** **коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације)** **учење кроз решавање задатака**	**Сарадња** **Дигитална** **Естетичка** **Компетенција за учење** **Комуникација** **Рад са подацима и информацијама**	**– проналази и отклања грешке у програму;** **– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка:** **– креира, уређује и структурира дигиталне**

			садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације; – **креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка;** – **поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника;** – **вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.**

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1. Животно и радно окружење	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техници и	- Оспособљен да повеже развој машина и њихов допринос подизању - Оспособљен да, методом истраживачког рада, открије и препозна предности и	- повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; - повеже ергономију са здрављем и конфором људи при употреби техничких средстава;

	технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима. -Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. - Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалн последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.	недостатке убрзаног развоја технике и технологије. - Кроз употребу алата, машина и уређаја схватио утицај њиховог дизајна на постизање конфора, безбедности при раду и очување здравља. - Изградио свест о неопходности очувања животне средине при коришћењу технике и технологије. - Оспособљен да препозна могућности уштеде енергије у домаћинству и смањење трошкова коришћења исте. - Упознат са подручјима човековог рада и производње, занимањима и пословима у области машинске технике, електротехнике и мехатронике.	- анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; - истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; - • повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интересовањем;
2. Саобраћај	**-**Фронтални, индивидуални и групни -Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће. Тежиште ове теме је на:	- Упознат са машинама спољашњег и унутрашњег транспорта и њиховим главним карактеристикама. - Упознат са погонским, преносним, управљачким и кочионим подсистемима код возила друмског саобраћаја. - Схватио значај исправности наведених подсистема код возила друмског саобраћаја са безбедоносног становишта. - Оспособљен да самостално провери и подеси техничку	- разликује врсте транспортних машина; - повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; - провери техничку исправност бицикла; - демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда;

	● безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и ● употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. - За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.	исправност бицикла.	
3. Техничка и дигитална писменост	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом . Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија,	- Оспособљен да самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање. - Оспособљен да користи рачунарске апликације у оквиру CAD технологије за креирање техничке документације. - Упознат са појмом и улогом интерфејса у управљању и контроли. - Упознат са могућностима	- самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; - користи CAD технологију за креирање техничке документације; - образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета; - управља моделима користећи рачунар;

	форматима папира, размером, правилима котирања... - Оспособити ученике и инсиситирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћња. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. - Примена информационо-комуникацио них технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару. Реализовати једноставну	употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета. - Оспособљен да управља моделима користећи рачунар. - Упознат са улогом основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја. - Схватио значај и улогу рачунарске технике код функционисања и коришћења савремених апарата и уређаја. - Оспособљен да самостално користи савремене ИКТ уређаје.	- објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја; - објасни улогу и значај вештачке интелигенције и примену у свакодневном животу

	вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.		
4. Ресурси и производња	- Фронтални, индивидуални, групни - Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. - Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца. - Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи	- Упознат са значајем рационалног коришћења расположивих ресурса и принципима очувања животне средине. - Оспособљен да идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене. - Оспособљен да користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења. - Оспособљен да правилно и безбедно користи алате и машине за обраду метала уз одговарајућу примену мера заштите на раду. - Оспособљен да објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру. - Упознат са савременим производним машинама у машинској индустрији и значајем њихове примене у појединачној и серијској производњи. - Стекао основна знања о конструкцији и функционисању робота. - Упознат са предностима роботизације производних процеса у односу на стандардне.	- Аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; - идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; - користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; - врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; - објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру; - образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; - објасни основе конструкције робота; - класификује погонске машине, моторе, и повеже их са њиховом применом;

	деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. -Упознавати ученике са професијама из овеобласти. - На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела. Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.	- Оспособљен да класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом на практичним примерима из сопственог окружења	
5. Конструкторско моделовање	- Пројекте реализовати у паровима или малим групама. - У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно	- Оспособљен да самостално проналази информације потребне за израду модела машинске конструкције користећи ИКТ-е. - Оспособљен да самостално/ тимски дефинише задатак у оквиру мини пројекта и	- самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; - изради производ у складу са принципима безбедности на раду; - тимски представи идеју, потупак израде и производ;

	стечена знања и вештине. Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуника ционе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше мерење и обележавање. Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким	представи алгоритам израде производа од идеје до реализације. - Оспособљен да самостално или у групи, у оквиру мини пројекта израде макете/модела, креира планску документацију користећи рачунарске апликације. - Оспособљен да самостално или у оквиру групе практично израђује изабрани модел производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја или претварача енергије. - Оспособљен да самостално открива и решава једноставне техничке и технолошке проблеме применом природних законитости у пракси. - Стекао радне навике, осећај економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата. - Схватио предности тимског рада и међусобне сарадње при реализацији пројекта. - Стекао основне предузетничке компетенције. - Оспособљен да одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.	- креира рекламу за израђен производ; - врши е-коресподенцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; - процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).

	односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.		

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1. Композиција и простор	Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа. Циљеви се остварују кроз:	Сарадња, комуникација, решавање проблема, естетичка компетенција	– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију;

	обраду, практичан рад, вежбање, истраживачки рад, прикупљање и излагање радова, остварене посете музејима и другим институцијама културе…		– обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама, перспективи и композицији; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха;
2. Комуникација		Сарадња, комуникација, решавање проблема, естетичка компетенција, компетенција за учење, рад са подацима и иформацијама	– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; – учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности– уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије; – изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију;

3. Уметност око нас		Сарадња, комуникација, решавање проблема, естетичка компетенција	– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; – представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; – предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе; – разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима. – учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и

			технологију

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**	**Компетенције**	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ЧОВЕК И МУЗИКА	Знање о музици кроз различите епохе има за циљ разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких изражајних средстава, инструмената, жанрова и облика. У начину реализације ових садржаја увек треба кренути од музичког дела, слушања или извођења. Час треба да буде оријентисан на улогу и природу музике, однос човека у датом периоду према њој и њеној намени, као и промишљању да ли је музика (и ако јесте, на које начине) била уметност какву данас познајемо или и нешто друго. Информације које се тичу контекста (на пример историјске, антрополошке, културолошке природе) треба да буду одабране и пренесене у служби разумевања света музике у датом духу времена. Хронолошки аспект Музичке културе за седми разред доприноси корелацији знања и треба имати на уму да одређени предмети покривају информисаност о немузичким	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената) понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама критички просуђује утицај музике на здравље

	аспектима барока и класицизма на детаљнији и специфичнији начин.		
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Музички инструменти су незаобилазни елемент свих области Музичке културе. Како су, поред људског тела и гласа, значајно средство музичког изражавања човека, информације о музичким инструментима треба да проистекну непосредно из историјског и стваралачког контекста. У том смислу треба посебно обратити пажњу на везу између избора инструмената и догађаја, односно прилика када се и на који начин музика изводила. Као и све друге, жичане инструменте треба обрадити кроз одговарајуће слушне примере који на упечатљив начин презентују њихове основне карактеристике. Информације о жичаним инструментима (трзалачким и гудачким) треба да буду сведене и усмерене на начин добијања тона, тонску боју, изражајне и основне техничке могућности и примену. Инструменте барока и класицима потребно је аудитивно и визуелно приказати кроз најосновније информације у оквиру предвиђеног наставног садржаја. Карактеристичне народне инструменте, од севера до југа Србије, представити слушно и визуелно. Неопходно је наставне садржаје међусобно интегрисати - географско подручје повезати са	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку опише начин добијања тона код жичаних инструмената

	народном песмом, игром, ношњом и обичајима обрађиваног локалитета. До знања о инструментима ученици треба да дођу из непосредног искуства путем слушања и опажања, а не фактографским набрајањем, односно меморисањем података.		
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања како би могао да прати музички ток (попут извођачког састава, темпа, начина на који је мелодија извајана, специфичних ритмичких карактеристика и сл.). Постепено, ови елементи музичког тока постају "константа" у процесу ученичке перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела. У контексту барока и класицизма, посебно треба обратити пажњу на везу између природе музичког тока и намене слушаног дела - описати специфичност одређених елемената музичког дела и звучни и карактерни ефекат који је њима постигнут, потом повезати са контекстом настанка дела и намене. Композиције које се слушају,	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила разликује музичке форме барока и класицизма идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност)

	својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика. Вокална, инструментална и вокално-инструментална дела треба да буду заступљена равноправно. Код слушања песама посебно треба обратити пажњу на везу музике и текста, а код инструменталних дела на извођачки састав, изражајне могућности инструмената и врсте вишегласја. Елементи музичке писмености су у служби горе наведеног. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела, подстичући код ученика креативност и критичко мишљење. Слушање дела инспирисаних фолклором, свог и других народа и народности треба представити у контексту разумевања различитог садржаја, облика и расположења слушаних композиција.		
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и фине моторичке радње. Квалитетно музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката учествује у школским приредбама и манифестацијама примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у

	на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да се кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања. С обзиром на то да ће певање и свирање произилазити и из историјског контекста, начин извођења треба прилагодити у односу на дати контекст. Посебну пажњу треба усмеравати на покрете који имају одговарајуће значење у музичком чину. Певање Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела. Посебну пажњу треба обратити на тонски опсег композиција за певање због физиолошких промена певачког апарата (мутирање). Приликом извођења песама најстарије музичке фолклорне традиције, треба неговати нетемперовани начин певања и дозволити природним бојама гласа да дођу до изражаја. Песме се обрађују по слуху и из нотног текста. Приликом обраде песама из нотног текста након текстуалне, следи анализа нотног текста, савладавање ритма, певање солмизацијом и на крају певање са литерарним текстом. Са ученицима је неопходно постићи изражајно певање. Свирање Узвођење свирањем треба реализовати на ритмичким и мелодијским инструментима.		заједничком музицирању

	Свирање на мелодијским инструментима је олакшано чињеницом да су ученици музички описмењени те могу користити нотне примере појединих песама које су најпре анализиране и солмизационо обрађене. Свирањем се поред осталог развијају моторичке вештине, координација и опажајне способности. Елементи музичке писмености Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одговарајуће музичке примере и композиције, од нотне слике и тумачења према звуку. Елементима који су обрађени у претходним разредима додати обраду Де-дур лествице кроз одговарајуће музичке примере.		
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се развијају у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких вештина и знања. Стваралаштво може бити заступљено кроз: - музичка питања и одговоре; - компоновање мелодије на задати текст; - састављање ритмичке вежбе или мелодије од понуђених мотива;	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво

	- импровизација игре/покрета на одређену музику; - илустрацију доживљаја музике; - израду музичких инструмената (функционалних или нефункционалних); - музичко-истраживачки рад; - осмишљавање музичких догађаја, програма и пројеката; - осмишљавање музичких квизова; - осмишљавање музичких дидактичких игара, игара са певањем, игара уз инструменталну пратњу или музичких драматизација; - креативну употребу мултимедија: ИКТ, аудио снимци, сликовни материјал, мобилни телефони... Уколико има могућности, могу се осмислити и реализовати тематски пројекти на нивоу одељења или разреда. Пројектна настава се остварује реализацијом пројекта и тимским радом ученика. Тема пројекта се састоји од подтема које ученици могу да реализују у тиму, тандему или појединачно.		

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Физичке способности	**-Систематско праћење и мерење индикатора физичког**	**Лични развој, одговоран однос према здрављу**	**Ученик ће бити у стању да:**

	статуса (антропометријске мере и моторички тестови). **-Примена комплекса вежби за развој аеробне издржљивости, брзине и координације.** **-Вежбе за превенцију постуралних поремећаја карактеристичних за интензиван раст у 7. разреду.**		**- Препозна промене у свом физичком статусу и моторичким способностима.** **- Правилно изведе тестере за процену физичких способности.** **- Разуме значај редовног вежбања за правилан развој кичменог стуба.**
Спортске игре (Кошарка, Одбојка, Рукомет/Фудбал)	**- Увежбавање сложенијих техничко-тактичких елемената у специфичним ситуацијама.** **- Организација такмичења унутар одељења уз поштовање судијских правила.** **- Развијање стратегија одбране (човек на човека, зонска одбрана).**	**Сарадња, комуникативна, решавање проблема**	**Ученик ће бити у стању да:** **- Примени усвојену технику у игри под притиском противника.** **- Покаже висок степен фер-плеја и поштовања према свим учесницима.** **- Преузме различите улоге у тиму (капитен, судија, помоћни судија).**
Атлетика и гимнастика	**- Усавршавање технике трчања на средње пруге (издржљивост)**	**Естетска компетенција, истрајност**	**Ученик ће бити у стању да:**

	и кратког спринта. **- Гимнастички елементи: прескок преко козлића (разношка), сложенији колутови и ставови.** **- Вежбе на справама које захтевају већи степен равнотеже и снаге.**		**- Повеже већ број моторичких кретања у складне целине.** **- Савлада страх и покаже истрајност при извођењу сложенијих задатака.** **- Контролише покрете тела у простору.**
Здравствено васпитање	**- Теме о хигијени током пубертета и утицају физичке активности на ментално здравље.** **- Препознавање штетности седелачког начина живота и прекомерне употребе технологије.**	**Брига о себи, дигитална компетенција**	**Ученик ће бити у стању да:** **- Објасни везу између физичке активности и смањења стреса.** **- Самостално организује своје слободно време уз укључивање спортских садржаја.**

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Wie war's in den Ferien	**Ученици у писаној и говорној комуникацији уче и увежбавају:** **- изразе и речи везане за тематику**	**Комуникативна компетенција, вештина разумевања говора, интеркултурна компетенција,**	**SJ2.OO.S.1.2 – Разуме једноставне исказе у вези са временским приликама, свакодневним и**

	распуста, временске прилике, фразе за изражавање претпоставки - прошло време (перфекат) са помоћним глаголима seinиhaben - партицип перфекта (глаголи са одвојивим и неодвојивим префиксима) - присвојни члану дативу - телефонски разговор, разумевање и писање смс-порука - CLIL (математика, план путовања и обрачун трошкова ђачке екскурзије, повезивање интеркултуране и медијске компетенције) -интеркултуралне садржаје: распуст у немачком говорном подручју (Аустрија, камповање у Швајцарској, распуст у Минхену)	**опште когнитивне способности**	**слободним активностима. SJ2.OO.S.2.3 – Кратко и једноставно говори о себи, свакодневним и слободним активностима.**
Viel Erfolg	**Ученици у писаној и говорној комуникацији уче и увежбавају: - речи, изразе и дијалоге везане за тему*“Berufe“* - модалне глаголе у претериту - зависне реченице са везником *dass*и*weil* - правилан изговор гласа *r*и*l* - CLIL (географија, пољопривреда: могућности запослења на селу, разговор о животу и раду на селу, особености – предности и мане таквог посла) - интеркултуралне садржаје: *Girl´sDay, Boy´sDay,* откривање које жеље имају млади данас по питању професионалне оријентације**	**Комуникативна компетенција, вештина разумевања говора, интеркултурна компетенција, опште когнитивне способности**	**SJ2.OO.S.2.6 – Кратко и једноставно говори о својим намерама, жељама и плановима. SJ2.OO.S.2.7 – Изражава једноставна мишљења, осећања и ставове о познатим темама.**
Gute Freunde	**Ученици уче и увежбавају да у писаној и говорној комуникацији: - речи, изразе и дијалоге који се односе на тему, опишу и пореде пријатеље (придеви за изражавање особина, компаратив) - како да дају некоме комплимент, понуде или прихвате помоћ**	**Комуникативна компетенција, вештина разумевања говора, интеркултурна компетенција, опште когнитивне способности**	**CJ2.OO.O.3.13 – Именују и описујуљуде и стваријзсвогнепосредногокружењ аиливезанезаличнаискуства (породица, кућниљубимци, местостановања, школа, хоби), користећинајједноставнијајезичка средства и узпомоћ и**

	- глаголеса дативом и акузативом - личне заменице у дативу - изговор гласа *h* - CLIL (биологија, истраживање и опис веза и односа у природи, разумевање научно-природних текстова) - интеркултуралне садржаје: особине добрих пријатеља за младе немачког говорног подручја и нашег говорног подручја, има ли разлика		**подршкусаговорника. CJ2.OO.O.3.15 – Најједноставнијимјезичкимсредствимаисказујудопадање и недопадање, слагање и неслагање, молбе и извињења.**
Bist du online	**Ученици у писаној и говорној комуникацији уче и увежбавају да: - изразе и речи које се односе на тему - модалне глаголе *dürfen*и*sollen* - реченице са везником *wenn* - вођење интервјуа - CLIL(информатика: процена дигиталног понашања и сигурности, политика заштите података, сигурне лозинке) - интеркултуралне садржаје: употреба социјалних медија међу младимау у немачком говорном подручју**	**Комуникативна компетенција, вештина разумевања говора, интеркултурна компетенција, опште когнитивне способности**	**SJ2.OO.S.2.13 – Разговара једноставним средствима о различитим медијима и пожељном или непожељном понашању у њиховој употреби.**
Zusammen sind wir stark	**Ученици у писаној и говорној комуникацији уче и увежбавају да: - изразе и речи које се односе на тему - употребу повратних глагола - употребу структура: *welch-, jed-* - употреба модалних глагола: *müssenvs. nichtdürfen* - CLIL (грађанско васпитање: облици становања, општа правила понашања у заједници, састављање кућног реда) - интеркултуралне садржаје: DieCarl-Strehl-Schule in Marburg**	**Комуникативна компетенција, вештина разумевања говора, интеркултурна компетенција, опште когнитивне способности**	**SJ2.OO.S.2.8 – Разговара једноставно о животу у школи, породици и заједници. SJ2.OO.S.2.7 – Изражава једноставна мишљења, осећања и ставове о познатим темама. SJ2.OO.S.2.9 – Користи једноставне језичке изразе у свакодневним социјалним и конфликтним ситуацијама.**
Voll im Trend	**Ученици у писаној и говорној комуникацији уче и увежбавају да: - изразе и речи које се односе на тему (опис особа или одеће/ствари)**	**Комуникативна компетенција, вештина разумевања говора, интеркултурна компетенција, опште когнитивне способности**	**SJ2.OO.R.2.6 – Разуме једноставне текстове и изразе који се односе на интересовања, изглед и одећу.**

	- употребу придева уз именицу - изразе у куповини одеће - изговор наставака *–e, -en, -es, -er* - CLIL (грађанско васпитање, ликовна култура, техника и технологија: идеје како рециклирати или изменити намену неких свакодневних предмета) - интеркултуралне садржаје: Шта млади у немачком говорном подручју раде са својим новцем?		**SJ2.OO.S.2.5 – Описује једноставним средствима особе, предмете и свакодневне активности. SJ2.OO.S.2.11 – Тражи и даје једноставне информације које укључују бројеве, цене, количине и статистику.**
Das ist mir wichtig	**Ученици уче у писаној и говорној комуникацији да: - изразе и речи које се односе на тему (разговор и посебним датумима/данима, представљање неке особе - редне бројеве - придевске наставке и редне бројеве у дативу - изражавање датума/година - CLIL (грађанско васпитање: анализа развоја формалног образовања и школског система) - интеркултуралне садржаје: етапе у школовању у немачком говорном подручју**	**Комуникативна компетенција, вештина разумевања говора, интеркултурна компетенција, опште когнитивне способности**	**SJ2.OO.S.2.9 – Говори једноставним средствима о важним датумима и догађајима из свог живота и живота у школи. SJ2.OO.S.2.10 – Разуме и записује бројеве и датуме у једноставном контексту. SJ2.OO.S.2.11 – Разговара једноставним језичким средствима о основним биографским чињеницама.**

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Општа предметна компетенција (ОПК) / Специфична предметна компетенција	***По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:***
1. СИЛА И КРЕТАЊЕ	На часовима редовне наставе и осталих облика наставног процеса програмски садржаји	Учењем физике у основној школи ученици развијају радозналост према природним појавама и разумевање основних физичких	- разликује скаларне и векторске физичке величине; - користи и анализира

	на основу исхода се могу реализовати: 1. излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе; 2. решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем-ситуација; 3. лабораторијским вежбама; 4. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, пројекти, допунска настава, додатни рад...); 5. систематским праћењем рада сваког ученика. *Методе*: монолошко-дијалошка, демонстрациона(показивање модела, скица,појава и друго), илустрациона, коришћење рачунара, интернета, практични рад (експеримент,практичне вежбе, лабораторијске вежбе), решавање проблема-хеуристички приступ, учење путем открића, рад на тексту, метод писаних радова, креативно-научно	концепата. Ученици увиђају узроке и последице физичких појава као што су механичко и осцилаторно кретање, простирање звука и светлости, деловање сила, протицање струје и одржање енергије. Успостављају односе између физичких величина којима се ове појаве описују користећи језик симбола и формула, табела и графикона, притом развијајући логичко и математичко мишљење. Ученици иницирају, планирају и реализују једноставна истраживања у којима користе основну методологију физике, укључујући експерименте и компјутерске симулације. Прикупљају, обрађују, анализирају и критички тумаче податке. Реализовањем разноврсних задатака ученици развијају вештине учења и вредновања процеса и резултата рада. Истраживањем проблема у физици, у кооперацији са другима, ученици излажу своје идеје, аргументују и презентују налазе и тако развијају научну писменост, језичке и комуникацијске вештине, способност уважавања мишљења других и сарадничке компетенције.	резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; - анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; - примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; - демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, и сила акције и реакције на примерима из окружења; - самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке - кинематика и динамика кретања тела

	ликовни рад.	Ученици примењују стечена знања и вештине у ситуацијама из свакодневног живота. Сагледавају примену физике у различитим областима укључујући медицину, електротехнику, енергетику и саобраћај. Свесни су њене улоге у развоју људског друштва кроз историју и значаја за савремене технолошке промене које унапређују квалитет живота. Услед тога, ученици заузимају проактиван став о коришћењу физике за решавање проблема у природи узрокованих људским деловањем и усвајају понашања којима чувају здравље и животну средину. Специфична предметна компетенција Основни ниво Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Учењем физике ученици развијају радозналост према појавама у природи и продубљују разумевање једноставних физичких појава са којима су се сусретали раније у животу и током школовања, пре свега у областима које се односе на	
2. КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. ТРЕЊЕ	Фронтални облик рада, индивидуални рад, групни рад, рад у пару, тимска настава, учење кроз игру **Праћење остваривања програма** Континуирано током године: усмено испитивање, контролни задаци, тестирање, описно оцењивање постигнућа, домаћи задаци, демонстрациони огледи, практичне вежбе, лабораторијске вежбе, активност на часу, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива, израда задатака, израда модела, паноа, постер презентација, ПП презентација, реферата, есеја, самопроцена...	– анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; – примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; – покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање; – демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке, кинематика и динамика кретања тела, трење,
3. РАВНОТЕЖА		– разликује скаларне и векторске физичке величине; – покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења; – наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу;

		електрицитет, магнетизам и понашање тела при загревању и хлађењу. Усвајањем основних физичких концепата, као што су сила и последице узајамног деловања тела, ученици уочавају физичке законитости и тако стичу уопштена и систематски повезана физичка знања и формирају свест о могућности науке да детаљно и обухватно објасни свет који их окружује. Ученици развијају основна знања о атомској и молекулској структури супстанције. На овај начин повезују физику са другим природним наукама и граде основу за разумевање комплекснијих појмова као што је радиоактивност. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици размишљају о начинима на које се може доћи до знања о природним појавама и тако формирају основна схватања о природи науке и заснивају поверење у науку. Уз инструкције реализују једноставне истраживачке задатке у којима описују природне појаве користећи основне физичке појмове и законе. Мере физичке величине, уочавају грешке и	– прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води; − решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (равнотежа полуге, сила потиска);
4. МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА			– повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења; – разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом; – демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, закони одржања);
5. ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ.			– разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго; – анализира промене стања тела (димензија, запремине и

		записују резултате мерења користећи и интерпретирајући при томе симболе и формуле, табеле и графике. Ученици користе различите изворе информација и искуства других за решавање једноставних проблема. Радећи у пару или групи, дају свој допринос који умеју да вреднују, понашају се конструктивно и сарадднички и у дискусији користе основне физичке изразе. Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Примењујући основна знања и вештине из физике у ситуацијама из свакодневног живота, ученици унапређују личну безбедност и здравље и предузимају активности које чувају животну средину и промовишу одржив развој. Умеју да примене основна знања о кретању и опишу принцип рада простих машина у ситуацијама из свакодневног живота. Разумеју како струја делује у инсталацијама и уређајима у домаћинству и знају како да заштите себе и друге од струјног удара. Ученици поштују допринос физике развоју људског	агрегатног стања) приликом грејања или хлађења; - наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења

		друштва кроз историју и њен значај у технолошким променама којима се побољшава квалитет живота, на пример у медицини, електротехници и саобраћају. Развијају своју еколошку свест и бирају понашања која доприносе мерама штедње енергије и коришћењу обновљивих извора енергије. Ученици конструктивно сарађују са другима, поштујући њихова мишљења и ставове и на тај начин постају толерантни и проактивни грађани. Средњи ниво Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици развијају способност и спремност да природне појаве објасне коришћењем корпуса знања карактеристичних за физику, што им даје широку базу за даље учење и школовање и истовремено их припрема за активно сналажење у свакодневном животу. Интерпретирањем узајамног деловања тела и Њутнових закона механике ученици логички резонују и заснивају ставове на доказима. Активно примењују	

		основне математичке принципе при решавању проблема повезаних са физичким појавама као што су равномерно промењљиво кретање и кретање у правцу гравитационог убрзања. Овладавањем знањима о осцилаторном и таласном кретању, звуку, светлосним појавама и електричној струји, ученици ојачавају свест о повезаности физике са свакодневним животом и технолошким развојем друштва. Учењем о енергији, агрегатним стањима и радиоактивности, ученици изграђују основу за разумевање комплекснијих процеса који се тичу очувања животне средине и коришћења обновљивих извора енергије. Ученици развијају основе логичког и критичког мишљења кроз успостављање и извођење закључака о односима физичких величина у различитим областима, на пример, областима које се односе на густину, притисак и равнотежу. Истовремено, ученици уче да преиспитују своје идеје и претпоставке и развијају кључне компетенције попут сарадње, комуникације и решавања проблема.	

		Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици истражују појмове, концепте и законитости физике путем експеримената. Умеју да планирају и безбедно и правилно реализују једноставне истраживачке активности које захтевају примену знања и методологије физике. Постављају истраживачка питања и тако развијају интересовање за физику. Користећи различите врсте извора информација, ученици проналазе и прикупљају податке. Обрађују, систематизују и анализирају резултате и на основу њих изводе закључке. Увиђају узроке и последице физичких појава и успостављају логичке односе између физичких величина, чиме развијају аналитичке вештине, резоновање и закључивање. Ученици истражују и употребљавају различите рачунарске симулације, анимације и програме за обраду података и тако развијају вештине управљања подацима и представљања резултата. Реализовањем истраживачких, пројектних и лабораторијских задатака самостално, кроз рад у пару или групи, развијају	

		саморегулацију учења и способност вредновања процеса и резултата рада. Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици су способни да разматрају позитивне и негативне стране коришћења различитих извора енергије и да промовишу практичне употребе које доприносе развоју људске заједнице не угрожавајући животну средину. Граде дигиталну писменост тако што безбедно, етички и критички користе дигиталне технологије за проналажење информација и података који су им потребни у различитим пројектима и истраживањима. Ученици уочавају неусклађеност физичких концепата и законитости са садржајима приказаним у медијима који се баве употребом научних достигнућа за бољи квалитет живота и критички се односе према датим информацијама. Повезују знања из оптике са њиховом применом у медицини (дијагностика и лечење мана ока) и знања из акустике са њиховом применом у музици (функционисање различитих инструмената).	

		Напредни ниво Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) На напредном нивоу ученици дубље развијају резоновање, аргументовање и закључивање анализирајући, на пример, утицај односа сила на стање мировања и кретања тела. Примењују закон одржања енергије, што им даје основу за разумевање разноврсних процеса у енергетици и изграђивање свести о утицају различитих технологија на животну средину. Ученици на базичном нивоу овладавају сложенијим концептима који се тичу електричног поља и магнетизма. Способни су да истовремено разматрају међусобне интеракције више различитих физичких величина и законитости у некој ситуацији и интегришу их на смислен и целовит начин. Ученици умеју да управљају подацима и критички се односе према њима. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици кроз примере разумеју да се научним истраживањима граде нова знања тако што се стара критички преиспитују и	

		ригорозно проверавају. Самостално истражују природне појаве постављајући и изводећи експерименте. Истражујући, ученици проналазе информације и бирају и планирају најадекватније начине решавања проблемских ситуација. Критички се односе према подацима, умеју да процене примереност својих поступака у раду, исправност записа резултата и грешака у мерењу, тачност решења и смисленост резултата у погледу усклађености са теоријом. Ученици дискутују о изворима грешака и одступања од очекиваног и предлажу начине њиховог кориговања. У дискусијама умеју да аргументују ставове користећи физичке законитости. Способни су да вреднују научено и самостално планирају нове циљеве учења. Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици у дискусији аргументовано заступају научни поглед на свет и промовишу одлучивање засновано на научним доказима. Иницирају, креирају и реализују активности којима развијају научну	

		писменост и ангажују се на очувању здравља и заштити животне средине (спречавање глобалног загревања, загађења буком и светлошћу) на локалном и ширем нивоу. На овај начин развијају креативност, иницијативу и бригу за друге. Повезују знања из физике са другим научним дисциплинама како би могли да сагледају достигнућа из физике и њихов допринос развоју људског друштва из историјске, географске и друштвене перспективе. Уочавају примену физичких принципа у уметности (разноврсна уметничка дела и решења) и спорту (побољшање физичких перформанси).	

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Специфичне предметне компетенције 1, 2 и 3	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
1. Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	Током школске године, односно на часовима редовне наставе, допунске и додатне наставе, користе се следећи облици рада:	**<u>Основни ниво</u>** **Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)**	-Разумеју улогу хемије као природне науке у другим природним наукама и научним дисциплинама. -Примењују појам физичко поље

	фронтални облик рада, индивидуални рад, групни рад, рад у пару, тимска настава, учење кроз игру. Током сваког класификационог периода, односно континуирано и временски распоређено, вредновање постигнућа ученика врши се на неколико начина: усменим испитивањем, контролни задаци, формативним оцењивањем, израдом домаћих задатака, демонстрациони огледи, практичне вежбе, лабораторијске вежбе, праћење активности на часу, систематизацијом најважнијих односно кључних појмова по наставним темама, израда задатака, израда модела, паноа, постера и презентација, реферата. Ученици кроз различите облике рада развијају способност да објасне састав, структуру, својства и промене најважнијих чистих супстанци и смеша, познатих из свакодневног живота. Развијају способност да постављају питања и формулишу претпоставке, да планирају и изводе огледе, прикупљају податке, уочавају правилности, објашњавају их и изводе закључке. Формирају хемијску писменост која им омогућава да: (а) прате информације о доприносу хемије у медицини, фармацији, пољопривреди,	Ученици развијају разумевање о својствима и променама супстанцама у саставу неживе и живе природе. Разликују према саставу примере елемената, једињења и смеша који су им познати из свакодневног живота. Уочавају и описују физичка и хемијска својства, и промене најважнијих неорганских и органских супстанци, познатих из свакодневног живота, њихову заступљеност у природи и практичну примену, укључујући и правилно руковање супстанцама. Уочена својства супстанци (макроскопски ниво), ученици повезују са изграђивачким честицама супстанци (атоми, јони, молекули) и хемијским везама (субмикроскопски ниво). Препознају примере смеша и раствора у свакодневном животу, повезују њихова својства са квалитативним и квантитативним саставом и практичном применом у различитим животним ситуацијама. Разликују електролите и неелектролите међу примерима из свакодневног живота, као и електролите међусобно. Примењују поступке за раздвајање састојака смеша у свакодневном животу. Разумеју значење хемијских симбола и формула, познају симболе најважнијих елемената, као и формуле	и супстанца на конкретним примерима из свакодневног живота.
2. Хемијска лабораторија			-Правилно рукују лабораторијским прибором и посуђем. -Према пиктограмима на амбалажи правилно, безбедно и рационално користе супстанце/комерцијалне производе, складиште их и одлажу отпад. - Разликују хемијске и физичке промене супстанци и илуструју их примерима из свакодневног живота. -Повезују употребу материјала са њиховим физичким својствима (нпр. тврдоћа, температура топљења, температура кључања, растворљивост, топлотна проводљивост) и хемијским својствима (нпр. склоност ка рђању, запаљивост).
3. Атоми и хемијски елементи			-Повезују распоред електрона у атомима елемената с положајем елемената у Периодном систему и својствима елемената. -Представљају структуру атома и јона симболички и помоћу цртежа модела, и објашњавају разлику у

	индустријској производњи и, уопштено, квалитету живота; (б) дискутују о питањима/темама у вези са здрављем и заштитом животне средине; (в) показују иницијативу, предузимљивост, критичко мишљење, способност за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи и другима у складу с циљевима одрживог развоја; (г) користе информације о саставу, употреби и начинима одлагања супстанци, безбедно и одговорно рукују супстанцама и комерцијалним производима. Ученици развијају разумевање природе научноистраживачког рада у области хемије и логичко резоновање кроз експериментално испитивање састава, својстава и промена чистих супстанци (најважнијих представника метала, неметала и класа неорганских и органских једињења) и смеша. Кроз квантитативна израчунавања повезују субмикроскопски и макроскопски ниво. Унапређују способност комуникације и изражавања у усменом и писаном виду коришћењем хемијских термина и симболичког језика хемије (хемијски симболи, формуле и једначине), коришћењем	елемената и најважнијих представника класа неорганских и органских једињења. Показују одговоран однос према здрављу и животној средини. **Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)** Ученици кроз експериментални рад формирају основне идеје о природи хемије као науке и како се у хемији истраживачким радом долази до знања. Правилно и безбедно рукују лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама. Одговорно се понашају у циљу очувања здравља и заштите животне средине. О својствима и променама супстанци сазнају посматрањем и експерименталним испитивањем, уз писано упутство и у сарадњи са другим ученицима и наставником. Развијају мануелне вештине које могу да користе и у другим животним ситуацијама. Мере масу и запремину супстанци, и изводе поступке за раздвајање састојака смеша одливањем, цеђењем и помоћу магнета. Прикупљене податке бележе на одговарајући начин. Поред мануелних вештина, наведеним	наелектрисању атома и јона према врсти и броју елементарних честица (протона, неутрона и електрона). -Према положају елемента у Периодном систему пишу распоред електрона у атомима метала и неметала атомског броја до 20 и предвиђају својства елемената.
4. Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења			-Препознају тип хемијске везе на основу хемијских формула и назива супстанци, и повезују са својствима тих супстанци. -Повезују структуру атома с формирањем јона и молекула, типом хемијске везе и својствима супстанци. -Помоћу Луисових симбола и формула представљају формирање ковалентне везе у молекулима елемената и једињења. -Објашњавају како тип хемијске везе у неорганским и органским супстанцама утиче на физичка и хемијска својства
5. Хомогене и хетерогене			-Према упутству за оглед

смеше	различитих извора информација на матерњем и страним језицима, и применом дигиталне писмености. Учењем хемије у основној школи ученици развијају радозналост према природним наукама и дисциплинама које могу изучавати у средњем и високом образовању.	активностима развијају логичко и аналитичко мишљење, сарадничке способности, комуникацијске вештине, и позитиван и одговоран однос према учењу и додељеним задацима у групи. **Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)** Ученици на основном нивоу развијају базичну хемијску пименост која им омогућава да повезују својства и промене неорганских и органских супстанци и смеша с практичном применом, и значајем за живот појединца и за друштво. Формирана хемијска писменост омогућава им да прате информације у прикладним текстовима из дигиталних и штампаних извора о супстанцама у саставу комерцијалних производа, и о материјалима који имају широку примену. Еколошки одговорно понашање, коришћење и одлагање производа и амбалаже базирају на познавању својстава састојака комерцијалних производа и значења пиктограма на амбалажи. Одговорно и рационално користе енергију и ресурсе природе, и подржавају употребу	испитују својства супстанци, мере масу и запремину, испитују растворљивост, киселинско-базна својства раствора, и изводе поступке за раздвајање састојака смеша (декантовање, цеђење, испаравање и одвајање помоћу магнета). -Описују квалитативни и квантитативни састав (масени удео изражен у процентима), својства и практичну примену смеша и раствора. -Испитује како температура, мешање и уситњеност супстанце утичу на брзину њеног растварања. -Разликују на основу растворљивости супстанци незасићен, засићен и презасићен раствор. -Израчунавају масени удео (у процентима) супстанци у смеши, као и масу растворене супстанце и растварача у раствору на основу масеног удела или растворљивости. -Објашњавају примену поступка дестилације за раздвајање састојака смеша.
6. Хемијске реакције и хемијске једначине			-Идентификују и описују показатеље хемијске реакције у изведеним огледима

		алтернативних и обновљивих видова енергије. У циљу одржања физичког и менталног здравља планирају правилну исхрану користећи се знањем о основним својствима биолошки важних органских једињења, њихове улоге у организму и заступљености у намирницама. На основу знања о својствима и променама неорганских и органских супстанци, као и способности и вештина формираних учењем хемије, могу да продукују идеје и планове, да их повежу с предузетничким активностима и спроведу у дело. **<u>Средњи ниво</u>** **Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)** Ученици развијају разумевање о својствима чистих супстанци, елемената и једињења, познатих из свакодневног живота или по практичној примени. Повезују својства са структуром изграђивачких честица и типом хемијске везе у супстанцама. Својства метала и неметала која се могу опазити и због којих елементи имају одређену практичну примену, повезују са распоредом електрона у атомима тих елемената и положајем у Периодном систему. У циљу систематизације знања о	(настајање гаса, формирање талога, промена боје). -Одређују коефицијенте у једначинама хемијских реакција применом закона о одржању масе. -Израчунавају масени удео елемената у једињењу на основу формуле једињења, а масу реактаната и производа хемијске реакције на основу познате хемијске једначине.
7. Израчунавања у хемији			-Изводе стехиометријска израчунавања масе, количине и броја честица реактаната и производа хемијских реакција.
8. Водоник и кисеоник и њихова једињења. Соли			-На основу формула, назива и својстава разликују најважније представнике класа неорганских једињења: оксида, киселина, база и соли.

		својствима и променама већег броја супстанци, и повезивања с њиховом практичном применом и значајем, ученици класификују неорганска и органска једињења према саставу, структури, својствима и променама. На основу познавања структуре, својстава, заступљености и улоге биолошки важних једињења, доносе одлуке о чувању здравља и опредељују се за здраве стилове живота. Ученици разликују основне типове хемијских реакција и повезују их с практичном применом. Повезују топлотне ефекте при променама супстанци с практичном применом. Примењују квалитативно и квантитативно значење симболичког језика хемије у описивању чистих супстанци, њиховог састава, структуре и промена, користећи се хемијским симболима најважнијих елемената и хемијским формулама елемената и најважнијих представника класа неорганских и органских једињења. Макроскопски и субмикорскопски ниво повезују кроз стехиометријска израчунавања базирана на разумевању квантитативног значења хемијских симбола, формула и хемијских једначина, као и израчунавања у вези са квантитативним саставом смеша и раствора.	

		Специфична предметна компетенција 2 (СПК2) Ученици развијају разумевање природе и значаја научноистраживачке делатности у области хемије. Могу да идентификују питања на која се одговори добијају експерименталним радом и коришћењем релевантних извора. Посматрањем и експерименталним радом, на основу писаног упутства, прикупљају податке о физичким и хемијским својствима и променама супстанци, бирају и изводе поступке за раздвајање састојака смеша. Податке прикупљене у експерименталном раду организују и приказују на структуриран начин, уз употребу ИКТ алата. Примењују стечено теоријско знање за објашњавање добијених резултата и извођење закључака. Припремају извештај о раду и презентују га другима уз одговарајућа теоријска објашњења и репрезентације. На тај начин ученици развијају аналитичке вештине, резоновање и способност аргументованог изражавања основних идеја у хемији. У контексту експерименталних задатака ученици изводе једноставна израчунавања којима развијају основе логичког и критичког мишљења потребног за повезивање макроскопског и субмикроскопског нивоа. Преиспитују и вреднују процес и	

		резултате учења, и према томе доносе одлуке о даљем раду и активностима у циљу унапређивања постигнућа. **Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)** Ученици на средњем нивоу формирају хемијску писменост као основ за разумевање својстава и промена неорганских и органских супстанци, и смеша у природи и свакодневном животу, као и за разумевање практичне примене и значаја хемије за живот појединца и за друштво. Формирана хемијска писменост омогућава ученицима да прегледају и критички вреднују информације из области хемије у различитим дигиталним или штампаним изворима, да праве изборе и доносе одлуке на основу процене релевантности и тачности информација. Могу да прате информације о загађујућим супстанцама у животној средини и о изворима загађења, да предузимају активности за заштиту здравља и животне средине, да преиспитују сопствено понашање и мењају га, као и да дају предлоге за унапређење квалитета живота. Повезују знања о саставу, својствима, променама и примени неорганских и органских супстанци, и вештине формиране учењем хемије, са знањима из других научних дисциплина ради сагледавања	

		проблема из више перспектива. Развијају способност решавања проблема и критичког мишљења у тимском и групном раду, или раду у пару, на пројектима у школи, у сарадњи са локалном заједницом и шире. Развијају дигиталну писменост тако што користе ИКТ алате и апликације у планирању пројеката, за прикупљање и обраду података, за представљање резултата пројеката, као и за промоцију сопственог рада. **<u>Напредни ниво</u>** **Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)** Ученици разумеју различите нивое структурне организације неорганских и органских супстанци у природи, полазећи од структуре атома, јона и молекула, типова хемијске везе, до агрегата великог броја честица, и повезују макроскопски ниво који се може опазити помоћу чула, са субмикроскопским нивоом. На томе граде објашњења физичких и хемијских својстава и промена супстанци, и повезују их с практичном применом и значајем супстанци за појединца и друштво. Развијају логичко мишљење кроз предвиђање реактивности метала и неметала на основу распореда електрона у атомима елемената, представљају распоред електрона у атомима и	

		повезују с положајем елемената у Периодном систему. Примењују квалитативно и квантитативно значење симболичког језика хемије у описивању хемијских промена, писању једначина хемијских реакција неорганских и органских супстанци познатих из свакодневног живота и извођењу стехиометријских израчунавања маса и количин реактаната и производа хемијских реакција. Систематизовано знање о својствима и променама представника класа неорганских и органских једињења примењују у различитим школским и ваншколским контекстима. **Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)** Ученици разумеју природу науке и основне активности у оквиру научног истраживања у области хемије. Покрећу питања о супстанцама на која одговоре могу да добију експерименталним истраживањем и коришћењем релевантних извора. Продукују идеје, формулишу хипотезе о саставу, својствима и променама неорганских и органских супстанци, њиховом добијању и изоловању из смеша, и планирају огледе за проверу хипотеза. Самостално или сарађујући у пару или групи планирају решавање теоријских и експерименталних проблема у вези са саставом, својствима,	

		променама, добијањем и изоловањем супстанци. Планирају и реализују истраживачке активности у вези са супстанцама у реалним контекстима (храна, различити комерцијални и природни производи, материјали, земљиште, воде у природи). Процењују исправност сопственог начина решавања проблема и решења, као и рад других, дискутују о решењима, наводе аргументе за и против, поштујући и уважавајући идеје, резултате и мишљења других. Прихватају одговорност за преузете задатке и учење, и развијају истрајност у остваривању циљева. На тај начин ученици развијају аналитичко, критичко и креативно мишљење, као и способност аргументованог и ефективног изражавања идеја у хемији. **Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)** Ученици на напредном нивоу могу да покрену и учествују у дискусијама у свом окружењу о физичким и хемијским својствима и променама неорганских и органских супстанци и смеша, о различитим питањима која се односе на практичну примену супстанци и утицајима на живот појединца и друштва. Формирана хемијска писменост омогућава ученицима	

		праћење и критичку анализу информација у текстовима из дигиталних и штампаних извора о доприносу хемије у развоју и производњи нових материјала, енергије, хране, у медицини и фармацији. Према циљевима одрживог развоја и зелене хемије вреднују допринос хемије у тим областима. Критички процењују сопствене и активности других које доводе до загађења животне средине, преузимају одговорност, показују иницијативу и предузимају активности за заштиту здравља и животне средине. Показују способност креативног мишљења, истрајност и мотивисаност у остваривању постављених циљева.	

6.2.4 Осми разред

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК		
КЊИЖЕВНОСТ ЛИРИКА 1.Ђура Јакшић „Отаџбина“ 2. Јован Јовановић Змај: „Светли гробови 3. Јован Јовановић	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу -Читањем самостално доносе закључке о	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја;	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: – чита са

Змај: „Ђулићи” (избор) 4. Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена” 5. Момчило Настасијевић: „Труба” 6. Иван В. Лалић: „Ветар” 7. Марина Цветајева: „Месечев сјај” ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ 1.Бранко Радичевић: Ђачки растанак (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”) 2.Народна епско-лирска песма: Женидба Милића Барјактара ЕПИКА 1.Вук Стефановић Караџић: О народним певачима 2.Вук Стефановић Караџић: Житије Ајдук Вељка Петровића (одломак) 3. Доситеј Обрадовић: Живот и прикључениja (одломак) 4. Прота Матеја Ненадовић: Мемоари (одломак) 5.Петар Петровић Његош: Горски вијенац (одломак „Бадње вече”) 6. Симо Матавуљ: „Пилипенда” 7. Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити” 8. Милош Црњански: Сеобе (одломак) / Роман о Лондону („Пролеће је стигло у Лондон”) 9. Бранимир Ћосић: Покошено поље (одломак из прве књиге „Читава једна младост”) 10. Дино Буцати: „Колумбар” 11. Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић: Роман као држава (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”) ,	стваралаштву појединих писаца -Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак -На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими. -Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву -Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела -Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве -На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача -Упоређују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике	Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања; – тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове; – критички промишља о стварности на основу прочитаних дела; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; – повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8.разреда; – издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације; – уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање; – повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим

ДРАМА 1. Данило Киш: Ноћ и магла 2. Петар Кочић: Јазавац пред судом (одломак) 3.Жан Батист Поклен Молијер: Грађанин племић (одломак) НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ 1. Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима” 2. Милутин Миланковић: Кроз васиону и векове (одломак) 3. Хилда Дајч: Писма − одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј) 4. Споменка Крајчевић: Кругом двојке (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” – „Простор”, „Булеварска бајка”) ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на Мишару”, „Бој на Чокешини”...) 2. Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор) 3. Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...) 4. Иво Андрић: Деца („Деца”, „Књига” и „Панорама”) 5.			контекстом; – одреди временски оквир у којем је писац стварао; – разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; – препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа; – учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања; – објасни настанак и развој српског књижевног језика; – разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа; – сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи; – именује дијалекте српског језика; – разуме постојеће језичке прилике у Србији; – издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења; – користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима

Бранислав Нушић: Сумњиво лице 6. Клод Кампањ: Због мојих петнаест година 7. Давид Албахари, Мамац ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3–6 дела) 1. Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови” 2. Оскар Давичо: „Србија” / „Детињство” (избор) 3. Бранко Ћопић: Мала моја из Босанске Крупе 4. Станислав Винавер: Ратни другови („Аритон”) 5. Народна приповетка: Усуд 6. Вук Стефановић Караџић: Српски рјечник (избор, нпр. „Отмица”...); 7. Растко Петровић: Африка (одломци) 8. Радослав Братић: Мајсторова рука (одломак) 9. Милорад Павић: Хазарски речник, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци) 10. Душан Ковачевић: Ко то тамо пева 11. Гроздана Олујић: Гласам за љубав 12. Џон Селинџер: Ловац у житу 13. Ричард Бах: Галеб Џонатан Ливингстон 14. Кајо Ритер: Дечко који није био из Ливерпула 15. Џон Бојн: Дечак у пругастој пиџами 16.Сју Таузенд: Дневник Адријана Мола. **КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ** Стилска средства: анафора и епифора, апострофа. Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска). Епско-лирске врсте: поема, балада. Драмски спев. Мемоари. Биографија			и повеже их са новим градивом; – доследно примени правописну норму; – примени основна правила о распореду акцената; – уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; – пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова; – уочи разлику између речи и лексеме; – препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; – разуме значење застарелих речи и неологизама; – користи речник, енциклопедију и лексикон; – уочи манипулацију у пропагандним текстовима; – напише приказ, расправу и краћи есеј; – разликује делове текста и књиге укључујући индекс, појмовник,

			библиографију и уме да их користи; – повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту;
ЈЕЗИК **ГРАМАТИКА** Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци). Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско тимочки, косовскоресавски, шумадијско војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци). Језик – основне особине говорног и писаног језика. Грађење речи: – основни	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, паноа, Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима Самоевалуација и евалуација	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	- препознаје први књижевни језик; - разликује два писма; - разликује народни и књижевни језик - препознаје дијалекат у типичним случајевима; - одређује место српском језику у породици словенских језика; - именује језике националних мањина; - одређује карактеристике говорног и писаног језика; - разликује начине грађења речи ; - разликује просте речи од твореница - одређује корен, творбену основу; префикс и суфикс - именује извршену гласовну промену у речима; - одређује врсте и подврсте речи; - препознаје реченичне чланове; - именује независне и зависне реченице;

модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице); – састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс. Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова.			
ПРАВОПИС Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: текстова, табела Самоевалуација и евалуација Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користеправописне знаке -Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури		-доследно примењује правописну норму у писању имена из страних језика, полусложеница и сложеница; -правилно употребљава црту и цртицу у писању;
ОРТОЕПИЈА Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Јавним излагањем ученици развијају реторичке способности -Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва -Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију Самоевалуација и евалуација		-разликује краткоузлазни од краткосилазног акцента; -правилно акцентује речи
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Ученици развијају своју писменост -Ученици подстичу своју	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникациаја;	- говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму; - разликује све врсте функционалних

културе. Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина). Лексикологија: – једнозначност и вишезначност речи; – лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – синонимија, антонимија и хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија. Пропагандни текстови (рекламе и слично). Расправа и есеј на задату тему. Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.). Говорне вежбе: интерпретативно уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара. Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама. Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање.	стваралачку моћ и развијају кретивност -Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе -Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање -Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима -Самостално примењују правописна правила -Самоевалуација и евалуација	Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	стилова - разликује једнозначне од вишезначних речи; - препознаје синониме, антониме и хомониме; - препознаје расправу као облик изражавања; - пише есеј на задату тему; - уме да састави приказ прочитане књиге, одгледаног филма или представе; -отклања евентуалне грешке у писању имена из страних језика, позајмљеница, полусложеница, сложеница, црте, цртице, запете.

Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту			
Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		**Ученик ће бити у стању**
Појединац и друштво	Анализа видео прилога о екстремним спортовима; вођење дневника активности; вежбе трансформације глаголских облика (-*ing* вс инфинитив); дискусија о предностима и манама различитих хобија. Метода усменог излагања: презентација сопственог хобија уз визуелна средства. Рад у паровима: интервју о екстремним спортовима. Индуктивна метода: откривање правила за употребу герунда и инфинитива кроз примере из текста. Игра улога: симулација учлањења у спортски клуб.	Одговорно учешће у демократском друштву: Развијање свести о сопственим правима и обавезама у групи, као и разумевање значаја емпатије у вршњачкој комуникацији. Комуникација, дигитална компетенција, естетска компетенција.	Прецизно опише своја и туђа интересовања користећи одговарајући вокабулар. Ученик ће бити у стању да аргументовано говори о својим ставовима, опише осећања у комплексним социјалним ситуацијама и дискутује о начинима решавања конфликата са вршњацима. • Разликује значење глагола који мењају смисао у зависности

			од тога да ли следи инфинитив или *-ing* облик (нпр. *stop, remember*). • Напише неформалан имејл о својим хобијима пратећи правила структуре. • Разуме главне поенте у аудио запису о слободним активностима изворних говорника.
Култура и друштво	Пројектна настава: истраживање историје лондонског метроа и израда дигиталног паноа. Метода анализе: рад на мапи и реду вожње. Комуникативна метода: симулација решавања проблема на путовању (кашњење, губитак пртљага). Аудио-визуелна метода: слушање и анализа аудио записа о различитим превозним средствима.	Социјална компетенција, рад са подацима, свест о мултикултуралности. Естетичка компетенција: Развијање способности за опажање, разумевање и вредновање уметничких и културних вредности енглеског говорног подручја. Културна свест и изражавање: Препознавање значаја културног наслеђа за	• Ефективно користи *Past Simple* и *Past Continuous* за причање прича из прошлости. • Правилно употребљава односне заменице (*who, which, that, where*) за прецизније описивање појмова. • Самостално пронађе и разуме информације у реду вожње или на мапи на енглеском језику. • Напише кратак кохерентан текст о историји одређеног места или превозног средства.

		идентитет појединца и заједнице, те неговање толеранције према културној разноликости.	
Свет науке, технике и медија	Метода дебате: дискусија о важним животним прекретницама и традицијама прелаза. Кооперативно учење: групна анализа текстова о културним обичајима у Кини и свету. Вежбање трансформације: активно мењање реченица из актива у пасив (*Present Perfect*). Метода писања: састављање кратког есеја о личној промени или важном догађају.	Лични и друштвени развој, решавање проблема	• Користи *Present Perfect* за описивање животног искуства без навођења тачног времена. • Препознаје и користи пасивне облике за наглашавање радње, а не извршиоца. • Опише своја и туђа осећања и особине личности користећи широк спектар придева. • Изрази слагање или неслагање са туђим мишљењем на учтив и аргументован начин.
Свет око нас и екологија	CLIL метода: повезивање са географијом кроз лекције о Индији и угроженим језицима. Истраживачка метода: проналажење података о енглеском као глобалном језику. Функционална метода: вежбање изражавања намере и предвиђања будућности. Креативно писање: замишљање језика	Грађанска компетенција, комуникација, одговоран однос према средини.	Ученик ће бити у стању да предложи конкретна решења за еколошке проблеме у својој локалној заједници, користи стручну терминологију везану

	будућности и писање извештаја.		за климатске промене и разуме концепт одрживог развоја. • Правилно одабере будуће време (*will* за предвиђања, *be going to* за намере) у говору и писању. • Разуме суштину и детаље у дужем тексту о језичким и културолошким феноменима. • Користи пасивне облике будућег времена у формалном контексту. • Повезује реченице користећи наменске везнике (*so that, so... as not to*) како би изразио сложене идеје.
Живот и рад	Метода симулације: играње улога "Послодавац и кандидат за посао". Писана вежба: састављање формалног CV-ја и мотивационог писма. Проблемска метода: анализа хипотетичких ситуација на послу користећи кондиционале. Дискусиона метода: разговор о правима младих на тржишту рада и каријерном вођењу.	Предузетништво, професионална оријентација, дигитална писменост	Ученик ће моћи да идентификује вештине потребне за различита занимања, састави кратку биографију (CV) или мотивационо писмо за волонтерску акцију и представи план свог будућег образовања. • Формулише реалне

			(1. кондиционал) и имагинарне (2. кондиционал) услове и последице. • Правилно користи глагол *wish* за изражавање незадовољства садашњом ситуацијом. • Употребљава фразалне глаголе везане за посао и каријеру. • Изрази личне преференције користећи структуре *I'd prefer / I'd rather*.
Спорт и здравље	Критичка анализа: поређење предности и мана ГМО и органске хране. Метода израде пројекта: креирање водича за здраве животне навике тинејџера. Драматизација: давање медицинских савета у замишљеној ординацији. Лексичка метода: усвајање термина везаних за нутриционизам и превенцију болести	Здрави стилови живота, одговоран однос према здрављу	• Разликује и правилно употребљава *mustn't* (забрана) и *don't have to* (одсуство обавезе). • Саветује друге о здрављу користећи модале *should, ought to, had better*. • Разуме специфичне медицинске термине и савете у контексту прве помоћи и исхране. • Критички размишља и дискутује о етичким

			проблемима модерне производње хране.

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Сличност	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	- примењује Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту; - примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту.
Тачка, права, раван	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	- анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом; - представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака; - уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту.
Линеарне једначине и неједначине са једном непознатом	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација	- реши линеарну једначину и неједначину с једном непознатом; - реши реалне проблеме

	индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	користећи линеарну једначину и неједначину с једном непознатом.
Призма	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	- израчуна површину и запремину праве призме; - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама.
Пирамида	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	- израчуна површину и запремину четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде; - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама.
Линеарна функција	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће,	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција	- нацрта и анализира график линеарне функције.

	рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Решавање проблема - Сарадња	
Системи линеарних једначина са две непознате	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	- реши систем линеарних једначина са две непознате; - реши реалне проблеме користећи систем линеарних једначина са две непознате.
Купа, лопта, ваљак	Фронтални и самосталан рад, рад у групи, рад у пару, рад на пројектима (групни и индивидуални), диференциран рад, вршњачко подучавање, решавање задатака код куће, рад на решавању проблема, учествовање на математичким такмичењима, мерења у слободном простору, израда паноа, презентација, постера;	- Компетенција за целоживотно учење - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Решавање проблема - Сарадња	- израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте; - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама.

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Основи проучавања прошлости	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама;	– смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје

	уџбеника, илустрација, шема, графикона Посета локалном музеју и културно-историјским споменицима из савременог доба, историјском архиву (евентуално виртуелна посета музеју), локалитету... Проналажење примера за период савременог доба од стране ученика Коришћење Klett-овог е -уџбеника: текстови, видео записи са питањима и др.	Комуникација	на временској ленти; – уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; – пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора;
Европа, свет и српски народ у Југословенској државиизмеђу два светска рата	Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду: анализа слика, историјске карте, историјских извора, различитих графичких организатора, ППТ, видео материјали, пројектна настава; израда шема и др Корелација са сродним предметима: српским језиком , географија (Европе и Србије), веронаука (покатоличавање, унијаћење, исламизација), ликовно (позната ликовна и вајарска дела), музичко (дела позната ученицима из овог времена), грађанско (људска права, национално ослобођење) кроз интегративну наставу и тематско повезивање Стално коришћење историјске карте Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура, илустрација, ППТ, квизови и др. Посета локалном музеју и културно-истор. споменицима, историј. архиву,	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Комуникација	– доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; – образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; – идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; – препозна,на примерима из савремене историје, важност

	евентуално виртуелна посета Упућивање ученика на коришћење уџбеника, додатне литературе, интернет страница, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника, (евентуално, google-учионице) и др.		поштовањаљудских права;
Други светски рат	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења; Користити разноврсне технике/методе и облике рада ; Корелација са сродним предметима: географија, ликовно и музичко васпитање, верска настава, грађанско васпитање, кроз интегративну наставу и тематско повезивање; Коришћење уџбеничких текстова, историјских извора и њихова анализа; Стално коришћење историјске карте; Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура (односи између великих сила), илустрација, питања, филмова, ППТ, шеме; Упућивање ученика на коришћење уџбеника, додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања; Коришћење е-уџбеника, гугл учионице и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације; Коришћење ресурса локалне историје; Подсећање на дан убиства краља Александра;	**Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Сарадња; Дигитална компетенција; Комуникација; Одговоран однос према здрављу**	– наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; – наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; – објасни значење појмова геноцид и Холокауст; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликата;

Свет, Европа и српски народ у југословенској држави у периоду хладног рата	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Користити разноврсне технике/методе и облике рада; Корелац. са сродним предметима: географија, ликовно и музичко васпитање, верска настава, грађанско васпитање (људ. права, право на слободу), срп. језик кроз интегративну наставу и тематско повезивање; Коришћење уџбенич. текстова, истор. извора и њихова анализа Стално коришћење истор. карте Комбиновање различ. врста дидакт. материјала: карикатура, илустрација, филмова, ППТ, шеме; Упућивање ученика на коришћење уџб., додатне литературе, интернета, енциклопед., ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е -уџбеника, гугл учион. и др. Постављање ученика у различ. ситуац. евалуације и самоевал. Коришћење ресурса лок. историје; Обележавање значајних догађаја из датума из периода хладног рата Коришћење разноврсних техника сумирања градива: ленте времена, мапе ума, табеле; Проверавање знања историјско - географских појмова, кроз испитивање на карти; Коришћење е -уџбеника и гугл учионице, квиза и сл.	**Компетеницију за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Дигитална компетенција; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву;**	– изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; – изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; – критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио -визуелног изворног материјала;
Свет, Европа, српска држава и народ у савременим процесима	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Користити разноврсне технике/методе и облике рада;	**Компетеницију за учење; Рад са подацима и информацијама; Естетичка компетенција; Комуникација; Одговорно учешће у демократском**	– осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; –

	Корелац. са сродним предметима: географија, ликовно и музичко васпитање, верска настава, грађанско васпитање (људ. права, право на слободу), срп. језик кроз интегративну наставу и тематско повезивање; Коришћење уџбенич. текстова, истор. извора и њихова анализа Стално коришћење истор. карте Комбиновање различ. врста дидакт. материјала: карикатура, илустрација, филмова, ППТ, шеме; Упућивање ученика на коришћење уџб., додатне литературе, интернета, енциклопед., ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника, гугл учион. и др. Постављање ученика у различ. ситуац. евалуације и самоевал. Коришћење ресурса лок. историје; Обележавање значајних догађаја из датума из периода хладног рата Коришћење разноврсних техника сумирања градива: ленте времена, мапе ума, табеле; Проверавање знања историјскогеографских појмова, кроз испитивање на карти; Коришћење е-уџбеника и гугл учионице, квиза и сл.	**друштву;**	образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; – препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		

ПРОГРАМ	ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	Ученику је потребно објаснити етимолошко значење термина Србија, симболе отаџбине, детерминанте и компоненте географског положаја, њене границе, облик и величину територије. На почетку наставне теме, указати на то да на географски положај Србије утиче поливалентност, контактност и транзитност њене територије у смислу спајања и прожимања различитих елемената географског простора, који су одговорни за развој, организацију, функционисање и трансформацију територије. Објаснити да су детерминанте и компоненте географског положаја, мењајући кроз историју неке од функција, утицале на промене значаја коју је Србија имала у историји и коју има данас. Објаснити ученицима да географски положај Србије може бити апсолутан и релативан. Истаћи да је апсолутан географски положај Србије егзактан јер су у питању географске координате (математичко-географске) и природни фактори. На основу тога издвојити две компоненте апсолутног географског положаја: математичко-географску и	- Компетенција за учење - Сарадња - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу -Одговорно учешће у демократском друштву - Естетичка компетенција - Решавање проблема - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; -одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјскогеографским развојем; -учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; -анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије;

	физичко-географску. Такође, издвојити и компоненте релативног географског положаја: културно-географску, политичко-географску, саобраћај-но-географску и економско-географску. Објаснити ученицима да је територија Србије повезана и интегрисана, да њена тродимензионалност подразумева копно, ваздушни простор изнад копна и Земљину унутрашњост испод копна, као и да је њен квалитет дефинисан економским параметрима који зависе од квалитета и квантитета природних ресурса, као што су на пример, плодност земљишта, рудно богатство, однос обрадивих и необрадивих површина и биолошка разноврсност. Важно је издвојити граничне прелазе Србије према суседним државама и објаснити централно језгро. Поред тога, објаснити како различите историјске околности и економска развијеност утичу на динамичне промене у географском простору Србије. У циљу подстицања толеранције код ученика, указати на постајање различитих етничких и културних група у пограничним територијама Србије. Оспособити ученике да израђују тематске карте о Географском		

	положају, границама и величини територије Србије користећи неме карте, на којима се могу издвојити различити садржаји везани за ову наставну тему.		
ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Природне одлике Србије се односе на опште облике рељефа, климатске, хидрографске, педолошке и биогеографске одлике наше земље.Приликом обраде физичкогеографских садржаја тежиште ваља ставити на опште садржаје, као и на интерактивне везе и односе свих чинилаца географске средине. Приликом обраде наведених географских садржаја, посебну пажњу неопходно је посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине;	- Компетенција за учење - Сарадња - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу -Одговорно учешће у демократском друштву - Естетичка компетенција - Решавање проблема - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	-опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије;класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; -класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; -наводи начине коришћења вода Србије; -препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; -доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора;
ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Изучавање садржаја ове теме требало би да подстакне ученике да боље упознају проблематику демографског развоја и насељеношћу Србије. Ово наставно градиво могуће је корелативно повезивати са сличним садржајима других наставних предмета, у циљу	- Компетенција за учење - Сарадња - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу -Одговорно учешће у	-објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције; -изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи; -изводи закључке о важности

	сагледавања популационих проблема и изграђивања свести о неопходности заједничког живота различитих народа. Кроз садржаје ове наставне теме ученици упознају популациону политику и значаје њених одредби за обнављање становништва. У вези са тим, неопходно је објаснити и указати на факторе који су довели до крупних промена и трансформације на нашим просторима почетком овог века, што се снажно одражава на становништво и насеља у нашој земљи. Ученици треба да се упознају са различитим функцијама, типовима и развојем насеља у нашој земљи. Приликом обраде теме привреда Србије неопходно је инсистирати да ученици стекну знања о развоју привреде у целини и појединих привредних делатности, као и о природногеографској основи развоја. С обзиром на сложеност ове проблематике, тежиште треба ставити на најважније карактеристике развоја, територијални размештај и неравномерност у нивоу развијености, а избегавати сувопарно набрајање обиља бројчаних података;	демократском друштву - Естетичка компетенција - Решавање проблема - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	предузимања мера популационе политике; -израђује и анализира графичке приказе структура становништва; -објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; -уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; -доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; -препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине;
ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	Описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и	- Компетенција за учење - Сарадња	-описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и

	означава их на карти. Уз помоћ карте и других расположивих извора информација ученици треба да анализирају просторну заступљеност природних и културних објеката у Србији. Уочавање разлика културно-историјских целина градског и сеоског типа, а на карти одреди и лоцира заштићена природна и културна добра и наведе примере. Процењује важност очувања природне и културне баштине Србије и формирају вредносне ставове и развију свест о неговању природних и културних добара Организовањем посета манастирима, музејима, националним парковима изводе се закључци о важности националног и културног идентитета наше земље. Ученик на немој карти различитим картографским методама представи степен заштите природних добара и истакне њихов значај;	- Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу -Одговорно учешће у демократском друштву - Естетичка компетенција - Решавање проблема - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	означава их на карти; -процењује важност очувања природне и културне баштине Србије;
ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА	Наставна тема "Завичајна географија" обухвата преглед географских одлика локалне средине/завичаја. Приликом реализације ових наставних садржаја ученици ће користити стечена знања и умења постављена задацима наставе	- Компетенција за учење - Сарадња - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу	-реализује истраживачки пројекат у локалној средини учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини;

	географије. Уз помоћ наставника, групно или у пару, ученици ће радити кратка истраживања, а потом презентацију географских одлика локалне средине, на основу чега наставник може да сагледа обим и квалитет самосталног рада сваког појединца;	-Одговорно учешће у демократском друштву - Естетичка компетенција - Решавање проблема - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	
СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ	У наставној теми "Срби ван граница Србије" обухваћени су садржаји који се односе на суседне државе и њихове основне природне и друштвено-географске одлике у којима живи српско становништво и садржаји са територијалним размештајем српског становништва у европским државама и државама ван граница европског континента. Потребно је да ученици усвоје податке о броју Срба који се налазе ван граница Србије, са условима у којима живе и раде и њиховим везама са матичном државом. Србија у савременим интеграцијским процесима ученицима омогућити да схвате разгранатост и развојност политичке, економске, културно-просветне и научно-технолошке сарадње наше државе са другим државама и организацијама у свету. Важно је упознати ученике са актуелним интеграцијским процесима у	- Компетенција за учење - Сарадња - Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу -Одговорно учешће у демократском друштву - Естетичка компетенција - Решавање проблема - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	-објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету;

	Европи и свету и указати на значај и место наше земље у овој сфери;		

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	**Повезати грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије. - Кроз обраду улога и значаја појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије (једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми) треба увести појмове који ће повезати ћелијску грађу и функцију. - Кроз истраживачки рад ученика обрадити тему – матичне ћелије, како се долази до њих, како се чувају, на који начин их користимо у медицини итд.... - Хомеостаза и повратна спрега као појмови могу се повезати са градивом роботике (Техника и технологија). Ученике на овом узрасту треба што више упућивати да самостално прикупљају, обрађују, представљају и тумаче информације добијене једноставним истраживањима. - Потребно је повезати физику и биологију (физичке појаве у телу организама, притисак, брзина...) и хемију и биологију**	**Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу**	**– повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини.**

	(неуротрансмитери, хормони, ензими...). - Требало би да ученици различитим примерима илуструју везу између физиолошкиадаптација живих бића и промена у спољашњој средини. Садржаји се могу обрадити кроз низ кратких вежби/демонстрација рефлекса (рефлекси ока, рефлекс хватања лењира, пателарни рефлекс...), варљивост чула (прецизност чула додира, оптичке варке итд.).		
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	**- Указати на путеве преношења болести, превенцију и значај редовних контрола. - Ученик треба да развије одговоран однос према сопственом здрављу, здрављу људи из своје околине и да поступа према упутствима лекара. - Када знају путеве преношења изазивача болести, требало би да ученици науче и како се треба понашати у присуству оболелих од различитих болести, али и да развију толерантан однос према оболелима. - Процена ставова из домена одговорног односа према здрављу може се радити кроз чек-листу. - Могу се корстити примери који су блиски за разумевање ученицима овог узраста, као што је слабљење слуха услед слушања прегласне музике, коришћења слушалица, коришћења мобилних телефона, играња**	**Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција**	**– одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; – идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота.**

	компјутерских игрица итд. -Ученике треба мотивисати да изразе критички став у погледу домена и мере штетности појединих утицаја. -Разумевање резултата стандардних лабораторијских анализа крви и урина се може обрадити кроз вежбу, при чему пажњу треба обратити само на вредности које се односе на еритроците, хемоглобин, гвожђе, леукоците (без леукоцитне формуле), ниво шећера, а код резултата урина на замућеност, присуство бактерија и ћелија крви. -Током вежбе се могу анализирати унапред припремљени (симулирани) подаци од стране наставника, а не реални резултати конкретних особа (ученика или одраслих). -Посебну пажњу треба посветити репродуктивном здрављу. Контрацепцију обрадити и у смислу спречавања преране трудноће и полно преносивих болести. - Код ученика треба развијати критички став према садржаји- ма који се могу наћи на интернету и другим изворима информиса- ња (часописима, ТВ емисијама...). У питању су садржаји који се односе нпр. на дијете, биолошки активне супстанце и адитиве, али и друге теме од значаја за здраве стилове живота. -Кроз истраживачке задатке или пројектну наставу,		

	могу се обрадити лековити и физиолошки активни продукти животиња и биљака (као што су мед, прополис, различити екстракти биљака, полен...) који се користе за људску употребу. Ова тема је погодна за корелацију са градивом хемије или за заједничку пројектну наставу са овим предметом (нпр. вежбе екстракције хлорофила, кофеина и биљних уља).		
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	**-Повезати стечена еколошка знања са историјом планете Земље, тј. начинима којима се она мењала (тектонске промене, промене климе, састав атмосфере, влажност, температура, итд). - Податке о геофизичким процесима треба пропратити описом развоја живог света кроз геолошка доба - Посебну пажњу треба посветити настанку нових група живих бића и повезати их са њиховим положајем на Дрвету живота. - Активности реализовати кроз пројектне задатке у којима ће ученици истраживати и пред стављати (презентацијом, плакатом) нестале шуме карбона, мора камбријума, итд. уз адекватну употребу еколошких појмова попут еколошких фактора и адаптација.**	**Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција**	**– доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; – истражи давно нестале екосистеме.**
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	**- Подсетити ученике на знање о генима и молекулу ДНК (из седмог разреда). Објаснити другу улогу генетичког**	**Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација**	**- повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже**

	материјала – функцију гена у процесу развића особина организама -Повезати промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена. - Истраживање и описивање промена током животног циклуса различитих врста биљака и животиња (од зигота, преко деоба ћелија и формирања органа, а затим улазак у репродуктивну фазу, старење и смрт). -Ученицима је неопходно дати податке о Дарвиновој теорији еволуције и објашњењи- ма која је он пружио -Дарвинову концепцију јединства живота повезати са моделом „дрво живота“. -Ученици могу на интернету да истражују приказе људских предака. У заједничком раду могу направити еволуционо стабло људских предака	**Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Сарадња Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу**	**промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције.**
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	**-Акценат треба да буде на томе да у екосистемима постоји тежња ка усаглашавању производње и потрошње органске супстанце и ка производњи што веће количине органске супстан- це у датим условима (биомаса, разноврсност). - Процеси кружења и преноса супстанци (вода, угљеника и азота) и енергије у природним екосистемима могу се представити мрежама исхране заједница карактеристичних екосистема за које се предлаже**	**Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу**	**– установи узрочнопоследичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; – критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи; – повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије; – истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; – истражи разлоге губитка**

	да обавезно садрже произвођаче, потрошаче и разлагаче. -Треба увести концепт одрживог развоја и еколошког отиска. -Да би ученици разумели ове концепте, препоручује се обрада појма капацитет средине (бројност − бројност популација − биомаса− диверзитет) који се у датим околностима може одржати у дужем временском периоду. -Омогућити ученицима да израчунају свој еколошки отисак на неком од калкулатора, који се може наћи на интернету и у одељењу продискутовати добијене резултате, нарочито о томе које животне навике би свако могао да промени, а при томе да смањи свој отисак. -Ученицима треба скренути пажњу да коришћење обновљивих извора енергије може имати и извесне негативне последице - Једна од тема за дебату са ученицима може бити управо ова: добробит и лоше стране употребе обновљивих извора енергије. Пожељно је указати да се непрекидно развијају нови, бољи технолошки проце си који смањују негативнеефекте. -Истражити присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања (начини како је врста пренета) - Истраживање се може спровести на терену,		**биодиверзитета на локалном подручју.**

	ако постоје могућности, или претраживањем литературе, интернета... -Пројектни задатак може бити израда „црвене књиге“ за локалне врсте. - Наставник предлаже листу врста, а ученици одабирају једну и одређују факторе угрожавања и приказују резултате.		

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ИКТ	рад на рачунару (практично учење) демонстрације наставника индивидуални и групни рад пројекти и вежбе коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације) учење кроз решавање задатака	– дигитална компетенција; – решавање проблема; – компетенција за целоживотно учење; – рад с подацима и информацијама.	– унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – користи формуле за израчунавање статистике; – представи визуелно податке на одговарајући начин; – примени основне функције форматирања табеле, сачува је у PDF **формату и одштампа.**
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	рад на рачунару (практично учење) демонстрације наставника индивидуални и групни рад пројекти и вежбе коришћење програма (Word, Paint,	– дигитална компетенција; – компетенција за целоживотно учење учење; – комуникација; – рад с подацима и	– приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; – разуме на које све начине делимо личне

	Scratch, презентације) учење кроз решавање задатака	информацијама.	податке приликом коришћења интернета; – разуме потенцијалне ризике дељења личних података преко интернета, поготову личних података деце; – разуме везу између ризика на интернету и кршења права; – објасни појам „отворени подаци“.
РАЧУНАРСТВО	рад на рачунару (практично учење) демонстрације наставника индивидуални и групни рад пројекти и вежбе коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације) учење кроз решавање задатака	– дигитална; – естетичка; – компетенција за учење; – решавање проблема; – рад с подацима и информацијама.	– успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци; – унесе серију (низ) података; – изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте...); – графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма); – унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними; – изврши основне

			анализе и обраду табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање...).
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	рад на рачунару (практично учење) демонстрације наставника индивидуални и групни рад пројекти и вежбе коришћење програма (Word, Paint, Scratch, презентације) учење кроз решавање задатака	– сарадња; – дигитална компетенција; – компетенција за учење; – комуникација; – рад с подацима и информацијама.	– изврши анализе које укључују статистике по групама; – сарађује с осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – сарадnички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; – самовредnује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на интернет ради дељења с другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и **активности за које је био задужен.**

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И**	Компетенције	Исходи

	ТЕХНОЛОГИЈА		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1. Животно и радно окружење	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техници и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима. - Упознавање подручја човековог рада и производње занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. - Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.	- Оспособљен да повеже развој машина и њихов допринос подизању - Оспособљен да, методом истраживачког рада, открије и препозна предности и недостатке убрзаног развоја технике и технологије. - Кроз употребу алата, машина и уређаја схватио утицај њиховог дизајна на постизање конфора, безбедности при раду и очување здравља. - Изградио свест о неопходности очувања животне средине при коришћењу технике и технологије. - Оспособљен да препозна могућности уштеде енергије у домаћинству и смањење трошкова коришћења исте. - Упознат са подручјима човековог рада и производње, занимањима и пословима у области машинске технике, електротехнике и мехатронике.	- повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; - повеже ергономију са здрављем и конфором људи при употреби техничких средстава; - анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; - истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; - повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интересовањем;
2. Саобраћај	-Фронтални, индивидуални и	- Упознат са машинама	- разликује врсте транспортних

	групни -Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће. Тежиште ове теме је на: - безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и - употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. - За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.	спољашњег и унутрашњег транспорта и њиховим главним карактеристикама. - Упознат са погонским, преносним, управљачким и кочионим подсистемима код возила друмског саобраћаја. - Схватио значај исправности наведених подсистема код возила друмског саобраћаја са безбедоносног становишта. - Оспособљен да самостално провери и подеси техничку исправност бицикла.	машина; - повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; - провери техничку исправност бицикла; - демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда;
3. Техничка и дигитална писменост	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом. Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија,	- Оспособљен да самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање. - Оспособљен да користи рачунарске апликације у оквиру CAD технологије за креирање техничке документације. - Упознат са појмом и улогом	- самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; - користи CAD технологију за креирање техничке документације; - образложи предности употребе 3D штампе у

	форматима папира, размером, правилима котирања... - Оспособити ученике и инсиситирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћња. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. - Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару. Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба	интерфејса у управљању и контроли. - Упознат са могућностима употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета. - Оспособљен да управља моделима користећи рачунар. - Упознат са улогом основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја. - Схватио значај и улогу рачунарске технике код функционисања и коришћења савремених апарата и уређаја. - Оспособљен да самостално користи савремене ИКТ уређаје.	изради тродимензионалних модела и макета; - управља моделима користећи рачунар; - објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја; - објасни улогу и значај вештачке интелигенције и примену у свакодневном животу

	користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.		
4. Ресурси и производња	- Фронтални, индивидуални, групни - Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. - Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца. - Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала,	- Упознат са значајем рационалног коришћења расположивих ресурса и принципима очувања животне средине. - Оспособљен да идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене. - Оспособљен да користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења. - Оспособљен да правилно и безбедно користи алате и машине за обраду метала уз одговарајућу примену мера заштите на раду. - Оспособљен да објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру. - Упознат са савременим производним машинама у машинској индустрији и значајем њихове примене у појединачној и серијској производњи. - Стекао основна знања о конструкцији и функционисању робота. - Упознат са предностима роботизације производних процеса у односу на стандардне. - Оспособљен да класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом на практичним	- аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; - идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; - користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; - врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; - објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру; - образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; - објасни основе конструкције робота; - класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом;

	операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. -Упознавати ученике са професијама из овеобласти. - На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела. Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.	примерима из сопственог окружења.	
5. Конструкторско моделовање	- Пројекте реализовати у паровима или малим групама. - У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо- комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше	- Оспособљен да самостално проналази информације потребне за израду модела машинске конструкције користећи ИКТ-е. - Оспособљен да самостално/ тимски дефинише задатак у оквиру мини пројекта и представи алгоритам израде производа од идеје до реализације. - Оспособљен да самостално или у групи, у оквиру мини пројекта израде макете/модела, креира планску документацију користећи рачунарске апликације. - Оспособљен да самостално или у оквиру групе практично израђује изабрани модел производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја	- мостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; - изради производ у складу са принципима безбедности на раду; - тимски представи идеју, потупак израде и производ; - креира рекламу за израђен производ; - врши е-коресподенцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; - процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).

	мерење и обележавање. Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.	или претварача енергије. - Оспособљен да самостално открива и решава једноставне техничке и технолошке проблеме применом природних законитости у пракси. - Стекао радне навике, осећај економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата. - Схватио предности тимског рада и међусобне сарадње при реализацији пројекта. - Стекао основне предузетничке компетенције. - Оспособљен да одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.	

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
1.	Циљ учења Ликовне културе је да		

Композиција (простор и перспектива, примена принципа компоновања)	се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа. Циљеви се остварују кроз: обраду, практичан рад, вежбање, истраживачки рад, прикупљање и излагање радова, остварене посете музејима и другим институцијама културе…	Сарадња, комуникација, решавање проблема, естетичка компетенција, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама	– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; – користи, сам или у сарадњи садругима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука; – примењује знања о елементима и принципима компоновања у стваралачком раду и свакодневном животу; – на примерима из свакодневног живота и на уметничким делима уочава принципе компоновања: ритам, контраст, доминанту, градацију, равнотежу, јединство и хармонију; – реализује једноставне ликовне пројекте, самостално и у сарадњи с другима;

			– дискутује аргументовано о својим радовима и радовима других ученика уважавајући различита мишљења; – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха;
2. **Комуникација**		Сарадња, комуникација, решавање проблема, естетичка компетенција, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама	– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – користи, сам или у сарадњи с другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – тумачи садржаје одабраних уметничких дела и одабрану визуелну метафорику; – прави презентације усклађујући слику и текст и приказујући кључне податке и визуелне информације; – бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука; – представи своје и радове

			других, кратко, аргументовано и афирмативно.
3. Наслеђе		Сарадња, комуникација, решавање проблема, естетичка компетенција, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама, дигитална компетенција	– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – користи, сам или у сарадњи с другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; – представи своје радове и радове других ученика кратко, аргументовано и афирмативно; – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; – разговара о значају културне баштине за лични развој, развој туризма и очување културног идентитета земље; – развија позитиван став према светској и националној

			културној баштини.

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**	**Компетенције**	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ЧОВЕК И МУЗИКА	Знање о музици кроз различите епохе има за циљ разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких изражајних средстава, инструмената, жанрова и облика. У начину реализације ових садржаја увек треба кренути од музичког дела, слушања или извођења. Час треба да буде оријентисан на улогу и природу музике, однос човека у датом периоду према њој и њеној намени, као и промишљању да ли је музика (и ако јесте, на које начине) била уметност какву данас познајемо или и нешто друго. Информације које се тичу контекста (на пример историјске, антрополошке, културолошке природе) треба да буду одабране и пренесене у служби разумевања света музике у датом духу времена. Хронолошки аспект Музичке културе за осми разред доприноси корелацији знања и треба имати на уму да одређени предмети покривају информисаност о немузичким аспектима романтизма,	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената) се понаша у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама критички просуђује утицај музике на здравље

	импресионизма и савремене музике на детаљнији и специфичнији начин		
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Музички инструменти су незаобилазни елемент свих области Музичке културе. Како су, поред људског тела и гласа, значајно средство музичког изражавања човека, информације о музичким инструментима треба да проистекну непосредно из историјског и стваралачког контекста. У том смислу треба посебно обратити пажњу на везу између избора инструмената и догађаја, односно прилика када се и на који начин музика изводила. Као и све друге, дувачке инструменте треба обрадити кроз одговарајуће слушне примере који на упечатљив начин презентују њихове основне карактеристике. Информације о дувачким инструментима (дрвени и лимени) треба да буду сведене и усмерене на начин добијања тона, тонску боју, изражајне и основне техничке могућности и примену. До знања о инструментима ученици треба да дођу из непосредног искуства путем слушања и опажања, а не фактографским набрајањем, односно меморисањем података.	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку опише начин добијања тона код дувачких инструмената
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Ученик треба да има јасно	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација,	уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у роматизму, импресионизму и савременом добу

	формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања музике. Током слушања ученици слушно идентификују музички стил и пореде га са основним карактеристикама друштвено-историјског периода. Ученичку пажњу фокусирати на уочавање извођачког састава, темпа, мелодијских и ритмичких карактеристика, са циљем да се повежу са музиком романтизма, импресионизма и савременог доба. Постепено, ови елементи музичког тока постају "константа" у процесу ученичке перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела. Композиције које се слушају, својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика. Вокална, инструментална и вокално-инструментална дела треба да буду заступљена равноправно. Код слушања песама посебно треба обратити пажњу на везу музике и текста, а код инструменталних дела на извођачки састав, изражајне могућности инструмената. Елементи музичке писмености су у служби горе наведеног. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног	рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	препознаје националне игре у делима уметничке музике наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност)

	дела, подстичући код ученика креативност и критичко мишљење. Слушање дела инспирисаних фолклором, свог и других народа и народности треба представити у контексту разумевања различитог садржаја, облика и расположења слушаних композиција.		
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и фине моторичке радње. Квалитетно музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да се кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања. С обзиром на то да ће певање и свирање произилазити и из историјског контекста, начин извођења треба прилагодити у односу на дати контекст. Певање Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела. Посебну пажњу треба обратити на тонски опсег композиција за певање због физиолошких	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи учествује у креирању и реализацији школских приредби, догађаја и пројеката примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у комуникацији и заједничком музицирању

	промена певачког апарата (мутирање). Приликом извођења песама најстарије музичке фолклорне традиције, треба неговати нетемперовани начин певања и дозволити природним бојама гласа да дођу до изражаја. Песме се обрађују по слуху и из нотног текста. Мешовите тактове на примерима народних песама треба изводити по слуху. Приликом обраде песама из нотног текста након текстуалне, следи анализа нотног текста, савладавање ритма, певање солмизацијом и на крају певање са литерарним текстом. Са ученицима је неопходно постићи изражајно певање. Свирање Извођење свирањем треба реализовати на ритмичким и мелодијским инструментима. Свирање на мелодијским инструментима је олакшано чињеницом да су ученици музички описмењени те могу користити нотне примере појединих песама које су најпре анализиране и солмизационо обрађене. Свирањем се поред осталог развијају моторичке вештине, координација и опажајне способности. Елементи музичке писмености Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одговарајуће музичке примере и композиције, од нотне слике и тумачења према звуку. Мешовите тактове на примерима народних		

	песама треба изводити по слуху.		
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се развијају у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких вештина и знања. Стваралаштво може бити заступљено кроз: - израду дуваачких музичких инструмената (функционалних или нефункционалних); - музичко-истраживачки рад; - осмишљавање музичких догађаја, програма и пројеката; - осмишљавање музичких радионица; - креативну употребу мултимедија: ИКТ, аудио снимци, сликовни материјал, мобилни телефони... Уколико има могућности, могу се осмислити и реализовати тематски пројекти на нивоу одељења или разреда. Пројектна настава се остварује реализацијом пројекта и тимским радом ученика. Тема пројекта се састоји од подтема које ученици могу да реализују у тиму, тандему или појединачно.	компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕД		
Физичке способности	**- Провера и упоређивање резултата физичких способности са почетним стањем (иницијално и финално тестирање).** **- Вежбе за развој специфичне издржљивости и снаге коришћењем сопствене тежине и реквизита.** **- Индивидуализација тренинга према резултатима мерења.**	**Решавање проблема, истрајност, лични развој**	**Ученик ће бити у стању да:** **- Самостално изведе батерију тестова за процену својих способности.** **- Упореди сопствени напредак током четворогодишњег циклуса.** **- Анализира резултате мерења и разуме свој тренутни физички статус.**
Спортске игре (Кошарка, Одбојка, Рукомет/Фудбал)	**-Примена напредне тактике: зонски пресинг, контранапад и специфичне поставке у нападу.** **- Организација и вођење спортских турнира на нивоу разреда.**	**Тимски рад, комуникативна, демократско друштво**	**Ученик ће бити у стању да:** **- Активно учествује у свим фазама игре примењујући напредна тактичка решења.** **- Примени правила спортских игара улози судије или**

	- Самостално суђење и решавање конфликтних ситуација на терену.		**организатора такмичења.** **- Промовише фер-плеј и ненасилно решавање сукоба.**
Атлетика и вежбе на справама	**- Усавршавање технике трчања на деоницама од 100m и 1000m.** **- Скок у вис (техника по избору) и бацање кугле.** **- Комбиновани гимнастички састави на тлу и справама који захтевају прецизност и снагу.**	**Естетска компетенција, самопоуздање**	**Ученик ће бити у стању да:** **- Изведе атлетске и гимнастичке елементе са високим степеном координације.** **- Постави личне циљеве у атлетским дисциплинама и ради на њиховом остварењу.** **- Правилно користи справе и реквизите уз поштовање мера безбедности.**
Здравствено васпитање	**- Превенција болести зависности и значај физичке активности за ментално здравље у периоду адолесценције.** **- Планирање недељног плана физичких активности изван**	**Брига о здрављу, одговоран однос према животу**	**Ученик ће бити у стању да:** **- Креира сопствени план физичких активности у складу са обавезама.** **- Аргументује значај спорта као алтернативе ризичним**

	школе. **- Основе спортског тренинга и опоравка**		**понашањима.** **- Примени принципе правилне рекуперације након напора.**

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
Magst du Sport	Тражење/давање основних информација о себи и другима; описивање особа, појава, радњи, стања, збивања; изражавање извињења; описивање радњи у прошлости; описивање радњи у садашњости	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима - разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, појава, радњи, стања, збивања - опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства - извине се користећи мање сложена језичка средства - разумеју једноставније текстове у којима се описују способности и умећа - опишу радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа - разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у садашњости - размене информације о искуствима, догађајима и

			способностима у прошлости размене информације о искуствима, догађајима и способностима у прошлости - разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости - размене информације о искуствима, догађајима и способностима у прошлости
Das feiern wir	Описивање радњи у садашњости; описивање места, појава, радњи, стања и збивања; упућивање позива за учешће у заједничкој активности и реаговање на њих; изражавање мишљења;	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	- разумеју једноставне текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости - размене појединачне информације и/или некоико информација у низу које се односе на радње у садашњости - разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, појава, радњи, стања, збивања - опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства - разумеју позиве на заједничке активности и одговоре на њих уз одговарајуће образложење - упуте позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе - затраже и пруже додатне информације у вези са позивима на заједничке активности - разумеју једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих - изражавају мишљење,

			слагање/неслагање и дају кратко образложење
Keine Sorge	Описивање места, појава, радњи, стања и збивања; изношење предлога, савета; представљање себе и тражење/давање основних информација о себи и другима; исказивање просторних односа; упућивање позива за учешће у заједничкој активности и реаговање на њих	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	- разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, појава, радњи, стања, збивања - опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства - разумеју једноставније предлоге, савете - упуте предлоге, савете користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе - разумеју једноставније текстове који се односе на представљање и тражење/давање информација личне природе - представе себе користећи једноставнија језичка средства - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима - разумеју једноставнија питања која се односе на положај предмета у простору - затраже и разумеју обавештења о положају предмета у простору - разумеју позиве на заједничке активности и одговоре на њих уз одговарајуће образложење - упуте позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе - затраже и пруже додатне информације у вези са позивима на заједничке активности
Wir sind da	Описивање места; описивање радњи у садашњости; исказивање	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	разумеју једноставније текстове који се односе на опис места

	упутстава за оријентацију у простору; изражавање количине и цена; исказивање жеља;		- опишу места користећи једноставнија језичка средства - разумеју једноставне текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости - размене појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости - разумеју једноставнија питања која се односе на оријентацију у простору и правац кретања и одговори на њих - затраже и разумеју обавештења о оријентацији у простору и правцу кретања - опишу правац кретања једноставнијим везаним исказима - разумеју једноставније исказе који се односе на количину и цене - размене информације у вези са количином и ценама - разумеју уобичајене изразе у вези са жељама и реагују на њих - изразе жеље једноставнијим језичким средствима
Wir schützen die Umwelt	Исказивање жеља; изражавање допадања и недопадања; описивање радњи у садашњости; изношење предлога и савета; изражавање мишљења;	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	разумеју уобичајене изразе у вези са жељама и реагују на њих - изразе жеље једноставнијим језичким средствима - разумеју једноставније исказе који се односе на изражавање допадања/недопадања и реагују на њих - изразе допадање/недопадање уз једноставно образложење - разумеју једноставне текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости - размене појединачне

			информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости - разумеју једноставније предлоге и савете - упуте предлоге и савете користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе - затраже и пруже додатне информације у вези са предлозима и саветима - разумеју једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих - изражавају мишљење, слагање/неслагање и дају кратко образложење
Wohin fahren wir	Описивање места; описивање радњи у садашњости; описивање будућих радњи (планова, намера); изношење предлога и савета; изражавање количине и цена; исказивање жеља;	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	разумеју једноставније текстове који се односе на опис места - опишу места користећи једноставнија језичка средства - разумеју једноставне текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости - размене појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости - разумеју једноставније исказе који се односе на планове, намере и реагују на њих - размене једноставније исказе у вези са плановима, намерама - саопште шта они или неко други намерава - разумеју једноставније предлоге и савете - упуте предлоге и савете користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе - затраже и пруже додатне

			информације у вези са предлозима и саветима - разумеју једноставније исказе који се односе на количину и цене - размене информације у вези са количином и ценама - разумеју уобичајене изразе у вези са жељама и реагују на њих - изразе жеље једноставнијим језичким средствима- разумеју уобичајене изразе у вези са жељама и реагују на њих - изразе жеље једноставнијим језичким средствима
Mach´s gut	Описивање радњи у садашњости; исказивање интересовања, осета и осећања; изражавање мишљења; изражавање честитања, захвалности;	Комуникација, естетичка, компетенција сарадње.	- разумеју једноставне текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости - размене појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости - разумеју уобичајене изразе у вези са интересовањима, осетима и осећањима и реагују на њих - изразе интересовања, осете и осећања једноставнијим језичким средствима - разумеју једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих - изражавају мишљење, слагање/неслагање и дају кратко образложење - честитају и захвале се користећи мање сложена језичка средства

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА**	Компетенције	Исходи

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	**Општа предметна компетенција (ОПК) / Специфична предметна компетенција**	***По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:***
1. ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ	На часовима редовне наставе и осталих облика наставног процеса програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати: 1. излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе; 2. решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем-ситуација; 3. лабораторијским вежбама; 4. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, пројекти, допунска настава, додатни рад...); 5. систематским праћењем рада сваког ученика. Методе: монолошко-дијалошка, демонстрациона(показивање модела, скица,појава и друго), илустрациона, коришћење рачунара, интернета, практични рад (експеримент,практичне вежбе, лабораторијске вежбе), решавање проблема-хеуристички приступ, учење путем открића,	Учењем физике у основној школи ученици развијају радозналост према природним појавама и разумевање основних физичких концепата. Ученици увиђају узроке и последице физичких појава као што су механичко и осцилаторно кретање, простирање звука и светлости, деловање сила, протицање струје и одржање енергије. Успостављају односе између физичких величина којима се ове појаве описују користећи језик симбола и формула, табела и графикона, притом развијајући логичко и математичко мишљење. Ученици иницирају, планирају и реализују једноставна истраживања у којима користе основну методологију физике, укључујући експерименте и компјутерске симулације. Прикупљају, обрађују, анализирају и критички тумаче податке. Реализовањем разноврсних задатака ученици развијају вештине учења и вредновања процеса и резултата рада. Истраживањем проблема у	-повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; -описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; -демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; -користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; -самостално изведе експеримент из области осцилације и таласи, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; -решава квалитативне,

	рад на тексту, метод писаних радова, креативно-научно ликовни рад. Фронтални облик рада, индивидуални рад, групни рад, рад у пару, тимска настава, учење кроз игру **Праћење остваривања програма** Континуирано током године: усмено испитивање, контролни задаци, тестирање, описно оцењивање постигнућа, домаћи задаци, демонстрациони огледи, практичне вежбе, лабораторијске вежбе, активност на часу, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива, израда задатака, израда модела, паноа, постер презентација, ПП презентација, реферата, есеја, самопроцена...	физици, у кооперацији са другима, ученици излажу своје идеје, аргументују и презентују налазе и тако развијају научну писменост, језичке и комуникацијске вештине, способност уважавања мишљења других и сарадничке компетенције. Ученици примењују стечена знања и вештине у ситуацијама из свакодневног живота. Сагледавају примену физике у различитим областима укључујући медицину, електротехнику, енергетику и саобраћај. Свесни су њене улоге у развоју људског друштва кроз историју и значаја за савремене технолошке промене које унапређују квалитет живота. Услед тога, ученици заузимају проактиван став о коришћењу физике за решавање проблема у природи узрокованих људским деловањем и усвајају понашања којима чувају здравље и животну средину. Специфична предметна компетенција Основни ниво Специфична предметна	квантитативне и графичке задатке (осцилаторно и таласно кретање) -примењује превентивне мере заштите од буке
2. СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ			анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп; -демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; -примењује превентивне мере заштите од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; -самостално изведе експеримент из области светлосне појаве, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; -решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (светлосне појаве)
3. ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ			-демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи; -прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља;

		компетенција 1 (СПК 1) Учењем физике ученици развијају радозналост према појавама у природи и продубљују разумевање једноставних физичких појава са којима су се сусретали раније у животу и током школовања, пре свега у областима које се односе на електрицитет, магнетизам и понашање тела при загревању и хлађењу. Усвајањем основних физичких концепата, као што су сила и последице узајамног деловања тела, ученици уочавају физичке законитости и тако стичу уопштена и систематски повезана физичка знања и формирају свест о могућности науке да детаљно и обухватно објасни свет који их окружује. Ученици развијају основна знања о атомској и молекулској структури супстанције. На овај начин повезују физику са другим природним наукама и граде основу за разумевање комплекснијих појмова као што је радиоактивност. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици размишљају о начинима на које се може доћи до знања о	-разликује скаларне и векторске физичке величине; -решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (наелектрисање, Кулонов закон, јачина електричног поља, рад електричне силе)
4. ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА			-објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихови карактеристика; -наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; -познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; -описује ефекте који се

		природним појавама и тако формирају основна схватања о природи науке и заснивају поверење у науку. Уз инструкције реализују једноставне истраживачке задатке у којима описују природне појаве користећи основне физичке појмове и законе. Мере физичке величине, уочавају грешке и записују резултате мерења користећи и интерпретирајући при томе симболе и формуле, табеле и графике. Ученици користе различите изворе информација и искуства других за решавање једноставних проблема. Радећи у пару или групи, дају свој допринос који умеју да вреднују, понашају се конструктивно и сарадднички и у дискусији користе основне физичке изразе.	испољавају при протицању електричне струје; -самостално изведе експеримент из области електрична струја, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; -решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из области електрична струја; -препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу.
5. МАГНЕТНО ПОЉЕ		Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Примењујући основна знања и вештине из физике у ситуацијама из свакодневног живота, ученици унапређују личну безбедност и здравље и предузимају активности које чувају животну средину и промовишу одржив	-описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора; -објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља;

		развој. Умеју да примене основна знања о кретању и опишу принцип рада простих машина у ситуацијама из свакодневног живота. Разумеју како струја делује у инсталацијама и уређајима у домаћинству и знају како да заштите себе и друге од струјног удара. Ученици поштују допринос физике развоју људског друштва кроз историју и њен значај у технолошким променама којима се побољшава квалитет живота, на пример у медицини, електротехници и саобраћају. Развијају своју еколошку свест и бирају понашања која доприносе мерама штедње енергије и коришћењу обновљивих извора енергије. Ученици конструктивно сарађују са другима, поштујући њихова мишљења и ставове и на тај начин постају толерантни и проактивни грађани. Средњи ниво Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици развијају способност и спремност да природне појаве објасне коришћењем корпуса знања карактеристичних за физику, што	-користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; -решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из области магнетно поље.
6. ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ			-објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; -опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; -разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.

		им даје широку базу за даље учење и школовање и истовремено их припрема за активно сналажење у свакодневном животу. Интерпретирањем узајамног деловања тела и Њутнових закона механике ученици логички резонују и заснивају ставове на доказима. Активно примењују основне математичке принципе при решавању проблема повезаних са физичким појавама као што су равномерно променљиво кретање и кретање у правцу гравитационог убрзања. Овладавањем знањима о осцилаторном и таласном кретању, звуку, светлосним појавама и електричној струји, ученици ојачавају свест о повезаности физике са свакодневним животом и технолошким развојем друштва. Учењем о енергији, агрегатним стањима и радиоактивности, ученици изграђују основу за разумевање комплекснијих процеса који се тичу очувања животне средине и коришћења обновљивих извора енергије. Ученици развијају основе логичког и критичког мишљења кроз успостављање и извођење закључака о односима физичких величина у различитим	

		областима, на пример, областима које се односе на густину, притисак и равнотежу. Истовремено, ученици уче да преиспитују своје идеје и претпоставке и развијају кључне компетенције попут сарадње, комуникације и решавања проблема. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици истражују појмове, концепте и законитости физике путем експеримената. Умеју да планирају и безбедно и правилно реализују једноставне истраживачке активности које захтевају примену знања и методологије физике. Постављају истраживачка питања и тако развијају интересовање за физику. Користећи различите врсте извора информација, ученици проналазе и прикупљају податке. Обрађују, систематизују и анализирају резултате и на основу њих изводе закључке. Увиђају узроке и последице физичких појава и успостављају логичке односе између физичких величина, чиме развијају аналитичке вештине, резоновање и закључивање. Ученици истражују и употребљавају	

		различите рачунарске симулације, анимације и програме за обраду података и тако развијају вештине управљања подацима и представљања резултата. Реализовањем истраживачких, пројектних и лабораторијских задатака самостално, кроз рад у пару или групи, развијају саморегулацију учења и способност вредновања процеса и резултата рада. Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици су способни да разматрају позитивне и негативне стране коришћења различитих извора енергије и да промовишу практичне употребе које доприносе развоју људске заједнице не угрожавајући животну средину. Граде дигиталну писменост тако што безбедно, етички и критички користе дигиталне технологије за проналажење информација и података који су им потребни у различитим пројектима и истраживањима. Ученици уочавају неусклађеност физичких концепата и законитости са садржајима приказаним у медијима који се баве употребом	

		научних достигнућа за бољи квалитет живота и критички се односе према датим информацијама. Повезују знања из оптике са њиховом применом у медицини (дијагностика и лечење мана ока) и знања из акустике са њиховом применом у музици (функционисање различитих инструмената). Напредни ниво Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) На напредном нивоу ученици дубље развијају резоновање, аргументовање и закључивање анализирајући, на пример, утицај односа сила на стање мировања и кретања тела. Примењују закон одржања енергије, што им даје основу за разумевање разноврсних процеса у енергетици и изграђивање свести о утицају различитих технологија на животну средину. Ученици на базичном нивоу овладавају сложенијим концептима који се тичу електричног поља и магнетизма. Способни су да истовремено разматрају међусобне интеракције више различитих физичких величина и законитости у некој ситуацији и интегришу их на смислен и целовит начин. Ученици умеју да	

		управљају подацима и критички се односе према њима. Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици кроз примере разумеју да се научним истраживањима граде нова знања тако што се стара критички преиспитују и ригорозно проверавају. Самостално истражују природне појаве постављајући и изводећи експерименте. Истражујући, ученици проналазе информације и бирају и планирају најадекватније начине решавања проблемских ситуација. Критички се односе према подацима, умеју да процене примереност својих поступака у раду, исправност записа резултата и грешака у мерењу, тачност решења и смисленост резултата у погледу усклађености са теоријом. Ученици дискутују о изворима грешака и одступања од очекиваног и предлажу начине њиховог кориговања. У дискусијама умеју да аргументују ставове користећи физичке законитости. Способни су да вреднују научено и самостално планирају нове циљеве учења.	

		Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици у дискусији аргументовано заступају научни поглед на свет и промовишу одлучивање засновано на научним доказима. Иницирају, креирају и реализују активности којима развијају научну писменост и ангажују се на очувању здравља и заштити животне средине (спречавање глобалног загревања, загађења буком и светлошћу) на локалном и ширем нивоу. На овај начин развијају креативност, иницијативу и бригу за друге. Повезују знања из физике са другим научним дисциплинама како би могли да сагледају достигнућа из физике и њихов допринос развоју људског друштва из историјске, географске и друштвене перспективе. Уочавају примену физичких принципа у уметности (разноврсна уметничка дела и решења) и спорту (побољшање физичких перформанси).	
7. ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ			-разуме везу и утицај физике на друштвене и природне науке; -разуме везу и утицај физике на развој медицине, технике, спорта...

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ САДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Специфична предметна компетенција 1, 2 и 3	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
1. Метали, оксиди и хидроксиди	Током школске године, односно на часовима редовне наставе, допунске и додатне наставе, користе се следећи облици рада: фронтални облик рада, индивидуални рад, групни рад, рад у пару, тимска настава, учење кроз игру. Током сваког класификационог периода, односно континуирано и временски распоређено, вредновање постигнућа ученика врши се на неколико начина: усменим испитивањем, контролни задаци, формативним оцењивањем, израдом домаћих задатака, демонстрациони огледи, практичне вежбе, лабораторијске вежбе, праћење активности на часу, систематизацијом најважнијих односно кључних појмова по наставним темама, израда задатака, израда модела, паноа, постера и презентација, реферата. Ученици кроз различите облике рада развијају способност да објасне састав, структуру,	**<u>Основни ниво</u>** **Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)** Ученици развијају разумевање о својствима и променама супстанцама у саставу неживе и живе природе. Разликују према саставу примере елемената, једињења и смеша који су им познати из свакодневног живота. Уочавају и описују физичка и хемијска својства, и промене најважнијих неорганских и органских супстанци, познатих из свакодневног живота, њихову заступљеност у природи и практичну примену, укључујући и правилно руковање супстанцама. Уочена својства супстанци (макроскопски ниво), ученици повезују са изграђивачким честицама супстанци (атоми, јони, молекули) и хемијским везама (субмикроскопски ниво). Препознају примере смеша и раствора у свакодневном животу, повезују њихова својства са	-На основу формула, назива и својстава разликују најважније представнике класа неорганских једињења: оксида, киселина, база и соли. -Пишу и објашњавају једначине хемијских реакција метала, неметала, оксида, киселина, база и соли, повезују их с добијањем појединих једињења и практичном применом.
2. Неметали, оксиди и киселине			
3. Соли			-Разликују растворе неелектролита и електролита у свакодневном животу, као и растворе електролита на основу pH вредности и боје киселинско-базних индикатора. -Састављају хемијске формуле соли користећи правила за добијање соли. -Именују соли и повезују са њиховом употребом у свакодневном животу.
4. Органска једињења и њихова општа својства			На основу формула, функционалних група, назива и

	својства и промене најважнијих чистих супстанци и смеша, познатих из свакодневног живота. Развијају способност да постављају питања и формулишу претпоставке, да планирају и изводе огледе, прикупљају податке, уочавају правилности, објашњавају их и изводе закључке. Формирају хемијску писменост која им омогућава да: (а) прате информације о доприносу хемије у медицини, фармацији, пољопривреди, индустријској производњи и, уопштено, квалитету живота; (б) дискутују о питањима/темама у вези са здрављем и заштитом животне средине; (в) показују иницијативу, предузимљивост, критичко мишљење, способност за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи и другима у складу с циљевима одрживог развоја; (г) користе информације о саставу, употреби и начинима одлагања супстанци, безбедно и одговорно рукују супстанцама и комерцијалним производима. Ученици развијају разумевање природе научноистраживачког рада у области хемије и логичко резоновање кроз експериментално испитивање састава, својстава и промена чистих супстанци (најважнијих	квалитативним и квантитативним саставом и практичном применом у различитим животним ситуацијама. Разликују електролите и неелектролите међу примерима из свакодневног живота, као и електролите међусобно. Примењују поступке за раздвајање састојака смеша у свакодневном животу. Разумеју значење хемијских симбола и формула, познају симболе најважнијих елемената, као и формуле елемената и најважнијих представника класа неорганских и органских једињења. Показују одговоран однос према здрављу и животној средини. **Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)** Ученици кроз експериментални рад формирају основне идеје о природи хемије као науке и како се у хемији истраживачким радом долази до знања. Правилно и безбедно рукују лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама. Одговорно се понашају у циљу очувања здравља и заштите животне средине. О својствима и променама супстанци сазнају посматрањем и експерименталним испитивањем,	својстава разликују најважније представнике класа органских једињења: угљоводоника, алкохола и карбоксилних киселина.
5. Угљоводоници			-На основу општих формула засићених и незасићених угљоводоника састављају структурне, рационалне и молекулске формуле алкана, алкена и алкина. -Именују наведене класе једињења користећи номенклатуру. -Користе физичка и хемијска својства супстанце решавајући задате хемијске једначине адиције, сагоревања, супституције, полимеризације.
6. Органска једињења с кисеоником			-Описују својства, промене, руковање и практичну примену угљоводоника, алкохола, карбоксилних киселина и естара. -Пишу и објашњавају једначине хемијских реакција угљоводоника, алкохола, карбоксилних киселина, и повезују их с практичном применом појединих представника наведених класа једињења.
7. Биолошки важна органска једињења			-Повезују физичка својства, заступљеност у намирницама и

	представника метала, неметала и класа неорганских и органских једињења) и смеша. Кроз квантитативна израчунавања повезују субмикроскопски и макроскопски ниво. Унапређују способност комуникације и изражавања у усменом и писаном виду коришћењем хемијских термина и симболичког језика хемије (хемијски симболи, формуле и једначине), коришћењем различитих извора информација на матерњем и страним језицима, и применом дигиталне писмености. Учењем хемије у основној школи ученици развијају радозналост према природним наукама и дисциплинама које могу изучавати у средњем и високом образовању.	уз писано упутство и у сарадњи са другим ученицима и наставником. Развијају мануелне вештине које могу да користе и у другим животним ситуацијама. Мере масу и запремину супстанци, и изводе поступке за раздвајање састојака смеша одливањем, цеђењем и помоћу магнета. Прикупљене податке бележе на одговарајући начин. Поред мануелних вештина, наведеним активностима развијају логичко и аналитичко мишљење, сарадничке способности, комуникацијске вештине, и позитиван и одговоран однос према учењу и додељеним задацима у групи. **Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)** Ученици на основном нивоу развијају базичну хемијску пименост која им омогућава да повезују својства и промене неорганских и органских супстанци и смеша с практичном применом, и значајем за живот појединца и за друштво. Формирана хемијска писменост омогућава им да прате информације у прикладним текстовима из дигиталних и	улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у организму са правилном исхраном. -Повезују називе и структурне формуле градивних јединица биомолекула са класом биолошки важних органских једињења (триацилглицероли, угљени хидрати и протеини). -Именују и хемијским формулама приказују основне градивне јединице молекула триациглицерола, угљених хидрата и протеина. -Испитују огледима и објашњавају хемијске реакције биолошки важних органских једињења: сапонификација триацилглицерола, хидролиза дисахарида и полисахарида, и денатурација протеина. -Критички разматрају значај и примену реакција хидрогенизације триацилглицерола, сапонификације и хидролизе биолошки важних органских једињења у индустријској производњи и предузетничким делатностима. -Објашњавају повезаност структуре и реакција биолошки важних органских једињења са њиховим улогама у организмима.
8. Заштита животне средине и			

зелена хемија		штампаних извора о супстанцама у саставу комерцијалних производа, и о материјалима који имају широку примену. Еколошки одговорно понашање, коришћење и одлагање производа и амбалаже базирају на познавању својстава састојака комерцијалних производа и значења пиктограма на амбалажи. Одговорно и рационално користе енергију и ресурсе природе, и подржавају употребу алтернативних и обновљивих видова енергије. У циљу одржања физичког и менталног здравља планирају правилну исхрану користећи се знањем о основним својствима биолошки важних органских једињења, њихове улоге у организму и заступљености у намирницама. На основу знања о својствима и променама неорганских и органских супстанци, као и способности и вештина формираних учењем хемије, могу да продукују идеје и планове, да их повежу с предузетничким активностима и спроведу у дело. **<u>Средњи ниво</u>** **Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)**	-Описују утицај супстанци које загађују ваздух, воду и земљиште на здравље и животну средину, као и мере заштите.

		Ученици развијају разумевање о својствима чистих супстанци, елемената и једињења, познатих из свакодневног живота или по практичној примени. Повезују својства са структуром изграђивачких честица и типом хемијске везе у супстанцама. Својства метала и неметала која се могу опазити и због којих елементи имају одређену практичну примену, повезују са распоредом електрона у атомима тих елемената и положајем у Периодном систему. У циљу систематизације знања о својствима и променама већег броја супстанци, и повезивања с њиховом практичном применом и значајем, ученици класификују неорганска и органска једињења према саставу, структури, својствима и променама. На основу познавања структуре, својстава, заступљености и улоге биолошки важних једињења, доносе одлуке о чувању здравља и опредељују се за здраве стилове живота. Ученици разликују основне типове хемијских реакција и повезују их с практичном применом. Повезују топлотне ефекте при променама супстанци с практичном применом. Примењују квалитативно и квантитативно значење симболичког језика хемије у описивању чистих супстанци, њиховог састава, структуре и промена, користећи се хемијским	

		симболима најважнијих елемената и хемијским формулама елемената и најважнијих представника класа неорганских и органских једињења. Макроскопски и субмикорскопски ниво повезују кроз стехиометријска израчунавања базирана на разумевању квантитативног значења хемијских симбола, формула и хемијских једначина, као и израчунавања у вези са квантитативним саставом смеша и раствора. **Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)** Ученици развијају разумевање природе и значаја научноистраживачке делатности у области хемије. Могу да идентификују питања на која се одговори добијају експерименталним радом и коришћењем релевантних извора. Посматрањем и експерименталним радом, на основу писаног упутства, прикупљају податке о физичким и хемијским својствима и променама супстанци, бирају и изводе поступке за раздвајање састојака смеша. Податке прикупљене у експерименталном раду организују и приказују на структуриран начин, уз употребу ИКТ алата. Примењују стечено теоријско знање за објашњавање добијених резултата и извођење закључака. Припремају извештај	

		о раду и презентују га другима уз одговарајућа теоријска објашњења и репрезентације. На тај начин ученици развијају аналитичке вештине, резоновање и способност аргументованог изражавања основних идеја у хемији. У контексту експерименталних задатака ученици изводе једноставна израчунавања којима развијају основе логичког и критичког мишљења потребног за повезивање макроскопског и субмикроскопског нивоа. Преиспитују и вреднују процес и резултате учења, и према томе доносе одлуке о даљем раду и активностима у циљу унапређивања постигнућа. **Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)** Ученици на средњем нивоу формирају хемијску писменост као основ за разумевање својстава и промена неорганских и органских супстанци, и смеша у природи и свакодневном животу, као и за разумевање практичне примене и значаја хемије за живот појединца и за друштво. Формирана хемијска писменост омогућава ученицима да прегледају и критички вреднују информације из области хемије у различитим дигиталним или штампаним изворима, да праве изборе и доносе одлуке на основу процене релевантности и тачности информација. Могу да	

		прате информације о загађујућим супстанцама у животној средини и о изворима загађења, да предузимају активности за заштиту здравља и животне средине, да преиспитују сопствено понашање и мењају га, као и да дају предлоге за унапређење квалитета живота. Повезују знања о саставу, својствима, променама и примени неорганских и органских супстанци, и вештине формиране учењем хемије, са знањима из других научних дисциплина ради сагледавања проблема из више перспектива. Развијају способност решавања проблема и критичког мишљења у тимском и групном раду, или раду у пару, на пројектима у школи, у сарадњи са локалном заједницом и шире. Развијају дигиталну писменост тако што користе ИКТ алате и апликације у планирању пројеката, за прикупљање и обраду података, за представљање резултата пројеката, као и за промоцију сопственог рада. **<u>Напредни ниво</u>** **Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)** Ученици разумеју различите нивое структурне организације неорганских и органских супстанци у природи, полазећи од структуре атома, јона и молекула, типова хемијске везе,	

		до агрегата великог броја честица, и повезују макроскопски ниво који се може опазити помоћу чула, са субмикроскопским нивоом. На томе граде објашњења физичких и хемијских својстава и промена супстанци, и повезују их с практичном применом и значајем супстанци за појединца и друштво. Развијају логичко мишљење кроз предвиђање реактивности метала и неметала на основу распореда електрона у атомима елемената, представљају распоред електрона у атомима и повезују с положајем елемената у Периодном систему. Примењују квалитативно и квантитативно значење симболичког језика хемије у описивању хемијских промена, писању једначина хемијских реакција неорганских и органских супстанци познатих из свакодневног живота и извођењу стехиометријских израчунавања маса и количин реактаната и производа хемијских реакција. Систематизовано знање о својствима и променама представника класа неорганских и органских једињења примењују у различитим школским и ваншколским контекстима. **Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)** Ученици разумеју природу науке и основне активности у оквиру научног истраживања у области	

		хемије. Покрећу питања о супстанцама на која одговоре могу да добију експерименталним истраживањем и коришћењем релевантних извора. Продукују идеје, формулишу хипотезе о саставу, својствима и променама неорганских и органских супстанци, њиховом добијању и изоловању из смеша, и планирају огледе за проверу хипотеза. Самостално или сарађујући у пару или групи планирају решавање теоријских и експерименталних проблема у вези са саставом, својствима, променама, добијањем и изоловањем супстанци. Планирају и реализују истраживачке активности у вези са супстанцама у реалним контекстима (храна, различити комерцијални и природни производи, материјали, земљиште, воде у природи). Процењују исправност сопственог начина решавања проблема и решења, као и рад других, дискутују о решењима, наводе аргументе за и против, поштујући и уважавајући идеје, резултате и мишљења других. Прихватају одговорност за преузете задатке и учење, и развијају истрајност у остваривању циљева. На тај начин ученици развијају аналитичко, критичко и креативно мишљење, као и способност аргументованог и	

		ефективног изражавања идеја у хемији. **Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)** Ученици на напредном нивоу могу да покрену и учествују у дискусијама у свом окружењу о физичким и хемијским својствима и променама неорганских и органских супстанци и смеша, о различитим питањима која се односе на практичну примену супстанци и утицајима на живот појединца и друштва. Формирана хемијска писменост омогућава ученицима праћење и критичку анализу информација у текстовима из дигиталних и штампаних извора о доприносу хемије у развоју и производњи нових материјала, енергије, хране, у медицини и фармацији. Према циљевима одрживог развоја и зелене хемије вреднују допринос хемије у тим областима. Критички процењују сопствене и активности других које доводе до загађења животне средине, преузимају одговорност, показују иницијативу и предузимају активности за заштиту здравља и животне средине. Показују способност креативног мишљења, истрајност и мотивисаност у остваривању постављених циљева.	

7. ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ИЗБОРНИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА

7.1 Програм обавезних изборних наставних предмета у првом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ПРВОМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
I – УВОД 1. Учимо о нашој вери - уводни час	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.	Когнитивни аспект: • да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса Афективни аспект: • бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе	
II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА 2. Моја породица	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе:	Когнитивни аспект: • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов	

3. Моја школа и другари 4. Ми смо део Божје породице (Цркве)	теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.	однос према њему блиским особама (породици) •моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима • знати да се правилно осени крсним знаком • знати да је Бог Света Тројица (Заједница) • знати да крштењем постајемочланови Божје породице (Цркве) Афективни аспект: • пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници • желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима	
III - ЗАЈЕДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ 5. Послушност 6. Даривање – наша љубав 7. Цео свет на дар 8. Оче наш - зовемо нашег	Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика	Когнитивни аспект: • знати да заједница са Богом почива на слободи • знати да је послушност израз љубави •моћи да препозна да је даривање плод	

Бога	рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.	љубави • моћи да сазна да је молитва разговор са Богом • моћи да усвоји текст молитве Оче наш • знати да је Бог Отац створио свет из љубави •моћи да препозна да је наш живот Божји дар • знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим Афективни аспект: • показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин • бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом	
IV - НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕРОДИ! 9. Бог долази у овај свет 10. Христос се роди – Божић у мом дому 11. Како је Растко постао Св. Сава 12. Свети Сава, слава у школи и у мојој породици	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;	• моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) •моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави •моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић)	

	провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика;	• моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему Афективни аспект: По завршетку теме: • код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења • код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве	
V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ 13. Бог ствара свет 14. Свет је наш дом 15. Прихватимо дарове Божје 16. Где је љубав ту је Бог 17. Христова вечера са ученицима 18. Литургија -окупљање Божје породице 19. Пост – стаза љубави	Оквирни број часова по темама Увод – 1 Заједница као основ живота – 4 Заједница љубави Бога, човека и природе – 5 Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6 Црква – заједница са Богом – 8 Христова љубав према човеку и свету – 4 Наша брига о свету – 6 Евалуација – 1+1	Когнитивни аспект: •моћи да опише појединости библијске повести о стварању света • моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења • знати зашто за Бога кажемо да је Творац •моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе • уочити да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом • знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) • да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица Афективни аспект: • код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу	

		• ученик ће желети да учествује у Литургији	
VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ 20. Христова љубав према човеку и свету 21. Препознајемо Христову љубав 22. Христос васкрсе!		Когнитивни аспект: • упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) • препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима • усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ • бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу • препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави • моћи да опише прослављање Васкрса у својој породици • знати обичаје у вези са Васкрсом Афективни аспект: • развијати потребу да делима исказују љубав • развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника	
VII – НАША БРИГА О СВЕТУ 23. Човек домаћин у свету 24. Радост служења 25. Љубав према људима и природи је љубав према Богу		Когнитивни аспект: •моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку • на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну	

26. Сваки човек је за нас Христос 27.Научили смо о нашој вери		повезаност свих људи и природе • препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе Афективни аспект: • развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ДРУГОМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
I – УВОД 1. Ми смо Црква – уводни час	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада,	Когнитивни аспект: моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. Афективни аспект: желети да активно учествује на часовима верске наставе	

	као и са начином вредновања њиховог рада.		
II – МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ 2.Крштењем постајемо чланови Цркве 3.Црква – заједница 4.Храм – место окупљања заједнице 5. Литургија – догађај Цркве 6.Заједница радости	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;	Когнитивни аспект: • знати да се Крштењем постаје члан Цркве • знати да је Црква заједница потпуно другачија од свих • знати да је Црква заједница са Богом • разликовати значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) • на елементарном нивоу моћи да опише зашто се подижу храмови • моћи да уочи да је Литургија догађај Цркве • знати да у Литургији учесвује само онај ко је крштен и ко то жели Афективни аспект: • желети да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова	
ЛИТУРГИЈСКЕ СЛУЖБЕ 7. Народ Божји, различите службе 8. Литургијске службе: Епископ, свештеник и ђакон 9. Многе службе, једна Црква 10.Епископ – слика Христова на Литургији 11.Ко су монаси?	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене	Когнитивни аспект: • препознати и именовати основне службе које постоје на Литургији • знати да свако у Цркви има своју службу • уочити међусобну повезаност служби у Цркви • уочити од колико је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова • уочити да је и он сам важан и посебан у животу Цркве • моћи да објасни службу Епископа у Цркви • моћи да увиди сличност службе Епископа са	

	активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.	првосвештеником Христом • уочити да Епископ предводи молитву Цркве • моћи да објасни ко су монаси и шта су манастири Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви	
IV – ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИКА 12. Пресвета Богородица – мајка Христова 13.Божић – Христос се роди! 14. Богојављење – Христос је Син Божји 15. Свети Сава и Свети Симеон	Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење	Когнитивни аспект: • уочити разлог нашег великог поштовања према Богородици • знати да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас уочити да Богородицу сматрамо светијом од свих светих знати молитву Богородице Дјево усвојити текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“ • знати да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица • знати да је Свети Сава наш први Архиепископ • знати ко је подигао манастир Хиландар Афективни аспект: пожелети да радо учествује у прослављању празника пожелети да стваралачки (	

	са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.	кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици	
V – ТРПЕЗА ГОСПОДЊА 16. Литургија наш дар Богу 17. Литургијски предмети 18. Причешће - храна за живот вечни 19. Слава у мојој породици	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова	Когнитивни аспект: •моћи да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу • уочити да су дарови које приносимо Богу, свет у малом • моћи на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете • уочити да је заједничка трпеза израз љубави • знати да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве •моћи да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране • уочити сличности елемената Литургије и славе Афективни аспект: • код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији	
VI – СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА 20. Христос је са нама у Литургији 21. Причешће у мом животу 22.Празнујемо Васкрсење Христово 23. Христово Васкрсење – наше васкрсење	Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Господња – 5	Когнитивни аспект: • препознати значај прослављања Васкрса • проширити своја знања о Христовом Васкрсењу • уочити да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа • знати да је Христос увек са нама Афективни аспект: • исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз	

	Света Литургија – прослава Васкрсења – 5 Икона – прозор у вечност - 5 Евалуација – 1+1		
VII ИКОНА - ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ 24.Православни храм 25. Икона - прозор у Царство Божје 26. Буди и ти иконописац 27. Царство Божје у светима		Когнитивни аспект: • знати да наброји основне делове храма • уочити да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије • знати да објасни ко су светитељи • испричати ко су и шта су све чинили светитељи које славимо • уочити да постоје светитељи и у данашње време • сазнати о неким светитељима новијег доба Афективни аспект: бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама • бити подстакнут да воли природу и друге људе • бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
I – УВОД 1. Свет је створен за тебе, чувај га! – уводни час	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација	Когнитивни аспект: моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива	

	(„знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.	Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. Афективни аспект: ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе	
II – БОГ СТВАРА СВЕТ И ЧОВЕКА 2. Свето Писмо нам сведочи о настанку света 3. Света некада уопште није било (1. и 2. дан стварања) 4. Све је биље створено и Сунцем обасјано (3. и 4. дан стварања) 5. Све врви од живота (5. и 6. дан стварања) 6. Створен сам да личим на Бога	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (34 часова) практична настава (2часа) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;	Когнитивни аспект: препознати неке елементе библијске повести о стварању света; моћи да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести; моћи да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави – Цркву; моћи да објасни да је свет створен љубављу Божјом; моћи да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу; уочити да је човек сличан Богу. Афективни аспект: бити подстакнут да развија љубав према ближњима,	

		природи и Богу; развијати жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи.	
III – БОГ НАС ВОЛИ 7. Бог ствара свет из љубави 8. Бог, људи и природа 9. Свет не може без Бога 10. Бог се брине о свету 11. Божићни весници	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у	Когнитивни аспект: • знати да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет; • препознати да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету; • увидети кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу; • увидети да Бог жели да свет постоји вечно; • увидети да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздељени; • увидети различитост која постоји између Бога и створеног света; • знати да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет; • упознати улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету; • уочити да је свет смртан ван заједнице са Богом; • упознати сдржај молитве Анђелу чувару; • усвојити текст и мелодију песме „Анђели певају“. Афективни аспект: • бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи ; • бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од	

	педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота	којих је веома различит).	
IV – ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА 12. Човек домаћин и свештеник у свету 13. Свети Сава 14. Свети Сава брине о нама 15. Радост служења	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова;	Когнитивни аспект: • уочити да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека; • проширити своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу; • уочити да нема љубави без служења ближњима; • упознати библијску повест о Христовом служењу Апостолима. Афективни аспект: • бити подстакнут да љубав препознаје као служење; • знати да кроз чињење дела	

		љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.	
V – ЛИТУРГИЈА-ПРЕОБРАЖЕНИ СВЕТ 16. Наши дарови благодарности (опис н.ј. - твар у Литургији) 17. Литургија - преображај света 18. Литургија – молитва за спасење човека и света 19. Васкресење Лазарево 20. Васкрсење Христово	Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Бог ствара свет и човека – 7 Бог нас воли – 7 Заједница Бога и света кроз човека– 6 Литургија – преображени свет – 7 Човек и природа - 6 Евалуација – 1+1	Когнитивни аспект: • препознати да је Литургија захвалност Богу; • уочити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове; • уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом; • увидити везу Литургије и спасења човека и света; • проширити своја знања о празнику Васкрсења; • увидити шта за створену прируду значи Христово Васкрсење; • усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“ Афективни аспект: бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим; • бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима.	
VI – ЧОВЕК И ПРИРОДА 21. Све чека на љубав човека 22. Чувамо дарове Божије љубави 23. Стварање света у православној иконографији 24. Икона света створеног за мене		Когнитивни аспект: • препознати личну одговорност за творевину; • увидити да се загађењем наше околине, загађује цео свет; • увидити да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека;	

		• препознати представе које приказују догађаје везане за стварање света; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе. Афективни аспект: • бити подстакнут на очување природе и своје животне средине; • бити подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину; Ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције
I – УВОД 1. Дружимо са Богом и светима – уводни час	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.	Когнитивни аспект: • стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда • уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања Афективни аспект: • желети да активно учествује на часовима верске наставе	

	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.		
II – ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР 2. Заједница је основ живота 3. Црква је наш избор 4. Црква је заједница са Светом Тројицом 5. Црква је циљ стварања света 6. Свет изван заједнице са Богом 7. Свет у заједници са Богом	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (32 часова) практична настава (2часа) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;	Когнитивни аспект: • уочити важност постојања заједнице • уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице; • уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе; • знати да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница; • знати да се заједница Бога, људи и природе зове Црква; • уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно. Афективни аспект: • бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве • бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји; • бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.	
III – ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ 8. Христос позива Апостоле 9. Вера основ заједнице 10. Апостоли позивају свет 11.Човек само срцем јасно види	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика	Когнитивни аспект: • уочити да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави; • увидети да су апостоли људи који су слични нама; • уочити да је вера основ	

12. Христос нас зове 13. Божић	с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.	заједнице са Богом; • увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; • разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“ Афективни аспект: • бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.	
IV – ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА 14. Светитељи - сведоци љубави Божје 15. Свети Сава -путеводитељ у живот вечни 16. Успињање ка Христу (опис н.ј – прича о Закхеју) 17. Свети Симеон Богопримац - сусрет са Христом 18. Литургијско путовање заједнице свих светих	Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене	Когнитивни аспект: • поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; • увидети да су сви позвани да буду светиетљи; • уочити важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом; • знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас; • уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља; • знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом; • препознати да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо.	

	наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.	Афективни аспект: • бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; • бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.	
V – ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА 19. На путу светости 20. Усавршавању нема краја 21. Пут ка вечности 22. Хришћанске врлине 23. Врлинослов – свети нас уче	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова;	Когнитивни аспект: • увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави; • уочити да је грех наш погрешан избор; • увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави; • увидети да без врлина нема љубави; • уочити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; • упознати најважније хришћанске врлине; • увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; •увидети да се и врлине усавршавају. Афективни аспект: • бити подстакнут да следује светитељима Божјим; • бити подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине.	
VI - СА НАМА ЈЕ БОГ	Оцењивање	Когнитивни аспект:	

24.Васкрсење и Педесетница 25. Црква је икона Царства Божијег 26. Црквена уметност - одсјај Царства Божијег	Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Црква је наш избор – 7 Христос нас све зове – 7 Диван је Бог у светима својима – 7 Значај врлинског живота – 7 Са нама је Бог - 4 Евалуација – 1+2	• уочити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; упознати садржај молитве «Царе небески»; • увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. Афективни аспект: • код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима; • бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе.	

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ПРВОМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ДРУГОМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Компетенције

7.2 Програм обавезних изборних наставних предмета у другом циклусу са начинима и поступцима за њихово остваривање

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**	**Исходи**	Компетенције
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		

Разред	**ПЕТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	Исходи	Компетенције
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.		

	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.		
II - РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА 2. Религија и култура старог света 3. Човек тражи Бога	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;		
III - ОТКРИВЕЊЕ - СВЕТ БИБЛИЈЕ 4. Божје Откровење 5. Свето Писмо (настанак, подела)	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.		
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА 6. Стварање света 7. Стварање човека 8. Прародитељски грех 9. Човек изван рајског врта	Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.		

СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА 10. Аврам и Божји позив 11. Исак и његови синови 12. Праведни Јосиф 13. Мојсије 14. Пасха	Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.		
VI - ЗАКОН БОЖЈИ 15. На гори Синају 16. Десет Божјх заповести 17.Закон Божји као педагог за Христа	У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота		
VII - МЕСИЈАНСКА НАДА 18. „Земља меда и млека” 19. Цар Давид 20. Соломон и јерусалимски храм 21. Псалми Давидови 22. Старозаветни пророци 23. Месијанска нада	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних		

	евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Религија и култура старог света – 3 Откривење – Свет Библије – 4 Стварање света и човека – 7 Старозаветна историја спасења – 7 Закон Божији – 4 Месијанска нада – 8 Евалуација – 1+1		

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		

Разред	**ШЕСТИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		

ПРОГРАМ	ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.		
II - ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖЈЕГ 2. Историјске околности пред долазак Христов 3.Јеврејско ишчекивање Месије 4. Свети Јован Претеча	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час)		
III - УВОД У НОВИ ЗАВЕТ 5. Нови Завет је испуњење Старог Завета 6. Новозаветни списи 7. Јеванђелисти	Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;		
IV - БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС 8. Пресвета Богородица – Благовести 9. Богородичини празници 10. Рођење Христово 11. Христос је Богочовек 12. Крштење Христово	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне		

13. Христова чуда 14. Новозаветне заповести и Беседа на гори 15. Христос – „пут, истина и живот” 16. Лазарева Субота и Цвети 17. Тајна Вечера – прва Литургија 18. Страдање Христово 19. Васкрсење Христово	почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву		

	схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.		
V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА 20. Вазнесење и Педесетница 21. Црква у Јерусалиму 22. Павле – апостол незнабожаца 23. Прогони хришћана 24. Свети цар Константин и крштење царства	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Припрема света за долазак Сина Божијег – 5 Увод у Нови Завет – 5 Богочовек Исус Христос – 16 Црква Духа Светога – 7 Евалуација – 1+1		

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		

Разред	**СЕДМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.		
II – БОГОПОЗНАЊЕ 2. Процес сазнавања 3. Личносно познање 4. Познање Бога 5. Бог је један, али није сам	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (34 часова) практична настава (2часа)		
III - СИМВОЛ ВЕРЕ 6. Сабори као израз јединства Цркве 7. Васељенски сабори	Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у		

8. Символ вере 9. Богочовек Христос	цркви – учешћем у литургијском сабрању;		
IV - СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ 10. Светотајински живот Цркве 11. Света Литургија – светајна Цркве 12. Свете Тајне крштења и миропомазања 13. Света Тајна исповести 14. Света Тајна брака 15. Монашка заједница 16. Света Тајна рукоположења 17. Молитвословља Цркве	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја,		

	интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.		
V - СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ 18. Света браћа Кирило и Методије 19. Свети Сава 20. Срби светитељи 21. Крсна слава и обичаји 22. Српска црквена баштина	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Богопознање – 5 Символ Вере – 6 Светотајински живот Цркве – 11 Српска Црква кроз векове – 11		

	Евалуација – 1+1		

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ЉУДСКА ПРАВА Заједница припадника различитих културних група	Наставник се труди да све теме и садржаје ученицима приближи и објасни, због спиралног ширења наставних јединица у каснијим разредима. Због тога је ваажно да ученици у овом разреду добро разумеју појаве. Активности које подстичу активно слушање и конструктивно реаговање ученика. Важно је истаћи везу међу свим овим обаластима зато што се све оне интегришу. Важно је да ученици стекну вештине применљиве у свакодневном животу у демократској заједници, на демократске ставове и вредности о универзалности права, једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других. Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције,	Компетенција за учење •Има позитиван и одговоран однос према учењу. Комуникација •Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. Сарадња •доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе. Компетенција за учење •Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од Естетичка компетенција •Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања. Комуникација •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околини •Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе	изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начинкоји никога не угрожава; образложи зашто су понашања која се могу описати каоксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облицидискриминације и кршења људских права; наведе примере повезаности различитих култура у једнојзаједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога заквалитетан живот свих чланова те заједнице; покаже интересовање за упознавање различитих култура; наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе; уочава у рекламама, филмовима, књигама,

	покретање акција као и да сами		
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Родна (не)равноправност**	осмисле неке друге активности. За ученике петог разреда неке од ових метода рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Овакав начин остваривања важи за сваку област.	Комуникација •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околини •Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе	указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота; дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу; наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену; препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве; наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником;
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ		•Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. Сарадња •активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. Одговорно учешће у демократском друштву •Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. Естетичка компетенција Комуникација •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околини •Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и	важно дапостоје кодекс новинара и кодекс деца и медији; образложи значај слободе медија за развој демократије; у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа,дискриминације, нетолеранције по различитим основама икритички их анализира; препозна механизме манипулације медија и утицај медија насопствено мишљење и деловање; проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; препозна пример злоупотребе деце у медијима

		природе. Решавање проблема	
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Вредности грађанског друштв**		Одговорно учешће у демократском друштву •Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. Естетичка компетенција Комуникација •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околини	у дискусији показује вештину активног слушања, износи својстав заснован на аргументима, комуницира на конструктиванначин; учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма, учествује у избору садржаја и начина рада.

Разред	**ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	Компетенције	Исходи
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.		
II - ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖЈА	Врсте наставе		

2. Човек - икона Божја и свештеник твари 3. Хришћанско схватање личности 4. Грех као промашај човековог назначења 5. Новозаветне заповести Божје 6. Слобода и љубав у хришћанском етосу	Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (32 часова) практична настава (2часа) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;		
III - ПОДВИЖНИЧКО –ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС 7. Хришћански подвиг 8. Подвизи Светитеља 9. Пост 10. Хришћанске врлине 11. Евхаристијски поглед на свет	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.		
IV – ЛИТУРГИЈА 12. Молитва - лична и саборна 13. Црква је Тело Христово 14. Божанствена Литургија (опис тока Литургије) 15. Литургијски простор (делови храма) 16. Освећење времена	Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног		

	програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.		
V - ЦАРСТВО БОЖЈЕ 17. Царство Божје – циљ стварања 18. Живот будућег века 19. Сведоци Царства Божјег 20. Обожење – циљ хришћанског живота 21. Знаци присутва Царства Божјег у овом свету (чуда, мошти...) 22. Икона – прозор у вечност	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање;		

	писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Човек је икона Божија – 6 Подвижничко-евхаристијски етос – 7 Литургија – 9 Царство Божије – 8 Евалуација – 1+2		

8. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ Р

8.1 Слободне наставне активности у другом циклусу

Разред	**СЕДМИ И ОСМИ**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**УМЕТНОСТ**	**Компетенције**	**Исходи**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИСАДРЖАЈ ПРОГРАМ	**НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ**		
ТРАДИЦИОН АЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборицина, традиционалн а тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана(градов и, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика	обрада /утврђивање/ понављање градива кроз израде цртежа, скулптурица, графике и др. -успостављање позитивне и пријатне атмосфере -остваривање поверења -упућивање на разне изворе информација -усмеравање ка самосталном доласку до решења -осмишљавање задатака заједно са ученицима -ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учасници у дрштвеном чину Рад у разним медијима (сликарство, вајарство,	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	-образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединаца; -повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; -обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; -опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израдае; -пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; -објасни значај и улогу културног

	колаж...) као задаци који се остварују у корелацији са другим предметима и подстиче ученике на студиозни, креативни и истраживачки рад		наслеђа; -објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај
ТРАДИЦИОН АЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе(значај и улога)Традиц ионална музичка уметност Балкана (основне карактеристи ке у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционалн а музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...) Начин очувања културног наслеђа	обрада /утврђивање/ понављање градива кроз израде цртежа, скулптурица, графике и др. -успостављање позитивне и пријатне атмосфере -остваривање поверења -упућивање на разне изворе информација -усмеравање ка самосталном доласку до решења -осмишљавање задатака заједно са ученицима -ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учасници у дрштвеном чину Рад у разним медијима (сликарство, вајарство, колаж...) као задаци који се остварују у корелацији са другим предметима и подстиче ученике на студиозни, креативни и истраживачки рад	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	- прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; -презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; -прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; -објасни како савремене технологије утичу на развој музике; -презентује начин промоције музичких дела и догађаја; -прикаже примену музике у другим уметностима; -истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; -аргументовано искаже утисак о слушаним делима:
МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА Савремене технологије и музика. Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.	обрада /утврђивање/ понављање градива кроз израде цртежа, скулптурица, графике и др. -успостављање позитивне и пријатне атмосфере -остваривање поверења -упућивање на разне изворе информација -усмеравање ка самосталном доласку до решења -осмишљавање задатака заједно са ученицима -ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учасници у дрштвеном чину Рад у разним медијима (сликарство, вајарство, колаж...) као задаци који се остварују у корелацији са другим предметима и подстиче ученике	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	-комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; -проналази самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; -учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.

	на студиозни, креативни и истраживачки рад		

9. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

9.1 Програм допунске наставе у првом циклусу

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ПРВОМ РАЗРЕДУ**

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ДРУГОМ РАЗРЕДУ**
ЈЕЗИК (правопис, граматика)	Кроз индивидуалан рад, рад у пару, понављањем поступака спроведених приликом првобитне обраде наставних садржаја до остваривања потребног нивоа остварености исхода.
- КЊИЖЕВНОСТ	Кроз индивидуалан рад, рад у пару, понављањем поступака спроведених приликом првобитне обраде наставних садржаја до остваривања потребног нивоа остварености исхода..

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**
ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**
ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**
ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ПРВОМ РАЗРЕДУ**

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ДРУГОМ РАЗРЕДУ**
- МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Кроз индивидуалан рад, рад у пару, понављањем поступака спроведених приликом првобитне обраде наставних садржаја до остваривања потребног нивоа остварености исхода..
- ГЕОМЕТРИЈСКИ ОБЛИЦИ	Кроз индивидуалан рад, рад у пару, понављањем поступака спроведених приликом првобитне обраде наставних садржаја до остваривања потребног нивоа остварености исхода..
- ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ ДО 100	Кроз индивидуалан рад, рад у пару, понављањем поступака спроведених приликом првобитне обраде наставних садржаја до остваривања потребног нивоа остварености исхода..

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**

9.2 Програм додатне наставе у првом циклусу

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА У **ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ **ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У **ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**

9.3 Програм допунске наставе у другом циклусу

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 5. РАЗРЕДУ
1.Природни бројеви и дељивост **2. Скупови** **3. Основни појмови геометрије** **4. Угао** **5. Разломци и примена** **6. Осна симетрија**	**Начин остваривања програма** -Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма, укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују… **Праћење остваривања програма** Усмемено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката, јавна и лична похвала…

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6. РАЗРЕДУ
1.Цели бројеви **2. Троугао** **3. Рационални бројеви** **4. Четвороугао**	**Начин остваривања програма** -Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају;

5. Површина троугла и четвороуглова	Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма, укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују… **Праћење остваривања програма** Усмемено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката, јавна и лична похвала…

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ
1.Реални бројеви **2. Питагорина теорема** **3. Цели алгебарски изрази** **4. Многоугао** **5. Круг** **6. Обрада података**	**Начин остваривања програма** -Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма, укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују… **Праћење остваривања програма** Усмемено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката, јавна и лична похвала…

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ
1.Сличност **2. Тачка, права, раван** **3. Линеарне једначине и**	**Начин остваривања програма** -Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика;

неједначине са једном непознатом **4. Призма** **5. Пирамида** **6. Линеарне функције** **7. Системи линеарних једначина са две непознате** **8. Ваљак, купа, лопта**	Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма, укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују… **Праћење остваривања програма** Усмемено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката, јавна и лична похвала…

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6. РАЗРЕДУ
1. Увод у физику **2. Мерење** **3. Кретање** **4. Сила** **5. Маса и густина** **6. Притисак**	**Начин остваривања програма** -Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма, укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују… **Праћење остваривања програма** Усмемено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката, јавна и лична похвала…

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ
1. Сила и кретање	**Начин остваривања програма**

2. Кретање тела под дејством силе теже. Трење. **3. Равнотежа тела.** **4. Механички рад и енергија. Снага** **5. Топлотне појаве.**	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма, укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују… **Праћење остваривања програма** Усмемено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката, јавна и лична похвала…

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ
1. 1. Осцилаторно и таласно кретање. **2. Светлосне појаве.** **3. Електрично поље.** **4. Електрична струја.** **5. Магнетно поље.** **6. Елементи атомске и нуклеарне физике** **7. Физика и савремени свет.**	**Начин остваривања програма** -Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма, укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују… **Праћење остваривања програма** Усмемено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката, јавна и лична похвала…

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА**

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ
1. Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас **2. Хемијска лабораторија** **3. Атоми и хемијски елементни** **4. Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења** **5. Хомогене и хетерогене смеше** **6. Хемијске реакције и хемијске једначине** **7. Израчунавања у хемији** **8. Водоник и кисеоник и њихова једињења. Соли.**	**Начин остваривања програма** - У зависности од потреба ученика примена индивидуалног и/или групног рад са ученицима ; -Задаци прилагођени тренутним потешкоћама у савладању градива и способностима ученика; - Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; - Најпре решавање задатака за основни ниво а затим и за више сазнајне нивое знања; -Усмено објашњавање, одређени задаци за вежбу и проверу знања; - Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују, мотивација различитим приступима и разним играма; - Често као позитивно решење и укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који спорије напредују а на тај начин и награђивање ученика који уче своје вршњаке и граде самопоуздање користећи своје стечено знање; **Праћење остваривања програма** Усмено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката. Лична и јавна похвала за непредовање и постигнуте резултате као начин охрабрења и даље мотивације ученика.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ
1. Метали, оксиди и хидроксиди **2. Неметали, оксиди и киселине** **3. Соли** **4. Органска једињења и њихова општа својства**	**Начин остваривања програма** - У зависности од потреба ученика примена индивидуалног и/или групног рад са ученицима ; -Задаци прилагођени тренутним потешкоћама у савладању градива и способностима ученика; - Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; - Најпре решавање задатака за основни ниво а затим и за више сазнајне нивое знања; -Усмено објашњавање, одређени задаци за вежбу и проверу знања; - Фронтално и индивидуално зависно од теме а нарочито од ученика и брзине савладавања градива, рад у пару, ученицима са посебним потребама пружити посебну потпору, примењивати различите методе, развијати емпатију, пружање потпоре и помоћи ученицима у настојању да напредују,

5. Угљоводоници **6. Органска једињења с кисеоником** **7. Биолошки важна органска једињења** **8. Заштита животне средине и зелена хемија**	мотивација различитим приступима и разним играма; - Често као позитивно решење и укључивање успешнијих ученика у рад са ученицима који споријe напредују а на тај начин и награђивање ученика који уче своје вршњаке и граде самопоуздање користећи своје стечено знање; **Праћење остваривања програма** Усмено пропитивање, разговор, тестирање, контролни задаци, самопроцена, домаћи задаци, презентација пројеката. Лична и јавна похвала за непредовање и постигнуте резултате као начин охрабрења и даље мотивације ученика.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У ПЕТОМ РАЗРЕДУ
1. Neu hier	Увежбавање представљања кроз дијалог, игре улога. Увежбавање презента глагола sein уз једноставне вежбе.
2. Meine Klasse	Усвајање речника везаног за школу уз помоћ слика, вежби и комуникативних активности, увежбавање читање, утврђивање чланова и презента помоћних глагола.
3. Tiere	Именовање и утврђивање бокабулара криз игровне активности, вежбање придева и употребе неодређеног члана кроз индивидуални и групни рад.
4. Kleine Pause	Утврђивање пређеног градива кроз језичке игре и групни рад. Понављање презента глагола уз прилагођавање способностима ученика.
5. Mein Tag	Описивање дневних активности кроз разговор, Усвајање и утврђивање глагола са променом основе кроз једностане вежбе и диференцирани рад.
6. Hobbys	Разговор о хобијима и слободном времену. Примена вокабулара у једноставним вежбама. Увежбавање модалног глагола können кроз једноставне писмене и усмене задатке.
7. Was kostet das?	Симулирање куповине кроз рад у пару, Увежбавање обрађених граматичких садржаја кроз једноставне вежбе, рад прилагођен способностима

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6. .РАЗРЕДУ
1.Das ist mein Zimmer	Разговор, описивање слика, раду пару, усмене и писмене вежбе, примена вокабулара уз цртање.
2. Das schmeckt gut	Дијалошка метода, симулација куповине и наручивања хране. Увежбавање граматичких садржаја уз једноставне писмене и усмене вежбе.

3.Kommst du mit?	Подршка у разумевању и употреби кратких дијалога кроз игровне активности, Увежбавање модалних глагола уз једноставне вежбе прилагођене способностима ученика.
4.Was trägst du gern ?	Утврђивање назива одеће и једноставних описа уз визуелну подршку и усмене вежбе. Увежбавање присвојних заменица и презена кроз кратка и једноставна вежбања.
5.Herzlichen Glückwunsch	
6.Wie komme ich zum Kino?	Вежбања сналажења у граду кроз једноставна упутства, користећи визуелне и аудитивне садржаје.Увежбавање предлога за место и правац, као и императива кроз једноставна вежбања,
7. Ferien	Разговор о распусту и слободном времену кроз кратке реченице и питања уз подршку наставника. Увежбавање перфекта и временских предлога кроз кратка вежбања.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7.РАЗРЕДУ
1. Wie war es in den Ferien?	Увежбавање перфекта, временских одредби и питања у прошлом времену кроз краће усмене и писмене задатке и вежбања. Разговор о распусту и доживљајима са одмора уз подршку наставника.
2. Viel Erfolg!	Увежбавање речника везаног за школу,успех и обавезе ученика кроз кратке текстове и једноставне комуникативне активности.
3.Gute Freunde!	Увежбавање придева, личних заменица као и поређења придева кроз кратка усмена и писмена вежбања. Разговор о пријатељству и међусобним односима уз помоћ лексичких вежбања.
4. Bist du online?	Утврђивање речника везаног за интернет, друштвене мреже и комуникацију уз једноставне лексичке вежбе и подршку наставника.Увежбавање глагола са одвојивим префиксом, модалних глагола и писање кратких порука кроз једноставне задатке.
5. Zusammen sind wir stark	Увежбавање императива, предлогога и једноставних зависних реченица кроз кратке језичке активности. Развијање сарадње и комуникације кроз теме о заједништву.
6. Voll im Trend	Увежбавање речника о моди и стилу кроз писмена и усмена лексичка вежбања, Увежбавање придева, придевских промена кроз једноставна вежбања и визуелне садржаје.
7. Das ist mir wichtig	Разговор о вредностима, породици, здрављу и слободном времену кроз једноставне писмене и усмене активности. Увежбавање изражавања мишљења , употреба weil реченица и модалних глагола кроз кратке комуникативне задатке.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8.РАЗРЕДУ**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ

1.Magst du Sport?	Разговор о спорту и здравим животним навикама кроз једноставна питања и дијалоге.Увежбавање модалних глагола кроз једноставна вежбања. Вежбање вокабулара уз краће усмене и писмене задатке.
2. Das feiern wir	Разговор о празницима уз помоћ наставника, праћен уз аудио-визуелне вежбе.Утврђивање перфекта, временских одредби и честитки помоћу једноставних вежбања прилагођених ученицима.
3.Keine Sorge!	Увежбавање изражавање проблема,савета и осећања у свакодневним ситуацијама уз лексичке вежбе. Увежбавање употребе модалних глагола и императива кроз кратке дијалоге и ситуационе вежбе. Развијање разумевања слушањем и радом у пару.
4. Wir sind da	Сналажење у граду и давање упутстава уз једноставне комуникативне активности. Увежбавање предлога за место и правац и питања за оријентацију кроз једноставније вежбе.
5. Wir schüzten die Umwelt	Подстицање усменог изражавања кроз дискусије и једноставне лексичке и граматичке вежбе.
6. Wohin fahren wir	Увежбавање глагола кретања и мировања, предлога са акузативом и дативом као и перекта кроз једноставне граматчке вежбе.
7. Mach es gut!	Увежбавање разговора о плановима, растанцима и будућим активностима уз помоћ најједноставнијих питања.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 5. РАЗРЕДУ
Праисторија	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Стари Исток	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Античка Грчка	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Антички Рим	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈА У 6.РАЗРЕДУ**
Средоземље и српске земље у раном средњем веку	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Средоземље и српске земље у позном средњем веку	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Европа, свет и српске земље у	-Индивидуални и групни рад са ученицима ;

раном новом веку	Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ**
Европа и свет од почетка индустријске револуције до почетка 20. века	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Српски народ и држава од краја 18. до почетка 20. века	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Европа, свет, српски народ и држава на почетку 20. века	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8.РАЗРЕДУ**
Европа, свет и српски народ у југословенској држави између два светска рата	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Други светски рат	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Свет, Европа и српски народ у југословенској држави у периоду Хладног рата	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика;

	Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
Свет, Европа, српска држава и	-Индивидуални и групни рад са ученицима ;
народ у савременим процесима	Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6. РАЗРЕДУ**
ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ГЕОГРАФСКА КАРТА	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
НАСЕЉА	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ПРИВРЕДА	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика;

	Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 5. РАЗРЕДУ**
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ВАСИОНА	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ОБЛИК ЗЕМЉЕ И СТРУКТУРА ЊЕНЕ ПОВРШИНЕ	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ЗЕМЉИНА КРЕТАЊА	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
УНУТРАШЊА ГРАЂА И РЕЉЕФ ЗЕМЉЕ	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика;

	Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ВАЗДУШНИ ОМОТАЧ	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ВОДЕ НА ЗЕМЉИ	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ НА ЗЕМЉИ	-Индивидуални и групни рад са ученицима ; Диференцирани задаци прилагођени способностима ученика; Додатна објашњења и вежбање градива које ученици теже усвајају; Вежбање кроз једноставније задатке; Усмено објашњавање, радни листови, задаци за вежбу и проверу знања
ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 5. РАЗРЕДУ**
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	Слушају додатна објашњења, питају, решавају задатке - прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу битне појмове
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују - прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Слушају додатна објашњења, питају упоређују, вежбање кроз једноставне задатке - прилагођено способностима ученика
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Слушају додатна објашњења, питају, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, дефинишу појмове
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ БИОЛОГИЈА**

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6.РАЗРЕДУ**
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ БИОЛОГИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ /ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ**
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ БИОЛОГИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ**
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове

ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Слушају додатна објашњења, питају, упоређују, наводе примере из окружења, решавају задатке прилагођено карактеристикама и способностима ученика, дефинишу појмове

9.4 Програм додатне наставе у другом циклусу

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЗА 5. РАЗРЕД
1.Природни бројеви и дељивост **2. Скупови** **3. Основни појмови геометрије** **4. Угао** **5. Разломци и примена** **6. Осна симетрија**	Наставник треба да препоручи најразноврсније облике, методе и поступке рада који ће ученицима омогућити да њихове креативне способности и интересовања максимално дођу до изражаја (индивидуални и групни облик; проблемска, индивидуализована и други облици наставног рада). Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, алатима и инструментима, као и да сачине записе, анализе, закључке и сл. Ученик треба да слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање. Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења. Мотивисање ученика разним пројектима, играма и различитим приступима, мотивисање разним врстама такмичења где ће показати своја знања, пружање помоћи ученицима у циљу да напредују и проширују своја знања, укључивање ових ученика у рад са ученицима који слабије напредују. Рад у пару, тимски настава, групни рад, пројектна настава, фронтални облик рада, индивидуални рад, учење кроз игру Усмено пропитивање, дијалог, тестирање, контролни задаци, постигнут успех на такмичењима, самопроцена, домаћи задаци, такмичарски задаци, усмени разговор, презентација пројеката…

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЗА 6. РАЗРЕД

1.Цели бројеви **2. Троугао** **3. Рационални бројеви** **4. Четвороугао** **5. Површина троугла и четвороуглова**	Наставник треба да препоручи најразноврсније облике, методе и поступке рада који ће ученицима омогућити да њихове креативне способности и интересовања максимално дођу до изражаја (индивидуални и групни облик; проблемска, индивидуализована и други облици наставног рада). Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, алатима и инструментима, као и да сачине записе, анализе, закључке и сл. Ученик треба да слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање. Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења. Мотивисање ученика разним пројектима, играма и различитим приступима, мотивисање разним врстама такмичења где ће показати своја знања, пружање помоћи ученицима у циљу да напредују и проширују своја знања, укључивање ових ученика у рад са ученицима који слабије напредују. Рад у пару, тимски настава, групни рад, пројектна настава, фронтални облик рада, индивидуални рад, учење кроз игру Усмено пропитивање, дијалог, тестирање, контролни задаци, постигнут успех на такмичењима, самопроцена, домаћи задаци, такмичарски задаци, усмени разговор, презентација пројеката…

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЗА 7. РАЗРЕД
1.Реални бројеви **2. Питагорина теорема** **3. Цели алгебарски изрази** **4. Многоугао** **5. Круг** **6. Обрада података**	Наставник треба да препоручи најразноврсније облике, методе и поступке рада који ће ученицима омогућити да њихове креативне способности и интересовања максимално дођу до изражаја (индивидуални и групни облик; проблемска, индивидуализована и други облици наставног рада). Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, алатима и инструментима, као и да сачине записе, анализе, закључке и сл. Ученик треба да слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање. Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења. Мотивисање ученика разним пројектима, играма и различитим приступима, мотивисање разним врстама такмичења где ће показати своја знања, пружање помоћи ученицима у циљу да напредују и проширују своја знања, укључивање ових ученика у рад са ученицима који слабије напредују. Рад у пару, тимски настава, групни рад, пројектна настава, фронтални облик рада, индивидуални рад, учење кроз игру Усмено пропитивање, дијалог, тестирање, контролни задаци, постигнут успех на такмичењима,

	самопроцена, домаћи задаци, такмичарски задаци, усмени разговор, презентација пројеката…

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЗА 8. РАЗРЕД
1.Сличност **2. Тачка, права, раван** **3. Линеарне једначине и неједначине са једном непознатом** **4. Призма** **5. Пирамида** **6. Линеарне функције** **7. Системи линеарних једначина са две непознате** **8. Ваљак, купа, лопта**	Наставник треба да препоручи најразноврсније облике, методе и поступке рада који ће ученицима омогућити да њихове креативне способности и интересовања максимално дођу до изражаја (индивидуални и групни облик; проблемска, индивидуализована и други облици наставног рада). Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, алатима и инструментима, као и да сачине записе, анализе, закључке и сл. Ученик треба да слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање. Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења. Мотивисање ученика разним пројектима, играма и различитим приступима, мотивисање разним врстама такмичења где ће показати своја знања, пружање помоћи ученицима у циљу да напредују и проширују своја знања, укључивање ових ученика у рад са ученицима који слабије напредују. Рад у пару, тимски настава, групни рад, пројектна настава, фронтални облик рада, индивидуални рад, учење кроз игру Усмено пропитивање, дијалог, тестирање, контролни задаци, постигнут успех на такмичењима, самопроцена, домаћи задаци, такмичарски задаци, усмени разговор, презентација пројеката…

ДОДАТНА НАСТАВА Садржаји програма Активности ученика Активности наставника
Циљеви и задаци садржаја програма
Књижевност - прати наставникове инструкције; -користи препоручену литературу; -испуњава и реализује истраживачке задатке; -повезује различите изворе знања и изводи закључке; - подстиче и усмерава рад ученика; - даје потребна објашњења; - упућује на доступну литературу; - осмишљава истраживачке задатке; - прати реализацију и даје коментар; - одговара на питања;
Ученик: -проширује знања стечена у оквиру редовне наставе; -самостално истражује, закључује и аргументовано излаже своје мишљење; -даје коментар на свој рад и на радове других ученика; -овладава појмовима из књижевности и књижевнотеоријским појмовима;
Језик -поставља питања; -прати инструкције од стране наставника; - решава тестове са примерима из ових области; - уочава у тексту тражене граматичке моделе; - самостално проналази примере у задатом тексту; -подстиче и усмерава рад ученика; -појашњава и додатно објашњава граматичку грађу; -проналази адекватне примере за анализу; -осмишљава и креира задатке за самостално вежбање; -подстиче ученике на самостално креирање примера; -познаје појам деклинације; -познаје и разликује падеже; -разликује променљиве врсте речи; -разликује службу и значење падежа; -прецизно именује врсте предиката; -разликује просте глаголске облике; -доследно примењује правописну норму у вези са врстама речи, глаголским облицима;

Језичка култура -решава понуђене задатке; -поставља питања; -прати инструкције наставника. -подстиче и усмерава рад ученика; -проналази примере у тексту за језичку анализу; - саставља и осмишљава примере за вежбање; - даје појашњења и образлаже ученичке радове. -разликује приватно и службено писмо; -саставља електронско писмо; -уме да искаже своје мишљење; -уме да објасни речи истог или сличног значења -препознаје сувишне речи

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6. РАЗРЕДУ**
1. Увод у физику **2. Мерење** **3. Кретање** **4. Сила** **5. Маса и густина** **6. Притисак**	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решаваље проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочаваље и закључиваље. Активно слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решаваље проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочаваље и закључиваље, упоређује, истражује, припрема за такмичење Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљиваље знања, креативне активности и дискусија. Подстицаље самосталног рада и креативног мишљења. Мотивисаље ученика разним демонстрационим огледима, играма и различитим приступима, мотивисаље такмичењима где ће показати своја знања, пружаље помоћи ученицима у циљу да напредују и проширују своја знања, укључиваље ових ученика у рад са ученицима који слабије напредују. Рад у пару, тимски настава, групни рад, пројектна настава, фронтални облик рада, индивидуални рад, учење кроз игру Усмено пропитиваље, дијалог,тестираље, контролни задаци, постигнут успех на такмичењима, самопроцена, домаћи задаци, такмичарски задаци, усмени разговор, презентација пројеката…
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ**

1. Сила и кретање **2. Кретање тела под дејством силе теже. Трење.** **3. Равнотежа.** **4. Механички рад и енергија. Снага.** **5. Топлотне појаве.**	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решаваље проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочаваље и закључиваље. Активно слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решаваље проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочаваље и закључиваље, упоређује, истражује, припрема за такмичење Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљиваље знања, креативне активности и дискусија. Подстицаље самосталног рада и креативног мишљења. Мотивисаље ученика разним демонстрационим огледима, играма и различитим приступима, мотивисаље такмичењима где ће показати своја знања, пружаље помоћи ученицима у циљу да напредују и проширују своја знања, укључиваље ових ученика у рад са ученицима који слабије напредују. Рад у пару, тимски настава, групни рад, пројектна настава, фронтални облик рада, индивидуални рад, учење кроз игру Усмено пропитиваље, дијалог,тестираље, контролни задаци, постигнут успех на такмичењима, самопроцена, домаћи задаци, такмичарски задаци, усмени разговор, презентација пројеката…
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ**
1. Осцилаторно и таласно кретање **2. Светлосне појаве.** **3. Електрично поље.** **4. Електрична струја** **5. Магнетно поље.** **6. Елементи атомске и нуклеарне физике.** **7. Физика и савремени свет.**	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решаваље проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочаваље и закључиваље. Активно слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решаваље проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочаваље и закључиваље, упоређује, истражује, припрема за такмичење Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљиваље знања, креативне активности и дискусија. Подстицаље самосталног рада и креативног мишљења. Мотивисаље ученика разним демонстрационим огледима, играма и различитим приступима, мотивисаље такмичењима где ће показати своја знања, пружаље помоћи ученицима у циљу да напредују и проширују своја знања, укључиваље ових ученика у рад са ученицима који слабије напредују. Рад у пару, тимски настава, групни рад, пројектна настава, фронтални облик рада, индивидуални рад, учење кроз игру Усмено пропитиваље, дијалог,тестираље, контролни задаци, постигнут успех на такмичењима, самопроцена, домаћи задаци, такмичарски задаци, усмени разговор, презентација пројеката…

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА**

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 5. РАЗРЕДУ**
Праисторија	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.
Стари Исток	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.
Античка Грчка	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.
Антички Рим	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6. РАЗРЕДУ**
Средоземље и српске земље у раном средњем веку	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
Средоземље и српске земље у позном средњем веку	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
Европа, свет и српске земље у раном новом веку	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ**
Европа и свет од почетка индустријске револуције до почетка 20. века	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.
Српски народ и држава од краја 18. до почетка 20. века	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
Европа, свет, српски народ и држава на почетку 20. века	Креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ**
Европа, свет и српски народ у југословенској држави између два светска рата	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
Други светски рат	Продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
Свет, Европа и српски народ у југословенској држави	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
Свет, Европа, српска држава о народ у савременим процесима	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ**
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.
ЕВРОПА	Продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
АЗИЈА	Креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
АФРИКА	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
СЕВЕРНА АМЕРИКА	Продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
ЈУЖНА АМЕРИКА	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	Проблемск,и и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ**
ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија.
ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	Проблемски и истраживачки задаци, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА	Продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.
СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ	Проблемски и истраживачки задаци, самостални и групни рад, продубљивање знања, креативне активности и дискусија. Подстицање самосталног рада и креативног мишљења.

	ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 5. РАЗРЕДУ**
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише битне појмове, проблемски и истраживачки задаци, дискусија, самостални рад, уочавање, закључивање
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВ ЖИВОТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише битне појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање, закључивање
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	слуша , пита, решава задатке, дефинише бите појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање, закључивање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање, закључивање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истаживачких задатака, дискусија, самосталми рад, уочавање, и закључивање
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ БИОЛОГИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 6. РАЗРЕДУ**
ЈЕДДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решаваље проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочаваље и закључивање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ БИОЛОГИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ**
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уоћавање и закључивање
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уоћавање и закључивање
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ БИОЛОГИЈА**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ**
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака, дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака,дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЋЖИВОГ СВЕТА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака,дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких

	задатака,дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање
ЖИВОТ У ЕКОСИТЕМУ	Слуша, пита, решава задатке, дефинише појмове, решавање проблемских и истраживачких задатака,дискусија, самостални рад, уочавање и закључивање

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 7. РАЗРЕДУ
Wortschatz	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Grammatische Übungen	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Lesen	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Hören	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Schreiben	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Sprechen	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**НЕМАЧКИ ЈЕЗИК**
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 8. РАЗРЕДУ
Wortschatz	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Grammatische Übungen	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Lesen	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Hören	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Schreiben	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење
Sprechen	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, припрема за такмичење

10. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

11. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Општи циљ:
Специфични циљеви:

Разред	Од првог до осмог разреда	
Садржаји програма и време реализације	начин и поступци остваривања програма,активности	Компетенције

12. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Правни оквир програма заштите од насиља су међународни документ Конвенција о правима детета,као и Закон о основама система образовања и васпитања и Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље. Он дефинише улоге и одговорност свих актера укључених у рад школе, када су у питању превенција и интервенција у случају насиља. На основу овог програма, у зависности од процене тренутних потреба, утврђује се годишњи план заштите од насиља.
НАСИЉЕ је сваки облик учињенохг или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално уграожавање здравља, развоја и достојанства детета.
ЗЛОСТАВЉАЊЕ је понашање које доводи до нарушавања развоја, достојанства и здравља детета у оквиру односа који укључује одговорност, поверење или моћ.
ЗАНЕМАРИВАЊЕ је пропуштање законског заступника или установе да у оквиру својих могућности обезбеди услове за правилан развој детета.
ОБЛИЦИ НАСИЉА:

Физичко насиље је понашање које може да доведе до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета, ученика или запосленог; физичко кажњавање деце и ученика од стране запослених и других одраслих особа.

Психичко (емоционално) насиље је понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета и ученика или запосленог.

Социјално насиље је понашање којим се искључује дете и ученик из групе вршњака и различитих облика социјалних активности, одвајањем од других, неприхватањем по основу различитости, ускраћивањем информација, изоловањем од заједнице, ускраћивањем задовољавања социјалних потреба.

Дигитално (електронско, сајбер) насиље је злоупотреба информационих технологија која може да има за последицу угрожавање достојанства личности и остварује се слањем порука, видео записа, електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта , четовањем, укључивањем у форуме, социјалне мреже и објављивањем садржаја или поверљивих личних података без сагласности (информација, слика, видео снимака и сл.).

Злоупотреба детета и ученика је све оно што појединац, односно установа чини или не чини, што негативно утиче, наноси штету, ускраћује или смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи га у немоћан положај према појединцу или установи (злоупотреба у спорту, у политичке, верске, комерцијалне и друге сврхе). Злоупотреба подразумева и прекомерно подстицање, односно психолошки притисак на дете и ученика од стране родитеља ради постигнућа која могу да имају за последицу угрожавање нормалног психофизичког и социјалног развоја и најбољег интереса детета.

Сексуално насиље је понашање којим се дете и ученик сексуално узнемирава, наводи или приморава на учешће у сексуалним активностима које не жели, не схвата или за које није развојно дорастао или се користи за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

Насилни екстремизам је промовисање, заговарање, подржавање, припремање и учествовање у идеолошки мотивисаном насиљу за остваривање друштвених, економских, верских, политичких и других циљева.

Трговина људима је врбовање, превожење, пребацивање, скривање или примање лица, путем претње силом или употребом силе или других облика присиле, отмице, преваре, обмане, злоупотребе овлашћења или тешког положаја или давања или примања новца или користи да би се добио пристанак лица које има контролу над другим лицем у циљу експлоатације.

Експлоатација је рад који није у најбољем интересу детета и ученика, а у корист је другог лица, установе или организације. Ове активности могу да имају за последицу угрожавање физичког или менталног здравља, моралног, социјалног и емоционалног развоја детета и ученика, његову економску зависност, ускраћивање права на образовање и слободу избора.

КЛАСИФИКАЦИЈА РАЗЛИЧИТИХ ОБЛИКА ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА ПРЕМА НИВОИМА

Први ниво вршњачког насиља:

– облици физичког насиља су: ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари и сл.

– облици психичког насиља су: омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање” и сл.

– облици социјалног насиља су: добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина и сл.

– облици сексуалног насиља са сексуалном поруком су: добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикулација и сл.

– облици насиља злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације су: узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука смс-ом, ммс-ом или путем аудиовизуелних снимака и сл.

Понављање поступака класификованих као први ниво насиља, сматрају се другим нивоом.

Други ниво вршњачког насиља:

– облици физичког насиља су: шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке”, затварање, пљување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу и сл.

– облици психичког насиља су: уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање и сл.

– облици социјалног насиља су: сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање и сл.

– облици сексуалног насиља су: сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење и сл.

– облици насиља злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације су: оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба друштвених мрежа, блогова, форума и четовања у циљу вређања, исмевања и подстицање угрожавања достојанства личности снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и сл.

Трећи ниво вршњачког насиља:

– облици физичког насиља су: туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем и сл.

– облици психичког насиља су: застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације и сл.

– облици социјалног насиља су: претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других и сл.

– облици сексуалног насиља: завођење ученика од стране запослених, злоупотреба ауторитета, поверења, или утицаја над дететом/учеником подвођење, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест и сл.

– облици насиља злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације су: злоупотреба друштвених мрежа, блогова, форума и четовања у циљу слања претњи и угрожавања сигурности, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија и сл.

Насилно понашање са трећег нивоа може да буде третирано као тежа повреда обавеза и као повреда забране утврђене законом, у зависности од околности (последице, интензитет, учесталост, учесници, време, место, начин и др.), што процењују тим за заштиту и директор.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ РАДА И ЗАДАЦИ У ШКОЛИ

Креирање климе у којој се:

-развија одговорност

-негује уважавање личности

-не толерише и не заташкава насиље

- реагује на сазнања о насиљу

У раду са ученицима је неопходно обезбедити поверљивост података и заштиту права на приватност детета. Најбољи интерес ученика је примаран принцип којим се руководе запослени у школи. Протокол се односи на све ученике без обзира на лична својства. Информисање и едукација ученика треба да одговарају њиховом узрасту и специфичностима.

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Општи циљ је унапређење квалитета образовно-васпитног процеса ученика применом превентивних и интервентних мера.

Специфични циљеви су

-укључивање свих субјеката (ученици, запослени, родитељи, представници локалне заједнице) у програм

-неговање климе уважавања и толеранције

-подизање нивоа свести за идентификацију насиља и реаговање

-информисање свих субјеката о процедурама за заштиту и реаговање у случају насиља

ЗАДАЦИ У ПРЕВЕНЦИЈИ НАСИЉА

-израда Програма заштите

-упознавање са правном регулативом

-дефинисање улога и одговорности у ланцу реаговања

-одржавање радионица, предавања, групних дискусија из области асертивног реаговања и подизања нивоа толеранције

-реализација друштвено-корисног, однсосно хуманитарног рада

-организовање обука за децу и родитеље

-стручно усавршавање запослених у оквиру и ван установе

-организовање трибина и представа о безбедности и заштити

-дефинисање правила понашања и последица њиховог непоштовања

-развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља

-умрежавање Савета родитеља, Ученичког парламента, Наставничког већа и Школског одбора, као и установа ван школе (здравство, полиција)

Кључни датуми односно поводи који имају за циљ подизање свести о ненасилном реаговању су Дан розе мајица,Европски дан борбе против трговине људима и Дечја недеља. Годишњим планом заштите могу се предвидети и други датуми.

ЗАДАЦИ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ

-усклађена и доследна примена утврђених процедура

-континуирано евидентирање насилних ситуација

-сарадња са релевантним службама унаутар и ван школе (полиција, здравствене установе, центар за социјални рад, тужилаштво)

-праћење учесталости различитих облика насиља по нивоима и евалуација

-психосоцијална подршка деци која трпе насиље

-саветодавни рад са децом која врше насиље

-оснаживање деце која су сведоци насиља за конструктивно реаговање

-саветодавни рад са родитељима

-сарадња са Школском управом Београд у случају трећег нивоа насиља и ризичних ситуација

Редослед поступања у интервенцији:

1. Прикупљање информација, проверавање сумње (разговори одељењ ског старешине и стручних сарадника са ученицима и родитељима)
2. Заустављање насилног акта; по потреби, пружање здравствене заштите улченику
3. Обавештравање родитеља (одељењски старешина, стручни сарадник)
4. Консултације у установи, процена нивоа и врсте насиља
5. Спровођење мера и активности (појачан васпитни рад укључујући друштвено-користан односно хуманитарни рад као облик ресторативне дисциплине, реализација оперативних планова заштите, покретање васпитно-дисциплинског поступка, спровођење мера удаљења ученика из непосредног образовно-васпитног рада до окончања васпитно-дисциплинског поступка)
6. Праћење ефеката предузетих мера и активности

УНУТРАШЊА ЗАШТИТНА МРЕЖА

1. Дежурни наставник (дежура у складу са распоредом, уочава случај, реагује заустављањем у правцу заустављања насилног акта, пријављује случај, евидентира у књизи дежурства)
2. Одељењски старешина (уочава насилне ситуације и реагује, информише родитеље и сарађује са њима, учествује у изради и реализацији плана активности, прати ефекте предузетих мера, води докуменмтацију)
3. Помоћно техничко особље (дежура по распореду, прекода насиље, уочава и приављује случајеве)
4. Ученици (уочавају случајеве, пријављују запосленима, учествују у мерама заштите)
5. тим за заштиту од насиља

1) припрема програм и план заштите од насиља у складу са специфичностима установе и утврђеним мерама за унапређивање на основу анализе стања;

2) процењује други и трећи ниво вршњачког насиља, учествује у изради плана заштите за ученике/ плана појачаног васпитног рада за ученике;

3) информише децу и ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;

4) учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција запослених потребних за превенцију и интервенцију у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања;

5) предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;

6) укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;

7) прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту деце и ученика и даје одговарајуће предлоге директору;

8) сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања;

9) води и чува документацију;

10) извештава стручна тела и орган управљања.

ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Евиденцију воде дежурни наставник, одељењски старешина, стручна служба и тим за заштиту. Документација се чува код лица задуженог решењем директора за чување евиденције о насиљу.
Покретање појачаног васпитног рада:
-упућивње захтева директору школе
-доношење решења од стране директора
-обавештавање родитеља о покретању и упућивање позива у циљу израде плана (одељењски старешина)

У наставку су школски обрасци за појачан васпитни рад.

На основу члана 83. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 88/2017.27/2018-др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021 и 92/2023), подносим

ЗАХТЕВ ДИРЕКТОРУ ШКОЛЕ
ЗА ПОЈАЧАНИМ ВАСПИТНИМ РАДОМ СА УЧЕНИКОМ

Име и презиме ученика: .....

Разред и одељење: .....

Уочени проблем : _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Датум: .....

Подносилац захтева

_____

На основу члана 80. став 2. тачка 2), члана 83. став 1., члана 84. став 1. тачка 2), 4), 5) и 6) и члана 126. став 4. тачка 18) Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 88/2017, 27/2018-др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021 и 92/2023), директор Основне школе „Данило Киш“ доноси

РЕШЕЊЕ
О ПОЈАЧАНОМ ВАСПИТНОМ РАДУ

Због _____ од стране ученика _____,

ученика ____ одељења, школа ће уз учешће родитеља, појачати васпитни рад, који ће спроводити:

- o Одељењски старешина
- o Педагог
- o Психолог
- o Специјални педагог
- o Тим
- o Социјална установа
- o Здравствена установа

О б р а з л о ж е њ е

Члан 80. став 2. тачка 2) Закона прописује да ученик има обавезу да редовно похађа наставу и извршава школске обавезе.

Члан 83. став 1. Закона прописује да према ученику који врши повреду правила понашања у школи или не поштује одлуке директора и органа школе, неоправдано изостане са наставе пет часова, односно који својим понашањем угоржава друге у остваривању њихових права, школа ће уз учешће родитеља, односно другог законског заступника, појачати васпитни рад активностима: у оквиру одељењске заједнице, стручним радом одељењског старешине , педагога , психолога, посебних тимова, а када је то неопходно да сарађује са одговарајућим установама социјалне, односно здравствене заштите са циљем дегинисања и пружања подршке ученику у вези са променом његовог понашања.

Чланом 84. став 1. тачка 2) Закона прописана је одговорност родитеља, односно другог законског заспутника детета за редовно

похађање наставе, дој је тачком 4) и 5) истог члана прописана да одговорност родитеља, односно другог законског заступника детета да одмах, а најкасније у року од 48 сати од момента наступања спречености ученика да присуствује настави о томе обавести школу и да је родитељ односно законски заступник детета одговоран да обавезано правда изостанке ученика, најкасније у року од осам дана од дана престанка спречености ученика да присутвује настави одговаајућом лекарском или релевантном документацијом.

Члан 84. тачка 6) Закона прописује да је родитељ, односно други законски заступник детета одговоран да на позив школе узме активно учешће у свим облицима васпитног рада са учеником.

Члан 126. став 4. тачка 18) Закона прописује између осталог да директор школе одлучује о правима, обавезама и одговорностим ученика у складу са Законом и другим законом.

Напомена: Извештај о појачаном васпитном раду доставити у року од 30 дана, директору или стручној служби.

Датум: ..... Директор школе: .....

ИЗВЕШТАЈ О ПОЈАЧАНОМ ВАСПИТНОМ РАДУ С УЧЕНИКОМ

Појачан васпитни рад у оквиру одељењске заједнице

датум/време активности	опис активности

Појачан васпитни рад стручним радом одељењског старешине

датум/време активности	опис активности

Појачан васпитни рад стручним радом педагога

датум/време активности	опис активности

Појачан васпитни рад Тима за заштиту деце од насиља

датум/време активности	опис активности

Разговор/рад са родитељима/старатељима

датум разговора	разговор , обавио/обавили	опис

Укључене институције

Предложене васпитно-дисциплинска мера

предложена мера	орган који је предложио меру	родитељ обавештен о предложеној мери

Усвојене васпитно-дисциплинска мера

мера	датум доношења мере	орган који је усвојио меру

Процена ефеката појачаног васпитног рада:

_____

_____

одељењски старешина _____

Извештај о друштвено-корисном, односно хуманитарном раду ученика

Име и презиме ученика_____ Одељење: _____

Изречена васпитна/васпитно-дисциплинска мера:

Опис прописане активности:

_____

_____

_____

Родитељ обавештен о изреченој мери и предвиђеним активностима друштвено-корисног, односно хуманитарног рада, дана _____

Родитељ је активно учествовао у остваривању плана обављања друштвено-корисног, односно хуманитарног рада ДА НЕ

Датум / време активности	Коментар / запажање

Процена ефеката друштвено-корисног, односно хуманитарног рада ученика:

_____
_____
_____
_____

Одељењски старешина _____

13. ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА

Правни оквир за дефинисање превентивних и интервентних мера и активности на спречавању и заштити од дискриминације и других облика понашања којима се вређа углед, част и достојанство личности представљају међународни прописи које је ратификовала Република Србија. Најзначајнија међу њима је Конвенција о правима детета из 1989. године. Поред тога, забрана дискриминације прописана је националним законима и подзаконским актима, као и посебним законима који се односе на систем образовања и васпитања.
Најважнија подзаконска акта која се односе на превенцију дискримиације и насиља у установама образовања и васпитања су:

* Правилник о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље,злостављање и занемаривање

* Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања

* Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног
дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности

Дискриминација и дискриминаторно поступање је свако неоправданоављење разлике према појединцу или групи, на отворен или прикривен начин, а које се заснива на личном својству.

Лична својства су:
•пол
•родни идентитет
•сексуална оријентација
•боја коже
•преци
•држављанство
•статус мигранта, односно расељеног лица
•национална припадност или етничко порекло
•језик
•верска или политичка убеђења
•чланство у политичким, синдикалним и другим организацијама
•имовно стање
•социјално и културно порекло
•рођење
•генетске особености
•здравствено стање
•сметње у развоју и инвалидитет
•брачни и породични статус
•осуђиваност
•старосна доб
•изглед

У корену дискриминаторног поступања су стереотипи и предрасуде. Предрасуде и стереотипи су научени облици мишљења, који се експлицитно, или имплицитно преносе кроз институције система.
Стереотипи се дефинишу као генерализације, шематске и круте представе о особинама и личности припадника неке групе, која се круто преносе и примењују на сваког појединца
из групе.
Предрасуда је научени образац мишљења који је логички неоснован. Дефинише се као специфична врста става, релативно трајни субјективан однос према одређеним групама, народима, појединцима, који се лако шири и утиче на формирање негативног мишљења и односа.
Дискриминација је предрасуда у акцији. У основи дискриминације је негативно етикетирање појединаца/група, које онда служи као оправдање за дискриминацију, тј. неједнак третман у друштву и ускраћивање права.

Често се дешава да је тешко направити разлику између насиља и дискриминације. Важно је имати у виду да је сваки облик дискриминације насиље, јер угрожава здравље, развој и достојанство појединца, док сваки облик насиља није дискриминација. Уколико је понашање засновано на личном својству, можемо говорити о дискриминаторном понашању.

Програм превенције:

- ИНФОРМИСАЊЕ О ПРАВИМА И ОДГОВОРНОСТИ

- ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ДОДАТНЕ ПОДРШКЕ

- СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ

- ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ СТЕРЕОТИПА И ПРЕДРАСУДА

- РАЗУМЕВАЊЕ И ТОЛЕРАНЦИЈА

- САРАДЊА УНУТАР ШКОЛЕ, СА РОДИТЕЉИМА И СПОЉАШЊОМ МРЕЖОМ ЗАШТИТЕ

- ПРАЋЕЊЕ, ЕВАЛУАЦИЈА, ИЗВЕШТАВАЊЕ

-ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ ИЛИ УТВРЂЕНОГ ДЕШАВАЊА У СКЛАДУ СА ПРАВИЛНИКОМ

Редослед поступања у интервенцији:

1. Проверавање

2. Заустављање дискриминаторног понашања

3. Обавештавање и позивање родитеља

4. Прикупљање релевантних информација и консултације

5. Предузимање мера и активности

6. Праћење ефеката предузетих мера

Матрица за процену ризика од дискриминаторног понашања учесника у образовању

Уочено дискриминаторно понашање сврстава се у један од три нивоа дискриминаторног понашања, у зависности од:

1. Узраста учесника у образовању

Први ниво: Када је понашање учесника у образовању истог или приближног узраста (дете-дете, ученик-ученик, одрасли-одрасли) као и млађег према старијем

Други ниво: Када се узрасно старији учесник у образовању понаша дискриминаторно према млађем лицу

Трећи ниво: Када група учесника у образовању дискриминаторно понаша према лицу или другој групи

2. Интензитета, трајања и учесталости дискриминаторног понашања

Први, други или трећи ниво: Када се дискриминаторно понашање понавља или продужено траје у односу на исто лице, односно лица са сличним или истим личним својствима тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације зависно од узраста

3. Облика и начина дискриминаторног понашања -узнемиравање и понижавајуће поступање

Први ниво: Узнемиравање и понижавајуће поступање према лицу или групи лица на основу којих се посредно или са сигурношћу може закључити да вређају њихово достојанство на основу личног својства, шири страх или непријатељство

Други ниво: Ако узнемиравање и понижавајуће поступање удружено врши група или се оно понавља, односно дуже траје према лицу или другој групи лица

Трећи ниво: Ако је узнемиравање и понижавајуће поступање изазвало страх или непријатељско понижавајуће и увредљиво окружење по дискриминисано лице или је довело до искључивања

4. Последица дискриминаторног понашања

Први, други или трећи ниво: Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког здравља учесника у образовању, квалификује се у следећи тежи облик дискриминације, зависно од узраста

Трећи ниво: Уколико је у интервенцију на понашање укључена спољашња заштита (здравствена служба, установа социјалне заштите, полиција, Министарство, надлежна школска управа Министарства, јединица локалне самоуправе, Повереник, правосудни органи)

Кључни датуми за реализацију превентивних активности су 16. новембар- Међународни Дан толеранције и последња седмица у марту- Недеља солидарности народа и борбе против расизма и расне дискриминације. На годишњем нивоу се могу предвидети и други датуми у циљу промоције антидискриминаторних идеја и поступака.

14. ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА УСТАНОВЕ У КРИЗНИМ ДОГАЂАЈИМА

Програм поступања Основне школе „Данило Киш“ у кризним догађајима уређен је у складу са:

- Законом о основама система образовања и васпитања;
- Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање;
- Правилником о безбедности и заштити ученика;
- Планом заштите од пожара (одобреним од стране Сектора за ванредне ситуације);
- Приручником за запослене у установама образовања и васпитања – *Поступање установа у кризним догађајима* (Министарство просвете, 2024).

---

1. Појам кризних догађаја

Кризни догађај је изненадни догађај ван граница уобичајеног људског искуства, који може имати озбиљне последице по психофизичко стање појединца и/или групе, безбедност људи, имовину и функционисање установе.

Кризни догађаји у школи обухватају:

- природну смрт детета/ученика;
- покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);

- покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
- природну смрт, самоубиство или убиство запосленог;
- саобраћајну незгоду са повређеним или настрадалим учеником и/или запосленим;
- нестанак детета/ученика;
- масовно тровање у простору установе;
- дојаву о подметнутој експлозивној направи, оружаном или терористичком нападу;
- талачку кризу;
- насиље већих размера;
- техничко-технолошке опасности (пожар, експлозија, испаравање опасних материја);
- природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари);
- епидемије;
- друге кризне догађаје.

2. Тим за кризне догађаје

У Основној школи „Данило Киш“ формиран је Тим за кризне догађаје у оквиру Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Тим чине директор школе, стручни сарадници, представници наставника, као и друга овлашћена лица у складу са проценом ризика и специфичностима установе.

Тим делује у непосредној вези и усклађено са:

- Програмом заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
- Правилником о заштити и безбедности ученика ОШ „Данило Киш“;
- Планом заштите од пожара и евакуације;
- Годишњим планом рада школе;
- Програмом сарадње са породицом.

---

3. План поступања у кризним ситуацијама – табеларни приказ (ОШ „Данило Киш“)

Фаза поступања	Активности	Носиоци активности	Документација / правни основ
1. Препознавање и пријава	Прикупљање основних података, процена ризика, хитно обавештавање надлежних органа	Запослени, директор, Тим за кризне догађаје	ЗОСОВ, Протокол поступања
2. Активирање тима	Сазивање Тима за кризне	Директор / руководилац тима	Одлука директора, интерни

	догађаје и дефинисање хитних мера		записник
3. Сарадња са спољашњом мрежом	Успостављање сарадње са МУП-ом, здравственим установама, ЦСР, мобилним тимом	Тим за кризне догађаје	Приручник МП 2024
4. Безбедносне мере	Алармирање, евакуација, обезбеђивање простора, коришћење безбедних зона	Запослени, овлашћена лица	План заштите од пожара
5. Информисање	Благовремено и контролисано информисање ученика, родитеља, запослених и медија	ОС – ученици/родитељи; координатор – запослени; директор – медији	Закон о јавном информисању, Протокол
6. Психосоцијална подршка	Пружање психолошке и педагошке подршке	Стручни сарадници, мобилни тим	Приручник МП 2024
7. Организација рада	Израда плана рада у измењеним условима и стабилизација рада	Директор, стручни органи	Годишњи план рада
8. Комеморативне активности	Организација активности у складу са проценом и препорукама	Тим за кризне догађаје	Стручна упутства
9. Праћење и евалуација	Праћење ефеката мера и евалуација	Тим за заштиту	Извештаји, евалуациони обрасци
10. Документација и извештавање	Вођење евиденције, израда посебних и годишњих извештаја	Тим за заштиту, директор	Годишњи извештај о раду школе, извештај о реализацији плана заштите
Вођење евиденције и израда извештаја	Тим за заштиту, директор	Годишњи извештај о раду	

4. Стручно усавршавање и превенција

Стручно усавршавање у области кризних интервенција, безбедности и психосоцијалне подршке у ОШ „Данило Киш“ планира се у складу са Годишњим планом стручног усавршавања запослених и резултатима самовредновања школе, као и евалуацијом Програма заштите од насиља за претходну школску годину.

Запослени се континуирано стручно усавршавају у области безбедности, психосоцијалне подршке и евакуације. Одређени број запослених поседује лиценцу за противпожарну заштиту. Евиденција о обукама чува се у Управи школе.

5. Сарадња са породицом

Начин укључивања родитеља и старатеља у превенцију и поступање у кризним догађајима у ОШ „Данило Киш“ усклађен је са Програмом сарадње са породицом, који је саставни део школског програма.

Сарадња са породицом у циљу јачања отпорности установе дефинисана је Програмом сарадње са породицом, који је саставни део школског програма. План и извештај о сарадњи део су Годишњег извештаја о раду школе.

6. Повезаност са постојећим програмима школе

Овај програм је функционално повезан и усклађен са следећим документима школе:

- Годишњим планом рада ОШ „Данило Киш“;
- Програмом заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
- Програмом превенције ризичних понашања;
- Програмом сарадње са породицом;
- Планом заштите од пожара и евакуације;
- Планом стручног усавршавања запослених.

Извештај о реализацији годишњих активности везаних за превенцију и реаговање у кризним догађајима саставни је део извештаја о реализацији плана заштите од насиља и Годишњег извештаја о раду школе.

7. Повезаност са Планом евакуације и упутством за поступање

Овај Програм поступања установе у кризним догађајима у потпуности је усклађен са **Планом евакуације и упутством за поступање у ванредним ситуацијама ОШ „Данило Киш“**.

У случају кризних догађаја који захтевају хитно напуштање објекта (пожар, земљотрес, експлозија, дојава о бомби, хаварија гаса или електроинсталација и друге опасности по живот и здравље), примењују се следећи принципи:

- активира се **сигнал за узбуњивање/евакуацију** у складу са Планом евакуације;
- сви запослени поступају по **унапред утврђеним улогама и правцима кретања**;
- ученици се евакуишу организовано, под надзором наставника, без панике и задржавања личних ствари;
- одељењске старешине и наставници воде евиденцију о ученицима након евакуације;
- директор школе или лице које га замењује успоставља комуникацију са надлежним службама (МУП, Хитна помоћ, Ватрогасно-спасилачка јединица);
- повратак у објекат дозвољен је искључиво након званичне сагласности надлежних служби.

План евакуације представља **оперативни документ**, док овај Програм обезбеђује **педагошко, организационо и психосоцијално поступање** пре, током и након кризе.

Редовне **евакуационе вежбе**, у сарадњи са Црвеним крстом, МУП-ом и другим релевантним институцијама, саставни су део превентивних активности школе и доприносе безбедности ученика и запослених.

8. Матрица поступања у кризним догађајима (оперативни преглед)

Врста кризе	Евакуација	Ко активира поступак	Кључни први корак	Спољне службе
Пожар у објекту	ДА	Директор / дежурни наставник	Активирање аларма, организована евакуација	Ватрогасци, МУП
Дојава о бомби	ДА	Директор	Обавештавање МУП-а, евакуација	МУП
Земљотрес	ДА	Директор	Заштита током удара, потом евакуација	СВС, МУП
Терористички напад	ПРЕМА ПРОЦЕНИ	Директор	Закључавање/евакуација по налогу	МУП
Талачка криза	НЕ	Директор	Обезбеђење простора, комуникација	МУП
Масовно тровање	ДА	Директор	Издвајање угрожених, ХМП	Хитна помоћ
Саобраћајна несрећа ученика	НЕ	Директор	Психосоцијална подршка	ХМП, ЦСР
Смрт ученика/запосленог	НЕ	Директор	Информисање и подршка	ЦСР

9. Поступање у случају дојаве о експлозивној направи

1. Лице које прими дојаву остаје прибрано и одмах обавештава директора школе.
2. Директор без одлагања обавештава МУП.
3. Не врши се провера просторија од стране запослених.
4. Спроводи се мирна и организована евакуација у складу са Планом евакуације.
5. Забрањен је повратак у објекат до званичне дозволе МУП-а.

---

10. Поступање у случају пожара

1. Активирање противпожарног аларма.
2. Организована евакуација ученика и запослених.
3. Коришћење противпожарних апарата само ако је безбедно.
4. Окупљање на безбедном месту и евиденција ученика.
5. Повратак у објекат након одобрења надлежних служби.

---

11. Психосоцијална подршка након кризе

- Индивидуални и групни разговори са ученицима.
- Подршка запосленима.
- Сарадња са мобилним тимом за кризне интервенције.
- Прилагођавање наставних активности.
- Континуирано праћење и евалуација.

---

12. Усклађеност са Приручником Министарства просвете

Поступање Основне школе „Данило Киш“ у кризним догађајима заснива се на **Приручнику за запослене у установама образовања и васпитања – Поступање у кризним догађајима (Министарство просвете, 2024)**.

У складу са наведеним приручником, школа:

- примењује фазни приступ (пре кризе, током кризе и након кризе);
- обезбеђује јасну поделу улога и одговорности;

- посебну пажњу посвећује психолошкој сигурности ученика и запослених;
- спроводи континуирано праћење и евалуацију предузетих мера.

Приручник представља стручну основу за рад Тима за кризне догађаје и користи се као референтни документ у планирању, реализацији и вредновању поступања школе.

---

13. Стручно оспособљавање запослених за поступање у кризним ситуацијама

Запослени у ОШ „Данило Киш“ учествовали су у интерној стручној обуци **„Кризне ситуације у установама образовања и васпитања“ (октобар 2025)**.

Обука је обухватила:

- препознавање кризних догађаја;
- улоге и одговорности запослених;
- комуникацију у кризним ситуацијама;
- основе психосоцијалне подршке;
- поступање у складу са важећим протоколима.

Евиденција о реализованој обуци налази се у документацији школе и представља део Годишњег извештаја о раду школе.

14. Завршне одредбе

Овај програм представља основу за израду плана рада Тима за заштиту и саставни је део школског програма. Реализација и евалуација програма спроводе се континуирано, у складу са важећим прописима и стручним препорукама.

15. ПРОГРАМ ВАНАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

15.1 Програм активности секција У ПРВОМ ЦИКЛУСУ, са начинима и поступцима за њихово остваривање

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ДРАМСКА СЕКЦИЈА ПРВОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**
Рецитовање и говорне вежбе	**Вежбе правилног изговора, рецитовање песама, говорне игре**	**Комуникација, јачање самопоуздања кроз јавни наступ**
Драматизација књижевних текстова	**Читање и подела улога, извођење кратких драмских текстова**	**Сарадња, креативност,, разумевање прочитаног**
Игре улога	**Импровизација свакодневних ситуација и ликова**	**Решавање проблема, социјалне вештине, емпатија**
Припрема приредби	**Увежбавање драмских текстова и јавни наступи**	**Одговорност, сарадња, културно изражавање**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЛИКОВНАА СЕКЦИЈА ПРВОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА ПРВОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**
Добро дошли прваци!	Формирање секције,план и програм рада. Упознавање ученика са чиниоцима изражајног казивања, артикулација и дикција. Вежбе визуелног контакта, мимике и гестикулације.	Јачање самопоуздања за јавни наступ, сарадња, креативност
Правилан изговор гласова	Вежбе за правилан изговор гласова,	Сарадња, компетенције за правилно

	акценатске вежбе и вежбе интонације.	изговарање гласова
Мимика и ритмика	Изражајно читање текстова из Читанке и Буквара. Упознавање ученика са елементима глуме у казивању. Вежбање мимике и ритмике.	Компетенције за читање и правилно казивање, креативност, одговорност, сарадња
Припрема и извођење новогодишње представе	Избор текстова за учествовање у новогодишњој представи, проучавање текста и подела улога. Проба драмског текста и наступ пред децом из других одељења.	Сарадња, креативност, компетенције за јачање самопоуздања за јавни наступ
Изражајно читање текстова	Изражајно читање текстова и упознавање са гестикулацијом. Разговор о односу са публиком и понашању у позоришту.	Комуникација, компетенција за читање и правилно казивање
Такмичење у рецитовању	Одабир песме за такмичење у рецитовању у оквиру секције, вежбање за наступ, корекције у извођењу и анализа наступа.	Јачање самопоуздања за јавни наступ, одговорност и комуникација
Имитације	Упознавање са имитацијама, извођење имитација. Контролисање нервозних покрета и треме. Разговори о треми и гледање докумнетарних филмова како смањити трему од јавног наступа.Упознавање и прихватање емоција.	Комптенеција за учење, игру, комуникација и сарадња
Приредба на крају првог разреда	Избор песама за рецитовање на приредби поводом завршетка првог разреда. Увежбање садржаја за наступ. Анализа приредбе.	Сарадња, јачање самопоуздања за јавни наступ, креативност

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ОРИГАМИ СЕКЦИЈА У ДРУГОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

Море **Предмети** **Животиње** **Новогодишњи украси** **Храна** **Превозна средства**	**групни рад, кооперативно учење, индивидуализација,** **вршњачко подучавање,** **рад у паровима,самосталан рад** **упућивање ученика на коришћење** **додатне литературе,** **интернета,**	**комуникативна,** **за учење,** **за рад с подацима, дигитална,** **за решавање проблема,** **за сарадњу**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЛИТЕРАРНА СЕКЦИЈА ДРУГОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА ДРУГОМ РАЗРЕДУ**

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**
Појам екологије и рециклаже	Презентације,упознавање са одговарајућим видео материјалима и употреба савремених дигиталних средстава, разврставање отпада у посебне контејнере	-компетенција за комуникацију -за одговоран однос према околини и здрављу -за предузимљивост и оријентацију ка предузетништву -за сарадњу -за учење -за решавање проблема -дигитална и естетичка компетенција.
Еко радионице	Радионице, прављење предмета од рециклираног материјала, постављање кутија за прикупљање папира, чепова…	
Уређење еко-кутака, паноа и порука	Креативне радионице са рециклираним материјалима, израда еколошких паноа и писање еколошких порука	
Уређење школског простора	Сађење биљака, уређивање школских просторија и школског дворишта	
Обележавање значајнијих датума везаних за екологију (Дан планете Земље, Дан вода…)	Разговори и дискусије о заштити животне средине, уочавање еколошких проблема, пројекција видео записа/филмова…	
Посете, излети, изложбе	Изложбе дечијих радова, учешће у школским и локалним еколошким манифестацијама	

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЛУТКАРСКА СЕКЦИЈА ДРУГОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЛИТЕТАРНА СЕКЦИЈА ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА ТРЕЋЕМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**КРЕАТИВНИ КУТАК У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**
Површина - простор **Облик** **Боје** **Сликарске технике** **Сцена** **Познати уметници и њихова дела**	Појмове из теорије обликовања које су ученици до четвртог разреда упознавали кроз ликовни рад потребно је једноставно објаснити. Композиција је ликовна целина коју је створио човек. Свака целина се састоји из делова (елемената). Основни елементи композиције (ликовни елементи) су облик, линија, боја, текстура и светлина (валер). У природи можемо видети пределе и појаве које доживљавамо као композиције и елементе композиције (а који то нису). Организација композиције се и даље учи постепено. Ученици могу прво да креирају једноставну композицију распоређујући на папиру (или у апликативном програму за цртање) правилне (или правилне и неправилне)	Естетичка компетенција и компетенција за културну свест и изражавање – разумевање ликовних елемената, уметничких техника и начина визуелног изражавања. Компетенција за целоживотно учење – развијање креативности, моторичких вештина и разумевања ликовних принципа. Комуникација – визуелно изражавање идеја, осећања и прича кроз различите уметничке технике. Компетенција за рад са другима сарадња у групним пројектима, тимски рад на заједничким ликовним композицијама.

	облике према замишљеној линији – хоризонталној, вертикалној или дијагоналној (елементи се могу распоређивати и другачије, али није пожељно ширити садржаје). Затим се постепено задају сложенији задаци који омогућавају да ученик размишља и да сам планира распоред елемената којим би ефикасно изразио своју замисао. И даље се користе материјали за рециклажу (материјал за рециклажу се не купује само да би се користио на часовима Ликовне културе). Ученицима је потребно указати на озбиљно загађење планете пластиком и упутити их да избегавају производе у амбалажи која се тешко разграђује и рециклира. Задаци обједињују активности ученика: развијање креативних идеја, организацију композиције и истраживање изражајних могућности материјала и техника. Предлози који се односе на споразумевање сликом (у најширем значењу) не везују се за теоријске садржаје, већ за изражавање (емоција, маште, позитивних порука, доживљаја...). Важно је да ученици разумеју да се сликом могу саопштити различите информације, исто као и текстом. Уметничка дела имају функцију илустровања појмова који се објашњавају, а користе се и као подстицај (мотивација) за	Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – развој креативног мишљења, експериментисање са материјалима и техникама. Компетенција за одговоран однос према околини – употреба рециклираних и природних материјала у уметничком изражавању.

	стваралачки рад. Међутим, потребно је и да ученици сазнају нешто више о одабраним уметницима (када су живели, како су изгледали, по чему су познати, где се чувају њихова најпознатија дела...). Наставник једноставно објашњава појмове, иако објашњења неће бити потпуна. Сцена је простор где се одржавају представе, концерти, снимају филмови и ТВ програм (емисије, серије, рекламе, музички спотови...). Сценографија је дизајн сцене. Сценограф је уметник који смишља изглед сцене. Сцена може да се постави на отвореном или у затвореном простору (наставник може да разговара са ученицима о томе како се бирају локације, шта може да буде важно за постављање сцене на отвореном). Ученици треба да добију елементарне информације о фазама рада. Практични рад се планира као пројекат или радионица. Циљ учења је развијање креативних идеја и вештине сарадње.	

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**КРЕАТИВНО ПЕРО У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ИГРА И ПОКРЕТ У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**МУЗИЧКА СЕКЦИЈА У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЕНИГМАТСКА СЕКЦИЈА У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ЛЕПО ПИСАЊЕ У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ	**ПОКАЖИ ШТА ЗНАШ У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

Програм активности секција У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ, са начинима и поступцима за њихово остваривање

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ **РАЗРЕД**	**ПЕТИ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ **РАЗРЕД**	**ХОР** **ПЕТИ, ШЕСТИ, СЕДМИ И ОСМИ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА	**Компетенције**
- одабир и разврставање гласова; - вежбе дисања, дикције и интонације; - хорско распевавање и техничке вежбе;	Наставник формира хор на основу провере слуха и певачких способности ученика, дикције и осећаја за ритам, након чега следи класификовање певача по гласовима. Хорске пробе се изводе одвојено по гласовима и заједно. Репертоар школских хорова обухвата одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха, као и народне, пригодне, песме савремених дечјих композитора и композиције са фестивала дечјег стваралаштва. У току школске године потребно је са хором извести најмање десет	Компетенције за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву

- интонативне вежбе и решавање појединих проблема из хорске партитуре (интервалски, хармонски, стилски); - музичка и психолошка обрада композиције; - увежбавање хорских деоница појединачно и заједно; - остваривање програма и наступа према годишњем програму школе.	двогласних и трогласних композиција, а cappella или уз инструменталну пратњу. При избору песама наставник треба да пође од узраста ученика, процене гласовних могућности, и примереног литерарног садржаја. На часовима хора, наставник треба да укаже на грађу и важност механизма који учествује у формирању тона у оквиру певачког апарата. Дисање, дикција и артикулација представљају основу вокалне технике па тако вежбе дисања и распевавања морају бити стално заступљене. Препоручује се комбиновано дисање, нос и уста истовремено, и то трбушно, дијафрагматично дисање. Певач на слушаоца делује и тоном и речју. У том смислу наставник треба да инсистира на доброј дикцији која подразумева јасан и разговетан изговор текста, односно самогласника и сугласника, али и на правилном акцентовању речи. Препоручљиво је певање вокала на истој тонској висини, уз минимално покретање вилице у циљу изједначавања вокала, а у циљу добијања уједначене хорске боје. Код обраде нове песме или композиције прво се приступа детаљној анализа текста. Уколико је текст на страном језику, ученици морају научити правилно да читају текст, изговарају нове, непознате гласове који не постоје у матерњем језику и упознају се са значењем текста. У оквиру анализе текста важно је обратити пажњу и на акцентовање речи и слогова у зависности од дела такта у коме се налазе и мелодијског тока. Следи анализа нотног текста и усвајање мелодије у фрагментима. Ова фаза припреме захтева одвојене пробе по гласовима. На заједничкој проби хора, након усвајања песме/композиције у целини треба обатити пажњу на динамику и агогику. Обрађене композиције треба изводити на културним манифестацијама школе (Дан школе, Свечана прослава поводом обележавања школске славе Светог Саве, Годишњи концерт...), и ван ње, као и на фестивалима и такмичењима хорова, како у земљи, тако и ван ње.	Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

НАЗИВ СЕКЦИЈЕ **РАЗРЕД**	**ОРКЕСТАР** **ПЕТИ, ШЕСТИ, СЕДМИ И ОСМИ**	
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА**	**Компетенције**
избор инструмената и извођача у	Наставник формира оркестар на основу	Компетенције за целоживотно учење

формирању оркестра; избор композиција према могућностима извођача и саставу оркестра; техничке и интонативне вежбе; расписивање деоница и увежбавање по групама (прстомет, интонација, фразирање); спајање по групама (I-II; II-III; I-III); заједничко свирање целог оркестра, ритмичко-интонативно и стилско обликовање композиције.	провере слуха и извођачких способности ученика, дикције и осећаја за ритам, након чега следи класификовање свирача по деоницама. оркестарске пробе се изводе одвојено по деоницама и заједно. У избору оркестарског материјала и аранжмана водити рачуна о врсти ансамбла, узрасту ученика и њиховим извођачким способностима. Репертоар школског оркестра чине дела домаћих и страних композитора разних епоха у оригиналном облику или прилагођена за постојећи школски састав. Школски оркестар може наступити самостало или као пратња хору. При избору композиција наставник треба да пође од узраста ученика, процене извођачких могућности, и примереног литерарног садржаја. На заједничкој проби оркестра, након усвајања композиције у целини треба обатити пажњу на динамику и агогику. Обрађене композиције треба изводити на културним манифестацијама школе (Дан школе, Свечана прослава поводом обележавања школске славе Светог Саве, Годишњи концерт...), и ван ње, као и на фестивалима и такмичењима хорова, како у земљи, тако и ван ње. Прииком рада са школским оркестром обратити посебну пажњуна развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање извоачких могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно свирање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...). Развија се правилно држање, дисање, интонација, и артикулација. Свирање у оркестру развија осећања припадности колективу - тимски рад,	Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

	развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности, стицање самопоуздања, саваладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању. Утицај музике на здравље (психолошки, социолошки, емоционални развој) је веома значајан. Учествовање у хору/оркестру у великој мери доприноси смањењу стреса и агресивности. Ученици који певају, односно свирају показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама. Уједно, учествовање у групном музицирању подстиче и доживотну љубав према музици.	

16. Програм професионалне оријентације

Активности	Време реализације	Носиоци реализације
Израда и имплементација плана и програма ПО, за све разреде, а посебно за 7. и 8. раз. Реализација активности предвиђених Планом ОС од 1. до 8. разреда	Током школске године	Тим ПО одељ. стар.
Упознавање са светом занимања кроз све предмете и облике наставе	Током школске године	Учитељи, предм.наставници, одељ. стар.
Испитивање интересовања ученика за секције и додатну наставу, упућивање на	Током школске године	Педагог, психолог,наставници

часове, праћење напредовања и успешности		
Откривање даровитих ученика и помоћ у укључивању у рад центара за даровите и таленте, изложбе радова, такмичења	Током школске године	Психолог, наставници, родитељи
Оганизовање манифестација и акција ПО-уређење кутка у школи, презентације на шк.сајту, сајмови образовања и занимања, посете ср. школама, сусрети са експертима, посете рад. организацијама итд.	XI -V	Тим ПО, наставници, Ученички парл. Савет родитеља, лок.заједница, мрежа школа,НСЗ, школ.управа
Информисање и укључивање родитеља у реализацију /анкете, радионице, род.састанци и сл./	Током школске године	Савет родитеља, одељ. стар.
Реализација радионица за уч.7. и 8. разреда, по плану, на часовима ред. наставе, ОС и изборних предмета	IX -V	Тим ПО, директор, уч.7 и 8 раз., одељ. стар., предметни наставници
Помоћ уч.у самопроцени за правилан избор будућег позива /тестирање општих и посебних способности за поља интересовања, особина личности и сл./	Током школске године	Тим ПО, психолог, одељ. стар.
Посебан рад са ученицима 8 раз. *пробни и матурски испит/припремна настава/ *општи родитељски састанци-процедура спровођења завршног испита /мале матуре/ правилно испуњавање листе жеља, Упућивање ученика са здравст.проблемима на здравствену комисију	V -VI	Директор, Тим ПО, одељ. стар., предметни наст.

17. Програм здравствене заштите

Руководиоци: Наташа Илић и Маја Петровић

Активности	**Време реализације**	**Носиоци реализације**
Здрава исхрана	Током школске године	Одељењске старешине, наставници
Брига о телу - лична хигијена Бити здрав	Током школске године	Одељењске старешине, наставници
Бити здрав - савладавање лаких здравствених проблема	Током школске године	Одељењске старешине, наставници
Улога спорта и игре у очувању физичког здравља	Током школске године	Одељењске старешине, наставници
Болести зависности	Током школске године	Одељењске старешине, наставници

18. Програм социјалне заштите

Руководиоци: Наташа илић и Маја Петровић

Активности	Време реализације	Носиоци реализације
Индетификација ученика са посебним потребама из области социјалне заштите	Септембар, октобар	Одељењске старешине, директор, педагог, родитељи
Успостављање сарадње са Центром за социјални рад општине Вождовац	октобар	Одељењске старешине, директор, педагог, Центар за социјални рад
Успостављање сарадње са Црвњним крстом на општини Вождовац	октобар	Одељењске старешине, директор, педагог, Црвени крст
Проналажење најефикаснијег вида пружања подршке индетификованим ученицима	Октобар, новембар	Одељењске старешине, директор, педагог, Центар за социјални рад, родитељ/старатељ
Организовање акција за прикупљање неопходне помоћи индетификованим	Према потреби	Директор, сви запослени, Савет родитеља, Школски одбор, јединице локалне самоуправе

ученицима		
Праћење ефекта указане социјалне помоћи	Током школске године	Директор, одељењски старешина, Наставничко веће

19. Програм заштите животне средине

Руководиоци: Олгица Рабреновић и Ана Ђукић
ИСХОДИ: По завршеној области - теми ученик ће бити у стању да: разликује значајне еколошке датуме и због чега се обележавају свуда у свету - да свој допринос обележавању значајних еколошких датума - представи еколошку поруку израдом паноа, постера, стрипа, цртежа, упозна значај примарне селекције отпада и рециклаже папира, пластике, метала, стакла и органског отпада -развија креативност, еколошки пожељно понашање и способност лобирања и презентовања резултата рада -упознају значај и функционисање примарне и секундарне селекције отпада -развију способност преношења знања на остале ученике и чланове своје породице, разуме шта је рециклажа и који материјали се могу рециклирати - схвата предности процеса рециклаже у времену ограничених природних ресурса - развија способност да самостално направе употребне и украсне предмете од рециклираних материјала - препозна и пронађе ознаке на амбаћажи од рециклираних материјала у продавницама, препозна климатске елеменете и типове климе - измери основне климатске параметретемпературу, количину падавина и брзину ветра - разуме зашто се клима мења - проналази у природи међу живим бићима показатеље промене годишњих доба и упоређивање резултата са претходним периодима - зна како треба да се понаша у складу са климатским параметрима - разуме како се животиње прилагођавају климатским променана, препозна шта је то енергетска ефикасност и зашто је важно штедети енергију - препозна начине уштеде енергије у сваком домаћинству - израчуна уштеде енергије које се постижу употребом енергетски ефикасних уређаја и сијалица - разуме предности обновљивих извора енергије - пронађе примере употребе обновљивих извора енергије у нашем граду, разликује организме ојима је потребна помоћ пре свега у храни и склоништу током зиме - израђује хранилице и кућице за птице од рециклираних материјала (пластичне флаше, тетрапак, старе дашчице...) - истражује и прикупља информације о животињама којима је потребна помоћ и начину израде хранилица и кућица, пепознаје заштићене врсте биљака и животиња нашег краја - наброји заштићена природна добра Србије и наведе њихове основне одлике , разликује фазе животног циклуса биљке - препозна оптималне услове неопходне биљкама за раст и развој - самостално брине о биљкама које је засадио **ОБЛАСТИ И САДРЖАЈИ: ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЗНАЧАЈНИХ ЕКОЛОШКИХ ДАТУМА:** Дан заштите озонског омотача (16.септембар) - Дан животиња (4.октобар) - Дан здраве хране (16. октобар) - Дан храњења птица (трећи викенд октобра) - Светски дан чистог ваздуха (3. новембар) - Дан планина (11. децембар) - Дан енергетске ефикасности (5. март) - Дан вода (22.март) - Дан планете Земље (22.април) - Светски дан биодиверзитета (22. мај) - Дан заштите животне средине (5.јун), **ПРИМАРНА СЕЛЕКЦИЈА ОТПАДА**: Примарна селекција отпада у домаћинствима и установама - Секундарна селекција отпада на санитарној депонији - Уштеде које се остварују примарном селекцијом и рециклажом - Посета рециклажном центру текстила - Унапређивање процеса примарне селекције у школи- вршњачке едукације и еко патроле, **РЕЦИКЛАЖА** : Шта је рециклажа и који материјали се могу рециклирати? - Предности рециклаже - Израда употребних и украсних предмета од рециклираних материјала - Акција „Чеп за хендикеп“ - Како препознати амбалажу од рециклираних материјала? **КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ:** Клима и климатски елементи - Мерење климатских елементатермометар, анемометар и балони за прикупљање кишнице - Цртање графика од добијених вредности - Климатске промене - Како долази јесен - Зелени талас - Понашање у складу са климатским параметрима - Како се животиње прилагођавају климатских промена, **ЕНЕРГЕТСКА ФИКАСНОСТ :** Енергетска ефикасност и уштеда енергије - Како да рачун за струју и грејање буде мањи? - Прорачуни- уштеда енергије и новца уградњом енергетски ефикасних уређаја и сијалица - Обновљиви извори

енергије, **ИЗРАДА ХРАНИЛИЦА И КУЋИЦА ЗА ПТИЦЕ :** Које су птице станарице? - Како направити кућицу и хранилицу од рециклираних материјала? - Место где је најбоље поставити хранилицу и кућицу за птице, **ЗАШТИЋЕНЕ ВРСТЕ И ПРИРОДНА ДОБРА СРБИЈЕ:** Заштићене врсте биљака и животиња у Србији - Заштићена природна добра Србије, **ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДВОРИШТА И ШКОЛСКОГ ПРОСТОРА:** Мини расадник цвећа у школи - Садња расадног материјала у школском дворишту - Нега собних биљака у учионицама и холу школе

20. Програм сарадње са локалном самоуправом

Руководилац: Бојана Блажевић Радовановић

Активности	Време реализације	Носиоци реализације
*Музеји града (Вуков и Доситејев, Војни, Етнографски, Природњачки, НиколеТесле...)	По договору	Одељењске старешине, наставници, агенција
*Биоскопи и позоришта	Континуирано	Одељењске старешине, наставници, агенција
*Спортски центри и спортске организације	Континуирано	Учитељи, наставници
*Ботаничка башта	По договору	Одељењске старешине, настaвници
*Сајамске манифестације (Сајам књига,Фестивал науке)	По договору	Учитељи, наставници
*Дом здравља Вождовац	По договору	Дом здравља Вождовац, настaвници
* Сарадња са општином Вождовац	По договору	Општина Вождовац, наставници
*Сарадња са МУП-ом	По договору	МУП, наставници
*Сарадња са вртићима	По договору	Вртић, наставници
*Сарадња са Извиђачким савезом Вождовац	По договору	Извиђачки савез Вождовац, наставници
*Сарадња са удружењем Пријатељи деце Вождовац	Континуирано	Пријатељи деце Вождовац, наставници
*Сарадња са Агенцијом за безбедност саобраћаја	По договору	Агенција за безбедност саобраћаја, наставници

*Сарадња са Градским заводом за јавно здравље	По договору	Градски завод за јавно здравље, наставници
*Сарадња са удружењем Чеп за хендикеп	По договору	Удружење, наставници
* Сарадња са Саобраћајним факултетом	По договору	Саобраћајни факултет, наставници
*Сарадња са удружењем Наша кућа	По договору	Удружење, наставници
*Сарадња са хуманитарном организацијом Српска солидарност	По договору	Удружење, наставници
Сарадња са предузећем „Србијашуме“	По договору	„Србијашуме“, учитељице

21. Програм сарадње са породицом

22. Програм излета, екскурзија и наставе у природи

Настава у природи је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни наставни предмети,изборни преограми и ваннаставне активности из плана и програма наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања-у климатски погодном месту из здравствено-рекреативних и образовно-васпитних разлога.
Екскурзија је облик образовно-васпитног рада који се остварује ван школе.
Циљ наставе у природи су:
-очување,подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика,њиховог правилног психо-физичког и социјалног развоја;стварање основа за усвајање активног,здравог,креативног начина живота и органозовања и коришћења слободног времена;проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу,уз развијање толеранције и одговорног односа према себи,други,окружењу и културном наслеђу;развијање позитивних односа према националним,културним,естетским вредностима;развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја,односно региона који се обилази
Циљ екскурзије је:непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини,упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа,а у циљу остваривања образовно-васпитне улоге школе.
Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:
-побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;развијање способности запажања основних својстава објеката,појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;развијање свести о потреби заштите,неговања,чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;упознавање

природно-географских,културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева,уочавање њихове повезаности и промењивости;упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивања временских прилика;развијање способности сналажења,тј.орјентисања у простору и времену;оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;формирање навика редовне и правилне исхране;навиквање на правилно смењивање рада,одмора и сна;разумевање у уважавање различитости међу појединцима;подстицање групног рада,договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.
Задаци екскурзије су:проучавање објекта и феномена у природи;уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;развијање интересовања за природу и еколошке навике;упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;развијање позитивног односа према : националним,културним и естетским вредностима;спортским потребама и навикама,као и позитивним социјалним односима.
Садржаји екскурзије у привом циклусу основног образовања и васпитања су посебно:уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природно-географских одлика Републике Србије;посматрање карактеристичних биљака и животиња(обилазак станишта биљака и животиња);посете заштићеним природним подручјима(национални паркови,резервати,споменици природе и др.);упознавање са прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине(обилазак музеја,културно-историјских споменика,етно-села,спомен-кућа,знаменитих
људи-научника,књижевника,уметника,војсковођа,државника и др.;развијање способности орјентације у простору и времену;обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми(упознавање са проиводњом здраве хране);обилазак привредних друштава и јавних предузећа(прерада природних сировина,упознавање са различитим делатностима људи,заштита животне средине и др.).
Садржај екскурзије у другом циклусу основног образовања и васпитања су посебно : посете које омогућавају упознавање са природним лепотама,природно-географским и друштвено-географским одликама Републике Србије;обилазак
праисторијских,античких,средњевековних,нововековних и локалитета савременог доба;обилазак Београда,престонице Републике Србије;обилазак установа културе у Републици Србији;обилазак привредних друштава и јавних предузећа;подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.
Програм наставе у природи и екскурије садржи:образовне и васпитне циљеве и задатке,садржаје којима се постављени циљеви остварују,планирани обухват ученика,носиоце предвиђених садржаја и активности,трајање,путне правце,техничку организацију,начин финансирања и друга питања од значаја за реализацију програма наставе у природи и екскурзије.
Приликом реализације наставе у природи,наставник треба да уважава индивидуалне карактеристике ученика,разлике у њиховим потребама и могућностима,да подстиче сарадњу и тимски рад,самосталност и личну одговорност.Приликом остваривања програма наставе у природи што више наставних и ваннаставних активности треба реализовати у природном окружењу -уз смењивање редовне наставе,самосталних активности -ученика,спортско-рекреативних им културних активности,игре и забаве,пасивног и активног одмора.Настав у природи може да се рализује у трајању од 7-10 дана.
У складу са циљем и здацима екскурзије одређују се путни правци,објекти,манифестације,крајеви и предели у којима се реализује екскурзија.Екскурзија се изводи искључиво на територији Републике Србије,а за ученике седмог и осмог разреда екскурзија се може организовати натериторији Републике Српске.За ученике једног разреда екскурзија се сваке године организује у другом подручју Републике Србије,а то су:
1.Аутономна покрајина Војводина(Бачка,Банат,Срем)
2-Западна Србија са Таром
3.Југозападна Србија(ЗЛатибор,Златар,Увац)
4.Централна Србија(Шумадија и Поморавље)
5.Ибарско-копаонички крај
6.Јужна Стбија(Ниш-Врање)
7.Источна Србија са Ђердапом
8.Београд и околин

23. Програм рада школске библиотеке

Школска библиотека је место библиотечко – информационе и васпитно – образовне активности школе.

У школској библиотеци прикупља се, обрађује и ученицима, наставницима и стручним сарадницима даје на коришћење библиотечко – информациона грађа (књиге, серијске публикације и др.) и извори.

Библиотека је дужна да у свом фонду прикупља уџбенике и друга наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и стручну литературу за наставнике и стручне сараднике.

Задатак школске библиотеке је да код ученика развија навике читања и коришћења библиотечких услуга, као и да ученике оспособљава да користе информације у свим облицима и на свим медијима и омогући им да овладају вештинама потребним за учење у току целог живота.

Школа је дужна да има школску библиотеку, у складу са законом.

Програм рада школске библиотеке саставни је део школског проограма.

ПРОГРАМ ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

„Улога школске библиотеке у учењу и подучавању намењеном свима“

Школску библиотеку треба водити у складу са јасно устројеним програмом.
Програм библиотеке треба осмислити имајући у виду далекосежни програм и потребе школе, и он треба да одражава њен дух, дугорочне и краткорочне циљеве, као и њену свестраност.
Програм ће тачно одредити када, где, за кога, и ко ће остварити све расположиве могућности библиотеке.
Програм библиотеке ће бити остварљив ако га сви учесници у образовном процесу школе подрже и допринесу постизању дугорочних и краткорочних циљева који су у њему постављени.
Због тога у његовом писању треба да учествује што више корисника библиотичких услуга.

Функције школске библиотеке

„Школска библиотека је саставни део образовног процеса“

Функције школске библиотеке одређене су програмом, задацима и циљевима основног и средњег образовања, културним и јавним делатностима школе, положајем наставника, стручних сарадника, библиотекара и ученика у васпитно – образовном процесу.

Школска библиотека више не може бити само место за позајмљивање књига већ такав ресурни комуникацијско – информациони и мултимедијски центар који ће бити прилагођен узрасту ученика, њиховим потребама, као и потребама наставника у целокупоном процесу васпитања и образовња.
Библиотекар у школи постаје посредник између читалаца и књига, читалаца и електронске базе података, наставника и стручне и опште литературе.

Оперативним планом рада библиотеке активности могу бити конкретизоване, што укључује и методологију рада и динамику њихове реализације. Неке од активности су временски детерминисане, док се друге могу реализовати у било ком временском периоду.

Активности које нису временски одређене:

- Редовни библиотечки послови: набавка библиотечко-медијатечке грађе, њено инвентарисање, класификација, сигнирање и каталогизација, издавање и раздуживање књига.
- Упознавање корисника са коришћењем различитих извора знања и свих врста библиотечке грађе и информација у настави и ван ње.
- Функционално и естетско уређење простора библиотеке.
- Обучавање ученика у коришћењу стручног фонда школске библиотеке.
- Помоћ ученицима у истраживачком раду.
- Помоћ ученицима при изради семинарских, матурских и других радова.
- Помоћ ученицима при избору литературе за израду реферата и паноа.
- Помоћ ученицима за самостално учење и образовање током читавог живота.
- Усавршавање вештине читања, разумевања прочитаног и писања.Упућивање на целоживотно учење. Развијање информационе и медијске писмености.
- Упознавање ученика са УДК распоредом грађе у библиотеци.
- Упознавање ученика са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања.
- Упознавање ученика са референсном збирком.
- У сарадњи са стручним већима одржавање часова пројектне наставе и наставних часова у библиотеци.
- Одржавање часова на тему – како писати читалачки дневник, историја књиге и библиотеке, и сл.
- Организовање мултимедијалних часова.
- Реализовање часова предметне наставе у школској библиотеци.
- Часови вршњачке едукације на којима ће старији ученици млађима препоручивати књиге и читати најзанимљивије одломке.
- Организација дебата на различите актуелне теме (књиге или рачунар, етика и естетика некада и сада, медијска писменост и медијске поруке...).
- Организација такмичења/смотри/конкурса у којима ће учествовати и ученици и наставници.
- Организација посете другој школској или јавној библиотеци како би ученици видели како функционишу друге библиотеке.
- Организовање тематских изложби.
- Информисање ученика о творцима њихове школске лектире и мотивисање на њено читање. Ове циљеве постићи измештањем библиотечке делатности ван зидова школске библиотеке и организовањем едукативних шетњи градом (уколико су ти писци живели и радили у граду у коме се школа налази), посетама спомен-кућама, спомен-музејима или позоришним представама које обрађују неко од књижевних дела из лектире, или опуса одређеног писца.
- Обележавање годишњица, датума и јубилеја значајних књижевника и других личности или догађаја.
- Остваривање сарадње са другим организацијама и установама културе и организовање посета које ће пратити план и програм наставе и учења.

- Сарадња са предшколским установама. Дружење са предшколцима, организовање посете школској библиотеци, упознавање са начином рада у школи и са радом и правилима понашања у библиотеци. Том приликом се може организовати читање књига прилагођених њиховом узрасту или радионица на тему важности читања.
- Организација дана отворених врата приликом којих ће деца моћи да прикажу производе свог креативног рада у школи.
- Слушање аудио бајки које је посебно занимљиво ученицима првог циклуса основног образовања и васпитања.
- Упознавање ученика са дигиталим колекцијама и е- књигом.
- Радионице у школској библиотеци поводом Нове године, Божића и Ускрса и других међународних и верских празника.
- Компаративно проучавање књижевних и историјских мотива у различитим врстама уметности (филм, позориште, ликовна уметност...).
- Сарадња са издавачким кућама где ће ученици бити упућени у процес издаваштва и настанка књиге.
- Промоције и читања актуелних или награђиваних књига.
- Посета сајмовима књига.
- Посета јавним или другим типовима библиотека.
- Организовање гостовања домаћих и страних писаца у форми предавања, читања или радионице.
- Организовање радионица са децом које воде илустратори – сарадници издавачких кућа и разговор о томе колико је илустрација важна за књигу за децу.
- Организовање промоција и представљања стручних издања намењених наставницима или стручним сарадницима у школи.
- Одржавање тематских и других изложби књига одређеног издавача или групе издавача у библиотекама (нпр. представљање књижевности одређене земље и изложба књига писаца који из ње потичу, или представљање нових издања, издања за одређени узраст...).
- Организовање доласка заинтересоване деце са библиотекаром на промоције, читања књига или радионице које издавачи реализују у својим књижарама или другим културним институцијама.
- Организовање доласка деце са библиотекаром на сајмове књига или друге књижевне манифестације.
- Вођење деце у посету издавачкој кући, где се деца упознају са процесом настанка књиге и занимањима која су незаобилазна у том процесу (уредник, дизајнер, илустратор, лектор…).
- Отварање странице школске библиотеке (званична интернет страница школе, друштвене мреже) на којој ће ученици и родитељи моћи да прате активности и најаве дешавања у школској библиотеци. Библиотека може да осмисли своју страницу коју би користила и за промоцију својих делатности и за комуникацију са корисницима. Ово би допринело бољој информисаности корисника о функцији и улози библиотеке, а знатно би утицало и на њену популаризацију међу ученицима.
- Промоција рада библиотеке путем друштвених мрежа, школских гласила, паноа, или присуством библиотекара на састанцима Ученичког парламента. Представљање рада библиотекара на састанцима Наставничког већа, Педагошког колегијума, Савета родитеља, Школског одбора
- Похађање стручних скупова, семинара, обука…
- Рад на промовисању школе и школске библиотеке (писање прилога за сајт и друштвене мреже школе, као и организовање културних дешавања)

Активности које су временски одређене:

Септембар

- Израда годишњег, месечних и оперативних планова рада.
- Расподела бесплатних уџбеника
-Упознавање нових ученика са радом школске библиотеке
- Израђивање плана и програма рада библиотечке секције и њено оформљавање. Најважнији циљ рада библиотечке секције је подстицање развоја читалачких навика и информационе писмености код ученика.
- Покретање других врста секција у зависности од интересовања ученика: новинарска, драмска, рецитаторска, блогерска секција. Одређивање динамике њихове реализације.
- У сарадњи са наставницима разредне наставе обавити упис ученика првог разреда, а онда организовати и час упознавања са правилима рада библиотеке, пословима библиотекара, што ће прваке оспособити за самостално коришћење библиотечке грађе.
- Обележавање Међународног дана писмености (8. септембар). Организовање радионице или трибине на тему врста писмености (медијска, дигитална, информатичка писменост...).
- Обележавање Европског дана језика (26. септембар) у сарадњи са активом наставника страних језика.
- Угледни часови о *Мирослављевом јеванђељу* у свим одељењима 8. разреда у оквиру изучавања словенске културе и писмености
- Пројекат *Достојево перо* – завршна фаза, додела награда

Октобар

- Обележавање Дечије недеље
- Учествовање у пројектима Пријатеља деце Вождовац: *Недовршена прича* и *Читалачка значка* – почетна фаза
- Планирање набавке потребне литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике, као и медијатечке грађе.
- Посета Сајму књига у Београду.
- Обележавање Међународног дана школских библиотека (последњи понедељак у октобру).

Новембар

- Обележавање дана рођења Вука Стефановића Караџића (6. новембар).
- Обележавање Европског дана науке (7. новембар) и Међународног дана науке за мир и развој (10. новембар). У сарадњи са наставницима у школи се могу организовати Дани науке.
- Обележавање Међународног дана детета (20. новембар).

Децембар

- Обележавање Дана библиотекара Србије (14. децембар). Овај дан се може обележити радионицом на којој ће ученици различитих узраста имати прилику да осмисле своју идеалну библиотеку и укажу на недостатке рада своје школске библиотеке, на чије унапређење рада својим

сугестијама могу утицати.
- Учествовање у пројекту *Песничка сусретања*
- Организовање хуманитарне акције прикупљања књига за децу Косова и Метохије

Јануар

- Обележавање Светог Саве организовањем ликовних и литерарних конкурса, оганизацијом или учествовањем у приредби
- Учествовање у пројекту *Песниче народа мог*
- Израда извештаја о раду школске библиотеке и библиотечке секције у првом полугодишту.

Фебруар

- Обележавање Дана школе
- Обележавање Међународног дана матерњег језика (21. фебруар). Организовати трибину или радионицу на тему интеркултуралности и неговања језичке и културалне различитости. У библиотеци се може организовати час читања поезије или других књижевних текстова на различитим језицима.
- Обележавање Националног дана књиге (28. фебруар). Овом приликом се може, у сарадњи са наставницима разредне или са наставницима предметне наставе, организовати час читања поезије или прозе у библиотеци и учествовати у националној акцији ДШБС „Читајмо гласно“.

Март

- Обележавање Дана слободе приступа информацијама (16. март). Овај дан се може обележити радионицом на тему медијске писмености.
- Обележавање Светског дана поезије (21. март). Поводом обележавања овог дана направити нпр. колаж исечака снимака на којима сами песници и познати глумци читају песме.
- Учествовање у пројектима Пријатеља деце Вождовац: *Недовршена прича* и *Читалачка значка* – завршна фаза
- Учествовање у пројекту *Песниче народа мог*
- Учествовање у пројекту *Доситејево перо* – почетна фаза

Април

- Обележавање Дана сећања на Доситеја Обрадовића (10. април).
- Обележавање Међународног дана дечје књиге (2. април). Овај дан се може обележити организовањем креативне радионице у школској библиотеци на којој ће ученици сами израђивати своје сликовнице и писати бајке, или направити лутке за луткарску представу коју сами могу осмислити и изводити.
- Обележавање Светског дана књиге и ауторских права (23. април). Организовати посету некој од издавачких кућа где ће ученици бити боље упознати са заштитом интелектуалног власништва путем заштите ауторских права.

Мај

- Организација радионица за ученике осмог разреда на тему професионалне оријентације.
- Организација посете средњим школама које ће за ту прилику припремити кратке презентације којима ће својим потенцијалним ученицима представити свој рад.
- Организација манифестације поводом Словенског дана писмености и културе

Јун

- Проглашавање најчитаније књиге у протеклој години.
- У сарадњи са одељењским старешином ученике обавестити о задужењима и неопходности враћања књига и литературе пре краја школске године.
- Праћење и вредновање остварености постављених циљева рада школске библиотеке.

Август

- Ревизија библиотечко-медијатечке грађе.
- Техничке и организационе припреме за почетак нове школске године.
- Сређивање књижног фонда, утврђивање стања књига у библиотеци и заштита оштећене грађе.
- Израда извештаја о раду школске библиотеке и библиотечке секције у другом полугодишту.

Активности	Време реализације	Носиоци реализације
ПЛАНИРАЊЕ И ПРОГРАМИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА		

24. ДОДАТНИ ПРОГРАМИ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

24.1. Ученичка задруга

24.2 Програм рада Ученичког парламента

24.3 Програм рада Вршњачког тима

Активности	Време реализације	Носиоци реализације
Формирање Вршњачког тима	септембар	Вршњачки тим
Избор идеја и акција превентивног деловања	септембар	Вршњачки тим
Обележавање Дечје недеље	октобар	Вршњачки тим
Обележавање Међународног дана толеранције	новембар	Вршњачки тим
Међународни дан борбе против вршњачког насиља “Дан розих мајица”	фебруар	Вршњачки тим
Недеља сећања “Поруке за будућност”	мај	Вршњачки тим
Акција против ненасилништва “Између две ватре”	мај	Вршњачки тим

Израда извештаја о раду Вршњачког тима	јун	Координатор

25. Начела израде школског програма

Израда овог Школског програма се темељи на следећим основним начелима,а то су:
усмереност на исходе учења(програм дефинише знања,вештине,ставове и међупредметне компетенције које ученик треба да развије;поштовање принципа демократичности и отворености((програм омогућава ученицима,родитељима и локалној заједници избор ваннаставних активнисти,чиме се уважавају њихове потребе и интересовања;,обезбеђивање континуитета ивертикалне повезаности(обезбеђује системски прелаз између првог у други циклус образовања,као и континуитет са средњим образовањем);уважавање индивидуалних разлика(инклузивност)(омогућава прилагођавање наставних планова и програма за ученике којима је потребна додатна образовна подршка);аутентичност и флексибилност(програм се ослања на специфичности средине у којој се школа налази,,на њене просторне и материјалне ресурсе,као и кадровске потенцијале наставног особља);научност и савременост(садржаји који се планирају су засновани на савременим достигнућима науке,технологије и савремене дидактичко-методичке праксе);интердисциплинарност(подстиче се повезивање сродних садржаја између различитих предмета,тематско планирање);транспарентност и јавност(документ служи као јавни водич за родитеље и локалну заједницу);развојност(поједини његови делови се редовно допуњују на основурезултата самовредновања и праћења рада школе).

26. Праћење реализације и евалуација школског програма